

PRIEKŠVārds

Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) 162. jubilejas gadā iznāk RTU Inženierzinātņu vēstures pētniecības centra (IVPC) sagatavotais astotais zinātniskais žurnāls. Tajā publicēti pieci zinātniskie raksti, kuru autori ir Latvijas, Ziemeļmaķedonijas un Vācijas augstskolu zinātnieki un docētāji, kā arī Latvijas Zinātņu vēstures asociācijas biedrs un students.

Zinātniskajā žurnālā publicēto zinātnisko rakstu autori ziņojuši par tiem RTU 64. starptautiskajā zinātniskajā konferencē 2023. gada oktobrī. Pētījumu autori zinātniskā žurnāla lasītājus iepazīstina ar RTU un Drēzdenes Tehniskās universitātes ilggadīgo sadarbību, pieredzes apmaiņu un savstarpējo bagātināšanos, ar personībām, kuras Latvijā veicinājušas piensaimniecības attīstību, devušas ieguldījumu inženierbūvēs un namu celtniecībā, kā arī par pirmo sievieti arhitekti Dienvidslāvijā.

Žurnālu ievada RTU profesoru Alīdas Zigmundes un Igora Tipāna kopraksts «Rīgas Tehniskās universitātes un Drēzdenes Tehniskās universitātes starptautiskā partnerība trijos gadsimtos (1862–2024)». Tajā minēti vairāki desmiti inženieru vārdi, kuri studējuši gan Drēzdenē, gan Rīgā, strādājuši abās augstskolās, kā arī pēc divu gadu studijām Rīgas Politehniskajā institūtā (RPI) 20. gadsimta otrajā pusē devušies pabeigt studijas Drēzdenē. Sadarbība dažādos veidos, tostarp starptautiskos projektos, tiek realizēta arī patlaban.

Latvija 20. gadsimtā bija pazīstama kā valsts ar augsti attīstītu lauksaimniecību, kuras attīstību sekmēja ne tikai inženieri ar augstskolas diplomu. Viens no tādiem bija vidzemnieks bez augstākās izglītības Pēteris Elksnītis (1879–1963), viens no piensaimniecības izveidotājiem Latvijā starpkaru periodā. Pētījumu par viņu arhīvos, bibliotēkās un Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejā veicis Latvijas Zinātņu vēstures asociācijas biedrs Indulis Zvirgzdiņš.

Pirms 150 gadiem, 1874. gadā, Rīgas Politehnikumā sāka strādāt starptautiski pazīstams zinātnieks, pedagogs Heinrihs Malhers (1848–1927), kura veikums ģeodēzijā, hidroloģijā, ūdensapgādē 19. gadsimta otrajā pusē nav apstrīdams. Tas ir paliekošs inženierzinātņu vēsturē, un profesora, ilggadējā Inženieru nodaļas vadītāja (1882–1902) H. Malhera vārds ir atkal godā celts, jo par viņa dzīvi un darbību interesi izrādīja Bonnas Universitātes students Daniels Šellers, kā arī RTU profesore Alīda Zigmunde un RTU Liepāja profesors Arturs Medveckis.

Ceturtnā pētījuma autors ir privātās Skopjes Universitātes Amerikas koledžas Ziemeļmaķedonijā profesors Vladimirs Ladinskis (*Vladimir Ladinski*), kurš pievērsies vienas no pirmajām sievietēm ar augstāko izglītību arhitektūrā Dienvidslāvijā *Jelena Tomić-Bokur* (1889–1961) dzīvesdarbības izpētei. Viņa ir Belgradas Universitātes Tehniskās fakultātes absolvente (1913) un 24 gadus veltījusi inženierzinātnēm, strādājot pašreizējās Ziemeļmaķedonijas teritorijā. Pētījums ir interesants arī starptautiski, jo ne vienā vien Eiropas valstī pirms Pirmā pasaules kara sievietes augstskolās neuzņēma. Piemēram, Latvijā inženierzinātņu studijas sievietēm bija pieejamas tikai no 1919. gada.

Zinātnisko rakstu krājumu noslēdz RTU docentes Ilzes Gudro pētījums par arhitekti, Latvijas Valsts universitātes absolventi (1952) Lidiju Osi (1922–1985). Pētījums balstīts arhīvu dokumentos un atklāj padomju arhitektūras aizkulises, L. Oses nozīmi projektu izstrādē un sniedz ziņas par mazzināmās arhitektes laikabiedriem, kolēģiem, kuri strādājuši dažādos amatos kopā ar minēto arhitekti.

2023. un 2024. gadā mūžībā devušies RPI / RTU docētāji – Jānis Auzukalns, Uldis Bērziņš, bijušais RPI / RTU rektors Egons Lavendelis, Pēteris Milzarājs, Andris Ozols, Ivars Raņķis, Elmārs Riekstiņš un Pēteris Šipkovs; RPI / RTU darbinieki – Māris Grebstelis, Lilita Rasma Tabare un Ulla Vilka. Žurnālā lasāmi viņu nekroloģi.

Zinātnisko rakstu krājumu noslēdz RTU 2023./2024. studiju gada nozīmīgāko notikumu hronoloģija (01.09.2023–31.08.2024).

Galvenā redaktore asociētā profesore *Dr. psych.* Airisa Šteinberga

FOREWORD

The eighth scientific journal, prepared by RTU Research Centre for Engineering History (RCEH), is published in the year of the 162nd Anniversary of Riga Technical University (RTU). It comprises five scientific articles, the authors of which are scientists and lecturers of universities in Latvia, North Macedonia, and Germany, as well as a member and student of the Latvian Association for the History of Science.

The authors of the scientific articles published in the scientific journal gave presentations on the results of their studies at the 64th RTU International Scientific Conference in October 2023. The articles introduce the readers to the long-term cooperation, exchange of experience, and mutual enrichment between RTU and the Technical University of Dresden, personalities who have contributed to the development of dairy farming in Latvia, engineering structures and building houses, as well as to the first female architect in Yugoslavia.

The journal opens with the joint article of RTU professors Alīda Zigmunde and Igors Tipāns «International Relations of Riga Technical University and Dresden University of Technology Over Three Centuries (1862–2024)». It mentions the names of dozens of engineers who studied both in Dresden and Riga, worked at both universities and, after two years of studies at Riga Polytechnic Institute (RPI), went to finish their studies in Dresden in the second half of the 20th century. Cooperation in various ways, including international projects, is also currently being implemented.

In the 20th century, Latvia was known as a country with highly developed agriculture, the development of which was facilitated not only by engineers with university diplomas. One of them was a peasant without higher education, Pēteris Elksnītis (1879–1963), one of the founders of dairy farming in Latvia in the interwar period. Indulis Zvirgzdiņš, a member of the Latvian Association for the History of Science, conducted research on him in archives, libraries, and the Madona Museum of Local History and Art.

In 1874, 150 years ago, the internationally known scientist and pedagogue Heinrich Malcher (1848–1927), whose achievements in geodesy, hydrology, and water supply in the second half of the 19th century are indisputable, started working at Riga Polytechnicum. His achievements are permanent in the history of engineering, and the

Professor, long-time Head of the Department of Engineering (1882–1902) H. Malcher has been honoured again because Daniels Šellers, a student at the University of Bonn, as well as RTU Professor Alīda Zigmunde and RTU Liepāja Professor Arturs Medveckis, showed interest in his life and activities.

The author of the fourth study is Vladimir Ladinski, Professor of the private American College of the University of Skopje in North Macedonia, who focused on the study of the life of Jelena Tomić-Bokur (1889–1961), one of the first women with a higher education in architecture in Yugoslavia. She was a graduate of the Technical Faculty of the University of Belgrade (1913) and devoted 24 years to engineering, working in the territory of present-day North Macedonia. The research is also interesting internationally because not a single European country admitted women to universities before World War I. For example, in Latvia, engineering studies were available to women only from 1919.

The collection of scientific articles is concluded by RTU Assistant Professor Ilze Gudro's research on the architect, a graduate of the State University of Latvia (1952), Lidija Ose (1922–1985). The research is based on archival documents and reveals the behind-the-scenes of Soviet architecture and the importance of L. Ose in the development of projects and provides information about contemporaries and colleagues of the little-known architect who worked in various positions together with the mentioned architect.

The journal also contains obituaries of RPI / RTU personnel who passed away in 2023 and 2024: RPI / RTU lecturers Jānis Auzukalns, Uldis Bērziņš, former RPI / RTU Rector Egons Lavendelis, Pēteris Milzarājs, Andris Ozols, Ivars Ranķis, Elmārs Riekstiņš, and Pēteris Šipkovs, and RPI / RTU employees – Māris Grebstelis, Lilita Rasma Tabare and Ulla Vilka.

This issue of the journal concludes with the chronology of key events of Riga Technical University in the academic year 2023/2024 (1 September 2023–31 August 2024).

Editor-in-Chief, Associate Professor *Dr. psych.* Airisa Šteinberga

RĪGAS TEHNISKĀS UNIVERSITĀTES UN DRĒZDENES TEHNISKĀS UNIVERSITĀTES STARPTAUTISKĀ PARTNERĪBA TRIJOS GADSIMTOS (1862–2024)

ALĪDA ZIGMUNDE*
IGORS TIPĀNS

Rīgas Tehniskā universitāte

Kopsavilkums. Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) un Drēzdenes Tehniskās universitātes (DTU) sadarbība ir viena no senākajām starptautiskajām partnerībām abu augstskolu vēsturē. Tā sākās pirms vairāk nekā pusotra gadsimta un turpinās joprojām. Abu augstskolu sadarbība izpaudusies dažādos veidos – gan pārņemot augstskolas kā institūcijas pieredzi un daloties tajā, gan studentu un docētāju apmaiņas braucienos. Daži inženieri un docētāji ir strādājuši tehniskajā augstskolā Rīgā, savukārt Drēzdenē ir studējuši un strādājuši kādreizējie rīdzinieki. 20. gadsimta otrajā pusē tika noslēgti abu augstskolu sadarbības līgumi. Atjaunotā Rīgas Politehniskā institūta (RPI) labākie studenti studijas turpināja Drēzdenē, praktizējās vācu uzņēmumos. Pieredzes apmaiņā uz DTU devās gan studenti, gan mācībspēki. Ilggadējā sadarbība turpinās arī mūsdienās, neaizmirstot savstarpējos apsveikumus augstskolu jubilejās un nominējot zinātniekus par augstskolu Goda biedriem.

Atslēgvārdi: Rīgas Tehniskā universitāte, Drēzdenes Tehniskā universitāte, starpaugstskolu sadarbība.

Ievads

1862. gadā, dibinot privātu augstskolu ar vācu mācību valodu – Rīgas Politehnikumu (RP, no 1990 – RTU), par paraugu tika izmantota tagadējās Vācijas un Šveices tehnisko augstskolu, kas dibinātas krietni agrāk (Berlīnē 1821. gadā, Nirnbergā 1823. gadā, Karlsrūē 1825. gadā,

* Korespondējošais autors.

E-pasts: Alida.Zigmunde@rtu.lv

© 2024 Alida Zigmunde, Igors Tipāns. Izdevējs RTU Izdevniecība.

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar *Creative Commons* licenci CC BY 4.0.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Minhenē 1827. gadā, Drēzdenē 1828. gadā, Štutgartē 1829. gadā, Hannoverē 1831. gadā, Čīrihē 1855. gadā), pieredze. Lai gan RP izveidē vislielākā ietekme bijusi tehniskajām augstskolām Karlsrūē, Hannoverē un Čīrihē [1], nozīmīgu vietu RP izveidē un tālākajā attīstībā ieņem arī tehniskā augstskola Drēzdenē. Tā – līdzīgi kā RTU – vairākkārt mainījusi nosaukumu (Drēzdenes Politehniskā skola (*Polytechnische Schule zu Dresden*, 1828–1851; Drēzdenes Karaliskā politehniskā skola (*Königlich polytechnische Schule zu Dresden*, 1851–1871); Saksijas Karaliskais politehnikums Drēzdenē (*Königlich Sächsisches Polytechnikum zu Dresden*, 1871–1890); Saksijas Karaliskā tehniskā augstskola Drēzdenē (*Königlich Sächsische Technische Hochschule Dresden*, 1890–1919); Drēzdenes Tehniskā augstskola (*Technische Hochschule Dresden*, 1919–1961); Drēzdenes Tehniskā universitāte (*Technische Universität Dresden*, no 1961)) [2] un patlaban ir viena no 11 izcilības universitātēm Vācijā.

Rīgas un Drēzdenes inženieru sadarbība aizsākās vēl pirms RP darbības sākuma. 19. gadsimta 50. gados, organizējot RP dibināšanu, liela nozīme rīdzinieku un drēzdeniešu kontaktu veidošanā bija Drēzdenes Karaliskā politehniskās skolas direktoram (1850–1873) Jūliusam Ambrozijam Hilsem (*Julius Ambrosius Huelse*; 1812–1876). Viņš RP organizēšanas komisijai ieteica vispusīgi un lietpratīgi izvērtēt plānotās mācību iestādes projektu, aicinot iepazīties ar vietējiem apstākļiem Rīgā pieredzējušu administratoru un pedagogu Trautgotu Samuelu Franki (*Traugott Samuel Franke*; 1804–1863) – vācu matemātiķi, Hannoveres Politehniskās skolas vicedirektoru (1849–1863), kurš kļuva par RP organizācijas projekta autoru (1859) [3]. T. S. Franke 1859. gadā ieradās Rīgā, iepazīnās ar vietējiem apstākļiem rūpniecības un tirdzniecības jomā, kā arī ietekmīgajiem rīdziniekiem, kuri piedalījās augstskolas modeļa izstrādē. T. S. Franke pārzināja ne tikai tehnisko augstskolu specifiku, viņam bija arī gana plašs paziņu loks Drēzdenē, kur viņš bija strādājis par pedagogu tehniskajā augstskolā (1836–1849). Viņam gan nebija iespējas palīdzēt un redzēt RP attīstību, jo gadu pēc augstskolas nodibināšanas viņš devās mūžībā. RP dzīvē ienāca citas personības, kuras veicināja tā nostabilizēšanos un izaugsmi.

1861. gada septembrī un oktobrī RP Padomes pārstāvji apmeklēja 19 institūcijas 13 Vācijas un Šveices pilsētās, lai iepazītos ar mācību metodēm tajās un to struktūru, mācību programmām, studiju plāniem u. c. un atrastu jaunajai augstskolai vadītāju – direktoru [4]. Tika apmeklēta arī Drēzdenes Karaliskā politehniskā skola, un pēc atgriešanās Rīgā RP Padome pateicās tās direktoram Jūliusam Ambrozijam Hilsem un profesoram Johanam Bernhardam Šneideram (*Johann Bernhard Schneider*; 1809–1882) [5]. Sākot darbu un saskaroties ar pirmajām grūtībām jau pirmajā 1862./1863. mācību gadā, RP Padomei noderēja tehniskās augstskolas Prāgā (Čehija) profesora Karela

Koristkas (*Karel Kořistka*; 1825–1906) apskats (1863) par augstāko tehnisko (politehnisko) izglītību Vācijā, Šveicē, Francijā, Beļģijā un Anglijā [6]. Tajā vairākkārt minēta arī tehniskā augstskola Drēzdenē [7].

Ārvalstu docētāju darbība tehniskajās augstskolās Drēzdenē un Rīgā (1863–1919)

Vairāki docētāji ir strādājuši tehniskajās augstskolās gan Drēzdenē, gan Rīgā. Ar RP saistīti vairāki no Drēzdenes nākušie inženieri un docētāji. Piemēram, 1886. gadā par RP mehānikas un grafostatikas profesoru sāka strādāt Martins Griblers (*Martin Gruebler*; 1851–1935), kurš bija studējis Saksijas Karaliskajā politehnikumā Drēzdenē [8]. Tā bija viņa otrā darbavieta (1885–1886) pēc Čīrihes Politehnikuma (1880–1885). Rīgā profesors strādāja līdz 1897. gadam, kad pārcēlās uz Berlīni. 1900. gadā M. Griblers atkal atsāka strādāt savā *alma mater* Drēzdenē par tehniskās mehānikas profesoru, noslēdzot savu akadēmisko darbību 1920. gadā.

Otrs minētā politehnikuma Drēzdenē absolvents (1883) Rihards Henigs (*Richard Hennig*; 1861–1922) RP sāka strādāt par augstākās matemātikas un teorētiskās mehānikas docentu 1891. gada 1. janvārī un turpināja darbu arī pēc tā reorganizācijas (1896) par Rīgas Politehnisko institūtu (RPI). No 1896. gada viņš ieņēma adjunktprofesora vietu, no 1901. gada līdz 1914. gadam – profesora vietu. R. Henigs bija Vācijas pavalstnieks, tāpēc Pirmā pasaules kara laikā viņš nedrīkstēja strādāt augstskolā. Pēc kara profesors turpināja darbu Baltijas Tehniskajā augstskolā (1918–1919, RPI darba turpinātāja) un jaundibinātajā Latvijas Universitātē (LU, līdz 1923 – Latvijas Augstskola, 1919–1921). Pirms pārcelšanās uz Rīgu profesors strādāja savā *alma mater* – Saksijas Karaliskajā politehnikumā Drēzdenē par asistentu (1887–1890). Darbā uz Drēzdeni viņu aicināja fiziķis un ķīmiķis Augusts Teplers (*August Toepler*; 1836–1912), kurš pazina savu kādreizējo studentu [9] un bija pirmo RP profesoru (1864–1868) vidū. A. Teplers Drēzdenē docēja 24 gadus (1876–1900). R. Henigs turpināja attīstīt sadarbību un veicināja pedagoģiskās pieredzes, kā arī inženiertehnisko ideju apmaiņu starp Rīgu un Drēzdeni. Profesora lekcijas krievu valodā iespēšanai un pavairošanai palīdzēja sagatavot viņa studenti, kas nāca no tagadējās Polijas teritorijas, RPI absolventi Bronislavs Mihelis (*Bronisław Michelis*; 1870–1960) un Vladislavs Rožickis (*Władysław Różycki*; 1869–?) [10].

RP docētāju algas nebija lielas un konkurētspējīgas, tāpēc uz brīvajām štata vietām nebija sīvas konkurences. Pirmajos RP pastāvēšanas gados strādāja galvenokārt ārzemnieki, kuru vairums

drīz atrada izdevīgākus darba piedāvājumus. RP paveicās ar vakances aizpildīšanu 1889. gadā, kad pēc docenta Morica Gotfrīda (*Moritz Gottfried*; 1817–1889) pēkšņās nāves botānikas ekskursijas laikā bija nepieciešams pedagogs mineralogijā un ģeoloģijā. Šī mācību priekšmeta pasniegšanu pārņēma Drēzdenes Tehniskās augstskolas mineralogijas un ģeoloģijas kabineta asistents Karls Bruno Doss (*Karl Bruno Doss*; 1861–1919). RP / RPI veidojās K. B. Dosa profesionālā un zinātniskā karjera – viņš sāka strādāt par docentu (1889), tad tika ievēlēts par profesoru (1900) [11]. Zināms, ka 19. gadsimta beigās viņš devās uz Zviedriju un Šveici, vēroja ledus veidošanos Drēzdenes tuvumā [12]. Mūsdienās zinām viņu kā vienu no ievērojamākajiem Baltijas ģeoloģijas pētniekiem, it īpaši dilūvijā.

Septiņus gadus (1863–1870) RP docēja austriešu/vācu mašīnbūves inženieris un pedagogs, Cīrihes Politehnikuma absolvents (1861) Leonīds Levickis (*Leonidas Lewicki*; 1840–1907) [13]. Viņš atšķirībā no iepriekš minētajiem docētājiem vispirms strādāja Rīgā un tikai pēc tam 33 gadus (1874–1907) tehniskajā augstskolā Drēzdenē. Profesora L. Levicka karjera Rīgā tikai sāka veidoties, sasniedzot virsotni pēc došanās uz Vāciju, kur viņš kļuva ne tikai par ievērojamu speciālistu mašīnbūvē, bet arī Saksijas Karaliskās tehniskās augstskolas Drēzdenē rektoru (1903–1904).

RP / RPI absolventi – pedagogi tehniskajā augstskolā Drēzdenē

Tikai divi RP / RPI absolventi devās strādāt uz tehnisko augstskolu Drēzdenē. Saksijas Karaliskā tehniskā augstskolā Drēzdenē par asistentu (1891–1894) strādāja RP Mehānikas nodaļas absolvents, Cēsīs dzimušais Antons Baltābols (1860–1925). Pēc inženiera diploma iegūšanas viņš gadu strādāja RP par asistentu mehānismu tehnoloģijā (1890–1891). Vācijā nodibinātie kontakti pavēra jaunas iespējas profesionālajā darbā – jaunais inženieris nolēma neturpināt pedagoģisko darbu un iesaistījās džutas ražošanā Austrijā un Polijā. 1898. gadā A. Baltābols atgriezās Rīgā un kļuva par linu un džutas manufaktūras direktoru [14].

Pēc Otrā pasaules kara, 1947. gadā, Drēzdenes Tehniskajā augstskolā sāka strādāt inženieris, ģeodēzijas un fotogrammetrijas zinātnes pamatlicējs Latvijā Alvilcs Buholcs (*Alwill Buchholz*; 1880–1972). Viņš pedagoģisko un zinātnisko karjeru sāka pēc RPI Inženieru nodaļas absolvēšanas (1904) un docēja gan RPI, gan LU, vadīja LU Ģeodēzijas institūtu (1924–1940), 1920. gadā tika ievēlēts par profesoru. 1944. gadā A. Buholcs devās emigrācijā uz Vāciju un 1947. gadā tika uzaicināts uz Drēzdeni – pilsētu, kas 1945. gada februārī piedzīvoja

smagu bombardēšanu. Pēc Otrā pasaules kara bija jāatjauno pilsētas infrastruktūra un mācību iestāžu darbība.

1. attēls. Profesors Alvis Buholcs (ap 1928).

Profesors A. Buholcs piedalījās tehniskās augstskolas – Ģeodēzijas institūta – studiju procesa atjaunošanā. Pirmo reizi šīs mācību iestādes vēsturē tika izveidota Fotogrammetrijas katedra, kuras vadīšanu uzticēja A. Buholcam (1952). Profesors pensionējās 1960. gadā 80 gadu vecumā, bet dažas lekcijas fotogrammetrijā turpināja lasīt līdz pat 1965. gadam. Viņš bija iniciators toreizējās Vācijas Demokrātiskās Republikas (VDR) Fotogrammetrijas biedrības dibināšanai (1960) un tās pirmais vadītājs [15]. Inženieris A. Buholcs joprojām tiek godāts gan Drēzdenē, gan Rīgā, viņa dzimtajā Mārupē (Alūksnes pusē) un citviet, jo viņš ir viens no ievērojamākajiem 20. gadsimta latviešu zinātniekiem, kura darbi fotogrammetrijā guvuši atzinību pasaulē [16].

Rīgas «politehniķu» studijas Drēzdenē 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta sākumā

Lai gan studijas 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta sākumā bija par maksu, turīgu ģimeņu jaunieši bieži vien izvēlējās studēt ārzemēs. RP / RPI studenti nāca ne tikai no Baltijas guberņām, bet arī attālām Krievijas impērijas pilsētām Aizkaukāzā, Urālos, no tagadējās Ukrainas, Polijas teritorijas un citām vietām. Nereti viņiem bija izdevīgāk studēt kādā no Rietumeiropas tehniskajām augstskolām, piemēram, Drēzdenē. Daļa studentu bija vācieši vai vācbaltieši, tāpēc dažām ģimenēm Drēzdenē vai tās tuvumā dzīvoja radnieki, kas piedāvāja dzīvesvietu studiju laikā vai atbalstīja citādi. Pie tādiem piederēja RP pirmā direktora Ernsta Nauka (*Ernst Nauck*; 1819–1875) ģimene, kuras radnieki dzīvoja Erfurtē. Profesora E. Nauka dēls Johaness Vilhelms

Nauks (*Johannes Wilhelm Nauck*; 1853–1875) studēja RP Mašīnu inženieru nodaļā, bet veselības problēmu dēļ studijas pārtrauca un devās ārstēties uz Rietumeiropu, līdztekus īsu brīdi turpināja studijas Drēzdenē. Viņa brālis Oto Hermanis Nauks (*Otto Hermann Nauck*; 1864–1928) 1885. gadā arī sāka studēt RP Mašīnu inženieru nodaļā un 1890. gada to absolvēja. Viņa tēvs tolaik jau bija devies mūžībā, māte dzīvoja Vācijā, tāpēc materiālie apstākļi ģimenē bija grūti. Domājams, ka tāpēc O. H. Nauks no 1886. līdz 1887. gadam studēja Drēzdenē – tuvāk radniekiem, kuri studentu atbalstīja morāli [17; 32., 160. lpp.] un, domājams, arī materiāli.

Studijas Drēzdenē bija sācis Lodzā (Polija) dzimušais Georgs Švarcs (*Georg Schwartz*; 1860–1928). Viņa studijas Drēzdenē apmaksāja Nikolajs Turgeņevs (*Nikolai Turgenev*; 1816–1879), krievu rakstnieka Ivana Turgeņeva (*Ivan Turgenev*; 1818–1893) brālis, kurš bija precējies ar G. Švarca tēva māsu [18]. N. Turgeņevs 19. gadsimta 60. gados ar ģimeni pāris gadus dzīvoja Drēzdenē, kā arī novērtēja izglītības nozīmi. G. Švarcs 1880. gada janvārī sāka studēt Rīgā un pēc pieciem gadiem saņēma inženiera diplomu, 1899. gadā kļuva par RPI docētāju, viņu ievēlēja par profesoru (1901), un šajā amatā viņš vēlāk – līdz 1928. gadam – strādāja LU.

19. gadsimta 70. gados pirms studijām Rīgā Drēzdenē studijas bija sākuši vēlākie RP studenti Adrians fon Ramms (*Adrian von Ramm*; 1853–?), Arkadius fon Raffalovičs (*Arkadius von Raffalovich*; 1855–1925) un barons Viktors Taube (*Viktor Taube*; 1854–1914), abi pēdējie ieguva RP agronoma diplomu (1878). Visi trīs minētie studenti piederēja Rīgā dibinātās vācu studentu korporācijas «*Rubonia*» saimei [19].

Arī Pinskā (Baltkrievija) dzimušais Gdals Čornijs (*Gdal Tschorny*; 1867–?) vispirms studēja Drēzdenē (1893–1894) un pēc tam RPI, 1898. gadā iegūstot ķīmijas diplomu [20]. Poļu arhitekts barons Emilians fon Lesers (*Emilian von Lesser*; 1848–1912) Drēzdenē absolvēja reālskolu un tad studēja arhitektūru Rīgā, iegūstot diplomu (1881) [16; 26. lpp.]. 1892. gadā studijas mehānikā Rīgā sāka Roberts Johans Augusts Erharts (*Robert Johann August Erhardt*; 1874–1941), taču drīz vien viņš izvēlējās studēt Vācijā – Drēzdenē, Minhenē, Berlīnē un Tībingenā, kuras universitātē ieguva doktora grādu (1897). R. J. A. Erharts bija pazīstams vācbaltu ekonomists, sabiedriskais darbinieks, Latvijas Pagaidu valdības finanšu ministrs (1919–1920) [21]. Arhitektūru un ķīmiju RPI sāka studēt Jānis Zēbergs (1878–?), kurš 20. gadsimta sākumā devās uz Rietumeiropu un studijas turpināja Vācijā, saņemdamas ķīmijas diplomu Drēzdenē (1908) [17; 448. lpp.]. Vēlāk viņš bija LU docētājs un vasarās devās zinātniskajos komandējumos uz Vāciju, domājams, apmeklēja arī Drēzdeni un tikās ar tās zinātniekiem.

2. attēls. Jānis Zēbergs (ap 1938).

Vairāki desmiti «politehniķu» studēja ārzemju augstskolās 1905.–1906. gadā, kad 1905. gada revolūcijas notikumu rezultātā RPI uz laiku tika slēgts. Viena no populārākajām tehniskajām augstskolām, ko izvēlējās topošie inženieri no RPI, bija Saksijas Karaliskā tehniskā augstskola Drēzdenē. Piemēram, no 1905. gada novembra līdz 1906. gada novembrim Drēzdenē studēja Armīns fon Gerkans (*Armin von Gerkan*; 1884–1969), iegūstot inženiera diplomu [22]. Atgriezies Rīgā, viņš turpināja arhitektūras studijas un 1907. gada janvārī saņēma arhitekta diplomu. Pēc Latvijas brīvības cīņām viņš pārcēlās uz dzīvi Vācijā. A. fon Gerkans pazīstams pasaulē kā arheologs, kas pētījis Senās Romas celtnes Itālijā, Sīrijā, Irākā, Ēģiptē un Grieķijā. Arī 1907. gada RPI Arhitektūras nodaļas absolvents, vēlāk pazīstamais arhitekts un arhitektūras vēsturnieks, RPI docents (1910–1915) Heinrihs Pīrangs (*Heinrich Pirang*; 1876–1936) bija devies studēt uz Drēzdeni (1905–1906). Savukārt Arhitektūras nodaļas students un absolvents (1912), RPI asistents (1912–1918) Teodors Burmeisters (*Theodor Burmeister*; 1885–1920) Drēzdenē studēja (1906) un turp devās arī 1911./1912. mācību gada brīvlaikā [23]. RPI Inženieru nodaļas students Kurts Burmeisters (*Kurt Burmeister*; 1885–?) 1905. gadā devās studēt uz Drēzdeni, 1911. gadā ieguva inženiera diplomu un sāka strādāt lielā būvniecības firmā [17; 513. lpp.]. Kopā ar K. Burmeisteru Drēzdenē 1905./1906. mācību gadā studēja igauņis Egons Lepiks (*Egon Leppik*; 1883–1960) – RPI absolvents (1913) [24], kurš arī Drēzdenē ieguva doktora grādu inženierzinātnēs (1925). Jelgavā dzimušais Aleksandrs Tenne (*Alexander Tenne*; 1885–?) RPI iesāktās studijas ķīmijā 1906. gadā turpināja Drēzdenē, iegūstot inženiera (1911) un arī doktora diplomu [25]. Starpkaru laikā viņam Rīgā piederēja parfimērijas fabrika. Arī RPI Ķīmijas nodaļas absolvents (1904) Pauls Bēms (*Paul*

Boehm; 1879–1951) doktora grādu inženierzinātnēs ieguva Drēzdenē (1920) [26].

1905. gada revolūcijas notikumi izmainīja arī Jelgavā dzimušā mākslas vēsturnieka Frīdriha Vaksmita (*Friedrich Wachtsmuth*; 1883–1975) dzīvi. Pārtraucis arhitektūras studijas RPI (1902–1905), viņš tās turpināja Drēzdenē (1906–1908), iegūstot augstskolas diplomu. Lai gan pāris gadus jaunais arhitekts strādāja Rīgā, 1910. gadā viņš sāka strādāt par asistentu Saksijas Karaliskajā tehniskā augstskolā Drēzdenē pie vācu arhitekta, arhitektūras vēsturnieka profesora Hugo Hartunga (*Hugo Hartung*; 1855–1932) [17; 513. lpp.].

Citi RPI studenti, negaidot savas *alma mater* atkalatvēršanu, studēja Gdaņskā, Polijā, viņu vidū arī vēlākais raķešbūves pionieris, RPI absolvents (1914; ar izcilību) Frīdrihs Canders (*Friedrich Zander*; 1887–1933), kura māte bija dzimusi Drēzdenē [27].

Iegūt pieredzi uz Saksijas Karaliskās tehniskās augstskolas Drēzdenē laboratorijām devās RP absolvents (1893) un RPI docētājs Nikolajs Šīmanis (*Nikolai Schiemann*; 1865–1944), jo bija paredzēts Rīgā ierīkot tehnisko laboratoriju [28; 417. lpp.].

RPI docētāji un administrācija sekoja līdzī jaunākajām tendencēm augstskolu darbā, tāpēc tika pētīta citu pieredze, tostarp mācību programmas. Piemēram, tēlotāja ģeometrijas profesors Karls Reinholds Kupfers (*Karl Reinhold Kupffer*; 1872–1935) 1905. gada vasarā apmeklēja Eiropas augstskolas, lai iepazītos ar vairāku tehnisko augstskolu, tostarp Drēzdenes, programmām tēlotāja ģeometrijā. 1905. gada septembrī viņš RPI Mācību komitejai rakstīja ziņojumu par tēlotāja ģeometrijas mācīšanu tehniskajās augstskolās, pievienojot pārskata tabulu, cik katrā no tām ir tēlotājas ģeometrijas stundu [29]. Lai gan tika secināts, ka katrā augstskolā ir sava specifika, kopumā bija daudz kopīga, un stundu skaits tēlotāja ģeometrijā tajās bija līdzīgs.

3. attēls. Augusts Teplers
(19. gadsimta 60. gadi).

Kopš 1903. gada RPI ievēlēja Goda biedrus, un par otro 1906. gadā kļuva viens no pirmajiem RP docētājiem (1864–1868) vācu fiziķis un ķīmiķis A. Teplers. Viņš bija pirmais zinātnieks, kurš Rīgas Politehnikumā risināja tādas fundamentālas problēmas, kas atbalsojās Eiropas zinātnē – 1864. gadā viņš atklāja tā saucamo «šlīru metodi» (*Schlierenmethode*), lai noteiktu nevienādības veidošanos dzidrās vidēs. Šo atklājumu A. Teplers veltīja savam kolēģim, draugam un labvēlim – pirmajam RP direktoram Ernstam Naukam [30].

Ne visi izvirzītie kandidāti tika ievēlēti par RP Goda biedriem. 1912. gadā par RP Goda biedriem bija izvirzīti vairāki kandidāti, tostarp bijušais RP profesors drēzdenietis Martins Grīblers, kurš par RP Goda biedru netika ievēlēts [31].

Starp citu, Saksijas Karaliskā tehniskā augstskola Drēzdenē Goda doktora grādu piešķīra (1902) Oto Incem (*Otto Intze*; 1843–1904), kurš kā zīmētājs bija nodarbināts Rīgas–Daugavpils dzelzceļa izbūvē (1860–1862). Vēlāk viņš kļuva par pazīstamu vācu būvinženieri, ūdensbūvju, būvkonstrukciju un būvmateriālu docētāju Āhenes Tehniskajā augstskolā un tās rektoru (1895–1898). Ar O. Inces līdzautorību vairākkārt izdotā grāmata par dzelzs velmējumiem būvniecībā un kuģu būvē bija arī Rīgas Politehnikuma bibliotēkā [32].

Latvijas Universitātes un Drēzdenes Tehniskās augstskolas sadarbība starpkaru periodā

Starpkaru periodā zinātnieku un docētāju kontakti ar Drēzdenes Tehnisko augstskolu nepārtrūka. Tie turpinājās LU, kuras sastāvā darbojās tehniskās fakultātes. Inženierzinātņu, Mehānikas, Arhitektūras un Ķīmijas fakultātē nodibinātos zinātniskos kontaktus turpināja RPI absolventi, kuri bija pazīstami ar vācu inženieru un zinātnieku darbiem, izgudrojumiem. Piemēram, liela LU inženierzinātņu docētāju autoritāte bija vācu būvinženieris, Drēzdenes Tehniskās augstskolas profesors stiprības un būvmateriālu mācībā, būvju statikā un tērauda tiltu būvniecībā Vilijs Gēlers (*Willy Gehler*; 1876–1953), kura darbus lasīja un citēja [33], kā arī viņa zinātniskās atziņas akceptēja un izmantoja inženierbūvēs Latvijā. Piemēram, 1922. gadā, pārbūvējot Saeimas namu Vecrīgā, kopsēžu zāles griestu drošību un izturību pārbaudīja un akceptēja RPI absolventi, LU docētāji – darbu būv vadītājs Eižens Laube (1880–1967), dzelzsbetona darbu vadītājs un atbildīgais konstruktors Persijs Zīlīte (1878–1945), inženieris Eduards Veiss (1886–1966). Viņi atsaucās uz V. Gēleru, toreiz Vācijas Betona biedrības priekšsēdētāju, viņa atziņām un prasībām būvniecībā Vācijā [34]. Inženieris E. Veiss

1922. gadā bija personīgi ticies ar V. Gēleru [35]. Pēc Inženierzinātņu fakultātes uzaicinājuma V. Gēlers 1929. gada martā ieradās Rīgā un nolasīja sešus referātus. Tie iepazīstināja tehnisko inteligenci ar jautājumiem par dzelzs konstrukciju drošību statiskās un dinamiskās slodzes iedarbībā; augstas kvalitātes tērauda konstrukciju īpatnībām un lietojumu; jaunāko testu rezultātiem dzelzs konstrukciju kniedēšanā un metināšanā; par betona un dzelzsbetona stiprību, drošību un lūzuma hipotēzēm; dzelzsbetona plātnēm; augstas kvalitātes cementa ražošanu un nozīmi [36]. Vācu būvinženiera V. Gēlera sastādītās grāmatas bija Latvijas bibliotēkās, un tās joprojām atrodamas RTU Zinātniskajā bibliotēkā.

Pēc Mehānikas fakultātes docētāju ierosinājuma LU 1929. gadā piešķīra Goda doktora grādu bijušajam Drēzdenes Tehniskās augstskolas profesoram, jau minētajam kādreizējam RP / RPI profesoram Martinam Grībleram.

LU docents Jānis Asars (1895–1978) 1926. gadā devās komandējumā uz Drēzdenes Tehniskās augstskolas Vājstrāvas institūtu pie profesora Heinriha Barkhauzena (*Heinrich Barkhausen*; 1881–1956). J. Asars iegūto pieredzi izmantoja, organizējot Vājstrāvas laboratoriju LU [28; 439. lpp.]. Pieredzes apmaiņā uz Drēzdeni brauca arī citu fakultāšu docētāji, piemēram, Veterinārmedicīnas fakultātes mācībspēki.

Atjaunotā Rīgas Politehniskā institūta sadarbība ar Drēzdenes Tehnisko universitāti

Abu augstskolu sadarbība turpinājās arī 20. gadsimta otrajā pusē, kad tika atbalstīti kontakti ar sociālistisko valstu augstskolām. RPI mācībspēki un studenti devās pieredzes apmaiņā un praksē pie drēzdeniešiem, kuri savukārt brauca uz Rīgu. Dalībnieku skaits bija dažāds, un grupā parasti bija ne tikai studenti, bet arī docētāji. Piemēram, 1970. gadā tie bija 10 cilvēki no DTU, un RPI personāls un studenti organizēja ne tikai praksi rūpnīcās, bet arī iepazīstināja ar Rīgu [37]. RPI Automātikas un skaitļošanas tehnikas fakultātes studenti 1975. gadā rūpējās par DTU docētāju un studentu labsajūtu Rīgā. Vēlāk, augustā, uz Drēzdeni devās fakultātes dekāns Pāvels Saveljevs (1924–?), vecākais pasniedzējs Vitauts Klimavičus, aspirants Voldemārs Ozols un septiņi studenti: Pāvels Kononovs, Liene Pētersone, Irēna Nagle, Inna Pavlova, Jans Šlihte, Aleksandrs Tarasovs un Viktors Zikins. Par braucienu tika izveidots albums, kurā rodama informācija par praksi un apskatāmas fotogrāfijas [38].

4. attēls. Albuma
«Rīga–Drēzdene.
Studentu prakse VDR»
titullapa (1975).

Ārzemju prakses mērķis studentiem bija iepazīt savai specialitātei atbilstošus rūpniecības uzņēmumus citās valstīs, pastrādāt radniecīgo augstskolu laboratorijās, apskatīt šo valstu rūpniecības kompleksus, apgūt progresīvākās metodes, jaunāko tehniku. Praksē devās vislabākie, padomju varai lojālie studenti. Notika studentu atlase, bija nepieciešams arī pozitīvs raksturojums, ko izsniedza fakultātes, katedras, kas studentus bija iepazīnušas un apliecināja, ka viņi ir cienīgi pārstāvēt RPI ārzemēs. Padomju vara uzraudzīja, lai tiktu realizēts viens no galvenajiem sadarbības mērķiem ar ārzemēm – docētāju un studentu komunistiskā un internacionālā audzināšana [39]. DTU praksē bija arī topošie speciālisti no RPI Ķīmijas / Ķīmijas tehnoloģijas, Arhitektūras un celtniecības, Inženierceltniecības, Elektroenerģētikas fakultātēm.

Prakses organizēšanā ārzemēs iesaistījās RPI Prakses daļa, un gandrīz visām mācību specialitātēm bija paredzēta prakse kādā no sociālistiskajām valstīm, tostarp VDR [40]. Piemēram, 20. gadsimta 70.–80. gados praksē uz DTU un tās laboratorijām devās Aparātu būvniecības un automatizācijas fakultātes (ABAF) precīzās mehānikas aparātu, pusvadītāju un elektrovakuuma mašīnbūves specialitāšu studenti [41]. No 1977. gadā praksē uz DTU devās ABAF tekstilrūpniecības mašīnu un aparātu un vieglās rūpniecības mašīnu un aparātu specialitāšu studenti [42]. Prakses laikā RPI studenti iepazinās ar ražošanas procesiem lielās VDR rūpnīcās – poligrāfijas mašīnu uzņēmumā «*Planeta*», rakstāmmašīnu rūpnīcā «*Optima*» u. c. [43].

Turpmākajos gados sadarbība paplašinājās, un sadarbības līgumi paredzēja dažādas sadarbības formas. 20. gadsimta 70. gados uzplauka abu augstskolu zinātniskā sadarbība, paredzot arī zinātnieku un studentu stažēšanos. Piemēram, RPI profesors Alberts Skudra (1925–2003) kopā ar kolēģiem un drēzdeniešiem veica polimēru materiālu pētījumus [39]. Sadarbība zinātnē ar DTU bija arī Siltumapgādes, gāzes

apgādes un ventilācijas katedrai. 1989. gadā DTU stažējās Arhitektūras un celtniecības fakultātes profesors Viktors Mironovs.

Dažādās konferencēs un ar preses starpniecību tika iepazīta DTU pieredze mācību darbā. Atšķirībā no RPI DTU studenti uz lekcijām gāja nevis katru dienu, bet tikai divas dienas nedēļā, pārējās dienās studējot patstāvīgi. Arī matemātiku vācu studenti apguva diferencēti – viņiem mācīja ne tikai šī mācību priekšmeta vielu, bet viņi arī plaši izmantoja speciālo priekšmetu materiālus, tuvinot matemātisko domāšanu konkrētām specialitātēm. Toreizējais RPI zinātņu prorektors (1962–1974) Alfrēds Vācietis (1913–2009) aizdomājās par šādas pieejas lietderību un izmantošanu arī Rīgā, jo augstskolā matemātikas apguve daudziem sagādāja grūtības [44].

Būtiska nozīme bija Savstarpējās ekonomiskās palīdzības padomei (Austrumu bloka komunistisko valstu starptautiska ekonomiskās sadarbības organizācija, 1949–1991), kuras ietvaros notika studentu apmaiņa diplomprojektu izstrādes laikā. Piemēram, 1985./1986. mācību gadā RPI ABAF Ražošanas procesu mehanizācijas un automatizācijas katedrā diplomandu vidū bija DTU studenti Mario Šulcs (*Mario Schulz*) un Mihaels Kastners (*Michael Kastner*). RPI abiem studentiem nodrošināja kvalificētu zinātnisko vadību, konsultācijas, sniedza metodisko un praktisko palīdzību. M. Kastnera diplomprojektu vadīja katedras vadītājs Pēteris Sliede (1941–2005), M. Šulca diplomprojektu – vecākais pasniedzējs Imants Kauliņš (1930–1989). Tēmas – iekārta produkcijas saiņošanai. M. Šulcam bija jāizstrādā pudeļu padeves mezgla projekts augstražīgai dzērienu iepildes līnijai, M. Kastnera darbs bija saistīts ar karamelu saiņošanas automātiem. Abi studenti jau iepriekš bija praksē RPI un apmeklēja vairākus Rīgas uzņēmumus [45].

Ražošanas procesu mehanizācijas un automatizācijas katedra, kas sagatavoja arī inženierus konstruktorus, un DTU Apstrādes mašīnu katedra bija noslēgušas ilgtermiņa sadarbības līgumu par tēmu «Tehnoloģisko mašīnu un automātu automatiskās projektēšanas sistēmas izstrādāšana». To pētniecību vadīja RPI docents P. Sliede un DTU profesors Joahims Henigs (*Joachim Hennig*) [46].

Labākajiem un aktīvākajiem RPI studentiem pēc otrā kursa bija iespēja doties studēt uz sociālistisko valstu augstskolām, tostarp VDR. Piemēram, 1970./1971. studiju gadā DTU bija trīs studenti no Latvijas, bijušie RPI Ķīmijas un ASTF studenti – Juris Jansons turpināja studijas Ķīmijas fakultātē, Ieva Grīviņa – Informācijas tehnikas fakultātē [47]. J. Jansons kopā ar vēl vienu bijušo RPI Ķīmijas fakultātes studentu Visvaldi Dirnēnu 1971. gada 29. decembrī tikās ar bijušajiem kursabiedriem, docētājiem un citiem interesentiem RPI telpās, lai pastāstītu par pieredzi un prasībām studijās DTU [48]. J. Jansons Drēzdenē specializējās krāsu sintēzē un izmantošanā, pēc studijām

atgriezās Rīgā un 1973./1974. mācību gadā strādāja par asistentu savā *alma mater* [49]. 1971./1972. mācību gadā DTU studēja jau seši bijušie «politehniķi». RPI Celtniecības fakultātes students (1976–1978) Juris Marnauza studijas turpināja DTU Hidrotehnikās celtniecības fakultātē (1978–1981). Diplomētā inženiera hidrotehniķa J. Marnauzas darbs bija saistīts ar ostas būvēm, piestātnēm un gultnes padziļināšanas jautājumiem. Viņš strādāja Baltijas jūras hidrotehnikās celtniecības trestā par būvdarbu vadītāju un Tiltu daļā par projektētāju, vēlāk bija Rīgas ostas pārvaldnieka vietnieks inženiertehniskos jautājumos [50]. Celtniecības fakultātes students Arvīds Rubīns uz Drēzdeni devās 70. gadu beigās un pēc augstskolas absolvēšanas piedalījās autoceļu būvniecībā Rietumsibīrijas gāzes un naftas atradnēs [51]. Specialitāšu un fakultāšu skaits DTU, kurās studijas turpināja mūsu studenti, arvien pieauga. Piemēram, RPI Elektroenerģētikas fakultātes siltumenerģētikas specialitāšu otrā kursa studenti mācības VDR augstskolās – Freiburgā un Drēzdenē – turpināja, sākot no 1982. gada. Piemēram, 1983./1984. mācību gadā DTU studēja Juris Kronenbergs, kurš RPI divus gadus bija studējis rūpniecības siltumenerģētikas specialitātē [52]. Lai studētu DTU un citās VDR augstskolās, bija nepieciešamas labas vācu valodas zināšanas. To labi raksturo minētās fakultātes studentes Antras Andrejevas pieredze un piedzīvotais. Antrai bija jāapgūst vācu valoda, jo vidusskolā viņa bija apguvusi tikai angļu. Pusgada laikā studente apguva vācu valodu vidusskolas programmas apjomā, Maskavā (braucienus toreiz uzraudzīja un kontrolēja no PSRS galvaspilsētas, akceptējot vai noraidot RPI lēmumus par studentu sūtīšanu uz ārzemēm). Viņa nokārtoja vācu valodas eksāmenu Maskavā, pēc tam 1985. gada vasarā divus mēnešus papildināja svešvalodas zināšanas Leipciģā un jau rudenī sāka studēt enerģētiku Drēzdenē. Sekoja trīs gadu ilgas studijas, prakse projektēšanas institūtā netālu no Drēzdenes, un 1988. gadā viņa saņēma DTU diplomu [53]. 1985. gadā DTU Arhitektūras fakultāti absolvēja Marts Švēde, kurš savu dzīvi saistījis ar RPI / RTU un patlaban ir Arhitektūras un dizaina institūta docētājs.

Viena no sadarbības formām bija arī docētāju stažēšanās un vieslekcijas. Daži piemēri. 1973./1974. mācību gadā DTU stažējās RPI Celtniecības fakultātes docētājs Georgijs Boldirevs (1938–2017), iepazīstoties ar jaunāko literatūru un apgūstot moderno būvražošanas tehnoloģiju, būvējot komplicētos laika apstākļos [54]. 1984. gadā viesprofesors DTU bija RPI profesors, siltuma, gāzes apgādes un ventilācijas inženieris Andris Krēšliņš. Vieslekcijas DTU lasījis arī profesors Egons Lavendelis (1934–2023).

Notika arī RPI un DTU bibliotēkas darbinieku braucieni pie kolēģiem, kā arī, kā tas bija pieņemts PSRS iestādēs, stiprinātas draudzības saites starp abu augstskolu jauniešu komunistiskajām organizācijām [55].

Vairums RPI studentu bija masveidīgās komjauniešu organizācijas biedri un tika iesaistīti DTU viesu uzņemšanā. Ar augstskolas vēsturi, uzsverot RPI revolucionārās tradīcijas, viesus iepazīstināja RPI Vēstures muzeja darbinieki [56].

5. attēls. Drēzdenes Tehniskās universitātes studentu prakses grupas pateicība RPI Vēstures muzeja darbiniekiem par iepazīstināšanu ar RPI vēsturi (30.07.1985).

RPI, kuru dēvēja ne tikai par inženieru kalvi, bet arī par sportiskāko augstskolu Latvijā, nozīmīgu vietu atvēlēja sportošanai kopā ar citu augstskolu studentiem un dalību sacensībās. Piemēram, 1967. gada maijā RPI vīriešu komandas volejbolā un rokasbumbā devās uz sacensībām Drēzdenē. RPI studenti spēlēs pret DTU studentiem un Drēzdenes pilsētas izlasēm uzvarēja. Drēzdenieši atbildes vizītē ieradās Rīgā, un 15. un 16. jūnijā notika draudzības sacensības volejbolā un rokasbumbā starp RPI un DTU studentiem [57].

Ar Drēzdenes studentiem bija pazīstami arī RPI basketbolisti, kuri 20. gadsimta 70. gados bija īpaši sadraudzējušies ar DTU un Prāgas Augstākās tehniskās skolas sportistiem. Toreiz RPI Celtniecības fakultātes studentam un vēlāk – absolventam (1971), RPI vīriešu basketbola komandas kapteinim bija daudz draugu Drēzdenē un Prāgā. Arī RPI ABAF asistentam, vēlākajam RPI / RTU profesoram Edgaram Balceram abās minētajās pilsētās draugu netrūka, un šī draudzība veicināja arī viņa pedagoģisko un zinātnisko darbību [58].

6. attēls. RPI rektors Egons Lavendelis atklāj starptautiskās studentu sacensības «Draudzība-88» (1988).

7. attēls. RPI komanda starptautisko studentu sacensību «Draudzība-88» atklāšanas parādē Daugavas stadionā Rīgā (1988).

Starptautiskās studentu sporta sacensības dažādu iemeslu dēļ daudzus gadus nenotika un atsākās 1988. gadā, kad Rīgā notika starptautiskās studentu sacensības «Draudzība-88». To iniciators bija RPI / RTU rektors (1985–1999) Egons Lavendelis [59]. Studenti sacentās basketbolā, volejbolā, handbolā, vieglatlētikā. Tik plaša mēroga

sacensības ar sociālistisko valstu sadraudzības augstskolām notika pirmo reizi, un tajās piedalījās viesi – studenti no DTU, kā arī citām VDR, Polijas, Čehoslovākijas un Bulgārijas tehniskajām augstskolām. Lai gan bija iecere, ka šādas starptautiskas sacensības kļūst par tradīciju, tā neturpinājās. Mainoties politiskajai situācijai pasaulē, sabrūkot sociālistiskajai sistēmai, beidza pastāvēt gan VDR, gan PSRS un citas valstis.

Rīgas Tehniskās universitātes sadarbība ar Drēzdenes Tehnisko universitāti

Abu augstskolu ilggadējā sadarbība turpinās arī mūsdienās. 1990. gadā, pēc augstskolas nosaukuma maiņas (turpmāk senākās tehniskās augstskolas Baltijas valstīs nosaukums – Rīgas Tehniskā universitāte) un augstskolu pilnīgas autonomijas iegūšanas tika secināts, ka augstskolai vispiemērotākā būs Viduseiropas augstākās tehniskās izglītības sistēma. No PSRS augstskolu modeļa gan RTU, gan citu kaimiņvalstu augstskolas bija atbrīvojušās. Sākot jauna izglītības satura meklējumus, jau no 1990. gada 19. līdz 23. novembrim tika organizēta mikrokonference par Viduseiropas augstākās tehniskās izglītības sistēmu. Tajā piedalījās vairāku valstu augstskolu pārstāvji, tostarp DTU profesors Bertolds Knauers (*Bertold Knauer*; 1935–2017) [60].

Padomju laikā noslēgtie līgumi pēc augstskolas nosaukuma maiņas un Latvijas valstiskuma atjaunošanas vairs nebija spēkā, tāpēc 1993. gadā RTU noslēdza starptautisko sadarbības līgumu ar DTU [61]. Eiropas Savienības programmā izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta atbalstam Eiropā «*Erasmus+*» līgumi tika noslēgti inženierzinātnēs, transportā un vides zinātnē.

Turpinājās arī abu augstskolu, RTU un DTU, docētāju stažēšanās un vieslekcijas. Piemēram, inženieris elektromehāniķis, RTU docētājs Jevgenijs Barkānovs stažējās DTU (2000, 2003) un lasīja lekcijas DTU doktorantiem (2002, 2008). Tekstila un apģērbu tehnoloģijas fakultāte, 1993. gadā veidojot inženierzinātņu vieglās un tekstilrūpniecības apakšnozares starptautisku habilitācijas padomi «RTU H-11», līdzās RTU zinātniekiem iekļāva tajā arī ārzemniekus, tostarp DTU profesoru H. Rēdelu (*Hartmut Rödel*).

2012. gada 23. novembrī RTU Būvniecības fakultātē notika DTU vieslektoru lekcija «Kompozītmateriālu konstrukcijas ar integrētu svārstību kontroli un integrētas bojājumu diagnostikas funkcijas» [62].

Vairākkārt organizētas vasaras skolas, kuras piedalījās RTU un DTU, kā arī citu valstu tehnisko augstskolu pārstāvji. Piemēram, tāda skola tika organizēta no 2022. gada 18. līdz 29. jūlijam Rīgā [63]. Tās

organizēšanu un finansēšanu atbalstīja asociācija *Top International Managers in Engineering (T. I. M. E., TOP* starptautiskie vadītāji inženierzinātnēs). Tajā ietilpst 56 inženierzinātņu mācību iestādes (augstskolas) no 24 valstīm, tostarp DTU un RTU. No RTU koordinatore šajā starptautiskajā asociācijā ir RTU studiju prorektore (no 2023) profesore Elīna Sarkane-Gaile.

Jāpiemin arī fakts, ka RTU un DTU zinātnieki no 2021. gada 1. novembra līdz 2024. gada 1. novembrim darbojās projektā *SUCCESS (Solutions for Unifies Communication Competences for Engineering Students and Specialists*; Risinājumi vienotai komunikācijas kompetencei inženierzinātņu studentiem un speciālistiem), organizējot, piemēram, trīs vasaras skolas 2024. gadā [64].

Abu tehnisko augstskolu sadarbība 2024. gadā sākās arī individuālās aizsardzības un sporta apģērbu pētījumos. No RTU tajā iesaistīta Individuālo aizsardzības līdzekļu laboratorija, kas ir vienīgā plaša spektra individuālo aizsardzības līdzekļu, tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu testēšanas un novērtēšanas laboratorija Latvijā [65].

Dažādos projektos iesaistītas ne tikai augstskolas, bet arī zinātniskās institūcijas, kurās strādā šo augstskolu zinātnieki un absolventi. Piemēram, 2018. gadā RTU zinātnieki noslēdza līgumu par projekta īstenošanu ar Leibniza Polimēru pētniecības institūtu Drēzdenē (*Leibniz-Institut für Polymerforschung Dresden*) [66]. 1995. gada oktobrī Gētes institūts Rīgā un DTU ar Saksijas brīvvalsts finansiālo atbalstu sadarbībā ar Latvijas kolēģiem rīkoja semināru par pilsētu, bloku un paneļu būvju sanāciju un vēsturiskās apbūves restaurācijas jautājumiem [67]. Tajā piedalījās RPI / RTU absolventi. Arī 1997. gada 26. aprīlī Ventspilī nolasītais DTU profesora Rūdolfa Morgenšterna (*Rudolf Morgenstern*) referāts «Tradīcijām bagātās būvniecības substances nodrošināšana un saglabāšana jaunās būvniecības vidē» bija paredzēts RPI / RTU sagatavotajiem inženieriem – arhitektiem un pilsētplānotājiem [68]. Latvijā 2007. gadā ar lekciju par mūra konstrukciju projektēšanas pamatprincipiem Eiropas Savienībā uzstājās DTU profesors Volframs Jēgers (*Wolfram Jäger*). Par noteikumiem un praksi Eiropas Savienībā RTU docētāji uzzināja arī no šādām vieslekcijām [69].

Drēzdeniešu sveiciens rīdniekiem augstskolas jubilejās

Ilggadējā sadarbība veicinājusi ne tikai draudzīgas un koleģiālas starpaugstskolu attiecības, bet likusi arī iepazīt to vēsturi un atcerēties jubilejas. Viena no lielākajām jubilejām bija 1912. gadā, kad toreizējais RPI atzīmēja 50 gadu pastāvēšanas gadadienu. Kopīgu apsveikumu

rīdziniekiem atsūtīja 11 Vācijas tehniskās augstskolas – Āhenes, Berlīnes, Braunšvaigas, Breslavas, Dancigas, Darmštates, Drēzdenes, Hannoveras, Karlsrūes, Minhēnes un Štutgartes. Lai gan apsveikuma bija rakstīts, ka to sūta visu minēto augstskolu rektori, realitātē zem apsveikuma bija tikai Hannoveres Tehniskās augstskolas rektora (1911–1913) Karla Mormana (*Karl Mohrmann*; 1857–1927) paraksts [70]. Viņš bija arī RP docētājs (1887–1892).

8. attēls. Drēzdenes Tehniskās universitātes apsveikuma RPI 125 gadu jubilejā fragments (1987).

Apsveikumu ar DTU simboliku RPI saņēma 125 gadu jubilejā 1987. gadā. Tajā bija minēta studentu un docētāju apmaiņa, gan arī toreizējā RPI rektora E. Lavendeļa vieslekcijas Drēzdenē. Apsveikumu bija parakstījuši DTU rektors (1986–1990) Hans Jürgens Jakobs (*Hans-Jürgen Jacobs*; 1936–2019) un Vācijas Sociālistiskās Vienotības partijas (*Sozialistische Einheitspartei Deutschlands*) rajona pirmais sekretārs Rudi Fogts (*Rudi Vogt*) [71]. Arī turpmākajās jubilejās drēzdenieši sūtīja apsveikumus un vēlēja sekmes RTU un tās studentiem, docētājiem un

zinātniekiem. Diemžēl tie nav saglabājušies nākamībai, jo RTU rektori saņēma apsveikumus elektroniski – e-pastā, kas, mainot darba datorus un mainoties rektoriem, zuduši.

Nobeigums

Rīgas un Drēzdenes inženieru sadarbība aizsākās vēl pirms RP dibināšanas un turpinās joprojām. Tie saistīti gan ar inženiertehnisko ideju un zinātnes atziņu apmaiņu, gan studentu un docētāju viesošanās partneraugstskolā, pieredzes apmaiņu, dalību kopīgos projektos. DTU ir iekļuvusi pasaules universitāšu TOP 500. RTU mērķis ir tuvāko gadu laikā pievienoties drēzdeniešiem šajā reitingā. Abas universitātes ir ar senām tradīcijām un bagātu vēsturi – DTU ir viena no vecākajām tehniskajām augstskolām Vācijā, RTU – vecākā tehniskā augstskola Baltijā. Kopīgo sadarbību abas turpinās arī nākotnē. RPI / RTU līdzās citām Latvijas augstskolām, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātei un LU, kas sadarbojušās ar DTU, kas ir gan ar senām tradīcijām, gan viena no lielākajām tehniskajām augstskolām Saksijā, no savas ārzemju partneraugstskolas guvusi nozīmīgu pieredzi daudzu gadu garumā.

ATSAUCES

- [1] **Stradiņš, J.** Zinātne Rīgā 800 gados. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. gada 17. augusts, Nr. 119, 13. lpp.
- [2] Geschichte – TU Dresden [tiešsaiste]. <https://tu-dresden.de/tu-dresden/profil/geschichte> [skatīts 13.07.2024].
- [3] **Zigmunde, A.** Ernst Nauck (1819–1875). Der erste Direktor des Polytechnikums zu Riga. The first director of Riga Polytechnicum. Rīgas Politehnikuma pirmais direktors. Rīga: RTU Izdevniecība, 2019, p. 23.
- [4] Festschrift der polytechnischen Schule zu Riga zur Feier ihres XXV jaehriges Bestehens. Riga: Muellersche Buchdruckerei, 1887, S. 15.
- [5] Ausfertigungen des Verwaltungsrathes der polytechnischen Schule zu Riga. 1861, S. 16. RTU Vēstures muzejs.
- [6] Zweiter Rechenschaftsbericht des Verwaltungsraths der polytechnischen Schule zu Riga. Riga, 1863, S. 7.
- [7] **Kořistka, K.** Der hoehere polytechnische Unterricht in Deutschland, in der Schweiz, in Frankreich, Belgien und England. Gotha: R. Besser, 1863, S. 54–56, 140, 145–150, 152–153, 155–156, 162–164.
- [8] Rīgas Politehnikuma profesora Martina Grīblera personāllieta, 1886.–1896. g. Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk – LNA LVVA) 7175. f., 1. apr., 135. l., 49.–51. lp.

- [9] Rīgas Politehnikuma / Rīgas Politehniskā institūta profesora Riharda Heniga personāllieta, 1890.–1920. g. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 146. l., 2.–74.
- [10] **Hennig, R.** Obzor kursa tehniczeskoj mehaniki. Rīga: Tipo-Litografija V. P. Matvejeva, 1897, 554 s.
- [11] Rīgas Politehnikuma / Rīgas Politehniskā institūta docētāja Karla Bruno Dosa personāllieta, 1889.–1915. g. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 108. l., 8.–103. lp.
- [12] **Doss, B.** Reiseskizzen aus Schweden und Norwegen, nebst Glacierscheinungen bei Dresden. [Izdošanas vieta nav zināma] : [izdevējs nav zināms] [1891], 7 S.
- [13] Rīgas Politehnikuma profesora Leonida Levicka personāllieta, 1886.–1896. g. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 228. l., 21., 22., 32. lp.
- [14] **Balk, H.** Album Rubonorum, 1875–1910. Rīga: Rigaer Tageblatt, 1910, S. 100–101.
- [15] **Klētnieks, J. O.** Ģeodēzijas profesors Alvils Buholcs: dzīve un darbs. Rīga: RTU, 2007, 3., 91. lpp.
- [16] **Klētnieks, J., Timšāns, S., Lerha, R.** Mārupietis, kas stāvējis pie pasaules aeroainu šūpuļa. *Latvijas Vēstnesis*, 2000. gada 22. jūnijs, Nr. 236/239, 26. lpp.
- [17] Album Academicum des Polytechnikums uz Rīga, 1862–1912. Rīga: Jonck&Poliewsky, 1912, S. 32, 76, 160, 513.
- [18] Rīgas Politehnikuma / Rīgas Politehniskā institūta docētāja Georga Švarca personāllieta, 1885.–1910. g. LNA LVVA 7175.f., 1. apr., 248. l., 8. lp.
- [19] Rubonia, 1875–1925: aus dem Leben eines deutschbaltischen Korps. Rīga: Selbstverlag, 1925, S. 15.
- [20] Rīgas Politehnikuma / Rīgas Politehniskā institūta studentu reģistrs, 1890.–1904. g. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 1904. l., 197. lp.
- [21] **Treijs, R.** Latvijas valsts un tās vīri: Latvijas Republikas Valdības ministri savos darbos: 1918.–1940. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1998, 85. lpp.
- [22] **Rosenkranz, M., Stieda, E.** Album der Landsleute Fraternitas Baltica, 1865–1910. Rīga: 1910, S. 150.
- [23] Rīgas Politehniskā institūta docētāja Teodora Burmeisters personāllieta, 1912.–1918. g. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 94. l., 23. lp.
- [24] Rīgas Politehniskā institūta dokumenti, sarakste par studentiem, 1905.–1906. g. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 7118. l., 275., 285., 290. lp.
- [25] Liste der Promovenden der TH Dresden für den Zeitraum 1900 bis 1945 [tiešsaiste]. https://tu-dresden.de/ua/dokumentationen/alumni/promovenden/listen/liste_t [skatīts 10.09.2024].
- [26] **Lenz W.** (Ed.). Deutschbaltisches biographisches Lexikon, 1710–1960. Wedemark: Verlag Harro von Hirschheydt, 1998, S. 84.
- [27] Canderu ģimenes legāta dokumenti. LNA LVVA 1380. f., 2. apr., 933. l., 1.–7. lp.
- [28] Latvijas Universitāte, 1919–1929. Rīga: LU, 417., 439. lpp.
- [29] Karla Reinholda Kupfera ziņojums par tēlotāja ģeometrijas mācīšanu Austrijas, Šveices, Vācijas un Zviedrijas tehniskajās augstskolās, 1905. g. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 25. l., 334.–335. lpp.

- [30] Augstākās tehniskās izglītības vēsture Latvijā. 1. daļa. Rīga: RTU, 2002, 99. lpp.
- [31] Dokumenti par RP Goda biedru ievēlēšanu, 1912. g. Rīgas LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 7179. l., 256. lp. o. p.
- [32] Katalog der Bibliothek der Polytechnischen Schule uz Rīga. Rīga: W. Haecker, 1895, S. 296.
- [33] **Ātrens, J.** Iepriekš piepūlēto stiegru lietošana gatavu betona elementu ražošanā. *Ekonomists*, 1940. gada 31. decembris, Nr. 24, 1186. lpp.
- [34] **Laube, E., Zīlīte, P., Veiss, E.** Atklāta vēstule. *Latvijas Sargs*, 1922. gada 22. novembris, Nr. 263, 3. lpp.
- [35] **Veiss, E.** Jaunās vācu dzelzsbetona normas. *Latvijas Inženieru un Tehniķu Kongresa Biroja Žurnāls*, 1925. gada 15. oktobris, Nr. 2/3, 81. lpp.
- [36] Latvijas Universitāte divdesmit gados, 1919–1939. 1. daļa. Rīga: LU, 1939, 346. lpp.
- [37] **Drugānova, I.** Vasarai aizejot. *Jaunais Inženieris*, 1970. gada 27. augusts, Nr. 1, 3. lpp.
- [38] Albums «Rīga–Drēzdene. Studentu prakse VDR» (1975). RTU Vēstures muzejs.
- [39] Kur mājo spēks. *Cīņa*, 1977. gada 1. maijs, Nr. 101, 2. lpp.
- [40] Augstākās tehniskās izglītības vēsture Latvijā. 3. daļa. Rīga: RTU, 2007, 98. lpp.
- [41] **Rops, J.** Topošie konstruktori... Saksijas Šveicē. *Jaunais Inženieris*, 1982. gada 8. aprīlis, Nr. 27, 4. lpp.
- [42] **Pops, J.** Uz prakses meridiāna. *Jaunais Inženieris*, 1980. gada 15. maijs, Nr. 33, 4. lpp.
- [43] **Pops, J.** Mūsu prakse ārzemēs. *Jaunais Inženieris*, 1979. gada 29. marts, Nr. 25, 3. lpp.
- [44] Mācīties un mācīt radoši. *Jaunais Inženieris*, 1962. gada 4. oktobris, Nr. 13, 2. lpp.
- [45] **Podberezina, J.** Paldies par viesmīlību! *Rīgas Balss*, 1985. gada 16. novembris, Nr. 263, 2. lpp.
- [46] **Gulbe, A.** Internacionālās draudzības veidotāja. *Jaunais Inženieris*, 1985. gada 28. februāris, Nr. 23, 2. lpp.
- [47] **Grīviņa, I.** Vēstule no Drēzdenes. *Jaunais Inženieris*, 1971. gada 15. aprīlis, Nr. 29, 3. lpp.
- [48] **Leja, R.** Stāsti no Drēzdenes. *Jaunais Inženieris*, 1972. gada 13. janvāris, Nr. 17, 3. lpp.
- [49] **Purkalne, S.** Sanāksme vācu valodā. *Padomju Karogs*, 1973. gada 27. decembris, Nr. 153, 2. lpp.
- [50] **I. G.** Juris Marnauza. *Technikas Apskats*, 1995. gada 1. janvāris, Nr. 129, 29. lpp.
- [51] **Egle, I.** Aiz Latvijas robežām. *Liesma*, 1986. gada 1. februāris, Nr. 2, 14. lpp.
- [52] **Cars, A.** Izaugsmes gaita. *Jaunais Inženieris*, 1983. gada 17. novembris, Nr. 10, 3. lpp.

- [53] **Venta, A.** Lai dzīvo studentija! *Vaduguns*, 1987. gada 24. novembris, Nr. 139, 3. lpp.
- [54] **Reinholde, E.** Draudzība ir ka zelta spāre. *Cīņa*, 1974. gada 25. jūlijs, Nr. 173, 4. lpp.
- [55] **Strazdiņš, I.** Daudzu tautību bērni...*Jaunais Inženieris*, 1971. gada 1. septembris, Nr. 1, 1. lpp.
- [56] **Salcēviča, S.** RPI muzejs stāsta... *Rīgas Balss*, 1979. gada 11. oktobris, Nr. 235, 5. lpp.
- [57] **Šveics, V.** Draudzības vizītē Drēzdenē. *Sports*, 1967. gada 3. jūnijs, 2. lpp.
- [58] **Brīvkalns, I.** Drēzdene – Prāga – Rīga. *Sports*, 1971. gada 16. novembris, Nr. 179, 2. lpp.
- [59] **Martinsons, O.** Iedibinot jaunu tradīciju. *Cīņa*, 1988. gada 16. septembris, Nr. 214, 4. lpp.
- [60] **Martinsons, O.** Ar seju pret Eiropu. *Izglītība*, 1990. gada 17. oktobris, Nr. 37, 2. lpp.
- [61] Augstākās tehniskās izglītības vēsture Latvijā. 4. daļa. Rīga: RTU, 2011, 165. lpp.
- [62] Drēzdenes Tehniskās universitātes vieslektoru lekcija par kompozītmateriāliem [tiešsaiste]. <https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/drezdenes-tehniskas-universitates-vieslektoru-lekcija-par-kompozitmaterialiem-8048> [skatīts: 03.04.2024].
- [63] Duwe, J. Cooperation with Riga Technical University & development of new cooperation projects with T.I.M.E. network [tiešsaiste]. <https://tu-dresden.de/ing/maschinenwesen/ilk/das-institut/international/news/zusammenarbeit-mit-der-riga-technical-university-entwicklung-neuer-kooperationsprojekte-mit-t-i-m-e-netzwerk> [skatīts: 12.09.2024].
- [64] **Lūsis, A.** Komandējuma saturiskā atskaite, 2023 [tiešsaiste]. Pieejams ORTUS: <file:///C:/Users/User/Downloads/260346.pdf> [skatīts: 13.09.2024].
- [65] RTU sadarbošies ar Drēzdenes Tehnisko universitāti individuālās aizsardzības un sporta apgērbu pētījumos [tiešsaiste]. https://ortus.rtu.lv/ff/u1011s5/normal/render.uP?pCt=rtu-jaunumi.u1011n99&pCm=view&pP_action=article&pP_id=46878#Pluto_41_u1011n99_9317_container [skatīts 28.03.2024].
- [66] *Leibnitz Institut fuer Polymerforschung Dresden* [tiešsaiste]. <https://dokumenti.rtu.lv/index.php/document/doc/106850> [skatīts: 09.10.2024].
- [67] Konference. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 1995. gada 30.septembris, Nr. 226, 4. lpp.
- [68] Vācu kultūras dienas Ventspilī 1997. gada 25.–28. aprīlī, *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 1997. gada 9. aprīlis, Nr. 82, 6. lpp.
- [69] **Bērziņš, G.** Par būvniecību Latvijā 2007. gadā. *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 17. septembris, Nr. 144, 41.–43. lpp.
- [70] Kratkoje opisanije prazdnovanija 50-letija RPI. RTU muzejs, Inv. Nr. 20.
- [71] DTU apsveikums RPI 125 gadu jubilejā, 1987. g. RTU Vēstures muzejs, Inv. Nr. 1116.

ILUSTRĀCIJU AVOTI

1. attēls. Latvijas Universitāte ilustrācijas. Rīga: [Gulbis], 1929, 18. lpp.
2. attēls. LNA LVVA 3234. f., 24. apr., 17896. l., 2. lp.
3. attēls. RTU Vēstures muzejs.
4. attēls. RTU Vēstures muzejs.
5. attēls. RTU Vēstures muzeja viesu grāmata.
6. attēls. RTU Vēstures muzejs.
7. attēls. RTU Vēstures muzejs.
8. attēls. RTU Vēstures muzejs.

ALĪDA ZIGMUNDE, *Dr. paed., Mg. phil.*, has been a Specialist at the Museum of Riga Technical University since 1989. From 2007 to 2015, she was a Senior Researcher. She is currently a Professor with the Institute for Humanities and the Head of the Department for Historic Research and Scientific Publications of the RTU Research Centre for Engineering History. Her main academic interests include the history of pedagogy in Europe, the history of the institutions of education, and the history of engineering sciences and universities.

Address: 5 Paula Valdena Street, Room 108, Riga, LV-1048, Latvia
Phone: +371 298 696 42
E-mail: alida.zigmunde@rtu.lv

IGORS TIPĀNS, *Dr. sc. ing.*, has been a Research Associate at Riga Polytechnic Institute / Riga Technical University (1976–1979), Lecturer (1982–2001), Associate Professor (since 2001), and Director of the Foreign Students' Department of RTU. He is currently a Professor at the Institute of Mechanical and Biomedical Engineering and Vice-Rector of Studies in International Work at RTU. His main academic interests include heart cell biomechanics and oscillations in nonlinear systems.

Address: 12 Āzenes Street, Room 316, Riga, LV-1048, Latvia
Phone: +371 28655368
E-mail: igors.tipans@rtu.lv

Alīda Zigmunde, Igoris Tipāns

International Relations of Riga Technical University and Dresden University of Technology Over Three Centuries (1862–2024)

The cooperation between Riga Technical University (RTU) and Dresden University of Technology (TUD; Technische Universität Dresden) is one of the oldest international partnerships in the history of both universities. It started more than a century and a half ago and continues today. The cooperation between the two universities has manifested itself in various ways – both by taking over the experience of the university as an institution and sharing it, and in student and lecturer exchange trips. Some engineers and lecturers have worked at the Technical University in Riga, while former residents of Riga have studied and worked in Dresden. Cooperation agreements between the two universities were concluded in the second half of the 20th century. The best students of the renovated Riga Polytechnic Institute (RPI) continued their studies in Dresden and practised in German companies. Both students and teaching staff went to TUD to exchange experiences. The long-term cooperation continues even today, including mutual congratulations on the anniversaries of universities and nominating scientists as Honorary Members of universities.

Keywords: Riga Technical University, Dresden University of Technology, university cooperation.

RĪGAS POLITEHNIKUMA / RĪGAS POLITEHNISKĀ INSTITŪTA PROFESORA HEINRIHA MALHERA (1848–1927) DARBĪBA UN DEVUMS LATVIJAI

DANIELS ŠELLERS*

Bonnas Universitāte

ALĪDA ZIGMUNDE

Rīgas Tehniskā universitāte

ARTURS MEDVECKIS

RTU Liepāja

Kopsavilkums. Rīgas Politehnikumā (RP) tā pastāvēšanas pirmajās desmitgadēs strādāja daudz ārzemnieku, viņu vidū arī viens no starptautiski atpazīstamākajiem docētājiem un zinātniekiem ģeodēzists un hidrotehniķis Heinrihs Malhers (*Heinrich Malcher*; 1848–1927), kurš turpināja strādāt arī pēc augstskolas reorganizācijas par Rīgas Politehnisko institūtu (RPI; 1896). 20 gadu profesors bija RP / RPI Inženieru nodaļas vadītājs (1882–1902). Līdzās pedagoģiskajam darbam H. Malhers izprojektēja ūdensvadu Jelgavai (1881), vadīja Rīgas pilsētas pirmā triangulācijas tīkla izveidi, nodarbojās ar pilsētas notekūdeņu novadīšanas jautājumiem, darbojās Rīgas Tehniskajā biedrībā. Mūža nogalē viņš dzīvoja Čehijā, Kujavī ciematā, kur izveidoja pirmo ūdens sadales sistēmu un strādāja par celtniecības konsultantu un inspektoru.

Atslēgvārdi: Rīgas Politehnikums, Rīgas Politehniskais institūts, Heinrihs Malhers, ūdensapgāde.

Heinrihs Malhers – čehu inženieris ar Cīrihes Federālā politehnikuma diplomu

Heinrihs Malhers dzimis 1848. gada 7. decembrī, un par viņa dzimto valsti tiek saukta gan Austrija [1; 43. lp.], gan Čehija [2], jo politisko

* Korespondējošais autors.

E-pasts: daniels4711@inbox.lv

© 2024 Daniels Šellers, Alīda Zigmunde, Arturs Medveckis. Izdevējs RTU Izdevniecība.
Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar *Creative Commons* licenci CC BY 4.0.
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

pārmaiņu rezultātā mainījās valsts robežas. Morāvijas ciematā Kujavi (*Kujavy*), kas tagad ir Čehijas Republikas teritorijā, Malheru dzimta esot dzīvojuši kopš 1772. gada, un tās vārds joprojām tur tiek godā turēts.

1. attēls. Heinrihs Malhers
(19. gadsimta otrā puse).

Kujavi pašvaldības portālā [2] Jaromira Herjana (*Jaromír Heryán*) sniegtās ziņa liecina, ka pēc mācībām Kujavi pamatskolā H. Malhers turpināja izglītību Hranicē (*Hranice*), pēc tam Opavā (*Opava*). 1868. gadā H. Malhers devās uz Šveici, lai studētu Cīrihes Federālajā politehnikumā (*Eidgenoessisches Polytechnikum Zuerich*; patlaban – Cīrihes Federālā tehniskā augstskola; *Eidgenössische Technische Hochschule Zürich*). 1872. gadā viņš ieguva inženiera diplomu, prakses laikā strādāja pie Donavas upes gultnes tecējuma regulējuma netālu no Vīnes (Austrija) un saņēma aicinājumu strādāt Rīgā.

Pedagoģiskais un administratīvais darbs Rīgas Politehnikumā / Rīgas Politehniskajā institūtā (1874–1902)

RP strādāja ne viens vien no Rietumeiropas ieceļojis inženieris un pedagogs, taču ne visi palika šeit ilgi. Algas nebija lielas, un darba piedāvājumi nāca arī no citām augstskolām. RP līdz tā reorganizēšanai par RPI 1896. gadā mācību valoda bija vācu. Darbā RP pieņēma tos, kuri prata šo valodu vai viņiem tā bija dzimtā – vācieši, šveicieši, austrieši. Viņu vidū bija arī H. Malhers, kurš darbu RP sāka 1874. gada septembrī [3]. Viņu aicināja uz Rīgu, acīmredzot, kāds no tiem, kurš viņu pazina un bija absolvējis vai strādājis Cīrihes Federālajā politehnikumā. Domājams, tas bija šveicietis būvinženieris Vilhelms Rīters (*Wilhelm Ritter*; 1847–1906), kurš RP sāka strādāt gadu agrāk, 1873. gadā. V. Rīters pārzināja RP Inženieru nodaļas B nodaļu (nodaļas, mūsdienu izpratnē – katedras, A un B nodaļas pastāvēja no 1873.

līdz 1877. gadam) – 3. un 4. kursa studentu apmācību speciālajos inženierzinātņu mācību priekšmetos. A un B nodaļu pastāvēšanas mērķis bija dot lielāku patstāvību, plānojot lekcijas un to sadalījumu pa mācību priekšmetiem. B nodaļas vadītājs V. Ritters palielināja mācību stundu skaitu, ieviesa jaunu mācību priekšmetu «Tiltu un tuneļu būves» [4; 129. lpp.]. Tika izveidota jauna profesūra – ceļu, dzelzceļu un ūdensbūvju būvniecība, un tai bija nepieciešams docētājs. Par to kļuva V. Ritera skolnieks H. Malhers. Jauno, nepieredzējušo inženieri un docētāju RP Padome nosūtīja pieredzes apmaiņā uz Vāciju, Holandi, Angliju un ASV, kur viņš iepazinās ar jaunāko hidrobūvniecības pieredzi un izmantoja to jauno inženieru sagatavošanā. Docents H. Malhers docēja arī zemāko ģeodēziju. Līdzās teorētiskajām un praktiskajām nodarbībām viņš kopā ar V. Riteru pirmajā darba gadā Rīgā studentiem organizēja ekskursijas uz objektiem, kas tieši saistīti ar specialitāti, ostas būvēm Daugavgrīvā un Mīlgrāvī [5].

1875./1876. un turpmākajos mācību gados H. Malhers turpināja iepazīties ar vietējiem apstākļiem un inženierbūvēm – Rīgas–Daugavpils dzelzceļu, Rīgas ūdensapgādi, krasta būvēm Rīgas Jūrmalā, tiltiem, dzelzceļa sliežu izbūves un ekspluatācijas jautājumiem u. c., iesaistot praksē studentus. Praktiskos vingrinājumus ģeodēzijā studenti veica gan Pārdaugavā [6], gan Katrīnas dambī un citās Rīgas apkaimēs vai tai tuvējā teritorijā. 1877. gadā H. Malhers tika ievēlēts par profesoru.

1879./1880. mācību gadā Inženieru nodaļa audzēkņiem izveidoja būvtehnikas kolokviju, lai iepazīstinātu studentus ar jaunākajiem inženierzinātņu sasniegumiem un sasaistītu teoriju ar praksi. Būvniecības kolokviju vadīja profesori V. Ritters un H. Malhers. Ar priekšlasījumiem uzstājās Inženieru nodaļas studenti, un tajos piedalījās arī praktizējoši tehniķi un inženieri [7]. Inženieru apmācībā iekļāva jaunus priekšmetus, mainījās arī profesora H. Malhera pienākumi un lasīto lekciju nosaukumi – 19. gadsimta 80. gados 3. kursa studentiem 1. semestrī divas stundas nedēļā viņš lasījis kursu «Būvlikumi. Zemes būves», kā arī vadījis praktiskās nodarbības nivelēšanā un lasījis lekcijas situācijas zīmēšanā [8].

H. Malhera docētie kursi bija saistīti ar galvenajām nozarēm inženieru izglītībā – satiksmes ceļu, dzelzceļu, tiltu un hidrobūvju būvniecību. Minētās nozares strauji attīstījās, un aizvien lielāku lomu inženierzinātnē ar korektajiem būvju noturības aprēķinu principiem un metodēm sāka ieņemt būvmehānikas teorija, kur ar oriģināliem pētījumiem darbojās Inženieru nodaļas vadītājs (1877–1882) profesors V. Ritters, kurš 1882. gadā Rīgu atstāja un atgriezās savā *alma mater* Cīrihē. Inženieru nodaļas vadītāja pienākumi tika uzticēti H. Malheram, un viņš bija tās ilggadējākais vadītājs – H. Malhers nodaļu vadīja 20 gadu (1882–1902). Viņš saglabāja hidrobūvju un satiksmes ceļu profesūru.

Kopš 1882. gada 20 gadus viņš bija arī RP / RPI bibliotēkas inspektors un mācību korpusu pārvaldnieks (1887–1902).

H. Malhera darbs novērtēts ar Krievijas impērijas ordeņiem – Svētā Staņislava 3. šķiras (1894) un Svētās Annas 3. šķiras ordeni (1896). 1897. gada martā Krievijas Tautas apgaismības ministra uzdevumā tika pārbaudīta RPI reorganizācija, ko veica Harkovas Tehnoloģiskā institūta direktors lietišķās mehānikas profesors Viktors Kirpičevs (*Viktor Kirpichev*; 1845–1913). Inženieru nodaļas profesori tika novērtēti samērā pozitīvi, lai gan profesora H. Malhera pedagoģisko darbu V. Kirpičevs novērtēja kā vienveidīgu, norādot, ka netiek veikti arī nozīmīgāki inženierprojekti [4; 133. lpp.]. Domājams, ka H. Malhers varēja sazināties krievu valodā un viņam tās nezināšanas vai nepietiekamas pārvaldīšanas dēļ darbā neradās problēmas, jo par to viņam aizrādīts netiek un viņa personas lietā atrodami dokumenti arī krievu valodā [1; 90. lpp.].

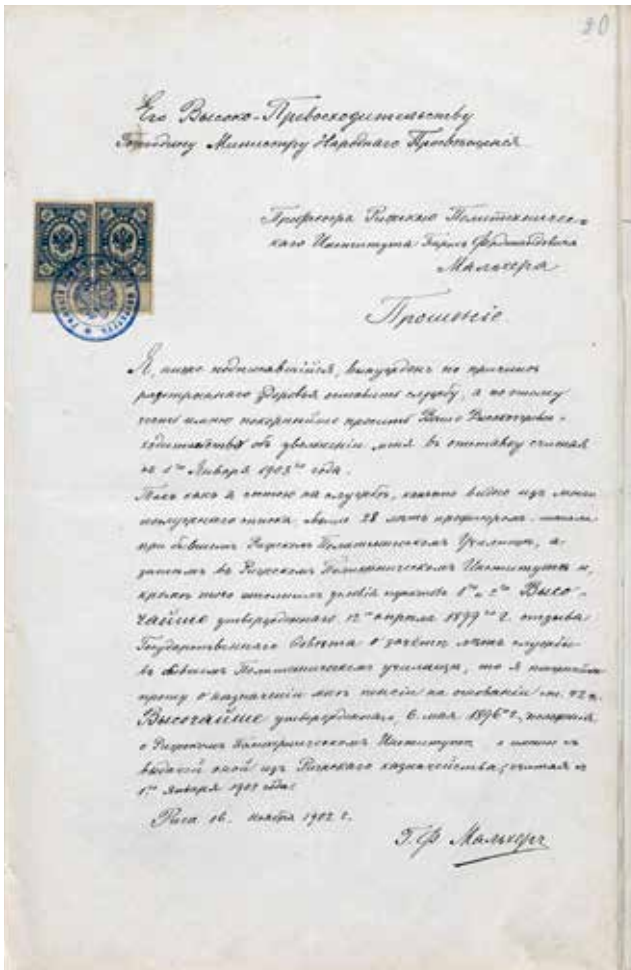
Jāatceras arī H. Malhera laikabiedri un kolēģi, kuri iesaistījās ūdensapgādes, ūdens kvalitātes un kanalizācijas nodrošināšanā. 19. gadsimta 70. un 80. gados daudz tika spriests par Rīgas pilsētas ūdensapgādi. Šī jautājuma risināšanā tika iesaistīti ne tikai vietējie inženieri, zinātnieki, pilsētas domnieki, bet arī ārzemju speciālisti. 1882. gadā uz Rīgu tika aicināts hidroloģijas jomā pazīstams inženieris un hidrotehnisko būvju speciālists, gruntsūdeņu zinātniskās izpētes aizsācējs Ādolfs Tīms (*Adolf Thiem*; 1836–1908). Viņa uzdevums bija meklēt rīdziniekiem kvalitatīvu dzeramo ūdeni Rīgas apkārtnē, jo ūdens no Rīgas ūdensvada nebija pietiekami kvalitatīvs. Ūdens Rīgai tika ņemts no Daugavas, tas netika filtrēts, un ūdensvadā krājās dūņas, līdz ar to ūdensvads aizsērēja. Ā. Tīms meklēja dzeramo ūdeni pie Juglas ezera un Ķīšezerā, kas pēc tā analizēm RP izrādījās derīgs lietošanai un kvalitatīvāks pat par filtrēto Daugavas ūdeni [9].

2. attēls. Ā. Tīma grāmatas «*Bericht ueber die neuen Bezugsquellen fuer Wasserversorgung der Stadt Riga*» (Ziņojums par Rīgas pilsētas jaunajiem ūdensapgādes avotiem) titullapa (1883).

Dažādu iemeslu dēļ vēl 19. gadsimta beigās rīdzinieki turpināja lietot Daugavas ūdeni. Projekta realizēšana ieilga, un inženieris A. Tīms atteicās sadarboties ar rīdziniekiem. Par ūdensapgādi atbildīgās amatpersonas vērsās pie vēl viena speciālista pēc padoma – savu viedokli izteica mūsdienu higiēnas pamatlicējs, Minhenes profesors Maks Jozefs Petenkofers (*Max Josef Pettenkofer*; 1818–1901), kurš secināja, ka Rīgas apkārtnē ir skaidri gruntsūdeņi, labi ezeri, un deva savu slēdzienu – Bukultu muižas apkārtnes ūdens ir piemērots rīdziniekiem, novēlot lietot kvalitatīvu ūdeni [10]. Ūdensapgādes jautājumu risināšanā iesaistījās H. Malhera kolēģi, RP / RPI docētāji – ģeologs, mineralogs Bruno Doss (*Bruno Doss*; 1861–1919), kurš apkopoja dažādu speciālistu viedokļus saistībā ar Rīgas ūdensapgādi, tostarp RP / RPI docētāju– mežkopja Eižena Ostvalda (*Eugen Ostwald*; 1851–1932), ķīmijas tehnologa Maksimiliāna fon Glāzenapa (*Maximilian von Glasenapp*; 1845–1923), mašīnbūves speciālista Konstantina Vladimirova (*Constantin Wladimiroff*; 1860–?), kā arī lietpratējus no Vācijas [11]. Katrs no minētajiem inženieriem bija saistīts ar šī jautājuma risināšanu, piemēram, ķīmijas tehnologs M. Glāzenaps veica ūdens analīzes.

Kad H. Malhers bija sasniedzis pensionēšanās vecumu, viņš vēlējās doties atpūtā, tāpēc 1903. gada 1. janvārī no darba RPI tika atbrīvots [1; 118. lp.]. Pēc viņa Inženieru nodaļas vadītāja amatā ievēlēja tās pašas nodaļas absolventu (1885) Benediktu Vodzinski (*Benedikt Wodzinski*; 1859–1926), kurš kopā ar otru nodaļas absolventu (1874) Mečislavu fon Šistovski (*Mieczysław von Szystowski*; 1852–1915?) pārņēma H. Malhera docētos kursus.

3. attēls. H. Malhera lūgums Krievijas Tautas apgaismības ministram piešķirt pensiju (16.11.1902).

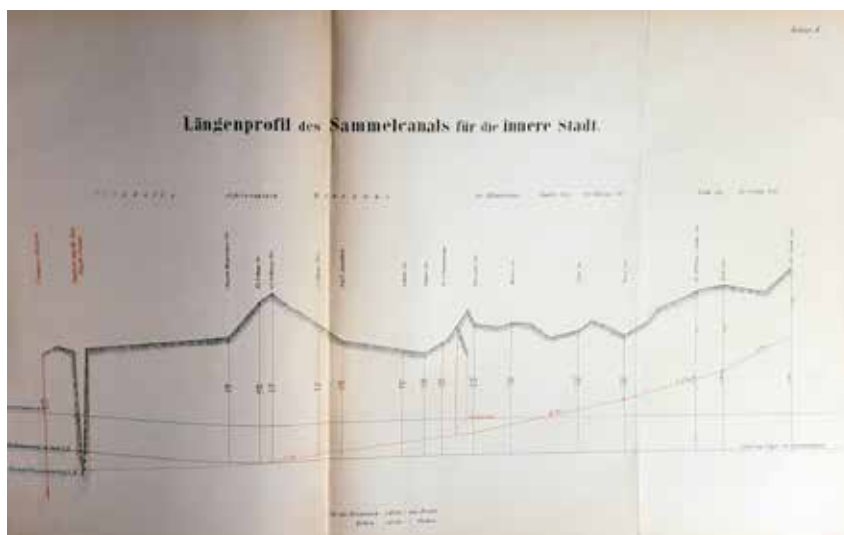
Zinātniskā un inženiertehniskā darbība

Līdzās pedagoģiskajam un administratīvajam darbam augstskolā H. Malhers veica pētījumus un ir devis ieguldījumu ģeodēzijā un hidrotehnikā. Rīgas pilsētas būvvalde uzaicināja RP profesorus Aleksandru Beku (*Alexander Beck*; 1847–1926) un H. Malheru piedalīties ģeodēziskā tīkla izveidē. Tajā viņi iesaistīja arī studentus. Abu inženieru nopelns ir Rīgā ierīkoti pirmie triangulācijas, nivelēšanas un poligonometrijas tīkli, vienlaikus veicot situācijas uzmērīšanu. 19. gadsimta 80. un 90. gados viņi bija vieni no vadošajiem speciālistiem minētajās jomās un izveidoja Rīgas grunstgabalu, ielu un kvartālu plānus metriskajā garuma mēru sistēmā, kas Krievijā tolaik vēl nebija oficiāli pieņemta – tur mērīja aršīnās [12]. 1880.–1882. gadā abi profesori izveidoja Rīgas pilsētas pirmo triangulācijas tīklu, atstājot par to arī rakstisku liecību – nelielu brošūru [13].

Inženieris H. Malhers interesējās par jaunāko savā profesijā. Tolaik sasniegumi dažādās nozarēs tika demonstrēti pasaules izstādēs, kas ilga vairākus mēnešus un notika dažādās valstīs. 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta pirmajā pusē tajās tika demonstrēti industrializācijas sasniegumi, kas piesaistīja daudzu inženieru un iedzīvotāju uzmanību. Domājams, H. Malhers 1873. gadā apmeklēja pasaules izstādi Vīnē [14], jo strādāja netālu no šīs pilsētas. 1876. gadā viņš apmeklēja pasaules izstādi Filadelfijā, Pensilvānijas štātā, Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV) un rakstīja par tur redzēto saistībā ar inženierzinātnēm, piemēram, par hidrotehniskām būvēm Francijā [15]. Profesora H. Malhera vadībā studenti iepazinās ar Rīgas pilsētas ūdensvada un kanalizācijas izbūvi. Profesors pilsētas sanitārijas jautājumiem pievērsās 19. gadsimta 70. gados, darbotamies arī Rīgas pilsētas Sanitārajā komitejā kopā ar kolēģi ķīmiķi Franci Vēberu (*Franz Weber*; 1834–1881), ārstu Eiženu Bohmani (*Eugen Bochmann*; 1836–1901) un citiem [16].

4. attēls. H. Malhera grāmatas «*Reinigung und Entwaesserung der Stadt Riga*» (Rīgas pilsētas tīrīšana un kanalizācija) titullapa (1877).

5. attēls. Kanalizācijas savākšanas kanāla šķērsgriezums Rīgas iekšpilsētai (1877).

1880. gadā profesors H. Malhers veicis pirmo ūdens analīzi ūdensvadam Jelgavas pilsētā [17] un pēc tam izprojektējis ūdensvada tīklu šajā pilsētā, paredzot ūdens ņemšanu no Svētes upes. 1881. gadā pilsētas valde pēc profesora H. Malhera projekta izbūvēja ūdensvadu ar betona akveduktu no Svētes upes [18]. Radās iespēja nodrošināt ūdeni arī namu augšējos stāvos. Taču filtrs pie Svētes upes tik bieži aizsērēja, ka jau pēc pāris gadiem no tā lietošanas bija jāatsakās un jāpievada pilsētai nefiltrēts ūdens.

Svētes upes ūdens analīzes uzrādīja, ka ūdens satur organiskas vielu, baktērijas un netīrumus, no tām varēja secināt, ka ūdens ir samērā mīksts un ar brūnu nokrāsu. Un tas nozīmēja, ka Svētes ūdens attīrīšana būs sarežģīta un dārga.

H. Malhers darbojās arī Rīgas Tehniskajā biedrībā, bija tās sekretārs (1878–1879) un priekšsēdētāja vietnieks (1880–1881) [19]. Biedrībā darbojās dažādu nozaru inženieri, un tās biedri tika informēti par jaunāko inženierzinātnēs pasaulē, tostarp ar biedrības izdevuma «*Rigasche Industrie-Zeitung*» (Rīgas Rūpniecības Avīze) starpniecību. Arī H. Malhers šajā izdevumā publicējis dažādus rakstus. Jau minētais raksts par 1876. gadā pasaules izstādē redzēto iznāca rakstu sērijā «*Reiseskizzen*» (Ceļojumu skices) [15], kur bija lasāmi daudzi profesora raksti par visdažādākajām tēmām un dažādām pasaules vietām. Daļa rakstu bija saistīti ar profesora docētajiem studiju kursiem RP / RPI – par Hamburgas un Ņujorkas ūdensapgādi un kanalizāciju, hidrotehniskajām būvēm Nīderlandē, Sēnas upes Francijā padziļināšanu,

Ņujorkas tiltiem, ostu, ostu dambjiem Amerikā, kā arī par dzelzceļiem Amerikā, tramvajiem Filadelfijā (ASV) u. c. Rīgas Tehniskajā biedrībā viņš uzstājies ar ne vienu vien priekšlasījumu, tostarp arī par dzelzceļu attīstību [20].

Zinātnisko mantojumu H. Malhers atstājis vācu valodā, taču viņa skolnieki, darba turpinātāji bija dažādu tautību inženieri, kuri strādāja gan Latvijā, gan citviet pasaulē. Inženierzinātņu vēsturē Latvijā pazīstamākie profesora skolnieki un darba turpinātāji bija Latvijas Universitātes profesori ģeodēzists Alvils Buholcs (*Alwill Buchholtz*; 1880–1972) un inženieris Mārtiņš Bīmanis (1864–1946), kurš pazīstams kā kanalizācijas ierīču speciālists.

Rīgas
Politehnikuma /
Rīgas Politehniskā
institūta profesora
Heinriha Malhera
(1848–1927)
darbība un devums
Latvijai

Mūža nogale

Pēc pensionēšanās H. Malhers ar ģimeni dzīvoja Austrijā (tagadējās Čehijas teritorijā) un kontaktus ar Rīgu saglabāja. Viņš apsveica RPI saimi augstskolas 50 gadu jubilejā 1912. gadā, atsūtot pilsētas apsveikuma telegrammu no Fulnekas (*Fulnek*) [21]. Sagaidot minēto jubileju, RPI Inženieru nodaļas personāls rosināja ievēlēt H. Malheru par RPI Goda biedru, taču viņš netika ievēlēts [22].

Pirmā pasaules kara laikā RPI bija evakuēts uz Krieviju, augstskolas telpās Troņmantnieka (patlaban – Raiņa) bulvārī 19 pirmajos gados telpas izmantoja Krievijas militārās institūcijas, vēlāk, mainoties situācijai – pēc vācu armijas ienākšanas pilsētā, telpas izmantoja vācu skolas. 1918. gada 14. oktobrī RPI telpās atklāja Baltijas Tehnisko augstskolu, un uz atklāšanas svinībām tika aicināts arī H. Malhers, taču – līdzīgi kā vairums aicināto ārzemnieku – viņš neieradās [4; 202. lpp.].

Strādājot Rīgā, H. Malhers veica iemaksas RP Atraitņu un bāreņu kases fondā, kas tika nodibināts 1875. gadā. Tolaik docētāju sievas nestrādāja un bija savu vīru apgādībā. Fonds vīru nāves gadījumā nodrošināja atraitnes, piešķirot viņām pusi no dzīvesbiedra pensijas. Minētā fonda administrācijā darbojās arī profesors H. Malhers [23]. Dažreiz fondu sauca arī par «Suvorova pabalstu», jo Rīgas tirgotāju kolēģija saistībā ar bijušā Baltijas ģenerālgubernatora (1848–1861) grāfa Aleksandra Suvorova (*Aleksandr Suworov*; 1804–1882) 25 gadu jubileju valsts dienestā (1875) RP Atraitņu un bāreņu kasei piešķīra 10 000 rubļu. Pensija H. Malhera nāves gadījumā būtu pienākusies arī viņa sievai Marijai Malherei (*Mary Malcher*; ?-?), ar kuru viņš apprecējās Rīgā. Taču 1924. gada sākumā mainījās fonda nosacījumi. Emeritētais profesors, domājams, informāciju par to saņēma novēloti, un viņa lūgums saglabāt iespēju izmantot fonda līdzekļus viņa nāves gadījumā viņa atraitnei tika noraidīts [24].

Lai gan dažos avotos minēts, ka profesoru darbā aicinājusi Vīnes Universitāte, dokumentālu pierādījumu par šādu aicinājumu nav [2]. Atgriezies Austrijā, profesors H. Malhers dzīvoja dzimtajā Kujavī ciematā. Viņš, vēl dzīvodams Rīgā, bija padomājis par vecumdienām un atpircis sava brāļa īpašumu Kujavī un saimniekoja tur. Mainoties politiskajai situācijai, ieguldījumi un garantijas, kas pienācās RP / RPI docētājiem bija zuduši. Dzimtajā ciematā viņš izveidoja pirmo ūdens sadales sistēmu, kā arī izbūvēja tādu kaimiņam SPA vajadzībām. Pēdējos dzīves gadus H. Malhers esot strādājis par celtniecības konsultantu un inspektoru. Kujavī atceras profesoru kā dāsnu nabadzīgo skolēnu un sabiedrisko aktivitāšu atbalstītāju. H. Malhers mūžībā devās 1927. gada 9. novembrī [2].

Profesora dzimtu turpināja divi dēli un meita, kuri dzimuši Rīgā, skolojušies Opavā un darbojušies toreizējā Austrijas (patlaban – Čehijas) teritorijā.

Nobeigums

Inženiera profesora H. Malhera darba mūžs bija veltīts ne tikai Rīgai un tās iedzīvotājiem, bet visas tagadējās Latvijas teritorijas attīstībai un labbūtībai. Viņa devums inženierzinātnēs, īpaši hidrotehnikā, tika augstu novērtēts ne tikai kolēģu un lietpratēju aprindās, bet arī valsts līmenī. Gadiem ejot, radās jauni inženiertehniskie risinājumi ūdens ieguvei un kanalizācijas ierīkošanai. Pirmā pasaules kara laikā, kad Kurzemi, tostarp Jelgavas pilsētu, bija okupējis vācu karaspēks, inženiera H. Malhera projektēto Jelgavas pilsētas ūdensvadu uzlaboja, ierīkojot artēziskas akas pēc pazīstamā ūdensvadu inženiera, iepriekš minētā vācu inženiera Ā. Tīma dēla Gintera Tīma (*Guenther Thiem*; 1875–1959) projekta [25].

Lai gan pēc profesora H. Malhera darbības pārtraukšanas Rīgā pagājuši vairāk nekā 120 gadi, viņa vārds arvien tiek minēts RTU vēstures pētījumos, jo viņš bija viens no hidrotehnikas un arī ģeodēzijas vadošajiem speciālistiem tagadējās Latvijas teritorijā 19. gadsimta otrajā pusē un ir ielicis pamatu šo zinātņu attīstībai.

ATSAUCES

Rīgas
Politehnikuma /
Rīgas Politehniskā
institūta profesora
Heinriha Malhera
(1848–1927)
darbība un devums
Latvijai

- [1] Rīgas Politehnikuma / Rīgas Politehniskā institūta docenta, profesora Heinriha Malhera personāllieta, 1874.–1903. g. Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk – LNA LVVA) 7175. f., 1. apr., 192. l., 43., 90., 118. lp.
- [2] **Heryán, J.** Heinrich Malcher, podporovatel chudých [tiešsaiste]. <https://www.kujavy.cz/slavne-osobnosti/malcher-heinrich-profesor> [skatīts: 15.05.2024].
- [3] Dreizehnter Rechenschaftsbericht des Verwaltungsrath der polytechnischen Schule zu Riga. Riga, 1874, S. 5.
- [4] Augstākās tehniskās izglītības vēsture. 1. daļa. Rīgas Politehnikums, Rīgas Politehniskais institūts. Rīga: RTU, 2002, 129., 133., 202. lpp.
- [5] Vierzehnter Rechenschaftsbericht des Verwaltungsrath der polytechnischen Schule zu Riga. Riga, 1875, S. 4, 8.
- [6] Fuenfzehnter Rechenschaftsbericht des Verwaltungsrath der polytechnischen Schule zu Riga. Riga, 1875, S. 8.
- [7] Neunzehnter Rechenschaftsbericht des Verwaltungsrath der polytechnischen Schule zu Riga. Riga, 1880, S. 8.
- [8] Programm der polytechnischen Schule zu Riga fuer das Studienjahr 1890/91. Riga, 1890, S. 36, 37.
- [9] Par Rīgas ūdensvadu. *Baltijas Vēstnesis*, 1897. gada 17. jūlijs, Nr. 159, 1. lpp.
- [10] **Jenšs, A.** Rīgas apgādāšana ar ūdeni. *Latvija*, 1913. gada 7. maijs, Nr. 103, 3. lpp.
- [11] Doss, B. (Hrg.). Zur Reform des Rigaschen Wasserwerks : Verhandlungen, Projecte und Gutachten. Riga: W. F. Haecker, 1897, 161 S.
- [12] **Klētnieks, J.** Ģeodēzijas izglītība un zinātne Latvijā, 1862–1990. Rīga: RTU Izdevniecība, 2012, 40., 41. lpp.
- [13] **Beck, A., Malcher, H.** Die Triangulierungsarbeiten zur Vermessung Rigas. Riga: Muellersche Buchdruckerei, 1882, 11 S.
- [14] **Malcher, H.** Reiseskizzen. I. Hamburg. *Rigasche Industrie-Zeitung*, 07.08.1876, Nr. 16, S. 182.
- [15] **Malcher, H.** Reiseskizzen. V. Der Wasserbau in der französischen Abtheilung der Weltausstellung. *Rigasche Industrie-Zeitung*, 07.11.1876, Nr. 22, S. 253–258.
- [16] Bericht des permanenten Sanitäts-Comité der Stadt Riga über seine Wirksamkeit im Jahre 1878. Riga : Druck von W. F. Häcker, 1879, S. 26–38.
- [17] Jelgavas ūdens. *Jaunais Zemgālietis*, 1934. gada 15. februāris, Nr. 36, 2. lpp.
- [18] **Bīmanis, M.** Jelgavas ūdensvadu artēziskās akas. *Techniskais Žurnāls*, 1929. gada 1. maijs, Nr. 7/8, 1. lpp.
- [19] **Bock, B. v.** 50 Jahre des Technischen Vereins uz Riga, 1858 bis 1908. Riga: Haecker, 1908, S. 9.
- [20] Technischer Verein. *Rigasche Industrie-Zeitung*, 01.11.1879, Nr. 21, S. 6.

- [21] *Pyatidesyatiletnyy yubiley Rizhskago Politekhnicheskago Instituta, 1862–1912*. Riga: Gekker, 1913, s. 98.
- [22] Dokumenti par RPI Goda biedru ievēlēšanu. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 7179. l., 262. lp.
- [23] RP Suvorova pabalsta administrācijas sēdes protokols, 09.09.1896. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 174. l., 27. lp.
- [24] Latvijas Universitātes Saimniecības padomes 21. novembra 1924. g. lēmums. *Valdības Vēstnesis*, 1924. gada 26. novembris, Nr. 269, 4. lpp.
- [25] **Bīmanis, M.** Jelgavas ūdensvada artēziskās akas. *Techniskais Žurnāls*, 1929. gada 1. maijs, Nr. 7/8, 41. lpp.

ILUSTRĀCIJU AVOTI

1. attēls. <https://www.kujavy.cz/slavne-osobnosti/malcher-heinrich-profesor>.
2. attēls. RTU Zinātniskā bibliotēka.
3. attēls. LNA LVVA 7175. f., 1. apr., 192. l., 90. lp.
4. attēls. RTU Zinātniskā bibliotēka.
5. attēls. RTU Zinātniskā bibliotēka.

DANIELS ŠELLERS, a student at Bonn University, interests include physics, the history of engineering sciences, and the history between Latvians and Germans.

Address: Weierstrasse, Zuelpich, 53909 Germany
Phone: +4915129084748
E-mail: daniels4711@inbox.lv

ALĪDA ZIGMUNDE, *Dr. paed., Mg. phil.*, has been a Specialist at the Museum of Riga Technical University since 1989. From 2007 to 2015, she was a Senior Researcher. She is currently a Professor with the Institute for Humanities and the Head of the Department for Historic Research and Scientific Publications of the RTU Research Centre for Engineering History. Her main academic interests include the history of pedagogy in Europe, the history of the institutions of education, and the history of engineering sciences and universities.

Address: 5 Paula Valdena Street, Room 108, Riga, LV-1048, Latvia
Phone: +371 298 696 42
E-mail: alida.zigmunde@rtu.lv

ARTURS MEDVECKIS, *Dr. paed*, has been a lecturer at Liepāja University since 1989. He is currently a Professor and Leading Researcher at the Management and Social Sciences Centre of RTU Liepāja. Research interests are related to the history of education, the identity of pedagogues, social and cultural anthropology, which are reflected in the author's monographs, life stories of Liepāja University employees, 30 editions of scientific articles have been compiled.

Phone: +37129484001

E-mail: arturs.medveckis@rtu.lv

Rīgas
Politehnikuma /
Rīgas Politehniskā
institūta profesora
Heinriha Malhera
(1848–1927)
darbība un devums
Latvijai

Daniels Šellers, Alīda Zigmunde, Arturs Medveckis

Activities of Professor of Riga Polytechnicum / Riga Polytechnic Institute Heinrich Malcher (1848–1927) and His Contribution to Latvia

In the first decades of its existence, many foreigners worked at Riga Polytechnicum (RP), including one of the most internationally recognized lecturers and scientists, geodesist and hydrotechnician Heinrich Malcher (1848–1927), who continued to work at RP even after the reorganization of the university into Riga Polytechnic Institute (RPI; 1896). For 20 years, the Professor was the Head of the Department of Engineering (1882–1902) of RP / RPI. In addition to his teaching work, H. Malcher designed the water pipeline for Jelgava (1881), led the creation of the first triangulation network of the city of Riga, dealt with the city's sewage disposal issues, and was an active member of the Riga Technical Society. He spent his twilight years in the Czech Republic, in the village of Kujavy, where he created the first water distribution system and worked as a construction consultant and inspector.

Keywords: Riga Polytechnicum, Riga Polytechnic Institute, Heinrich Malcher, water supply.

PĒTERIS ELKSNĪTIS (1879–1963) – VIENS NO PIENSAIMNIECĪBAS IZVEIDOTĀJIEM LATVIJĀ

INDULIS ZVIRGZDIŅŠ*

Latvijas Zinātņu vēstures asociācija

Kopsavilkums. Starpkaru periodā svarīga tautsaimniecības nozare Latvijā bija piensaimniecība, kurā strādāja gan augstskolu absolventi – inženieri, gan cilvēki bez augstākās izglītības. Viens no viņiem – Pēteris Elksnītis (1879–1963), kurš jaunībā izmācījās kalēja amatu, pašmācībā apguva tehniķa amatu (1910) un strādāja Rīgas Lauksaimniecības centrālbiedrības sabiedrībā «Konsums», piedalījās pienotavu ierīkošanā, strādāja Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas Lauksaimniecības departamentā, atbildot par lauksaimniecības tehniku, Latvijas Piensaimnieku centrālās savienības Tehniskajā nodaļā par vadītāju, piedaloties pienotavu būvē un mehanizācijā, piena pārstrādes punktu iekārtošanā. P. Elksnītis starpkaru periodā ne tikai izstrādāja pienotavu un krejotavu projektus un rūpējās arī par to aprīkojumu, bet ieguva arī vairākus patentus par saviem izgudrojumiem piena pārstrādes tehnikai, kartupeļu novākšanai, veļas mazgāšanai. Dažus ar piensaimniecību saistītus patentus nopirka un realizēja uzņēmēji Dānijā. Pēc nelaimes gadījuma (1932) P. Elksnītis no algota darba atvaļinājās un atgriezās savās mājās Praulienā. 1932. gadā P. Elksnītis apbalvots ar Latvijas valsts augstāko apbalvojumu – Triju zvaigžņu ordeni.

Atslēgvārdi: piensaimniecība, Pēteris Elksnītis, Madonas apriņķis (novads), Latvija.

Ievads

19. un 20. gadsimta mija Latvijas lauksaimniecībā, pirmkārt, piena lopkopībā, nāca ar industrializācijas iezīmēm. To sekmēja darbs govju šķirņu izkopšanā, pļavu un ganību uzlabošanā, nozīmīgas bija arī izmaiņas piena pārstrādē. Minētajos procesos līdzdarbojās

* Korespondējošais autors.

E-pasts: zviindulis6@inbox.lv

© 2024 Indulis Zvirgzdiņš. Izdevējs RTU Izdevniecība.

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar *Creative Commons* licenci CC BY 4.0.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Rīgas Politehniskā institūta (RPI) absolventi – agronomi, mehāniķi, tautsaimnieki, kā arī cilvēki bez augstākās izglītības. Viens no tādiem bija Pēteris Elksnītis (1879–1963).

Attīstību sekmēja arī kooperācija – lopu pārraudzības biedrības, piensaimnieku sabiedrību veidotās koppienotavas jeb kopmoderniecības, kā tolaik tās dēvēja. Īpaši pēdējās nodrošināja piena pārstrādes nepārtrauktību, sekmēja galvenā produkta – sviesta – realizāciju un attiecīgi peļņu piena ražotājiem [1]. Ienākumi par pienu bija atkarīgi no izslaukuma, kas mainījās pa sezonām (vasarā lielāks, ziemā mazāks), tomēr tie bija regulārāki, nekā pārdodot labību, saknes, linus, vilnu vai gaļu.

Pētera Elksnīša senči un bērnība

Elksnīšu dzimta (arī ar uzvārdu Elksnis) – Pēteris Elksnītis ar sievu Līzi, četriem dēliem un trim meitām – Lazdonas pagasta «Vēveros» (tagad Madonas pilsētas teritorijā) ienāca 19. gadsimta 60. gados, jo iepriekšējās desmitgades muižu revīzijās tie vēl uzrādīti kā Praulienas pagasta iedzīvotāji. 1870. gada pavasarī viņa jaunākais dēls Juris Elksnis (1853–?) sāka «Vēveri Nr. 54-1» iepirkšanu, tie novērtēti par 3638 rubļiem, pirkuma parakstīšanas brīdī viņš samaksāja desmito daļu no kopsummas [2]. Gadu vēlāk Jura brālis Viļums Elksnis (1850–?) parakstīja līgumu par «Vēveri Nr. 54-2» iepirkšanu, pirkuma summa 2988 rubļi [3]. Juris Elksnis gan saimniecību 1883. gadā pārdeva tālāk, tā nu turpmāk Elksnīši palika Viļuma iepirktajos «Vēveros» (saimniecības apmēram 400 metru attālumā viena no otras), no 1905. gada saimniecības īpašnieks bija Viļuma dēls Jānis Elksnītis (?-?), kurš strādāja arī par skolotāju.

Lazdonas luterāņu draudzē reģistrēts Pēteris, Jura un Annas (dzim. Norvile) dēls. Pēteris Elksnītis dzimis 1879. gada 31. janvārī (pēc jaunā stila – 12. februārī) «Purvvēveru» mājās [4], domājams, tā ir tā pati saimniecība «Vēveri Nr. 54-1». Viņam bija divas vecākās māsas – Līze un Ieva, jaunākā māsa Anna un brālis Jānis. Pēteris vispirms kādu gadu mācījies no mājām patālu – pagasta skolā Varakļānos, pēc tam Lazdonas divklasīgajā ministrijas skolā, kas bija mazāk nekā kilometru no «Vēveriem». Tā tika izveidota no agrākās Lazdonas pareizticīgo draudzes skolas.

Kalēja amatā

Skolu P. Elksnītis beidza 13 gadu vecumā un sāka apgūt amatu. Vispirms tas notika pie kalēja Graudoņa Lubānas pagasta «Stiebrīņos». Pēc tam viņš bija Cesvaines mācītājmuižas kalēja Viļuma Melbārža (1869–1947) palīgs. V. Melbārdis rūpīgi pierakstīja izpildītos darbus un par paveikto saņemto naudas summu. Daļa šo pierakstu glabājas Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejā. Tur ir atzīmes arī par P. Elksnīša mācekļa algu. Laikā no 1896. gada 10. jūnija līdz 1897. gada 25. februārim viņš saņēmis 46,74 rubļus [6]. Nav gan zināms, vai V. Melbārdis šajā laikā palīgam deva arī pārtiku.

1. attēls. Lazdonas pareizticīgo baznīca un skola, kurā mācījās P. Elksnītis (ap 1910).

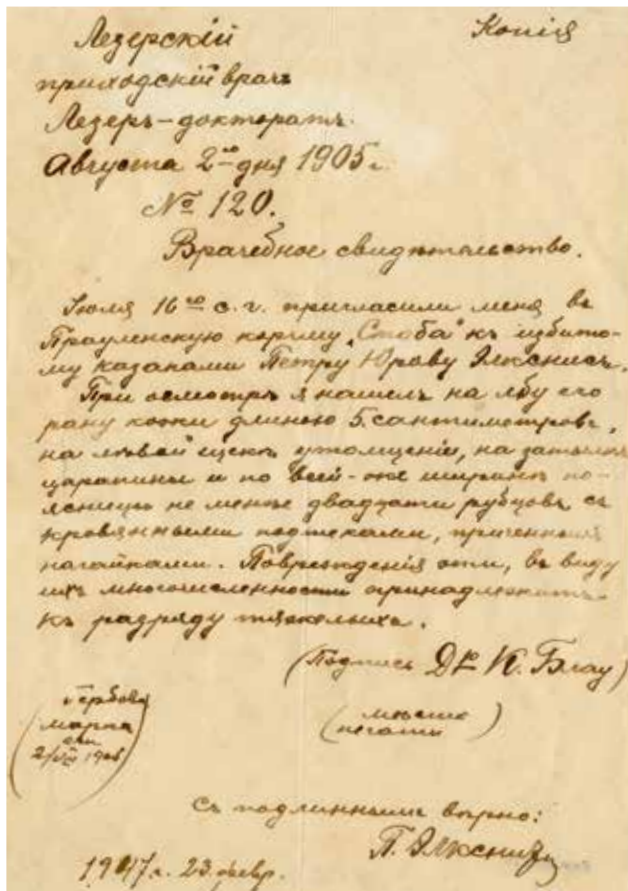
2. attēls. P. Elksnīša ieraksti kalēja Viļuma Melbārža piezīmju grāmatā par saņemto mācekļa atalgojumu (1896).

Pēc Cesvaines mācītājmuižas jauneklis 19 gados sāka patstāvīgu darbu, vispirms rentētā smēdē Lazdonas «Ķemerēs», tad Praulienas «Svārpstos», vēlāk ilgāku laiku Praulienas «Stabiņkrogā». Ar saviem izstrādājumiem amatnieks piedalījās apkārtnes izstādēs, saņēma arī godalgas izstādēs Cesvainē [7] un Gulbenē [8].

Strādājot Praulienā, kalējs P. Elksnītis iepazinās ar netālo Ļaudonas «Glāznieku» saimnieku Arvīdu Brēmeru (1871–1941), kurš interesējās par dažādām izglītošanās, pirmkārt, lauksaimniecības, iespējām. A. Brēmera mudināts, P. Elksnītis pievērsās pašmācībai. 1901. gadā sāka iznākt Puriņu Klāva (Nikolajs Roberts Puriņš; 1858–1935) sagatavotās pašmācības burtnīcas «Būvskola» (1901–1914) un «Mašīnu būvskola» (1901–1903). N. Puriņš RPI studēja arhitektūru (vēlāk gan vairāk pievērsās žurnālistikai). Burtnīcu izdošanā līdzdarbojās arī Rīgas Politehnikuma (RP) Arhitektūras nodaļas absolvents (1885) Konstantīns Pēkšēns (1859–1928). Paraugš bija profesora O. Karnaka (*O. Karnack*; ?–?) Vācijā izdots materiāls pašmācībai. Tā latviešu strādnieki un amatnieki pašmācības ceļā varēja papildināt savas teorētiskās zināšanas [9]. Burtnīcas latviešu valodā, sauktas arī par vēstulēm, bija tulkojumi no vācu valodas. Mācību līdzekļa sagatavotāji saskārās ar terminoloģijas problēmām – daudziem tehniskiem jēdzieniem nebija radīti vienoti nosaukumi latviešu valodā, mācības šajās jomās Rīgā notika vācu vai krievu valodā [10]. Solītā mašīnu būvskola, kas, iespējams, kalēju sākumā profesionāli interesēja vairāk, īpaši izvērstā netika, viss galvenokārt bija saistīts ar celtniecības lietām. Te liela nozīme bija izdevēju saistībai ar arhitektūru, ēku projektēšanu un celšanu. Laikraksts «Balss» rakstīja, ka «šo mācības vēstuļu nolūks ir būvamatniekiem izpildīt aroda skolas vietu. Vēstulēs būs sakopotas visas vispārīgas un tehnikas zinātnes, kuras vajadzīgas būvamatniekam, kas pilnīgi grib izpildīt sava amata prasījumus» [11].

Mācību vēstules iznāca 44 burtnīcās, vienas cena veikalā – 40 kapeikas, ja tās piegādāja pa pastu, bija jāpiemaksā piecas kapeikas. Savukārt, pasūtot un maksājot iepriekš, viena burtnīca bija piecas kapeikas lētāka. Mēnesī izdotas divas burtnīcas, pirmajā gadā iznāca 24. Katra burtnīca pamatā veltīta vienai tēmai, kas norādīta uz vāka – aritmētika, algebra, planimetrija, stereometrija, projekcijas mācība, ģeometriskā zīmēšana, rasēšana, būvkonstrukcija, namdara darbi, mehānika, mašīnu elementi, mašīnu zīmēšana, mašīnu būves materiāli. Pamatā visam bija dažādas matemātikas nozares – algebrai veltītas 11 burtnīcas, planimetrijai – astoņas, aritmētikai – trīs, stereometrijai – divas. Nebija gan tā, ka vienas tēmas burtnīcas sekotu pēc kārtas. Piemēram, 28. burtnīcā norādīts, ka otrdienu un piektdienu vakaros iespējams «Būvskolas» kantorī Vecrīgā (tagad – Vecpilsētas iela 15, tur strādāja Puriņu Klāvs) saņemt arī mutiskas bezmaksas

konsultācijas. Savukārt no 1902. gada oktobra būvskolas mācekļiem skaidrojumus trešdienu un ceturtdienu vakaros solīja arhitekts, kurš bija studējis Rīgas Politehnikumā (no 1896 – RPI; 1891–1898) Aleksandrs Vanags (1873–1919) Marijas ielā 18–3. Jāpieņem, ka izglītošanās pēc šīm burtnīcām un arī vēl citāda veida mācīšanās ļāva P. Elksnītim 1910. gadā eksterni nokārtot pārbaudījumus un iegūt tehniķa kvalifikāciju.

3. attēls. Ārsta Kārļa Blaua izziņas noraksts par P. Elksnīša veselības stāvokli (12.08.1905).

Jāatceras arī 1905. gada revolūcijas notikumi. Cēsu apriņķa dienvidaustrumu daļa kopš pavasara bija viens no nemieru centriem. Lai nepieļautu iespējamās nekārtības, vasaras sākumā Saikavas muižā tika izvietota kazaku nodaļa, tās vīri pa laikam draudīgi jādelēja apkārt. Vienā šādā reizē, 15. jūnija naktī, kad vienība atgriezās no Madonas uz Saikavu, pusceļā tai no slēpņa Svārpstu silā uzbrukuši ar bisēm bruņoti apkārtnes puīši, tas notika pāris kilometrus no P. Elksnīša darba vietas.

Zināms, ka amatnieks reizēm labojis arī apkārtējo ļaužu medību ieročus. Mēnesi vēlāk otrdienā kazaki vīriešus un jauniešus no apkārtnes mājām, arī kalēju, aizveda uz mežmalu un sitot sāka pratināt par to, ko tie zinot par uzbrukuma dalībniekiem. P. Elksnītis, kas labāk pratis krievu valodu, centies aizstāvēt jaunāko aizrūto pusaudzi, «Skudru» māju ganu Andreju Kaminski (?-?), teicis, ka to nevajagot pērt, viņš neko nevarot pastāstīt. Tad nu pats P. Elksnītis piesiets pie koka un daudzīts līdz bezsamaņai [12]. Sasisto pārnesa mājās, vēlāk turp atveda arī Liezēres ārstu Kārli Blauu (1853–1906), RPI absolventa (1913) Haralda Blaua (1885–1944) tēvu. 2. augustā viņš uzrakstījis ārsta izziņu (tulkojums no krievu valodas): «Šā gada 16. jūlijā mani uzaicināja uz Praulienas Stabu krogu pie kazaku piekautā Pētera Jura dēla Elksnīša. Apskatē es atradu uz pieres brūci 5 centimetru garumā, kreisais vaigs pietūcis, uz muguras švīkas, ķermenis ar ne mazāk kā divdesmit asiņainām brūcēm no nagaiku cirtieniem. Šie miesas bojājumi, ņemot vērā to daudzumu, skaitāmi par smagiem» [13]. Līdzīgu apliecinājumu vēlāk, jau Latvijas Republikas laikā, izsniedza Praulienas pagasta valde: «Praulienas pagasta valde apliecina, ka pilsonis Pēteris Jura d. Elksnītis 1905. gada 16. jūlijā tika no soda ekspedīcijas – kazakiem ievests šā pagasta Skudru mājas mežā un ar nagaiku sitieniem nodauzīts līdz samaņas zaudēšanai, caur ko 3 gadi bija jāuzturas no citu līdzekļiem darba nespējības pēc» [14]. Atkopšanās bija ilga, kalēja darbā iznāca garš pārtraukums.

Tehniķis Rīgas Lauksaimniecības centrālbiedrības sabiedrībā «Konsums»

Ieguvis tehniķa kvalifikāciju, P. Elksnītis no Praulienas pārgāja darbā uz Rīgas Lauksaimniecības centrālbiedrības (RLCB) sabiedrību «Konsums». Iespējams, tas notika pēc lauksaimnieku kopdarbības aktīvista A. Brēmera ieteikuma. Tolaik «Konsums» tieši specializējās pienotavu iekārtošanā, tur iesaistījās arī P. Elksnītis. 1913. gada jūnijā rakstītā dokumenta veidlapā uzskaitītas «Konsums» ierīkotās tvaika dzinēja pienotavas: 1910. gadā – Džūkstes-Pienavas; 1911. gadā – Krimūnu, Krimuldas-Eikažu, Līgatnes, Brambergas, Matīšu; 1912. gadā – Rankas, Mežmuižas, Rundāles, Vesetas, Kraukļu, Mētrienas, Jaunpils (Vidzemē), Cesvaines, Lubānas, Meirānu, Jaunpils (Kurzeme), Lielēsavas, Gulbenes. Vēlāk norādīts, ka tehniķis P. Elksnītis līdz 1915. gadam piedalījies 31 pienotavas ar tvaika dzinēju projektēšanā un iekārtošanā [15]. Autors galvenokārt apkopojis ziņas par Madonas apkārtnes piena pārstrādi. Jau pirms Pirmā pasaules kara pienotavu ierīkošana notika dažādi – celtas jaunas ēkas (Mētriēna, Meirāni, Patkule), izmantotas jau esošas būves (pārbūvēti agrākie

krogi – Kraukļos Jokuma krogs, Lubānā Ošupes kroga, Cēsvainē pienotava ierīkota zemnieka sētas «Āriņas» saimniecības ēkā). Cēsvaines piensaimnieku sabiedrība 1913. gada pavasarī sūdzējās, ka pēc «Konsuma» darbinieku veiktās mašīnu montēšanas sviestam parādījusies pernicas piegarša. Uz turieni aizsūtīja tehniķi P. Elksnīti, viņš secināja, ka nav pietiekami izmazgātas iekārtas savienotājcaurules, jāveicot arī tvaika katla tīrīšana. Cēsvainieši gan neuzskatīja šos ieteikumus par pietiekamiem sviesta garšas uzlabošanai [16]. Līdzās pienotavu iekārtošanai P. Elksnītis piedalījās arī to darbinieku apmācīšanā, bija lektorsursos. 1913. gada oktobrī, kad RLCB rīkoja sviesta kvalitātes izstādi, pasākumā piedalījās 25 pienotavas. Tehniķis P. Elksnītis sanākušajiem stāstīja par siltuma ražošanu un izmantošanu kopmoderniecībās [17].

4. attēls. Pēteris Elksnītis (ap 1920).

Pirmā pasaules kara laikā tehniķis kā «Konsuma» darbinieks izbrauca uz Pleskavu, tur tika mobilizēts, taču kara dienesta vietā viņu ieskaitīja Georga Rīzenkampfa (*Georgi Riesenkauff*; 1886–1943) vadītajā hidromeliorācijas un irigācijas projektēšanas iestādē Petrogradā.

Darbība starpkaru periodā

Pēc atgriešanās Vidzemē P. Elksnītis strādāja Baltijas mašīnu izmēģināšanas stacijā Priekuļos. 1919. gada jūlijā viņš vērsās pie Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa (1877–1942; ar to kopā iepriekš līdzdarbojies dažādosursos) – viņš vēloties strādāt Latvijas labā – un lūdza ziņot, vai viņam kāds darbs atrastos [18]. P. Elksnīti no 1919. gada 9. augusta pieņēma Zemkopības ministrijas Lauksaimniecības

departamentā, ko vadīja agronoms un RPI absolvents (1903) Viļums Skubiņš (1876–1951). Sākumā P. Elksnītis strādāja par sevišķu uzdevumu ierēdni, vēlāk – departamenta vecāko tehniķi. Tolaik viņam bija jāapzina, jāreģistrē dažādas lauksaimniecības mašīnas Latvijas laukos, arī gateri, dzirnavas – to izmantošanas iespējas, remontu nepieciešamība. Daļa šīs tehnikas atradās muižās, kuru agrākie īpašnieki aizbraukuši. Latgalē tolaik turpinājās Neatkarības karš. 1919. gada septembrī P. Elksnītis kā departamenta pārstāvis piedalījās pirmajos no Zviedrijas atvestā traktora izmēģinājumos Siguldā, pusotru gadu vēlāk Latvijas lauksaimnieku kongresā par to nolasīts referāts «Traktori, to darbība, darbības tehniskie rezultāti un nākotnes izredzes» [19]. Praktiskus padomus sniedza raksti par lauksaimniecības tehnikas remontu un ūdensapgādi zemniekiem [20]. 1920. gada pavasarī papildus pārējiem pienākumiem viņam uzdeva pārraudzīt RLCB mehāniskās darbnīcas. 1920. gada augustā speciālistu komandēja uz Drisas apriņķi, uz teritoriju, ko saskaņā ar Latvijas un Krievijas miera līgumu bija jāatstāj Latvijas armijai. Uzdevums – meklēt iespējas no turieniešiem iepirkt lauksaimniecības tehniku Latvijas valstij. Novembrī tehniķis iesniegumā departamenta direktoram lūdza no gada beigām viņu atbrīvot no darba, jo strādāt iznākot vairāk nekā 10 stundas dienā, esot daudz komandējumu prom no mājām, alga nepārsniedzot vienkārša amatnieka atlīdzību [21]. Turpmākos divus gadus P. Elksnītis pārsvarā dzīvoja un strādāja Praulienas pagasta «Lībiešos», pa laikam gan lasīja lekcijas piensaimnieku kursus.

1921. gada augustā dibināta Latvijas Piensaimniecības centrālā savienība (LPCS), kas apvienoja lauku piensaimnieku sabiedrības. Sākumā savienībā iekļāvās 13 no tolaik valstī esošajām 18 piensaimnieku sabiedrībām. Savienības mērķi bija sekmēt jaunu sabiedrību veidošanu, pienotavu tīkla paplašināšanu, piena produktu eksporta palielināšanu, piensaimnieku izglītības veicināšanu. Nākamajā gadā savienības dalībnieku skaits pieauga līdz 36 sabiedrībām. Lai nodrošinātu palīdzību pienotavu ierīkošanā, no 1923. gada 1. janvāra savienībā tika izveidota Tehniskā nodaļa, tās uzdevumi – pienotavu un krejotavu projektu un montāžas plānu izstrādāšana, izbūves maksas aprēķinu sastādīšana, padomu došana piensaimnieku sabiedrību pārstāvjiem dažādos tehniskos jautājumos [22]. Par LPCS Tehniskās nodaļas vadītāju uzaicināja P. Elksnīti. Anketā ailē par izglītību viņš toreiz ierakstīja – «vidējā, pa daļai augstākā tehniskā» [23]. Sākumā LPCS darbojās Rīgā, Baznīcas ielā 4a, tur atradās arī Tehniskā nodaļa, vēlāk LPCS izvietojās Johana Krīgera namā Dzirnavu ielā 87/89. Tehniskās nodaļas darbinieku skaits bijis dažāds: 1923. gadā – 14, 1926. gadā – 41. Saglabājušies LPCS darbinieku saraksti ar atalgojumu 1931. gadā.

5. attēls. LPCS
Tehniskās nodaļas
vadītājs P. Elksnītis
(1924).

Tehniskajā nodaļā tolaik bez vadītāja minēts darbvedis Gustavs Puķīte (?-?), būvinženieris Jānis Mazpolis (1885–1938) – Maskavas augstākās tehniskās skolas absolvents, studējis Ņujorkas Tehniskajā augstskolā [24], tehniķis Fricis Kukulis (?-?; LPCS Liepājas nodaļā), kā arī četri zīmētāji Arvīds Jansons (?-?), Jānis Līcis (?-?), Jānis Plāte (?-?), Arvīds Rubenis (?-?), 10 montieri – Alberts Ahentāls (?-?), Eižens Andrupis (?-?), Jēkabs Bille (?-?), Teodors Jansons (?-?), Vilhelms Johansons (?-?), Jēkabs Lazdiņš (?-?), Augusts Saltups (?-?), Alfreds Šame-Štāls (?-?), Gustavs Šēnhofs (?-?), Oto Ziņģis (?-?) – un divi kaparkalēji – Kārlis Krastiņš (?-?) un Jānis Lange (?-?) [25]. Abus kaparkalējus un pāris montierus nodarbināja tikai gada pirmajos mēnešos. Nodaļas vadītāja P. Elksnīša alga bija 500 latu mēnesī, būvinženierim – apmēram puse no tās, darbvedim un zīmētājiem trešdaļa, montieriem aptuveni ceturtdaļa. Pirmajos gados montieri veidoja lielāko daļu nodaļas darbinieku. Viņi galvenokārt strādāja tehnikas un citu iekārtu uzstādīšanā, regulēšanā. No zīmētājiem vairāk zināms par Jāni Robertu Plāti (1898–1991). Viņš mācījās dzelzceļnieku tehniskajā skolā Krievijā, pirms pārnākšanas uz Rīgu strādāja Satiksmes ministrijā un uzmērīja dzelzceļa līnijas Vidzemē. Ar P. Elksnīti viņš kādu laiku mitinājās vienā dzīvoklī Blaumaņa ielā 34 –11. J. R. Plāte bija iesniedzis arī savu priekšlikumu Brīvības pieminekļa Rīgā projektu konkursam.

Pirmajos gados Tehniskās nodaļas darbinieki vairāk gatavoja plānus jaunu pienotavu celtniecībai vai ēku pārbūvei. Pa gadiem sagatavoto projektu skaits bija šāds: 1923. – 52; 1924. – 36; 1925. – 63. Lielākā daļa no tiem glabājas Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva 6343. fondā «Iekšlietu ministrijas Būvniecības pārvalde». Projektus kā nodaļas vadītājs parakstījis P. Elksnītis. 1939. gadā izdotajā biogrāfiskajā vārdnīcā «Es viņu pazīstu» norādīts, ka «Pēteris Elksnītis .. uzbūvējis un mehanizējis pāri par 200 tvaika pienotavu» [26]. Daļai pienotavu dokumentācijā tiešām ir arī LPCS Tehniskās nodaļas veidlapa,

kurā P. Elksnītis norāda, ka uzņemas tās būvdarbu vadību. Darbus jau gan parasti pildīja vietējie amatnieki pēc sagatavotā projekta, Tehniskās nodaļas vadītājs reizēm pārbaudīja, kā veicas. LPCS ieteica tā sauktās tvaika pienotavas, tādas, kurās iekārtu darbināšanai izmantojami tvaika dzinēji, lokomobiles. Izmantoja (galvenokārt krejotavās) arī iekšdedzes dzinējus, taču tiem tika importēta degviela atšķirībā no lokomobiles, kas darbojās ar malku vai dažkārt kūdras. Krejotavās retumis bija ar roku griežami separatori vai tos piedzina ar zirga ģēpeli (ierīci piedziņai; zirgs, ejot pa apli, ar dīseles palīdzību griež lielu zobratu, no kura ar mazāku zobratu pārvalu palīdzību tiek darbināta vajadzīgā mašīna). Tehniskā nodaļa 1923.–1931. gadā piedalījās 155 tvaika un 216 iekšdedzes motora piena pārstrādes punktu iekārtošanā [27].

Apstākļi bija dažādi, daudzviet jaunizveidotajām piensaimnieku sabiedrībām agrārreformas gaitā piešķīra kādas muižu ēkas, citur tās cēla ārpus muižu centriem. Jāmin arī tas, ka darbojās vēl daži citi pienotavu projektu sastādītāji, ne tikai LPCS Tehniskā nodaļa, kas tomēr veica lielāko darba apjomu. Piemēram, Sāvienas muižas kungu mājas daļā vietējai piensaimnieku sabiedrībai pienotavas projektu 1925. gadā izstrādāja LPCS sabiedrības «Konsums» Tehniskā nodaļa [28], tas tika realizēts. Divus gadus agrāk «Konsuma» darbinieki sagatavoja projektu pienotavas ierīkošanai Vestienas muižas kungu mājas daļā [29], tas netika īstenots, Vestienas muižā ierīkoja divgadīgo lauksaimniecības skolu. «Konsuma» darbinieku izstrādātie projekti parasti bija detalizētāki, tajos norādīts arī piena pārstrādes mašīnu paredzētais novietojums, savukārt Elksnīša parakstītajos plānos tikai atzīmēts, kas attiecīgajā telpā tiks darīts. Agrākās Cesvaines muižas sierotavas ēku par piensaimnieku sabiedrības pienotavu 20. gadsimta 20. gadu vidū pārbūvēja pēc tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrības «*Pollock & Company*» izstrādāta projekta [30]. Jau iepriekš šī kompānija sadarbojusies ar cesvainiešiem sviesta eksporta jomā, tolaik turienes sabiedrība nebija iestājusies LPCS. Nākamo pārbūvi Cesvaines pienotavā 1932. gadā jau projektēja LPCS, dokumentos gan ir Tehniskās nodaļas vadītāja vietas izpildītāja J. Mazpoļa paraksts.

Lubānas centrā pienotavas vajadzībām Tehniskā nodaļa 1923. gadā paredzēja pārbūvēt muižas zirgu stalli [31], tā paša pagasta Baložu pusmuižā pēc LPCS Tehniskās nodaļas projekta pienotavu ierīkoja agrākajā rijā. Arī 20. gadsimta 20. gados bija gadījumi, kad pienotavas iekārtoja agrāko krogu ēkās. Piemēram, 1924. gada martā P. Elksnītis parakstīja projektu Patkules Baltiņu pienotavas ierīkošanai agrākajā Kalna krogā [32]. Stadulā bija paredzēta vieta lokomobilei, malkas novietnei ar ledus pagrabu zem tās un ar šķērssienu nodalīta sviesta noliktava, celtnes vidusdaļā iezīmēta piena pieņemšanas un vājpiena izsniegšanas telpa, aiz tās – vieta separatoram, atdalīta telpa sviesta

kuļmucai. Celtnes dienvidu galā iepļānots dzīvoklis un arī istabiņa kantorim kopā ar laboratoriju. Līdzīgas telpas tolaik bija vairumā tālaika pienotavu. Citāds gadījums bija saistībā ar Kalsnavas pagasta Jauno krogu pie Vietalvas–Bērzaunes ceļa. Vispirms 1926. gadā LPCS Tehniskajā nodaļā sagatavoja projektu kroga pārbūvei par pagasta valdes namu un pienotavu [33]. Taču šādā veidā pārbūve netika veikta. 1929. gadā P. Elksnītis projektu pārstrādāja, kroga kreisajā galā (no ceļa puses skatoties) pienotavas vietā paredzot telpas veikalam, šādi arī ēku pārbūvēja. Bija vēl cits gadījums, kad P. Elksnītis projektēja ar piensaimniecību nesaistītu celtni, dokumentācijai izmantojot LPCS veidlapas. 1918. gadā izdega Lazdonas pareizticīgo draudzes skolas laukakmeņu mūra ēka, kurā savulaik mācījās arī zēns no «Vēveriem». Celtni palika draudzes īpašumā, 20. gadsimta 20. gadu vidū nolēma to atjaunot un tur iekārtot arodskolu. 1926. gada pavasarī Iekšlietu ministrijas Būvniecības pārvaldē iesniegts P. Elksnīša sagatavots projekts Cērpēnes kopmoderniecībai, viņš arī uzņēmās pārbūves darbu vadību [34]. Atjaunošana gan ievilkās, gala rezultātā ēkā ierīkoja dzīvokļus.

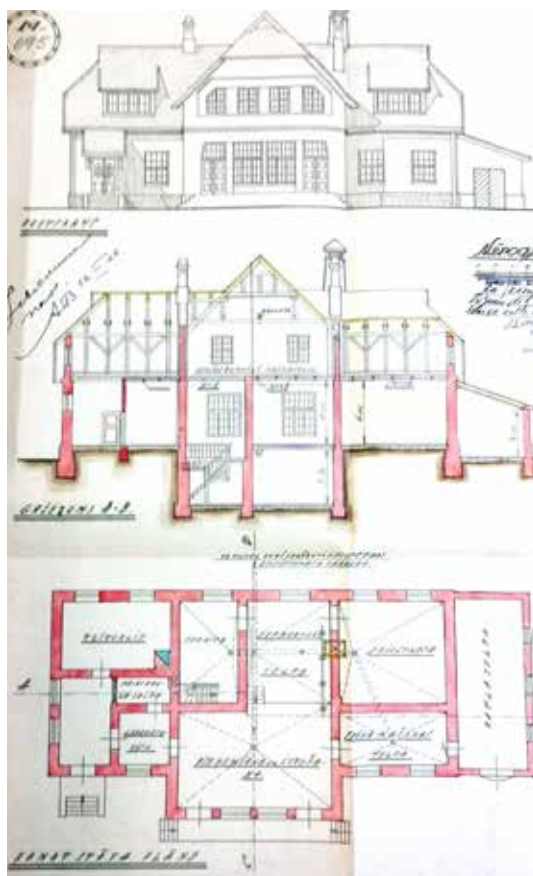
Apjomīgākie pārbūves darbi pēc P. Elksnīša gatavotiem plāniem veikti agrākajā Krievu–Baltijas vagonu fabrikā Rīgā, Valmieras ielā 2/4, kur 1925.–1927. gadā ierīkoja Rīgas piena centrāli.

Citviet piensaimnieku sabiedrības cēla jaunas ēkas pēc Tehniskās nodaļas projektiem.

6. attēls.
Vestienas
pienotavas
celtnieki pusdienu
pārtraukumā
(1923).

Vestienas pienotavas «Jāņlejas» plāns izstrādāts 1926. gada vasarā [35]. Ēkas atklāšanā 1927. gada 8. martā piedalījies arī būves darbu vadītājs P. Elksnītis [36]. Jaunas pienotavas celšanu rosināja vietējie cilvēki, viņi tad arī izteica savas vēlmes Tehniskās nodaļas darbiniekiem. Bija gadījumi, kad sākumā iecerēts plāns lielākai celtnei, taču vēlāk izsecināts, ka pietiktu ar mazākām telpām. Tā 1925. gada aprīlī sagatavots projekts Jumurdas piensaimnieku sabiedrības pienotavai – liela divstāvu celtne ar piebūvi lokomobilei vienā un ledus pagrabam otrā galā [37]. Projekts netika realizēts. Tika uzcelta vienkārša ēka ar jumta izbūvi pēc 1927. gadā pārstrādāta projekta, tajā darbojās Ērgļu pienotavas krejotava. Ēkai līdzība ar izdevumā «Piensaimnieku sabiedrības, 1909.–1929.» publicēto tipveida projekta piedāvājumu [38]. Arī Saikavas piensaimnieku sabiedrībai 1923. gada vasarā projektēta apjomīga divstāvu celtne, 1927. gadā projekts krietni samazināts un līdzīgs minētajā izdevumā skatāmajam [39]. Pēc P. Elksniša projekta un viņa vadībā celta arī pienotava Viesienā.

7. attēls. P. Elksniša projekts Viesienas pienotavai (1928).

8. attēls. Viesienas pienotavas atklāšana (01.05.1928). Ā. Krūmiņa foto.

Piena pārstrādes ēkas cēla dažādās vietās, ne tikai pagastu centros līdzās agrākajai muižai, kur veidojās jaunsaimniecības. P. Elksnīša projektētajās ēkās laukos dažkārt ienāca arī atsevišķas Rīgai gadsimta sākumā raksturīgās nacionālā romantisma arhitektūras iezīmes – logailas ar nošļautiem augšējiem stūriem, sīkrūšu logi, dažādi izmantots apmetums.

Tehniķis P. Elksnītis izstrādāja pienotavu un krejotavu projektus, rūpējās arī par to aprīkojumu. Piena pārstrādē izmantotas ievestas iekārtas. Taču kādreizējais kalējs patentu valdē 1923.–1924. gadā pieteica arī savus izgudrojumus «Kombinētais piena dzesētājs – filtrs» [40], «Piena uzsildītājs – pasterizators» [41], «Krējuma raudzējamās temperatūras aparāts» [42]. Latvijā nav atradies šādu iekārtu ražotājs, un 27. martā patentus atpirkusi dāņu firma «*Silkeborg*» [43]. 1924. gada 28. jūnijā P. Elksnītis un LPCS piensaimniecības instruktors Fridrihs Ķerselis (1868–?) izbrauca uz Dāniju. Bez iepazīšanās ar turienes piensaimniecību tehniķis, visticamāk, interesējās arī par savu izgudrojumu izmantošanu. 1925. gada vasarā viņš Patentu valdē pieteica vēl citu tehnisku ierosinājumu – «Tvaika mašīna ar riņķojošu virzuli» [44]. Rotējošās kustības iegūšanai te vairs netiktu izmantota ierastā kloķvārpsta. Nav gan ziņu par ierosinājuma realizēšanu.

1931. gada augustā Cesvaines piensaimnieku savienība nolēma celt jaunu krejotavu Aizkujā. Iepriekš tur tāda ar rokas separatoru darbojās agrākajā Krusta krogā, iegūto krējumu pēc tam veda uz Cesvaini. Pārstrādājamā piena daudzums palielinājās, tāpēc tika nospriests, ka

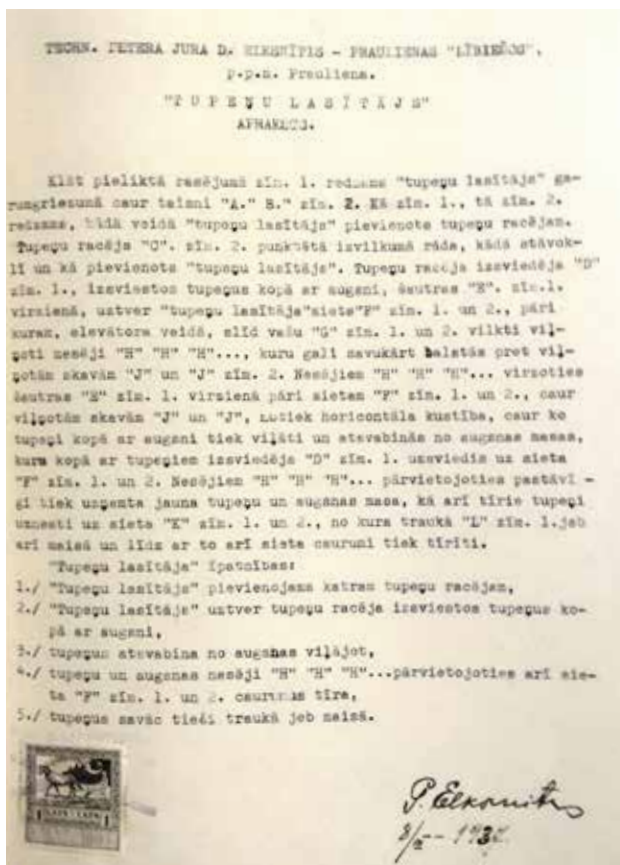
jāizmanto tvaika dzinējs – lokomobile. Pārbūvējamās telpas paredzēja jaunsaimniecībā «Ceļmalas», agrākajā Aizkujas muižas saimniecības ēkā, pārbūves plānu sagatavoja P. Elksnītis [45]. Viņš arī apņēmas būves darbu pārraudzību. Tās laikā celtniecības vietā tehniķis nokrita no vairāku metru augstuma un traumēja mugurkaulu [46].

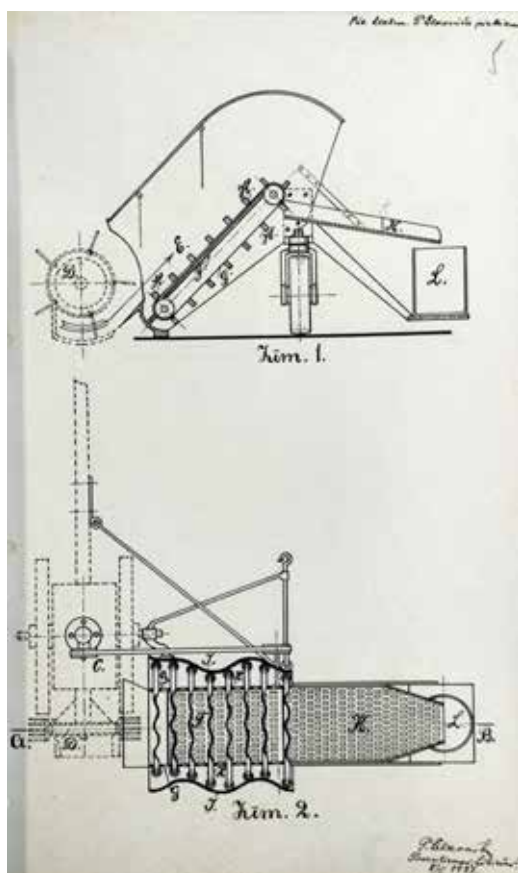
Kādu laiku pēc nelaimes gadījuma viņš vēl ieņēma nodaļas vadītāja amatu, no 1932. gada 1. aprīļa atvaļinājās un atgriezās Praulienas pagasta «Lībiešos». Viņa mēneša pensija noteikta Ls 200,10 [47]. 1932. gada 16. novembrī P. Elksnītis apbalvots ar V šķiras Triju zvaigžņu ordeni [48]. Savā ziņā kā privātpersona praulēnietis tomēr piedalījās Cēsvine pienotavas pārbūves projektēšanā.

Domājams, ka drīz pēc Elksniša aiziešanas no darba Tehniskā nodaļa LPCS beidza pastāvēt, jo jaunu pienotavu celtniecība samazinājās. Iepriekšējā desmitgadē tai bija sava loma Latvijas saimnieciskajā dzīvē. Sviesta pārdošana ārzemēs 1926.–1930. gadā deva piektdaļu no valsts kopējā eksporta ieņēmuma, 1931.–1934. gadā – pat ceturtdaļu, turpmāk gan tā samazinājās (pieauga kokmateriālu daļa) [49].

Kādreizējais kalējs arī savā sētā domāja par zemnieku darba atvieglināšanu. 1937. gadā viņš Patentu valdē iesniedza izgudrojumu «Tupeņu lasītājs» [50]. To bija domāts pievienot zirgvilkmes kartupeļu racējam, kura rotējošās ķepiņas no lemeša uzmet augsni kopā ar kartupeļiem uz slīpa elevatora ar sietu grīdu (elevatora ceļ kartupeļus uz augšu, pēc tam pa slīpu sietu tie sabirst tvirtnē, savukārt zeme pakāpeniski izbirst caur sietu spraugām). Savukārt 1940. gada jūnijā patentēts «Veļas mazgātājs» [51]. Vannā ūdenī ievietotus koka ārdus ar sviru paredzēts kustināt vienu attiecībā pret otru, tādējādi berzējot veļu.

9. attēls. Tupeņu lasītāja apraksts patenta pieteikumam (1937).

10. attēls. Rasējums tupeņu lasītājam (1937).

Kopš 20. gadsimta 20. gadu vidus Praulienas pagasta «Lībiešos» 23 metru augstumā bija uzstādīts vēja rotors ar sešām lāpstiņām 14 metru diametrā. Tehniķis gan atzina, ka tā izmantošana ne sevišķi ērta mainīgā vēja dēļ [52]. Gatera darbināšanai tas nederot – ja vējš pierimst, baļķis paliek puszāgēts. Malku jau gan varot zāgēt, noteikti ierīci varot izmantot lopbarības gatavošanā un ūdens sūkņēšanā. Elektrības ražošanu tehniķis tolaik nemin.

Kopš 1946. gada decembra Elksnīšu ģimenē «Lībiešos» neilgi dzīvoja Alfrēds Plāte (1890–1954), dzimis Praulienas kaimiņu pagastā Meirānos, kādreizējā Tehniskās nodaļas zīmētāja Jāņa Roberta Plātes brālis. Viņu 1951. gada maijā Praulienā arestēja, apsūdzot par piedalīšanos partizānu kustībā pret boļševikiem 1919. gadā Meirānos, vācu okupācijas laika nelegālo nacionāla rakstura izdevumu «Latvju Raksti. Brīvā Latvija» izplatīšanu un pretpadomju rakstura sarunām ar praulēniešiem pēc Otrā pasaules kara. 1951. gada 21. septembrī LPSR Valsts drošības ministrijas

4. nodaļā kā liecinieku A. Plātes lietā pratināja arī P. Elksnīti, viņš sacīja, ka A. Plāti pazīst jau sen, bet par tā pretpadomju darbību neko nezina [53].

Pēteris Elksnītis
(1879–1963) –
viens no
piensaimniecības
izveidotājiem
Latvijā

Nobeigums

21. gadsimtā pēc P. Elksnīša projektiem celtās ēkas to sākotnējai funkcijai tiek izmantotas maz. Tur, kur tās saglabājušās, veiktas lielas pārbūves, jo 100 gadu laikā piena pārstrāde izmainījies. Savulaik tās visas kalpojušas godam, tagad daļa no tām nojauktas vai pamestas, citas pārtapušas par dzīvojamām ēkām, viesu namiem vai tiek citādi izmantotas.

11. attēls. P. Elksnītis (ap 1960).

Mūža nogali P. Elksnītis pavadīja Praulienā, savās mājās «Lībieši». Mūžībā viņš tika aizsaukts 1963. gadā. Viņa dzimtu turpināja dēli Ansis Elksnītis (1916–?) un Vilnis Elksnītis (1926–1998), kuri dzimuši 1911. gadā noslēgtajā laulībā ar Annu Jāņa meitu Siliņu (1888–1963) no Praulienas «Lībiešiem» [54].

ATSAUCES

- [1] **Dumpe, L.** Latviešu tradicionālā piensaimniecība: piena produkti un piena ēdieni. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 1998, 22. lpp.
- [2] Pirkšanas-pārdošanas kontrakts par Lazdonas pagasta māju «Vēveri», 1870. g. Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk – LNA LVVA) 218. f., 2. apr., 5461. l., 3. lp.
- [3] Līgums par Lazdonas pagasta māju «Vēveri Nr. 54-2» piršanu, 1871. g. LNA LVVA 218. f., 2. apr., 5462. l., 3. lp.
- [4] Lazdonas luterāņu draudzē dzimušo reģistrs, 1879. gads. LNA LVVA 235. f., 15. apr., 573. l., 5. lp.
- [5] Zentas Gailītes un Viļņa Elksnīša pierakstītā P. Elksnīša biogrāfija apkopojumā par Praulienas pagasta revolucionārajiem notikumiem. Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejs (turpmāk – MNM) 8845, 126. lpp.
- [6] Viļuma Melbārža pierakstu burtnīca. MNM 24984.
- [7] Cesvaines Zemkopības biedrības III lauksaimniecības izstāde. *Mājas Viesis*, 1902. gada 31. jūlijs, Nr. 31, 4. lpp.
- [8] Pirmā Gulbenes lauksaimniecības izstāde 16. un 17. jūnijā 1907. g. *Zemkopis*, 1907. gada 4. jūlijs, Nr. 27, 426. lpp.
- [9] **Baltiņš, M.** Contribution of Latvian Technical Intelligentsia to Development of Terminology until the Establishment of the Republic of Latvia. *History of Engineering Sciences and Institutions of Higher Education*, 2023/7, p. 12.
- [10] Rīgas Latviešu biedrības Rūpniecības nodaļai. *Zemkopis*, 1901. gada 31. oktobris, Nr. 44, 585. lpp.
- [11] Grāmatu galds. Mācības vēstules pašstudijai. *Balss*, 1901. gada 21. februāris, Nr. 8, 3. lpp.
- [12] **Urtāns, V.** Svārpstu sila kauja. *Muzeji un kultūras pieminekļi*. Rīga: Zvaigzne, 1977, 5.–6. lpp.
- [13] Ārsta zīmes noraksts, MNM 13310.
- [14] Pagasta valdes apliecības noraksts, MNM Plg 957.
- [15] **Barlotti, V.** Klusa darba jubileja. *Latvijas Lopkopis un Piensaimnieks*, 1931. gada 21. augusts, Nr. 33, 497. lpp.
- [16] Cesvaines piensaimnieku sabiedrības valdes sēdes protokols, 1913. gada 4. jūnijs. LNA LVVA 5112. f., 3. apr., 93. l., 20. lp.
- [17] Sviesta izstāde Rīgā. *Dzimtenes Vēstnesis*, 1913. gada 4. novembris, Nr. 254, 2. lpp.
- [18] LNA LVVA 1677. f., 17. apr., 464. l., 1. lp.
- [19] Biedrību dzīve. *Latvijas Lauksaimnieks*, 1921. gada 15. janvāris, Nr. 1, 20. lpp.
- [20] **Elksnītis, P.** Ūdens piegādāšana lauksaimniecībā. *Latvijas Lauksaimnieks*, 1919. gada 15. oktobris, Nr. 5, 69.–72. lpp.
- [21] P. Elksnīša iesniegums Zemkopības ministrijas Lauksaimniecības departamenta direktoram ar lūgumu atbrīvot no darba, 1920. g. LNA LVVA 1677. f., 17. apr., 464. l., 47. lp.

- [22] Latvijas Piensaimniecības centrālās savienības piecu gadu darbība (1921–1926). Rīga, 1926, 55. lpp.
- [23] Latvijas piensaimnieku centrālās savienības darbinieka P. Elksnīša anketa. LNA LVVA 3001. f., 1. apr., 134. l., 1. lp.
- [24] Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiskā vārdnīca. Rīga: Zinātne, 2003, 204. lpp.
- [25] Latvijas Piensaimnieku centrālās savienības algu grāmata, 1931. g. LNA LVVA 3001. f., 1. apr., 944. l., 131.–159. lp.
- [26] Es viņu pazīstu: latviešu biogrāfiskā vārdnīca. Rīga: Biogrāfiskā arhīva apgāds, 1939, 1556. lpp.
- [27] Latvijas piensaimniecības centrālās savienības desmit gadi (1921–1931). Rīga, 1931, 60. lpp.
- [28] Pienotavas Sāvienas muižā projekts, 1925. g. LNA LVVA 6343. f., 10. apr., 166. l., 1. lp.
- [29] Pienotavas Vestienas muižas kungu mājas daļā projekts, 1927. g. LNA LVVA 6343. f., 8. apr., 46. l., 2.–5. lp.
- [30] Tirdzniecības – rūpniecības akciju sabiedrības «*Pollock & Company*» sarakste par Cesvaines pienotavas pārbūvi, 1923.–1924. g. LNA LVVA 6343. f., 8. apr., 167. l., 4.–8. lp.
- [31] Lubānas centra kopmoderniecības ēkas izbūves plāns, 1923. g. LNA LVVA 6343. f., 8. apr., 280. l., 1.–4. lp.
- [32] Patkules-Baltiņu pienotavas projekts, 1924. g. LNA LVVA 6343. f., 9. apr., 271. l., 4. lp.
- [33] Dokumenti un sarakste par Kalsnavas pagasta Jaunā kroga pārbūvi, 1926.–1929. g. LNA LVVA 6343. f., 11. apr., 249. l., 5.–41. lp.
- [34] Sarakste ar Iekšlietu ministrijas Būvvaldi par Cērpenes kopmoderniecības jaunbūvi, 1926.–1931. g. LNA LVVA 6343. f., 11. apr., 97. l., 1.–8. lp.
- [35] Vestienas pienotavas «Jāņlejas» plāns, 1926. g. LNA LVVA 6343. f., 8. apr., 160. l., 3. lp.
- [36] Vestienas pienotavas atklāšana. *Latvis*, 1924. gada 27. marts, Nr. 757, 3. lpp.
- [37] Jumurdas piensaimnieku sabiedrības pienotavas projekts, 1925. g. LNA LVVA 6343. f., 10. apr., 51. l., 3. lp.
- [38] Piensaimnieku sabiedrības, 1909.–1929. *Société laitières de 1909 à 1929*. Rīga: Valsts Statistiskā pārvalde, 1930, 205. lpp.
- [39] Saikavas kopmoderniecības projekts, 1927. g. LNA LVVA 6343. f., 8. apr., 179. l., 14. lp.
- [40] P. Elksnīša pieteikums patentam par izgudrojumu «Kombinētais piena dzesētājs-filtrs», 1923. g. LNA LVVA 4893. f., 1. apr., 1972. l., 1.–3. lp.
- [41] P. Elksnīša pieteikums patentam par izgudrojumu «Piena uzsildītājs – pasterizators», 1923. g. LNA LVVA 4893. f., 1. apr., 1974. l., 1.–3. lp.
- [42] P. Elksnīša pieteikums patentam par izgudrojumu «Krējuma raudzējamās temperatūras aparāts», 1923. g. LNA LVVA 4893. f., 1. apr., 1973. l., 1.–4. lp.

2024/8

- [43] Nevēlama parādība mūsu rūpniecībā. *Latvis*, 1924. gada 6. maijs, Nr. 786, 4. lpp.
- [44] P. Elksnīša pieteikums patentam par izgudrojumu «Tvaika mašīna ar riņķojošu virzuli», 1925. g. LNA LVVA 4893. f., 1. apr., 285. l., 1.–5. lp.
- [45] Aizkujas krejošanas punkta projekts, 1931. g. LNA LVVA 3001. f., 2. apr., 21. l., 8. lp.
- [46] Zentas Gailītes un Viļņa Elksnīša pierakstītā P. Elksnīša biogrāfija apkopojumā par Praulienas pagasta revolucionārajiem notikumiem, MNM 8845., 126. lpp.
- [47] Darbinieku pensionēšana. *Latvijas Lopkopis un Piensaimnieks*, 1933. gada 15. jūnijs, Nr. 24.–25, 404. lpp.
- [48] Ar Triju zvaigžņu ordeni apbalvoto 13. saraksts. *Valdības Vēstnesis*, 1932. gada 17. novembris, Nr. 261, 4. lpp.
- [49] **Skujeniņš, M.** Latvijas statistikas atlases XX. Valsts statistiskā pārvalde, Rīga, 1938, 49. lpp.
- [50] Patentu valdē iesniegtais izgudrojums «Tupeņu lasītājs» 1937. g., LNA LVVA 4893. f., 1. apr., 1756. l., 1.–7. lp.
- [51] Patentu valdē iesniegtais izgudrojums «Veļas mazgātājs» 1939. g. LNA LVVA 4893. f., 1. apr., 1393. l., 1.–6. lp.
- [52] **Elksnītis, P.** Mani atzinumi par vēja motoru. *Latvijas Lauksaimnieks*, 1939. gada 1. decembris, Nr. 23, 776. lpp.
- [53] A. Plātes pratināšanas lieta. Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīvs, 1986. f., 1. apr., 4973. l., 183.–185. lp.
- [54] Praulienas draudzes laulību reģistrs. LNA LVVA 235. f., 15. apr., 846. l., 16. lp.

ILUSTRĀCIJU AVOTI

1. attēls. Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejs (turpmāk – MNM) MNM 32443.
2. attēls. MNM 24984.
3. attēls. MNM 13310.
4. attēls. MNM 8845.
5. attēls. *Latvijas Lopkopis un Piensaimnieks*, 1924. gada 15. oktobris, Nr. 20, 18. lpp.
6. attēls. MNM 22597.
7. attēls. LNA LVVA 6343. f., 10. apr., 113. l., 16. lp.
8. attēls. MNM 32773.
9. attēls. LNA LVVA 4893. f., apr. 1. apr., 1756. l., 3. lp.
10. attēls. LNA LVVA 4893. f., apr. 1. apr., 1756. l., 5. lp.
11. attēls. MNM 25484.

INDULIS ZVIRGZDIŅŠ, *Mg. hist.* (1996, University of Latvia), was a senior researcher at the Madona Museum of Local History and Art and a member of the Latvian Association of History of Science. His main academic interests include the history of Madona and Madona District. He is the author of many publications.

*Address: 12 Skolas Street, Madona, LV-4801, Latvia
E-mail: zviindulis6@inbox.lv*

Pēteris Elksnītis (1879–1963) – viens no piensaimniecības izveidotājiem Latvijā

Indulis Zvirgzdiņš

Pēteris Elksnītis (1879–1963) – One of the Founders of Dairy Farming in Latvia

In the interwar period, an important sector of the national economy in Latvia was dairy farming, where both university graduates – engineers, and people without higher education worked. One of them – Pēteris Elksnītis (1879–1963), who learned the trade of a blacksmith in his youth and the trade of a technician through self-learning (1910), worked in the company of the Society of Riga Agricultural Central Union «Konsums», participated in establishing dairies, worked in the Department of Agriculture of the Ministry of Agriculture of the Republic of Latvia where he was responsible for agricultural technique, in the Technical Department of the Central Union of Dairy Farmers of Latvia where he was a Manager, participating in the construction and mechanization of dairies and in setting up milk processing points. In the interwar period, P. Elksnītis not only developed the projects of dairies and creameries and took care of their equipment but also obtained several patents for his inventions for milk processing equipment, potato harvesting, and laundry washing. Some patents related to dairy farming were bought and realized by entrepreneurs in Denmark. After an accident (1932), P. Elksnītis retired from paid work and returned to his home in Prauliena. In 1932, P. Elksnītis was awarded the highest award of the Latvian state – the Order of Three Stars.

Keywords: dairy farming, Pēteris Elksnītis, Madona District (County), Latvia.

JELENA TOMIĆ-BOKUR (1889–1961) – PIRMĀ VALSTS ATZĪTĀ SIEVIETE INŽENIERE ARHITEKTE DIENVIDSLĀVIJĀ

VLADIMIR B. LADINSKI*

Skopjes Universitātes Amerikas koledža
(Универзитет Американ Колеџ Скопје)

Kopsavilkums. 2023. gadā RTU IVPC zinātniskajā žurnālā «Inženierzinātņu un augstskolu vēsture» publicēts autora pētījums «Pirmie inženieri un arhitekti, kuri dzimuši pašreizējās Ziemeļmaķedonijas teritorijā» par pirmajiem inženieriem un arhitektiem, kuri ir dzimuši, strādājuši vai dzīvojuši pašreizējās Ziemeļmaķedonijas teritorijā. Šajā rakstā autors turpina detalizētāk pētīt pirmās sievietes arhitektes Dienvidslāvijā veikumu inženierzinātnēs un viņas personību, galveno uzmanību pievēršot pirmās 1919. gadā valsts atzītās sievietes inženieres arhitektes Dienvidslāvijā *Jelena Tomić-Bokur* (dzim. *Tomić*; 1889–1961), Belgradas Universitātes Tehniskās fakultātes absolventes (1913), dzīvei un darbam. Rakstā apskatīta viņas 24 gadus ilgā profesionālā karjera no 1913. līdz 1937. gadam Serbijas Karalistē un Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistē / Dienvidslāvijā, akcentējot viņas darbības gadus Skopjē (1915–1923). Pētījums sniedz ieguldījumu inženierzinātņu un arhitektūras vēsturē Ziemeļmaķedonijā un plašāk, vienlaikus izpētot kontekstu, kādā Serbijā un bijušajā Dienvidslāvijā augstāko izglītību ieguva pirmās sievietes profesionāles.

Atslēgvārdi: Ziemeļmaķedonija, Serbija, Dienvidslāvija, pirmā valsts atzītā sieviete inženiere arhitekte.

Ievads

Pirms 105 gadiem, 1919. gada 24. februārī, Skopjē, tagadējā Ziemeļmaķedonijā, toreizējā Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistē, inženiere arhitekte *Jelena Tomić-Bokur* tika paaugstināta par I šķiras

* Korespondējošais autors.

E-pasts: ladinski@uacs.edu.mk

© 2024 Vladimir B. Ladinski. Izdevējs RTU Izdevniecība.

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar *Creative Commons* licenci CC BY 4.0.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

arhitekta palīdzi. Paaugstināšana tika oficiāli apstiprināta ar 1919. gada 30. aprīļa dekrētu, tāpēc valsts uzskata, ka šī ir pirmā sievietes arhitektes atzīšana Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistē, kas 1929. gadā kļuva par Dienvidslāvijas karalisti. Līdz tam sievietes varēja nodarbināt tikai ar darba līgumiem [1, 2].

Raksts veltīts šīs ievērojamās pirmās sievietes inženieres arhitektes dzīves un darba izpētei Dienvidslāvijā un atspoguļo sākotnējos atklājumus, kas ir daļa no pētījuma par pirmajiem inženieriem un arhitektiem, kuri ir dzimuši, strādājuši vai dzīvojuši pašreizējā Ziemeļmaķedonijas teritorijā un sākuši studijas pirms Otrā pasaules kara vai pabeiguši studijas pirms šī kara beigām.

Iepriekšējos pētījuma posmos tika identificēti inženieri un arhitekti, kuri dzimuši pašreizējās Ziemeļmaķedonijas teritorijā un augstskolu absolvējuši pirms 1944. gada 2. augusta, kad Federālās Demokrātiskās Dienvidslāvijas sastāvā tika pasludināta Maķedonijas federālā vienība. Pētījums atklāja 72 inženierus un arhitektus [3]. Šajā rakstā galvenā uzmanība pievērsta pirmo sieviešu arhitektu identificēšanai, kuras no 1896. līdz 1940. gadam iestājās arhitektūras studijās Belgradas Universitātē, kas ir Dienvidslāvijas vecākā arhitektūras skola, un ir dzimušas, strādājušas vai dzīvojušas pašreizējās Ziemeļmaķedonijas teritorijā [4, 5]. Sākotnēji tika identificētas 14 sievietes, turpmākajā izpētē tika atklāts, ka tādu ir vismaz 16. Šis pētījums atklāja arī iespējamu neatbilstību starp Ziemeļmaķedonijā un Serbijā publicētajiem pētījumiem. Proti, Ziemeļmaķedonijā veiktie pētījumi liecināja, ka *Elena Bokus* bija pirmā sieviete arhitekta, kura praktizēja pašreizējās Ziemeļmaķedonijas [6] teritorijā, savukārt fakti par viņas darbību Serbijā pētījumos nav minēti. Šo neatbilstību autors uzskata par svarīgu, jo pašreizējās Ziemeļmaķedonijas teritorijā divu Balkānu karu laikā (1912–1913) kļuva par Serbijas Karalistes daļu un pēc tam (līdz 2012. gada sākumam) par daļu no Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistes / Dienvidslāvijas.

Iepriekšminētais pamudināja autoru turpināt pētījumus par *Elena Bokus* izcelsmi, dzīvi un darbu, kas paplašinājās ārpus bijušās Dienvidslāvijas teritorijām, tostarp Bulgārijā, Ungārijā, Polijā, Ukrainā un Krievijā. Šī pētījuma rezultāti atklāja, ka, visticamāk, ir nepareiza identifikācija un ka *Elena Bokus* un *Jelena Bokur* (dz. *Tomić*) patiesībā ir viena un tā pati persona [7]. Tas savukārt pamudināja turpināt *Jelena Tomić-Bokur* dzīves un darba izpēti, par ko Serbijā jau ir veikti daži pētījumi [1].

Rakstā izklāstītais pētījums īsumā aplūko arī kontekstu, kas veicināja pirmo sieviešu profesionāļu parādīšanos Serbijā, tostarp pašreizējā Ziemeļmaķedonijā, un Dienvidslāvijā.

Metodoloģija

Pētījums galvenokārt balstīts arhīva materiālos, vēsturiskajās publikācijās un materiālos, kas pieejami internetā, kā arī sarakstē ar *J. Tomić-Bokur* ģimenes radniekiem un pēcnācējiem. Jāatzīmē, ka vēsturiskajos avotos viņa var būt arī *J. Tomić-Bokur* vai *J. Bokur*. Tas nav tipisks gadījums, jo viņas dzīves un darba laikā bija ierasta prakse, ka sieva laulībā pieņem vīra vārdu, nevis pievieno to savam pirmslaulību uzvārdam.

Valsts nosaukums «Dienvidslāvija» šajā rakstā tiek lietots saistībā ar Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalisti (1918–1929), Dienvidslāvijas Karalisti (1929–1941), Dienvidslāvijas Federatīvo Tautas Republiku (1945–1963) un Dienvidslāvijas Sociālistiski Federatīvo Republiku (1963–1991). Saistībā ar Serbiju šis termins galvenokārt tiek lietots attiecībā uz Serbijas Kņazisti (1815–1882), Serbijas Karalisti (1882–1918) un Serbijas Republiku (kopš 2006). No 1945. līdz 1992. gadam Serbija bija Dienvidslāvijas Republikas sastāvā, no 1992. līdz 2003. gadam – Federālās Dienvidslāvijas sastāvā, vēlāk – no 2003. līdz 2006. gadam – Serbijas un Montenegro Republikas sastāvā. Jāatzīmē, ka pēc Balkānu kariem Serbijas teritorija paplašinājās, iekļaujot Dienvidu Serbiju / Veco Serbiju, kas aptver pašreizējo Ziemeļmaķedoniju, Kosovu un Sandžakas reģionu pašreizējās Serbijas sastāvā. Serbija neatzīst Kosovas neatkarību un uzskata to par Serbijas autonomo provinci. Pašreizējā Vojvodina autonomā province pēc Pirmā pasaules kara kļuva par Serbijas daļu.

Visu īpašvārdu oriģinālrakstība kirilicā šajā rakstā ir latīnizēta, izmantojot attiecīgi *BGN/PCGN 2005* un *BGN/PCGN 2013* līgumus par serbu un maķedoniešu kirilicas latinizāciju.

Jelena Tomić-Bokur dzīve un izglītība

Jelena Tomić dzimusi 1889. gada 15. novembrī Belgradā, Serbijas Karalistē (tagad – Serbija). Viņas tēvs *Kosta Tomić* bija advokāts, māte *Draga Tomić* (dzim. *Rodić*) – māsaiņiece no *Slavonski Šamac*, Austroungārijā (tagadējā Horvātijā) [1]. *Jelena* bija viena no vismaz sešiem bērniem, ģimenē bija trīs brāļi un trīs māsas. Zināms, ka viņas brāļi bija *Momičilo*, *Strahinja* un *Toma*, māsas – *Sofija* un *Milica*, autoram gan vēl nav izdevies noskaidrot viņu dzimšanas secību un nodarbošanos [8]. *Jelena* pabeidza pamatskolu, kas atrodas netālu no Belgradas Svētā Erceņģeļa Mihaila katedrāles baznīcas, un Belgradas 3. ģimnāziju. Pēc skolas beigšanas (*Matura*) 1908. gadā viņa iestājās Belgradas Universitātes Tehniskās fakultātes Arhitektūras nodaļā, ko absolvēja 1913. gada 9. oktobrī [1, 9].

Jelena (1. attēls) saderinājās ar *Dr. Ignjat Bokur* (Krčedina, Austroungārija, tagad – Serbija, 26.02.1883 – Vršaca, Dienvidslāvija, tagad Serbija, 28.09.1974) 1914. gada aprīlī Skopjē, Serbijas Karalistē (tagad Ziemeļmaķedonija) un vēlāk tajā pašā gadā apprecējās [1, 10, 11]. Viņas vīrs nāca no zemnieku ģimenes, kas dzīvoja Krčedinas ciematā netālu no Indžija (toreizējā Austroungārija, tagad – Vojvodina, Serbija). Tēvu *I. Bokur* zaudēja, kad viņam bija tikai astoņas dienas. Neskatoties uz apstākļiem ģimenē, viņš pabeidza skolotāju skolu un pēc tam iestājās Belgradas Universitātes Filozofijas fakultātē. Pēc diviem gadiem viņš pārcēlās uz Čirihi, kur pabeidza studijas un 1910. gadā ieguva filozofijas doktora grādu (sākotnēji pedagoģijā, paralēli arī mākslas un estētikas vēsturē). Viņš tiek uzskatīts par pirmo personu, kura ieguvusi doktora grādu pedagoģijā Serbijā. Pēc atgriešanās Serbijā *Dr. I. Bokur* sāka strādāt skolotāja profesijā galvenokārt tagadējā Ziemeļmaķedonijā un Vojvodinā, Serbijā [1, 12].

1. attēls. Inženiere arhitekte *Jelena Tomić-Bokur* (no kreisās) ar meitu *Milica Vrnjci* (Spa), Serbijā (1938).

Ignjat un *Jelena Bokur* bija divi bērni, dēls *Aleksandar* un meita *Milica*. Otrā pasaules kara laikā dēls *Aleksandrs* (ap 1915–ap 1944) 29 gadus vecumā tika arestēts un ieslodzīts Banjicas koncentrācijas nometnē (*Anhalteleger Dedinje*) netālu no Belgradas, pēc tam viņš vairs netika redzēts. Meita *Milica*, tēlniece, apprecējās ar akadēmisko izglītību ieguvušo tēlnieku *Dejan Bogdanović*, kurš absolvējis *École des Beaux-Arts* Parīzē, un bija zaudējis sievu *Jelena Bogdanović* (sākotnēji *Irena Komajić*) Banjicas koncentrācijas nometnē 1943. gadā. *Dejan* un *Milica* dēls *Aleksandar-Saša* (Vršaca, Dienvidslāvija, tagad Serbija, 07.07.1947) ir pazīstams gleznotājs un rakstnieks no Vršaca, Vojvodinā, Serbijā. *Jelena Tomić-Bokur* pēkšņi nomira 1961. gada 20. jūlijā Belgradā, kur arī tika apglabāta [1, 13, 14].

Jau Pirmā pasaules kara laikā *J. Bokur* pārdzīvoja personīgu un ģimenes traģēdiju, zaudējot jaunāko māsu *Milica* (ap 1895–1917). Arī viņa bija Belgradas Universitātes Tehniskās fakultātes arhitektūras studente, taču jau 1917. gada 20. novembrī Belgradā 22 gadu vecumā aizgāja mūžībā pirms diploma eksāmena nokārtošanas. Avotos teikts, ka viņa saslīma ar vēdertīfu, kas bija izplatīts Pirmā pasaules kara laikā Belgradā un Serbijā [1, 8].

***Jelena Tomić-Bokur* pirmie profesionālās darbības gadi (1913–1923)**

J. Tomić-Bokur profesionālās darbības gadi iezīmējās nenoteiktības un apvērsuma periodā. Ir zināms, ka augstskolu viņa absolvēja 1913. gada 9. oktobrī tikai divus mēnešus pēc Otrā Balkānu kara beigām (1913. gada 10. augusts), un apmēram 10 mēnešus pirms Pirmā pasaules kara (1914. gada 28. jūlijs–1918. gada 11. novembris), kad Skopje, kas līdz šim bija Serbijas Karalistē, tika iekļauta Bulgārijas Karalistē laika posmā no 1915. gada 22. oktobra līdz 1918. gada 29. septembrim. Pēc Pirmā pasaules kara beigām, 1918. gada 1. decembrī, tika dibināta Serbu, Horvātu un Slovēņu Karaliste. Līdz šim veiktajos pētījumos nav noskaidrots, vai *J. Tomić-Bokur* visus Pirmā pasaules kara gadus pavadīja Skopjē, vai nē.

Pieejamā informācija liecina, ka viņa sāka darbu Būvniecības ministrijā 1913. gada 17. septembrī vēl pirms studiju beigām. Lai gan viņas darbavietas faktiskā atrašanās vieta nav zināma, tā varētu būt bijusi Belgradā, kur viņa mācījās. 1915. gadā viņa tika pieņemta darbā par II klases arhitekta palīdzi Skopjē, savukārt 1919. gada 24. februārī viņa tika iecelta par I klases arhitekta palīdzi (arī Skopjē). 1919. gada 4. septembrī viņa tika paaugstināta par IV šķiras arhitekti, 1920. gada 5. martā – par III šķiras arhitekti, savukārt 1922. gada 29. maijā – par II šķiras arhitekti [1]. Viņas profesionālās darbības hronoloģija liecina, ka, visticamāk, no 1919. gada 24. februāra līdz 1919. gada 4. septembrim viņa nokārtoja valsts tehnisko eksāmenu, jo tolaik bez šī eksāmena iegūt arhitekta kvalifikāciju praktiski nebija iespējams.

Laika posmā no Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistes dibināšanas 1918. gada 1. decembrī līdz Otrajam pasaules karam valstī bija sešas dažādas tiesību sistēmas, kas, veidojot jauno karalisti, tika mantotas no iepriekšējām valsts pārvaldes struktūrām. Ņemot vērā arhitektes atrašanās vietu tajā laikā, uz *J. Tomić-Bokur* būtu attiekušies vecie Serbijas Karalistes valsts tehnisko eksāmenu noteikumi.

Iespējams, pēdējais valsts tehniskais eksāmens arhitektiem Serbijas Karalistē pirms Pirmā pasaules kara notika 1914. gada februārī un

tika kārtots Belgradas Būvniecības ministrijā, piedaloties diviem eksaminētājiem. Eksāmeni notika katru dienu no plkst. 8 rītā līdz plkst. 15 pēcpusdienā. Eksāmenam bija divas daļas – rakstiskā un mutiskā. Rakstiskā daļa norisinājās divu dienu garumā, aptverot sabiedrisko ēku projektēšanu, industriālo ēku projektēšanu un arhitektūras būves. Mutiskais eksāmens notika četras dienas un aptvēra arhitektūras vēsturi un arhitektūras formas, projektēšanu vai sabiedriskās, lauksaimniecības un privātās ēkas, arhitektūras būves, norēķinu organizāciju, valsts un tehnisko pārvaldi, mašīnbūves enciklopēdiju (divas dienas) un interjera būvniecības organizēšanu [15].

Iepriekš minētais sniedz norādi par valsts tehnisko eksāmenu, kas *J. Tomić-Bokur* bija jānokārto, lai kļūtu par kvalificētu arhitekti. Laikā no augstskolas absolvēšanas līdz pieteikšanās valsts tehniskajam eksāmenam kandidāti tika aicināti iesaistīties praksē, parasti vismaz divus gadus ilgā, gan būvlaukuma, gan projektēšanas pienākumos kvalificēta inženiera vai arhitekta uzraudzībā. Protams, tas varēja ietekmēt darba apjomu un raksturu, ko *J. Tomić-Bokur* būtu veikusi Skopjē pirms sava profesionālā eksāmena.

2. attēls. Skopjes galvenais laukums (priekšpusē pa kreisi – teātra ēka Vardaras upes pretējā krastā) starpkaru periodā (20. gadsimta 30. gadi).

3. attēls. Teātra ēka Skopjē starpkaru periodā (20. gadsimta 30. gadi).

Pieejamā informācija liecina, ka, atrodoties Skopjē, *Jelena* strādāja pie universitātes ēkas un Skopjē jaunā teātra daļas būvniecības uzraudzības vai pārbaudes (2. un 3. attēls) [1]. Vecākā augstākās izglītības iestāde Ziemeļmaķedonijā – Filozofijas fakultāte Skopjē (autonoma Belgradas Universitātes filiāle) – tika atvērta 1920. gada 16. decembrī (dibināta 1920. gada 2. februārī). Ir zināms, ka pirmās nodarbības notika vecajā Osmaņu laikmeta skolotāju skolas ēkā Idadijā, Skopjē, taču pagaidām nav noskaidrots, kad tika pabeigta jaunā universitātes korpusa celtniecība un kas bija tās arhitekts (4., 5. a un 5. b attēls) [16].

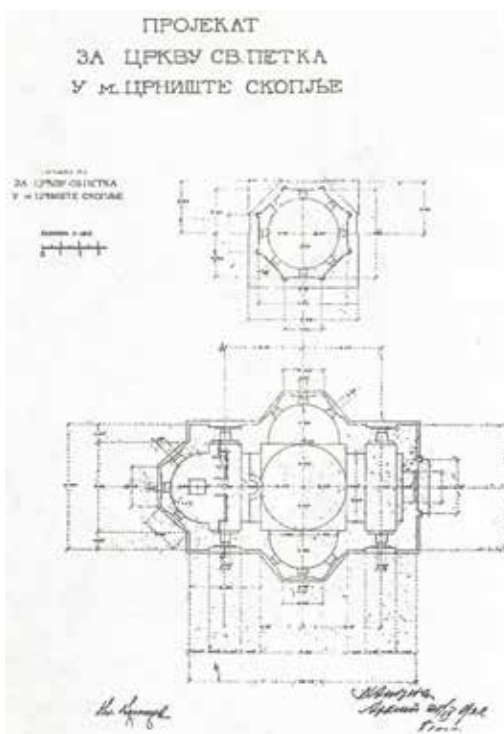
4. attēls. Filozofijas fakultātes ēka Skopjē (pa kreisi) (20. gadsimta 30. gadi).

5. attēls. Sākotnējā Filozofijas fakultātes ēka, toreizējā universitātes bibliotēka Skopjē: (a) pirms (pa kreisi); (b) pēc (pa labi) 1963. gada Skopjes zemestrīces.

Tāpat ir fiksēts, ka *J. Tomić-Bokur* nodarbojās ar baznīcas projektēšanu un celtniecību Črniče ciemā netālu no Skopjes [1]. Pamatojoties uz pieejamo informāciju, tiek pieņemts, ka tas ir saistīts ar Sveta Petkas baznīcu (*St. Paraskeva of the Balkans*). Diemžēl gan universitātes, gan teātra ēkas, kas atrodas Vardaras upes vēsturiskajā kreisajā krastā, tika nopietni bojātas 1963. gada Skopjes zemestrīcē un pēc tam tika nojauktas. Arī baznīca tika bojāta, taču tika atjaunota un paplašināta un joprojām tiek izmantota kā pielūgsmes vieta. Ir pieejamas

1922. gada baznīcas plānu parakstītas kopijas, taču arhitekta un palīga paraksti nav salasāmi (6. attēls) [17]. Atšķirībā no universitātes ēkas, teātra ēkas arhitekti (1921–1927) ir zināmi. *J. Bukovac* un *Dimitrije M. Leko* (20.05.1887–23.10.1964) ir uzskaitīti kā arhitekti šajā projektā [1], bet citi, piemēram, *Efrem Bronštajn*, *S. Beljaevski* un *Viktor Mesner* arī, ņemot vērā izmaiņu skaitu visā izstrādes laikā [6].

6. attēls. Sv. Petkas baznīcas Črničes ciemā, Skopjē, 1922. gada plāni.

Visticamāk, interesantākā *Jelena* arhitektes darba daļa Skopjē ir *Jovan Tašković* savrupmāja *Hajduk Veljko* ielā (*Egejska*) (7. attēls). Sākotnēji šī divstāvu māja Ziemeļmaķedonijā tika attiecināta uz *Elena Bokus* [6]. Taču, ņemot vērā to, ka jaunākajos pētījumos atklāts, ka *Elena Bokus* un *Jelena Bokur*, visticamāk, ir viena un tā pati persona, šī pieticīgā dzīvojamā ēka, iespējams, ir viena no retajām, ja ne vienīgā *J. Tomić-Bokur* projektētā ēka Ziemeļmaķedonijā [7]. Turklāt datējums atbilst šim pieņēmumam, jo norādīts, ka projekts radīts 1923. gadā. Tas sakrīt ar viņas pēdējo gadu Skopjē un atbilst faktam, ka viņa, visticamāk, nokārtoja valsts tehnisko eksāmenu 1919. gadā. Pilnīgas kvalifikācijas iegūšana viņai būtu jābūt nodarbinātai privātpraksē papildus saviem darbiem Celtniecības nodaļā Skopjē. Diemžēl šī māja tika zaudēta 1963. gada Skopjes zemestrīcē.

7. attēls. *Jovan Tašković* savrupmājas pirmā stāva plāna un mājas ielas fasādes skata reprodukcija *Hajduk Veljko* ielā (*Egejska*) Skopjē (1923). 1 – ieeja, 2 – veranda, 3 – gaitenis, 4 – istabas, 5 – virtuve.

Šī pētījuma laikā nebija iespējams noteikt, vai *J. Tomić-Bokur* bija viena no minimāli nepieciešamajiem 50 Dienvidslāvijas Inženieru un arhitektu asociācijas delegātiem un biedriem, kuri piedalījās pirmajā ikgadējā Inženieru un arhitektu asamblejā no Skopjes Būvniecības direktorāta, kad 1920. gada 21. martā tika izveidota Dienvidslāvijas inženieru un arhitektu asociācijas Skopjes nodaļa [18]. Viņa būtu kvalificēta un tiesīga pievienoties asociācijai, taču līdz šim par to nav atrasts neviens ieraksts.

***Jelena Tomić-Bokur* vēlākie profesionālās darbības gadi (1923–1937)**

1923. gadā *J. Tomić-Bokur* tika paaugstināta amatā un pārcelta uz Vršacu (Vojvodina, Serbija), lai ieņemtu Tehniskās nodaļas vadītājas amatu, kur viņa strādāja par vecāko tehnisko padomnieci līdz aiziešanai pensijā 1937. gada 8. jūnijā. Ir zināms, ka 1932. gadā viņa tika paaugstināta par IV grupas 1. pakāpes vecāko tehnisko padomnieci [1].

Savas karjeras laikā Vršacā viņa nodarbojās gan ar būvdarbu uzraudzību/pārbaudi, gan projektēšanu, tai skaitā tiltu būvdarbu uzraudzību un inspekciju šajā teritorijā. Avotos teikts, ka ar savu metodisko pieeju un uzraudzību viņa bija izpelnījusies pārraugāmā vai pārbaudītā objekta būvstrādnieku cieņu [13].

Viens no viņas zināmākajiem darbiem Vojvodinā ir garīgo slimību slimnīcas ēkas Kovinā (Serbija) pielāgošana, kur *Jelena* strādāja pie bijušās Austrijas un Ungārijas militārās kazarmas pārveidošanas par slimnīcu. Ēka joprojām tiek izmantota un nesen, tās atklāšanas simtgadē 1924. gada 16. jūlijā, tika atjaunota. Sākotnēji, 1924. gadā, ēkā varēja izmitināt 50 pacientus, savukārt līdz 1934. gadam pacientu skaits pieauga līdz 500. Ēka tika uzcelta no 1911. līdz 1913. gadam, taču pēc Pirmā pasaules kara beigām, kad Vojvodina kļuva par Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistes daļu, ēku slimnīcas vajadzībām vairs neizmantoja. Sākotnējās ēkas arhitekts joprojām nav zināms (8., 9. attēls) [1, 19].

8. attēls.
Slimnīcas centrālās
daļas Kovinā
(Vojvodina,
Serbija) aerofoto
pēc Pirmā pasaules
kara.

9. attēls.
Slimnīcas ēka
Kovinā (Vojvodinā,
Serbijā) pēc Pirmā
pasaules kara.

Dzīvojamās ēkas projektēšana un uzraudzība/pārbaude Lauksaimniecības skolā Vršača, sākumskolas ēka un apgabaltiesas (*Sreski sud*) dzīvojamās ēkas būvniecības uzraudzība/inspekcija Ujlmā (Vojvodina, Serbija) tiek uzskatīti par vēl diviem viņas šī perioda darba piemēriem [1].

10. attēls. Dzīvojamā ēka *Sonja Marinković* ielā 3–5, Novisadā (Vojvodina, Serbija) 21. gadsimta otrajā gadu desmitā.

Iespējams, ka visievērojamākie *Jelena* arhitektūras piemēri ir dzīvojamo ēku projektēšana un būvniecības uzraudzība/pārbaude reģionālajiem / *Banate* darbiniekiem, no kuriem autoru īpaši interesē reģionālā / *Banate* virsnienu dzīvojamā ēka *Sonja Marinković* ielā 3–5, Novisadā (Vojvodina, Serbija) no 1936. gada, kas pastāv joprojām, demonstrējot izcilu sava laika arhitektūras stilu [10. attēls] [1, 2].

Pirmās sievietes inženieres arhitektes Dienvidslāvijā

Ņemot vērā Balkānu pussalas nemierīgo vēsturi, ir grūti detalizēti aptvert kontekstu, kurā Dienvidslāvijā augstskolas izglītību ieguva pirmās sievietes inženieres un arhitektes. Gadsimtiem ilgi Dienvidslāvijas teritorija parasti piederēja Svētajai Romas impērijai / Austrijas impērijai, bet austrumu daļa – Osmaņu impērijai. Eiropas tautu un nāciju revolūcijas 19. gadsimta vidū atšķirīgā mērā veicināja Austrijas un Ungārijas impērijas nodibināšanu 1867. gadā, Serbijas Karalisti 1882. gadā un Melnkalnes Karalisti – 1910. gadā. Pārējā Dienvidslāvijas

teritorija palika Osmaņu impērijas sastāvā līdz Balkānu kariem (1912–1913).

Pirms tam zināma autonomija bija Horvātijai, Vojvodinai, Serbijai un Melnkalnei, pirmās divas – Austrijas un Ungārijas impērijas sastāvā, pēdējās divas – Osmaņu impērijas sastāvā. Šķiet, ka šīs autonomijas līmenis ir ietekmējis emancipācijas un izglītības līmeni dažādās Dienvidslāvijas daļās. To, iespējams, vislabāk ilustrē 1921. gada tautas skaitīšanas rezultāti Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistē, saskaņā ar kuru tikai 39,71 % sieviešu šajā valstī prata lasīt. Tomēr reģionālās atšķirības bija milzīgas. Piemēram, Slovēnijā sieviešu lasītprasmes līmenis bija 91,15 %, Dienvidserbijā (aptuveni pašreizējā Ziemeļmaķedonijā, Kosovā un Sandžakas reģionā Serbijā) – tikai 8,43 %. Neatkarīgi no tā lasītprasmes līmenis nebija līdzvērtīgs tālākizglītības iespējām. Neskatoties uz ierobežotajām iespējām iegūt izglītību Serbijā, dažas sievietes no 1874. gada varēja iestāties vīriešu ģimnāzijā, ļaujot pirmajām sievietēm iegūt vidējo izglītību un nokārtot gala eksāmenu (*Matura*) 1887. gadā. Tas ļāva *Leposava Bošković* iestāties Belgradas augstskolā un 1891. gadā absolvēt Filozofijas fakultāti kopā ar *Kruna Dragojlović-Aćimović* (1867–1956), kura pabeidza ģimnāziju Krievijā, padarot viņu par pirmo sievieti ar universitātes izglītību, kura ieguvusi izglītību Serbijā un Dienvidslāvijā. Pirmā sieviete, kura 1900. gadā absolvēja Belgradas Universitātes Tehnisko fakultāti, bija *Jelisaveta Načić* (Belgrada, Serbijas Firstiste, tagad Serbija, 31.12.1878–Dubrovņiki, Dienvidslāvija, tagad Horvātija, 06.06.1955), kas padara viņu ne tikai par pirmo sievieti inženieri arhitekti Dienvidslāvijā, bet, iespējams, arī Balkānos, savukārt pirmā tiesību zinātņu absolvente bija *Zorka Boknić* 1911. gadā [20].

Turpretim Austrija nebija atvērta sieviešu tālākizglītībai un nodrošināja iespēju sievietēm iegūt augstāko izglītību tikai 1897. gadā, kas nelabvēlīgi ietekmēja Slovēnijas sievietes. Nedaudz labāki apstākļi bija Horvātijā, kur 1892. gadā tika atvērta pirmā sieviešu vidusskola, kas 1902. gadā pavēra sievietēm iespēju iestāties Zagrebas Universitātes Filozofijas fakultātē. Līdz tam sievietēm no Horvātijas un Slovēnijas augstākās izglītības grāds bija jāiegūst citur Eiropā [20].

Sievietēm, kuras vēlējās studēt medicīnu, neatkarīgi no tā, no kurienes viņas nākušas, t.i., Slovēnijas, Horvātijas vai Serbijas, bija jāmacās kādā no Eiropas medicīnas augstskolām. Piemēram, pirmā sieviete no Serbijas un Dienvidslāvijas, kura ieguva medicīnas grādu, bija *Dr. Draga Ljočić-Milošević* (Šabaca, Serbijas Kņaziste, tagad Serbija, 1855–Belgrada, Horvātu, Serbu un Slovēņu Karaliste, tagad Serbija, 1926), kura iestājās Cīrihes Universitātē 1872. gadā un absolvēja 1879. gadā, nedaudz vēlāk, nekā sākotnēji bija paredzēts, jo viņa strādāja par ārsta asistenti Serbijas un Osmaņu karā (1876–1877). Viņas kursabiedrene

bija Dr. *Marija Siebold-Fjodorovna* (Rīga, 1849–Belgrada, 1939), kura universitāti absolvēja 1874. gadā un ieradās Serbijā Serbijas un Osmaņu kara laikā. Vēlāk viņa piedalījās Balkānu karos un Pirmajā pasaules karā, tādējādi, iespējams, kļūstot par pirmo sievieti ārsti valstī. No 1876. līdz 1918. gadam ārsta kvalifikāciju Eiropā ieguva vien 41 sieviete no Serbijas [21].

Kad *Jelisaveta Načić* (1878–1955) 1900. gadā absolvēja Belgradas Universitātes Tehnisko fakultāti kā pirmā sieviete inženiere arhitekte, tikai 7% sieviešu Serbijā prata lasīt [22, 23]. Līdz 1940. gadam inženierzinātņu studijas Belgradas, Zagrebas un Ļubļanas tehniskajās fakultātēs pabeidza aptuveni 220 sieviešu. No 1896. līdz 1940. gadam Belgradas Universitātes Tehniskajā fakultātē arhitektūru studēja vien 144 sievietes, lielākā daļa no viņām augstskolu absolvēja pirms Otrā pasaules kara, dažas – pēc kara [1].

Viens no darbiem, ko līdz 1940. gadam veica Dienvidslāvijas sievietes inženieres, bija piedalīšanās Dienvidslāvijas Karalistes vēstniecību celtniecībā Buenosairesā (Argentīna) un Ankarā (Turcijā). To veica inženiere arhitekte *Milica Krstić* (1886–1964), kura bija ieguvusi augstāko inspektora pakāpi Būvniecības ministrijā 1940. gadā [24, 25]. Inženiere arhitekte *Leposava Dimić* projektēja vairākas dzelzceļa stacijas, savukārt inženiere arhitekte *Jovanka Bončić-Katerinić* (1887–1966), pirmā sieviete inženiere Vācijā, kura 1913. gadā absolvēja Darmštates Tehnoloģiju universitāti, projektēja Sieviešu skolotāju skolu Belgradā. Viņa kādu laiku dzīvoja arī Rīgā [1, 26].

Ana Simeonović-Terzibašić bija darbu vadītāja ceļa posmam *Užice-Kraljeve Vode*, savukārt inženiere *Ružica Radovnović* no Būvniecības ministrijas projektēja un uzraudzīja tilta pār Topčideras upi būvdarbus. Inženiere *Draga Ljočić-Milošević* vadīja estakādes būvniecību pie *Indžija* un *Stara Pazova* un uzraudzīja čuguna liešanu rūpnīcā [23].

Pēc Serbu, Horvātu un Slovēņu Karalistes proklamēšanas ir vērojams sieviešu skaita pieaugums tehniskajās fakultātēs Belgradas, Zagrebas un Ļubļanas universitātēs. Tā rezultātā 1919. gadā tika izveidotas tehniskās fakultātes Zagrebā un Ļubļanā, kā arī tika turpināta uzņemšana Belgradas Universitātes Tehniskajā fakultātē, kurā sievietes sāka uzņemt 1896. gadā.

Izmaiņas, kas notika pirms un pēc Pirmā pasaules kara, atspoguļo Pirmā pasaules kara izraisītās pārmaiņas Eiropā un ārpus tās, kas izraisīja lielāku sieviešu iesaistīšanos nozarē un sabiedrībā kopumā. Tas, iespējams, bija vēl izteiktāks tradicionālajās un patriarhālajās sabiedrībās, piemēram, Serbijas Karalistē Pirmā pasaules kara postošo seku rezultātā. Proti, tiek lēsts, ka Serbijā kara, epidēmiju un bada un dēļ zaudēja no 21% līdz 27,6% no visiem iedzīvotājiem pirms Pirmā pasaules kara [27].

Neraugoties uz pieaugošo sieviešu interesi par tehnisko izglītību pēc Pirmā pasaules kara, pirmo sieviešu inženieru skaits ir diezgan mazs, un šajā periodā tika identificētas tikai aptuveni 10. Izmantojot *Dr. Divna Đurić-Zamolo* (1922–1995) [1] un *Maja Nikolova* [10] pētījumus, inženiera arhitekta diplomus pirms Pirmā pasaules kara ieguvušas vēl astoņas sievietes (uzskaitījumā norādītas absolvēšanas gada secībā).

1. 1900 – *Jelisaveta Načić* (1878–1955).
2. 1910 – *Milica Čolak-Antić-Krstić* (1886–1964) – iestājās 1905. gadā.
3. 1911 – *Milica Vukšić* (1887–N/A).
4. 1912 – *Andželina Nešić-Janković* (N/A–1975).
5. Ap 1913 – *Vidosava Milovanović-Nikolić* (N/A–N/A).
6. 1913 – *Jovanka Bončić-Katarinić* (1887–1966) – iestājusies 1905. gadā, 1909. gadā pārgājusi uz Darmštates Tehnoloģiju universitāti, ko absolvējusi kā pirmā sieviete inženiere. Dzīvojusi Krievijā, ieskaitot Rīgu, no 1914. līdz 1922. gadam.
7. 1913 – *Jelena Tomić-Bokur* (1899–1961) – iestājās 1908. gadā.
8. 1914 – *Jelena Golemović-Minić* (1890–1973) – iestājās 1910. gadā.

Pamatojoties uz iepriekš minētajiem avotiem, šādas sievietes ir uzņemtas Belgradas Universitātes Tehniskajā fakultātē pirms Pirmā pasaules kara beigām, taču nav informācijas par to, vai un kad viņas universitāti absolvēja.

1. *Danica Bojić* (N/A–N/A) – iestājās 1905. gadā.
2. *Ljubica Brkić* (N/A–N/A) – iestājās 1905. gadā.
3. *Darinka Marinković* (N/A–N/A) – iestājās 1905. gadā.
4. *Milica Tomić* (ap 1895–1917) – *Jelena Tomić-Bokur* māsa. Mirusi 1917. gadā pirms diploma eksāmena.
5. *Živana Bončić* (N/A–N/A) – nav pietiekamas informācijas, lai apstiprinātu, vai šāda persona bijusi, vai arī runa ir par nepareizu vārda un/vai uzvārda rakstību.

Neskatoties uz acīmredzamo virzību periodā pirms un pēc Pirmā pasaules kara saistībā ar sieviešu emancipāciju un iesaistīšanos profesijā, kas iepriekš tika uzskatīta par vīriešu sfēru, aizspriedumi, kas saistīti ar patriarhālo sabiedrību, ir saglabājušies arī turpmākajās desmitgadēs. Iespējams, ka kandidātēm sievietēm amats tika piešķirts tikai tad, ja nebija pieejams piemērots kandidāts vīrietis. Turklāt lielākā daļa augstāko pozīciju palika «rezervēta» saviem kolēģiem vīriešiem.

Līdz *Jelena Tomić-Bokur* sievieti inženierzinātnēs varēja nodarbināt tikai kā līgumdarbinieci, nevis ar dekrētu, it īpaši civildienestā. Lai gan tas nebija īpaši aizliegts, izņēmums bija saistīts ar prasību, ka ar dekrētu var tikt iecelta tikai persona, kas ir pabeigusi militāro dienestu. Šķiet, ka pat ar militāro dienestu nebija pietiekami. Piemēram, lai arī *Dr. Draga Ljočić-Milošević* bija militāro spēku leitnante, tas viņai nepalīdzēja iegūt ārsta atzišanu valsts pārvaldītajās medicīnas iestādēs.

Pirmā sieviete inženiere arhitekta *Jelisaveta Načić* spēja iegūt amatu tikai vietējā Belgradas pašvaldībā. Savukārt *Jelisaveta Načić* spēja atrast un saglabāt amatu galvaspilsētā Belgradā, kas *Jelena Tomić-Bokur* nebija iespējams. Neskatoties uz to, ka viņa ir dzimusi galvaspilsētā un, iespējams, savā dzimtajā pilsētā ieņēma sākotnējo zīmētājas amatu, Balkānu karu un Pirmā pasaules kara laikā viņas karjera faktiski notika Serbijas Karalistes jauniegūtajās teritorijās. Sākotnēji viņa strādāja Skopjē, kas atradās vienā no vismazāk attīstītajiem reģioniem bijušajā Dienvidslāvijā, kas no 1389. līdz 1912. gadam bija Osmaņu impērijas sastāvā.

Grūti pateikt, vai *Jelena Tomić-Bokur* darbs Skopjē un Vršacā bija viņas personīgā izvēle, vēlme sekot vīram *Dr. Ignjat Bokur* vai vienīgā pieejamā izvēle. Iespējamo piesaisti Skopjei varētu uzskatīt par iespēju palīdzēt pārveidot pilsētu no provinciālas austrumu *kasbah* par modernu Eiropas pilsētu vai dot ieguldījumu Vršacas attīstībā.

Secinājumi

Rakstā atklātas ar Serbiju teritoriju saistītās sievietes, kuras studējušas inženierzinātnes pirms Pirmā pasaules kara. Vairumā Eiropas valstu 20. gadsimta sākumā sievietēm nebija iespēju studēt tehniskajās augstskolās, lai gan ir izņēmumi un ir zināms, ka dažas sievietes pat ieguvušas doktora grādus 19. gadsimta otrajā pusē Getingenas Universitātē Vācijā, piemēram, Jūlija Ļermontova (*Julija Lermontowa*; 1847–1919) – attāla krievu rakstnieka Mihaila Ļermontova (*Mikhail Lermontov*; 1814–1841) radniece. Viņai Heidelbergas Universitātē atļāva studēt tikai kā brīvklusītājai [28]. Taču tas nebija iespējams nedz Ziemeļmaķedonijā, nedz Krievijas impērijā, kurā tolaik darbojās Rīgas Politehniskais institūts. Tikai pēc 1917. gada RPI bija iespējams studēt sievietēm [29].

Šajā rakstā ir sniegti sākotnējie atklājumi par notiekošo pētījumu, kura mērķis ir identificēt pirmos inženierus un arhitektus, kuri ir dzimuši, strādājuši vai dzīvojuši pagātnē pašreizējās Ziemeļmaķedonijas teritorijā. Tajā galvenā uzmanība pievērsta pirmās valsts ieceltās sievietes inženieres arhitektes 1919. gadā Dienvidslāvijā *Jelena Tomić-Bokur*, Belgradas Universitātes Tehniskās fakultātes 1913. gada absolventes dzīve un darbs. Pētījums iepazīstina ar sasniegumiem, kā arī izaicinājumiem, ar kuriem saskārās pirmās profesionāli izglītotās sievietes Dienvidslāvijā, un jo īpaši tām, kuras darbojās ar inženierzinātnēm saistītās profesijās, ko pirmās sievietes varēja apgūt augstskolās tikai no 1896. gada.

Neraugoties uz šiem izaicinājumiem, aptuveni 10 no viņām iestājās un/vai pabeidza studijas līdz Pirmā pasaules kara beigām – no pirmās sievietes inženieres arhitektes Serbijā, Dienvidslāvijā un, visticamāk, Balkānos *Jelisaveta Načić*, kura 1900. gadā absolvēja Belgradas Universitāti, līdz *Milica Krstić*, kura absolvējusi augstskolu 1910. gadā un kura 1940. gadā karjeras ceļā sasniedza augstāko inspektora pakāpi Belgradas Būvniecības ministrijā, kā arī pirmā sieviete inženiere Vācijā, kas absolvējusi 1913. gadā *Jovanka Bončić-Katarinić*.

Jelena Tomić-Bokur bija viena no pirmajām, kura parādīja šo ceļu citām. Līdz 1940. gadam trīs tehniskās fakultātes Dienvidslāvijā Belgradas Universitātē, Zagrebas Universitātē un Ļubļanas Universitātē absolvēja aptuveni 220 sievietes, no kurām tikai aptuveni 144 iestājās arhitektūras studijās un absolvēja Belgradas Universitāti [1, 23].

Diemžēl lielākā daļa *Jelena Tomić-Bokur* projektu Skopjē nepārdzīvoja 1963. gada Skopjes zemestrīci. Tiem, kuri vēlas redzēt viņas darbus un sasniegumus, būs jāapmeklē Vojvodina, lai tos ieraudzītu.

Līdz šim veiktajos pētījumos nav konstatēta neviena Dienvidslāvijas teritorijā dzimusi inženiere vai arhitekte, kura būtu studējusi vai beigusi Rīgas Politehnisko institūtu (tagad – Rīgas Tehnisko universitāti) vai citās Latvijas augstskolās pirms Otrā pasaules kara. Tomēr tika identificēta Rīgā dzimusi Dr. *Marija Siebold-Fjodorovna (Marie Siebold; 1849–1939)*, kura beigusi medicīnas studijas Cīrihē un kļuvusi par pirmo sievieti ārsti Serbijas Karalistē, piedalījies Serbijas-Osmaņu, Balkānu un Pirmā pasaules karā. Ir arī zināms, ka pirmā sieviete inženiere, kura 1913. gadā absolvējusi augstskolu Vācijā, *Jovanka Bončić-Katarinić* daļu savas dzīves pavadīja Krievijā un kopā ar vīru no 1914. līdz 1922. gadam dzīvojusi arī Rīgā, taču nav zināms, vai viņa tur praktizējusi.

No pieticīgajiem pirmsākumiem 19. gadsimta mijā līdz 20. gadsimtam sieviešu inženieru arhitektu skaits Dienvidslāvijā un valstīs, kas radās pēc tās, nepārtraukti pieauga. Pamatojoties uz Pasaules Bankas grupas dzimumu datu portāla informāciju [30], šķiet, ka 2017. vai 2018. gadā Serbijā, Bosnijā un Hercegovinā un Ziemeļmaķedonijā dabaszinātņu, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) absolventu vidū bija no 43 % līdz 47 % sievietes, savukārt Slovēnijā un Horvātijā – attiecīgi no 33 % līdz 39 %. Šie skaitļi joprojām ir augstāki nekā Vācijā un Francijā, kur tie ir no 28 % līdz 32 %. Šie rezultāti, iespējams, vismaz daļēji ir saistīti ar pirmajām sievietēm inženierēm bijušajā Dienvidslāvijā.

ATSAUCES

- [1] **Đurić-Zamolo, D.** *PINUS Zapisi 5, Građa za proučavanje dela žena arhitekata sa Beogradskog univerziteta, Generacije 1896–1940 godine (in Serbian)*. Belgrade: Zajednica Tehničkih Fakulteta Univerzitetata u Beogradu – Muzej Nauke i Tehnike u Beogradu – Lola Institut u Beogradu, 2017, p. 99, pp. 49–51.
- [2] **WANS – Women Architects of Novi Sad.** *Biographies: Jelena Tomić Bokur*. 2014, <https://w-a-ns.com/> [Cited: 25.08.2024].
- [3] **Ladinski, V. B.** Early Engineers and Architects Born on the Territory of Present North Macedonia. *History of Engineering Sciences and Institutions of Higher Education*. 2022, Vol. 7, pp. 98–120 (DOI; <https://doi.org/10.7250/HESIHE.2023.007>).
- [4] **Ladinski, V. B.** The Forgotten First Women Architects of North Macedonia. *Phlogiston – Journal for History and Philosophy of Science and Technology*. Belgrade: Museum of Science and Technology – Belgrade, 2023, No. 31, p. 420, pp. 13–44, <https://www.scribd.com/document/616566806/Flogiston-30> [Cited: 25.08.2024].
- [5] **Ladinski, V. B.** *Pred 105 godini vo Skopje bila imenuvana prvata žena arhitekt (in Macedonian)*. *Porta 3: Gradežništvo-Arhitektura-Ekologija*, 08.03.2024, <https://www.porta3.mk/pred-105-godini-vo-skopje-bila-imenuvana-prvata-zhena-arhitekt/> [Cited: 25.08.2024].
- [6] **Konstantinovski, G.** *Graditelite vo Makedonija, XVIII–XX vek (in Macedonian)*. Skopje: Tabernakul, 2001, p. 276.
- [7] **Ladinski, V. B.** The Quest for Elena Bokus. *South East European Journal of Architecture and Design*, 2024, Vol. 10, No. 1, (in Press).
- [8] **Beogradske Novine.** *Milica Tomić*. 22.11.1917, p. 3. https://istorijskenovine.unilib.rs/view/index.html#panel:pp|issue:NLS_00014_19171122|page:3 [Cited: 25.08.2024].
- [9] **Nikolova, M.** The Higher Technical Education in Serbia till the First World War, in *Šolaja, V. PINUS Notes 4*, Belgrade: Museum of Science and Technology – Belgrade, 2016, p. 166, pp. 71–93.
- [10] **Matica Srpska.** *Srpski Biografski Rečnik, I tom, A–B (in Serbian)*, N/A, pp. 103, p. 78. <https://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/biografije/tom01.pdf> [Cited: 25.08.2024].
- [11] **Zastava.** *Priposlano (in Serbian)*, *Zastava*, 19.04.1914 (02.05.1914), Vol. XLIX, No. 86, p. 4, https://istorijskenovine.unilib.rs/view/index.html#panel:pp|issue:BMS_00001_19140419|page:4 [Cited: 25.08.2024].
- [12] **Zastava.** *Učitelj = doktor filozofije (in Serbian)*. *Zastava*, 13.03.1911 (26.03.1911), Vol. XLVI, No. 57, p. 5, https://istorijskenovine.unilib.rs/view/index.html#panel:pp|issue:BMS_00001_19110313|page:%20 [Cited: 25.08.2024].
- [13] **Bogdanović, N.** *E-mail correspondence*. December 2023.
- [14] **Vršac Online.** *Vršac: Aleksandar Bogdanović, akvareli (in Serbian)*. 01.03.2021, <https://www.vrsaconline.com/vrsac-aleksandar-bogdanovic-akvareli/> [Cited: 25.08.2024].

- [15] **Udruženje Srpskih inženjera i arhitekta.** Raspored za polaganje državnog tehničkog ispita za 1914 god. u februaru (in Serbian). *Srpski Tehnički List*, Beograd: Udruženje Srpskih inženjera i arhitekta. 02.02.1914, Vol. XXV, No. 5. pp. 38–39. <https://pretraziva.rs/show/srpski-tehnicki-list-dodatak--1914-02-02.pdf> [Cited: 25.08.2024].
- [16] **Ġorgievskā, S.** *Dali znaete: Koj e najstariot fakultet vo Makedonija (in Macedonian)*. 01.05.2024, <https://www.fakulteti.mk/news/01052020/dali-znaete-koj-e-najstariot-fakultet-vo-makedonija> [Cited: 25.08.2024].
- [17] **Arsovski, T. and Taškovska-Arsova, N.** *Prilozi za urbanata istorija na Skopje od XIX i početokot na XX vek, Kniga II (in Macedonian)*. Skopje: Gradski komitet za urbanizam i zaštita na čovekovata okolina – Skopje, 1988. p. 104.
- [18] **Mandžukovski, T. and Spasevska, H.** *Inženerska institucija na Makedonija: Eden vek partnerstvo za održiv razvoj (in Macedonian)*. Skopje: Inženerska institucija na Makedonija, 2020, pp. 40. <https://drive.google.com/file/d/1jv7W44XSL-DC8Zp0yKyu2mejXa9Zw1hg/view?usp=sharing> [Cited: 25.08.2024].
- [19] **Specijalna bolnica za psihijatrijske bolesti 'Kovin'.** *Istorijat bolnice (in Serbian)*. <https://sbpbkovin.rs/index.php/o-nama/istorijat> [Cited: 25.08.2024].
- [20] **Štebi, A.** O radu jugoslovenskih feministkinja (in Serbo-Croat). *Ženski pokret*, 15.05.1931, Vol. XII, No. 9–10, pp. 2–5. https://istorijskenovine.unilib.rs/view/index.html#issue:NLS_00015_19310515 [Cited: 25.08.2024].
- [21] **Lazović, I. and Sujić, R.** Women Doctors in the Serbian Sanitary Service During the Balkan Wars. *Acta medico-historica Adriatica*, 2007, Vol. 5, No. 1, pp. 71–72. <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/amha/article/view/18799/10197> [Cited: 25.08.2024].
- [22] **Borenović, I.** Jelisaveta Načić, prva srpska žena arhitekta i prvi glavni arhitekta Beograda (in Serbian). 02.01.2018, <https://www.011info.com/beogradjani/jelisaveta-nacic-prva-srpska-zena-arhitekta-i-prvi-glavni-arhitekta-beograda> [Cited: 25.08.2024].
- [23] **D. G.** Prva Srpkinja inzenjer bila je g-đa Jelisaveta Načić (in Serbian). *Vreme*, 26.05.1940, p. 12, https://istorijskenovine.unilib.rs/view/index.html#panel:pp|issue:UB_00043_19400526|page:19 [Cited: 25.08.2024].
- [24] **Toševa, S.** Arhitekt Milica Krstić (1887–1964) (in Serbian), *Godišnjak grada Beograda*, Beograd: Muzej grada Beograda, 1997, Vol. XLIV, pp. 95–114, https://www.mgb.org.rs/public/files/yearbook_by_year_documents/document/095-114-Snezana-Toseva-Godisnjak44.pdf [Cited: 25.08.2024].
- [25] **Zindović, M.** *Milica Krstić – arhitekta u državnoj službi (in Serbian)*. Žena u arhitekturi. 16.08.2015, <https://www.zua.rs/sr/research/milica-krstic-arhitekta-u-drzavnoj-sluzbi/> [Cited: 25.08.2024].
- [26] **TU-Darmstadt.** *Jovanka Bončić-Katerinić (Diplom 1913) (in German)*. https://www.tu-darmstadt.de/universitaet/organisation_verwaltung/geschichte_persoenlichkeiten/persoenlichkeiten_1/jovanka_bontschits/index.de.jsp [Cited: 25.08.2024].

- [27] **Markovich, S. G.** Serbia's War Losses during the Great War Reconsidered. 2021 https://www.researchgate.net/profile/Slobodan-Markovich-2/publication/348176468_SERBIA'S_WAR_LOSSES_DURING_THE_GREAT_WAR_RECONSIDERED/links/5ff2997545851553a0198fae/SERBIAS-WAR-LOSSES-DURING-THE-GREAT-WAR-RECONSIDERED.pdf?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19 [Cited: 25.08.2024].
- [28] Elena Roussanova: Zwei Göttinger Pionierinnen. Sofja Kowalewskaja und Julia Lermontowa. In: Elmar Mittler/ Silke Glitsch (Hrsg.): Russland und die «Göttingische Seele». 300 Jahre St. Petersburg. Göttinger Bibliotheksschriften. 3., erneut durchges. Aufl. 2004, doi:10.17875/gup2004-367, pp. 431–452. (PDF online, CC BY-ND 3.0).
- [29] **Zigmunde, A.** Sievietes Rīgas Politehniskajā institūtā 20. gadsimta sākumā. *Inženierzinātņu un augstskolu vēsture*. 2017/1, 108.–111. lpp.
- [30] **World Bank.** Share of graduates by field, female (%): Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM). <https://genderdata.worldbank.org/en/indicator/se-ter-grad-fe-zs?fieldOfStudy=Science%2C+Technology%2C+Engineering+and+Mathematics+%28STEM%29> [Cited: 25.08.2024].

ILUSTRĀCIJU AVOTI

- 1. attēls.** By Unknown Author, Museum of Science and Technology – Belgrade.
- 2. attēls.** By Unknown author – The State Archives of the Republic of Macedonia (DARM), Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=54155038>.
- 3. attēls.** By Unknown author – The State Archives of the Republic of Macedonia (DARM), Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=54560756>.
- 4. attēls.** By Unknown author – The State Archives of the Republic of Macedonia (DARM), Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=54555305>
- 5. attēls. 5 (a).** By Unknown author – The State Archives of the Republic of Macedonia (DARM), Skopje Department, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=49529559>.
- 5 (b).** By Unknown author – The State Archives of the Republic of Macedonia (DARM), Skopje Department, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=49529560>.
- 6. attēls. Arsovski, T. and Taškovska-Arsova, N.** *Prilozi za urbanata istorija na Skopje od XIX i početokot na XX vek, Kniga II (in Macedonian)*. Skopje: Gradski komitet za urbanizam i zaštita na čovekovata okolina – Skopje, 1988. p. 104.
- 7. attēls. Konstantinovski, G.** *Graditelite vo Makedonija, XVIII-XX vek (in Macedonian)*. Skopje: Tabernakul, 2001, p. 276, p. 62.

8. attēls. By Unknown author – Special Hospital for Psychiatric Diseases ‘Kovin’. Images. 204, <https://sbpbkovin.rs/images/galerija/istorijat/05.jpg> [Cited: 10.09.2024].

9. attēls. By Unknown author – Special Hospital for Psychiatric Diseases ‘Kovin’. Images. 2024, <https://sbpbkovin.rs/images/24/straz678.jpg> [Cited: 10.09.2024].

10. attēls. By Unknown author – WANS – Women Architects of Novi Sad. Biographies: Jelena Tomić Bokur. 2014, <https://w-a-ns.com/> [Cited: 25.08.2024].

VLADIMIR B. LADINSKI, *Dr. Sc.* has been practising architecture since 1981 and teaching at the School of Architecture and Design, University American College Skopje, North Macedonia since 2009, initially as an Assistant Professor, then as an Associate Professor and from 2018 until his retirement in 2023 as a full Professor. He remains active with his keen interest in the construction history of the first half of the 20th century in North Macedonia and former Yugoslavia. Over the past five years, he has attempted to identify the first architects and engineers either born or practising on the territory of present-day North Macedonia.

Address: School of Architecture and Design, University American College Skopje, Boulevard III Makedonska Brigada 60, 1000 Skopje, North Macedonia
Phone: + 389 2 246 3156
E-mail: ladinski@uacs.edu.mk

Vladimir B. Ladinski

Jelena Tomić-Bokur (1889–1961) – The First State-Appointed Woman Engineer Architect in Yugoslavia

In 2023, the author’s study «Early Engineers and Architects Born on the Territory of Present North Macedonia» was published in the RTU RCEH Scientific Journal «History of Engineering Sciences and Institutions of Higher Education» about the first engineers and architects who were born in the territory of present-day North Macedonia. This paper focuses on the life and work of the first state-appointed woman engineer architect in Yugoslavia in 1919, Jelena Tomić-Bokur (*nee* Tomić; 1889–1961), a graduate of the Technical Faculty of the University of Belgrade in 1913. The paper covers in brief her 24-year-long professional career between 1913 and 1937 in the Kingdom of Serbia and the Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes – Yugoslavia, with emphasis on her formation years in Skopje (1915–1923). This study contributes

Jelena Tomić-Bokur (1889–1961) – pirmā valsts atzītā sieviete inženiere arhitekta Dienvidslāvijā

2024/8

to the history of engineering and architecture in North Macedonia and wider whilst exploring the context in which the first women professionals emerged in Serbia and former Yugoslavia.

Keywords: North Macedonia, Serbia, Yugoslavia, first, state-appointed, woman, engineer, architect.

PATEICĪBA

Autors izsaka pateicību visiem, kuri nodrošināja piekļuvi informācijai, kas padarīja iespējamu šo pētījumu, tostarp Belgradas Zinātnes un tehnoloģiju muzejam, Novisadas sievietēm arhitektēm, Speciālajai psihiatrisko slimību slimnīcai Kovinā, Universitātes bibliotēkai «*Svetozar Marković*» Belgradā, Skopjes pilsētā, Ziemeļmaķedonijas Republikas Valsts arhīvam, *Mr. Nenad Bogdanović*, *Ms. Lidija Ribarov*, *Mr. Zoran Lević*, *Dr. Snežana Toševa*, arhitektam *Ivan Stanojev*, *Dr. Jovanka Petrović*, *Ms. Kristina Bogunović*, *Dr. Nikola Jojić* un mūžībā aizgājušajam profesoram *Georgi Konstantinovski!*

LIDIJA OSE (OSIS) – TIPVEIDA DZĪVOJAMO ĒKU ARHITEKTE, MĒBEĻU DIZAINERE

ILZE GUDRO*

Rīgas Tehniskā universitāte

Kopsavilkums. Rakstā pirmo reizi apkopota informācija par padomju laika tipveida dzīvojamo ēku arhitekti un iebūvēto mēbeļu dizaineri, Latvijas Valsts universitātes Arhitektūras fakultātes absolventi (1952) Lidiju Osi (1922–1985). Tajā atspoguļotas arhitektes dzīves un izglītības gaitas, kā arī radošais devums laikā, kad no 20. gadsimta 50. gadu vidus līdz 70. gadu beigām tapa masveida dzīvojamo rajonu apbūve un projektētas jaunas tipveida daudzstāvu dzīvojamās ēkas. Arhitekte devusi ieguldījumu M2., M3., 1-430., 1-316., 1-318., 103., 104., 119. un 467. sērijas ēku projektēšanā, attīstībā un celtniecībā. L. Ose projektējusi arī iebūvētās virtuves, vannasistabas, gaiteņa mēbeles, ēku ieejas mezglus, interjera un arhitektoniskos elementus (logus, balkonus, durvis un to tehniskās un konstruktīvās detaļas). Viņas darbu klāstā ir arī kultūras nami, klubi, kinozāles un studentu kopmītne. L. Ose piedalījies vairākos arhitektūras projektu konkursos, tostarp sporta bāzei Lucavsālā. Kopā ar arhitekti Martu Staņu (1913–1972), Imantu Jākobsonu (1934–1993) un Haroldu Kanderu (1927–2004) piedalījies Dailes teātra jaunās ēkas Brīvības (tolaik – Ļeņina) ielā 75 projektēšanā.

Atslēgvārdi: «Latgiprogostroj», «Pilsētprojekts», Lidija Ose, tipveida projekti, padomju laika arhitektūra Latvijā.

Lidijas Oses dzimta

Lidija Ose (arī Osis) dzimusi 1922. gada 29. maijā kalpotāju ģimenē Rīgā. Tēvs Augusts Osis (1881–1961) līdz 1953. gadam strādāja Dzelzceļa pārvaldē, pēc tam pensionējies. Māte Emma Osis (dz. Tamamacis; 1886–1942) bija mājsaimniece un mūžībā devās 1942. gadā [1, 2]. Pēc mātes nāves Lidija ar tēvu dzīvoja Rīgā, Lāčplēša ielā 65–28. Īsu brīdi tur dzīvoja arī māsa ar vīru. Lidija šajā dzīvoklī dzīvoja līdz mūža galam.

* Korespondējošais autors.

E-pasts: Ilze.Gudro@rtu.lv

© 2024 Ilze Gudro. Izdevējs RTU Izdevniecība.

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar *Creative Commons* licenci CC BY 4.0.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

1. attēls. Augusta Oša pase (1920).

2. attēls. Emmas Osis pase (1920).

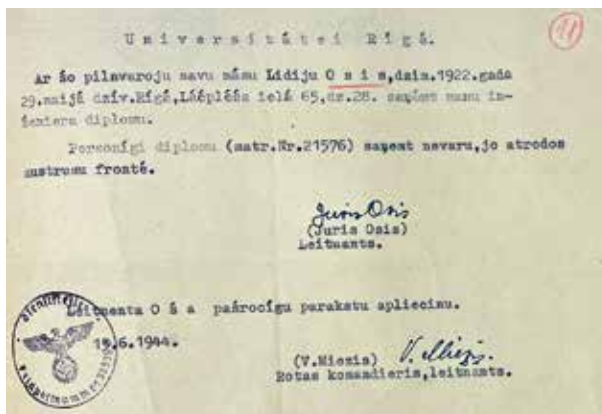
Ģimenē bez Lidijas bija vēl divas meitas – Marija (1914–1914) un Zenta (prec. Tetere; 1924–2000) – un dēls Juris (1917–1944) [3; 25. lp.]. Marija dzimusi Pleskavā un nodzīvoja vien dažus mēnešus. Juris pēc Rīgas pilsētas 2. ģimnāzijas absolvēšanas 1937. gadā iestājās Latvijas Universitātes (LU) Inženierzinātņu fakultātē, to absolvējot 1944. gadā (tolaik LU nosaukums bija Universitāte Rīgā) un iegūstot būvinženiera grādu. Taču tika iesaukts obligātajā dienestā Sarkanajā armijā un 1944. gadā, nesaņemot diplomu, miris Kurzemes katlā. Tolaik diploma saņemšanai J. Osis bija pilnvarojis māsu L. Osi [4].

Lidija Ose (Osis) –
tipveida dzīvojamā
ēku arhitekte,
mēbeļu dizainere

3. attēls. Jura Oša
Universitātes Rīgā
studenta apliecība
(1944).

4. attēls. Jura Oša
iesniegums
Universitātei Rīgā
par pilnvarojumu
māsai L. Osei
saņemt viņa
inženiera diplomu
(1944).

5. attēls. Jura Oša pagaidu
apliecība par iegūto
būvzinieņa grādu Universitātē
Rīgā (1944).

6. attēls. Ošu ģimene. Pirmajā rindā no kreisās: māte Emma, dēls Juris, tēvs Augusts. Otrajā rindā no kreisās: Lidija un Zenta (1937).

Zenta bija precējusies ar skolotāju Jāni Teteri (1905–1966) [5, 6]. Ģimenē uzauga dēls Juris Teteris (1953–2006) un meita Ilze (1957). Z. Teterē 1953. gadā absolvējusi Rīgas Medicīnas institūtu un vēlāk strādājusi par ārsti Ogrē [3; 25. lp.].

7. attēls. Lidija (no kreisās) ar māsu Zentu (1939).

8. attēls. Lidija Ose (20. gadsimta 60. gadi).

L. Ose jau brieduma gados apprecējās ar Rihardu Rudzīti (1908–1987). R. Rudzītis dzimis 1908. gada 28. oktobrī Hugo Oskara Rudzīša (1874–1941) un Marijas Rudzītes (dz. Cimmermane; 1879–1927) ģimenē. H. O. Rudzītis Valkas proģimnāzijā mācījies ticības mācību, latīņu, grieķu, vācu, krievu un franču valodu, kā arī matemātiku, vēsturi, ģeogrāfiju, dabaszinības un zīmēšanu. Viņš nonācis Pēterburgā, tur strādājis Cimmermaņu tirdzniecības namā un apprecējis darba devēja meitu Mariju. 1921. gadā ar sievu un pieciem bērniem caur Odesu un

Rēzekni atgriezies tēva mājās, drīz pārcēlies uz Rīgu, kur strādājis bankā par grāmatvedi. Bērni katru vasaru braukuši uz dzimtas īpašumiem «Grunduļiem», «Palšiem» un «Dzeņiem». Marijas tēvs dzimis Lozannā, Šveicē. Ģimene ieceļojusi Krievijā kā aicināti amatnieki – stikla slīpētāji. Bijuši piederīgi Sanktpēterburgas Sv. Katrīnas evaņģēliski luteriskajai baznīcai. Abi apglabāti Rīgā, Meža kapos [7].

9. attēls. Riharda Rudziņa pase (1923).

10. attēls. Rihards Rudzītis
(20. gadsimta 20. gadi).

R. Rudzītis pirms laulībām ar L. Osi bijis precējies ar Elizabeti Miski (Miške (?); ?-?) un Margaritu Kalniņu (1915–1986). Otrajā laulībā dzimuši dēli Uģis Rudzītis (1941–2007) un Varis Rudzītis, tekstilmākslinieces Ilonas Grodeles vīrs [8].

R. Rudzītis 1928. gadā absolvējis Rīgas Valsts krievu vidusskolu, nākamajā gadā iestājies Latvijas Valsts universitātes (LVU) Arhitektūras fakultātē. Karaklausības dēļ uz laiku studijas bijis jāpārtrauc, tās atjaunojis 1939. gadā. Gadu (1943) strādājis praksē Izglītības Ministrijas Pieminekļu valdē. Studijas nav pabeidzis. Vēlāk īstenojis konkursa projektus kopā ar Lidiju Osi un Martu Staņu (1913–1972).

Lidijas Oses izglītības gaitas

L. Ose 1928. gadā iestājās Rīgas pilsētas 8. pamatskolā. Pēc pamatskolas beigšanas 1936. gadā iestājās Rīgas (Valsts) skolotāju institūtā, 1942. gadā absolvējot Jelgavas Valsts skolotāju institūtu [3; 25. lpp.]. Mācījusies gan Rīgā, gan Cēsīs, gan Jelgavā. No institūta laikiem L. Ose bija saglabājusi draudzīgas attiecības ar citām institūta

absolventēm, rakstniecēm Mariannu Ieviņu (1922–2007) [9, 10] un Olgu Bundzenieci (1923–1999).

11. attēls. Lidija (otrajā rindā ceturtnā no kreisās) 1. klasē (1928).

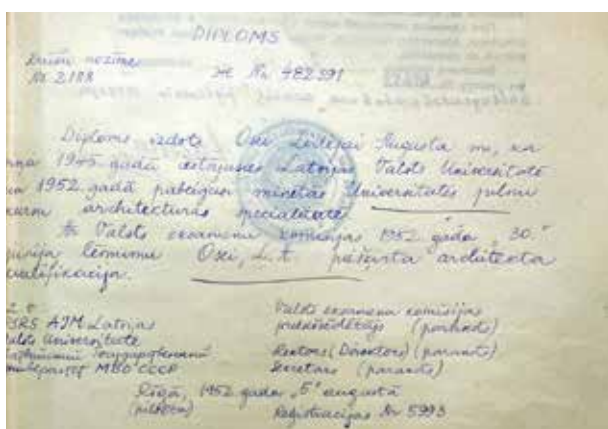
12. attēls. Jelgavas Valsts skolotāju institūta 1942. gada absolventi.
L. Ose otrajā rindā piektā no labās.

1945. gadā L. Ose sāka studēt arhitektūru LVU, ko absolvēja pēc septiņiem gadiem – 1952. gadā. Ar L. Osi kopā studējuši Dmitrijs Anohins (1919–?), Henrijs Bērziņš (?–1990), Gundega Behmane (Ostenberga; 1926–1967), Ernests Bergs (?–?), Alvīna Breitborde (?–?), Oļģerts Buka (1925–2010), Rasma Buņķe (1926–2022), Viktors Buņķis (1925–1984), Viktors Dorofejevs (1928–1994), Jānis Ēdofs (1925–1995), Tautmīlis Glāzups (?–?), Pēteris Graudiņš (1926–1983), Medija Hnoha (1920–?), Andris Kalniņš (1926–?), Valda Kemurdžiana (?–?), Vija Kļaviņa (1925–2009), Anna Krasnopjorova (?–?), Dzidra Loškareva (1925–1995), Modrīte Lūse (1927–2010), Imerita Maksimova (?–?), Ansis Mednis (1928–2007), Ilmārs Paeģle (1921–2010), Viktorija Pavloviča (?–?), Imants Prauliņš (1924–1994), Irma (Inna) Stahovska (1918–2008), Lilija Stīpniece (?–?), Edgars Šēnbergs (1923–2016), Larisa Veldre (?–?), Aina Zaķe (Šēnberga; 1927–2010).

13. attēls. Lidija Ose arhitektūras studiju laikā zīmētavā (20. gadsimta 40. gadu beigas).

14. attēls. Lidijas Oses arhitektes diploma noraksts (1952).

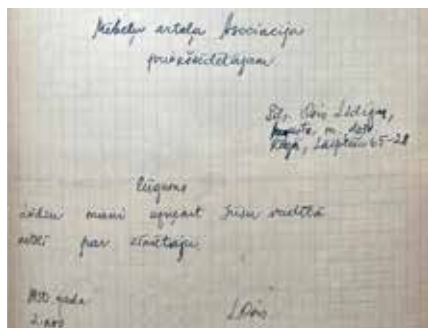
15. attēls. Lidijas Oses kursa salidojums Lapmežciemā pie Arhitektūras fakultātes absolventa (1951) Georga Kudrjašina. Lidija Ose – pirmā no kreisās puses (1976).

Lidijas Oses darba gaitas

Pēc Jelgavas Valsts skolotāju institūta absolvēšanas L. Ose no 1942. līdz 1945. gadam strādājusi par skolotāju Rīgā [3; 25. lp.]; no 1942. līdz 1944. gadam – 43. Rīgas pilsētas skolā (Lēdurgas ielā 12); no 1944. līdz 1945. gadam – Rīgas pilsētas 36. pamatskolā (Avotu ielā 44) [3; 23. lp. o. p.]. Būdamā arhitektūras studente, no 1950. līdz 1951. gadam strādājusi par zīmētāju un tehniķi mēbeļu ražošanas artelī «Asociacija» [3; 25. lp].

16. attēls. Mēbeļu ražošanas arteļa «Asociacija» veidlapa (20. gadsimta 50. gadi).

17. attēls. Lidijas Oses iesniegums mēbeļu ražošanas artelim «Asociacija» par pieņemšanu darbā (1950).

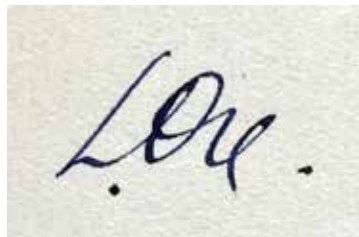
Lidija Ose (Osis) –
tipveida dzīvojamo
ēku arhitekta,
mēbeļu dizainere

18. attēls. Lidija Ose (20. gadsimta 50. gadi).

Pēc augstskolas beigšanas, no 1952. gada 1. septembra līdz 1953. gada 1. augustam, strādājusi par arhitekti institūta «Sojuzgiprotorg» (*Государственный союзный институт по проектированию предприятий торговли и общественного питания*) filiālē Ļeņingradā. No 1953. gada 3. augusta līdz 1955. gada 18. februārim bijusi vecākā arhitekta «Sojuzgiprotorg» Baltijas filiālē Rīgā [3; 25. lp.].

No 1955. gada marta sākusi strādāt projektēšanas institūtā «Latgiprogorstroj» (*Латвийский государственный институт проектирования городского строительства; «Pilsētprojekts»*) par arhitekti, vecāko arhitekti un grupas vadītāju (grupas arhitekti) [3; 25. lp.]. Pēdējos divos amatos 20. gadsimta 70. gados strādājusi GAP (Galvenā arhitektūras pārvalde; *ГАП*; līdz 1972. gadam, kad par grupas arhitekti kļūst Lidija Plakane; 1922–1995) tipveida projektēšanas darbnīcā MTP-6 (*МТП-6*). Darbnīca nodarbojās ar darbu specializāciju un tematiku tipveida projektu pasūtījumu izpildē, tehnisko projektu sagatavošanu un korekciju. No 1970. līdz 1977. gadam viens no grupas galvenajiem uzdevumiem bija tipveida piecu līdz 16 stāvu dzīvojamo ēku projektēšana (103-5., 104-5., 104-12., 104-16., 119-5., 119-9. sērija), kā arī tipveida skolu un bērnudārzu ēku projektēšana. Ēku būvniecība bija paredzēta visa veida rajonu apbūvei LPSR un PSRS [11]. Pensionējusies 1977. gadā.

19. attēls. Lidijas Oses paraksts
(1958. gada 10. maijs).

20. attēls. Lidija Ose (20. gadsimta
50. gadu beigās).

Lidijas Oses radošo darbu saraksts

L. Oses radošā darbība saistās ar laiku, kad galvenā vērība tika pievērsta dzīvojamo ēku celtniecībai pēc tiražētiem tipveida projektiem. Tipveida dzīvojamā apbūve Rīgā ir daudzstāvu un mazstāvu dzīvojamo un sabiedrisko ēku rajoni, kas Rīgā un citās Latvijas pilsētās intensīvi tika būvēti padomju varas gados no 1950. gadu sākuma līdz pat 90. gadiem. Izvērsās mikrorajonu (tā tolaik dēvēja mājokļu kompleksus) būvniecība ap Rīgas, Liepājas, Daugavpils un arī citu pilsētu vēsturiskajiem centriem. Atsevišķas celtnes tajos tika izvietotas pēc brīvā plānojuma principa [12; 135. lpp.].

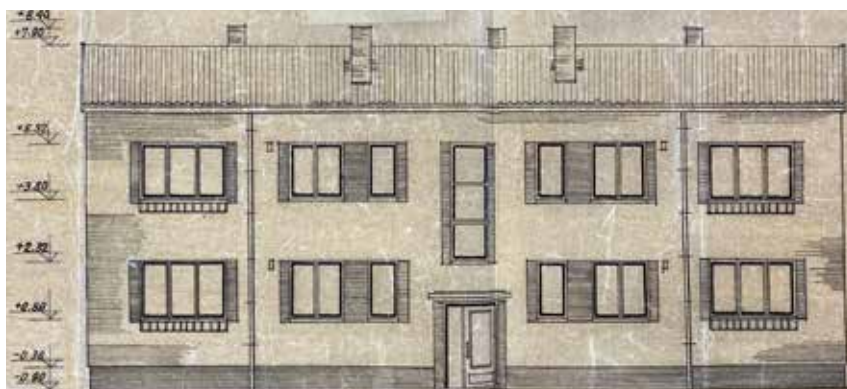
Pamatfaktorī tipveida projektiem bija iedzīvotāju skaita palielināšanās pilsētās, kā arī tipveida projektiem piešķirtie līdzekļi. No 1951. līdz 1953. gadam tipveida projektēšanai izlietots ne vairāk kā 1 % no projektēšanas darbiem atvēlētajiem līdzekļiem. 1953. gadā pēc tipveida projektiem uzcelti tikai 12 % no visiem rūpniecības objektiem [13; 2. lpp.]. Pāreja uz tipveida projektēšanu notika 1956. gadā, kad PSKP CK pieņēma lēmumu «Par pārmērībām projektēšanā un celtniecībā», kā arī sekojošie lēmumi 1957. gadā «Par dzīvokļu celtniecību». Sākumā tipveida projektu ēkas tika celtas no ķieģeļiem un gāzbetona, vēlāk – 20. gadsimta 60. gadu sākumā – saliekamas dzelzsbetona konstrukciju lielpaneļu ēkas (464. sērija; L. Ose piedalījies gandrīz visu pārējo tipveida dzīvojamo ēku projektēšanā). Dzelzsbetona lielpaneļu ēku būvi pirmā sāka ieviest Francija, vēlāk šo tehnoloģiju pārņēma arī Skandināvijas un citas valstis, t. sk. PSRS [14; 9. lpp.].

Pirmo Rīgas dzīvojamo kompleksu vidū, kuru celtniecība tika pabeigta 20. gadsimta 60. gadu vidū, bija Āgenskalna priedes, Grīvas ielas (arh. Nikolajs Rendelis; 1913–1964), Tirzas ielas (arh. Laimonis Nagliņš; 1920–2010) un Viestura prospekta (arh. Mihails Brodskis (1914–1978) un Alberts Paperno (1935–?)) masīvi. Būtībā šie dzīvojamie kompleksi nepārsniedza lielāku kvartālu izmērus un tika veidoti rajonos ar jau nostabilizējušos vides raksturu, tādēļ t. s. brīvais plānojums, ko Rīgas praksē lietoja pirmo reizi, ne vienmēr harmonēja ar apkārtējās apbūves veidolu [15; 192. lpp.].

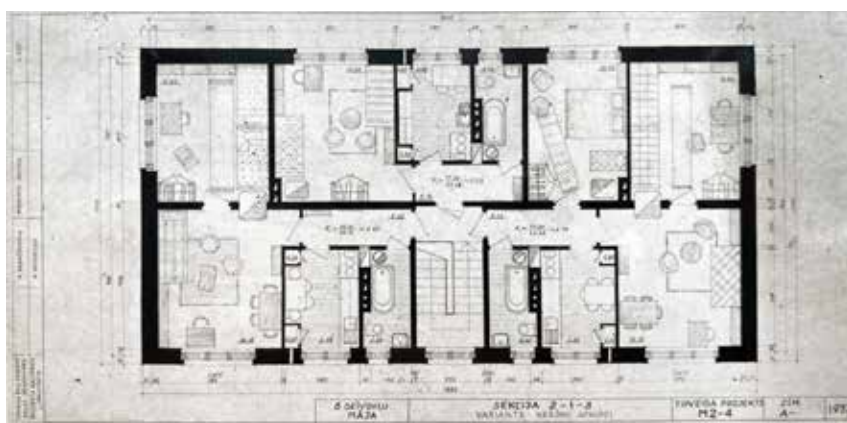
M sērijas tipveida dzīvojamās ēkas

M1., M2. un M3. sērija tiek uzskatīta par pirmo tipveida apbūves ēku paaudzi. To izstrāde sāka uzreiz pēc Otrā pasaules kara. Galvenais M1., M2. un M3. sērijas ēku celtniecības materiāls bija ķieģelis, bet šīs sērijas ēkās lietoti salīdzinoši daudz koka elementu, piemēram, grīdas, sienu paneļi, kāpņu apdare un sijas. Fasādes – vertikāli špaktelētas vai no ķieģeļiem ar dekoratīvām ailām, vai lielgabarīta ķieģeļiem, vai betona blokiem (vēlāk M2. sērijas modulis pielāgots 1-316. sērijas divstāvu ēkām). Ēkas projektētas ar vannasistabām, ar vai bez pagraba. Tajās bija paredzēta centrālā ūdens apgāde, kanalizācija, elektrifikācija, ar vai bez centrālās apkures, dažās variācijās projektēta arī krāsns apkure. Astoņu kvadrātmetru plašo virtuvi atkarībā no ēkas modifikācijas samazināja malkas plīts [16].

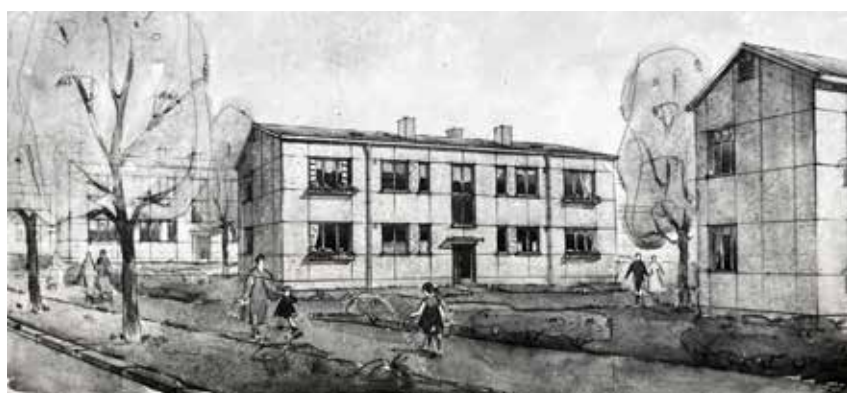
No 1957. līdz 1959. gadam L. Ose ar kolēģiem (projekta arhitektu Artūru Reinfeldu (1911–2003), institūta galveno inženieri Ilmāru Placi (1921–1979), Tipveida projektu nodaļas vadītāju Alekseju Bogačenkovu (*Алексей Богаченков*; 1916–1964), Tipveida ēku projektu nodaļas vadītāja vietnieku Nikolaju Akmeni (1908–1971), arhitektiem: Lidiju Plakani (1922–1995); Ivaru Bumbieri (1932–2020); Imantu Jākobsonu (1934–1993); Gunāru Kravinski (?–?); Jāni Ozoliņu (?–?); inženieriem: Klaudiju Kaļuzņaju (?–?); Arnoldu Briedi (1920–1993); Imantu Lumbergu (1932–1984?); Veru Bogačenkovu (1914–2011); G. Martinsonu; B. Lamšu; N. Kairovu; L. Pedonu u. c.) izstrādāja tipveida projektu M2. un M3. sēriju variācijas (divu līdz trīs stāvu ēkas ar vidēji sešiem dzīvokļiem; M2-1; M2-2; M2-3; M2-4; M2-5; M2-6; M2-7; M3-1; M3-1a; M3-3; M3-4; M3-4a; M3-5; M3-5a; M3-6; M3-7a; M3-7b) [17, 18, 19]. M3. sērijas ēkās dzīvokļu skaits varēja svārstīties no četriem līdz 12.

21. attēls. Tipveida projekta M2-4a. sērijas dzīvojamās ēkas fasāde (1957).

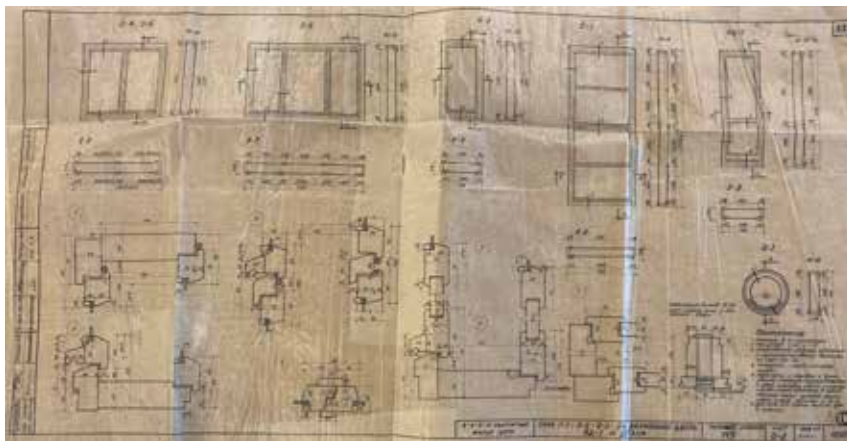
22. attēls. Tipveida projekta M2-4. sērijas dzīvojamās ēkas sekcijas 2-1-3 stāvu plāns (1957).

23. attēls. Tipveida projekta M2-4. sērijas dzīvojamās ēkas skice (1957).

M2. sērijā, piemēram, ietilpa šāds plašs ēku spektrs: 1) M2-1 – centrālā apkure, divi stāvi, četri dzīvokļi; 2) M2-1A – krāsns apkure, divi stāvi, četri dzīvokļi; 3) M2-4 – centrālā apkure, divi stāvi, seši dzīvokļi; 4) M2-4A – krāsns apkure, divi stāvi, seši dzīvokļi; 5) M2-5 – centrālā apkure, divi stāvi, astoņi dzīvokļi; 6) M2-5A – krāsns apkure, divi stāvi, astoņi dzīvokļi; 7) M2-7 – centrālā apkure, trīs stāvi, 12 dzīvokļi; 8) M2-7A – centrālā apkure (no ārējā siltumtīkla), trīs stāvi, 12 dzīvokļi. Savukārt M3. sērijas ēku grupā praksē tika izmantotas šādas modifikācijas: M3-1; M3-1A; M3-3; M3-4; M3-4A; M3-5; M3-5A; M3-6; M3-7; M3-7A; M3-7B.

M3. sērijas ēkas sanitārais mezgls bija plānots pie sienas, un tas nozīmēja, ka nepieciešamības gadījumā bija iespējams izmantot gan pilsētas kanalizācijas sistēmu, gan saglabāt tilpni notekūdeņu savākšanai. Jāatceras, ka ēkas būvētas 20. gadsimta 50. gadu beigās, kad visās dzīvojamās ēkās kanalizācijas vēl nebija, tāpēc iedzīvotāji izmantoja sauso tualeti. Vannasistaba, kas apvienota ar sanitāro mezglu, varēja tikt nodota ekspluatācijā kopā ar ēku vai arī tai atvēlētā vieta varēja saglabāties tukša [16]. M3. sērijai tika izstrādātas arī tehnoloģiskās detaļas logiem, logu ailām, durvīm utt. [19].

24. attēls. Tipveida projekta M3. sērijas dzīvojamās ēkas logi, durvis un detaļas (1958).

Pēc «Pilsētprojekta» arhīva datiem autorei izdevies noskaidrot divas dzīvojamās ēkas Rīgā, kas celtas pēc L. Oses projekta, – tipveida projekta M2. sērijas dzīvojamā ēka Rīgā, Putnu ielā, un tipveida projekta M3. sērijas dzīvojamā ēka Rīgā, Stirnu ielā.

25. attēls. Tipveida projekta M2. sērijas dzīvojamā ēka Rīgā, Putnu ielā (*GoogleMaps*).

26. attēls. Tipveida projekta M3. sērijas dzīvojamā ēkas Rīgā, Stirnu ielā (*GoogleMaps*).

1-430. sērijas tipveida projekta dzīvojamās ēkas

Tipveida projekta 1-430. sērijas dzīvojamām ēkām tika projektēti četri vai pieci stāvi ar vairākām sekcijām, tādējādi variējot ar ēkas novietojumu un dzīvokļu skaitu, kā arī ar sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas vietas (veikala) novietni ēkas pirmajā stāvā. 1956. gadā L. Ose kā arhitektu grupas vadītāja strādāja arhitekta Artūra Reinfelds (1911–2003) vadītajā projektēšanas grupā (institūta galvenais inženieris Ilmārs Placis (1921–1979), Tipveida projektu nodaļas vadītājs Aleksejs Bogačenkovs (1916–1964), arhitekti: Arvīds Ceļadoma (1929–2021); Boriss Ozols (1919–2000); Modris Ģelzis (1929–2009); I. Pšepičņikovs; Jānis Ozoliņš (?-?), u. c.); inženieri: Klaudija Kaļuzņaja (?-?); Arnolds Briedis (1920–1993); Vera Bogačenkova (1914–2011); Ernests Pilipsons (?-?); G. Martinsons; N. Naumova; E. Valeinis; M. Kuzņecova; O. Veisberga; A. Encis; L. Buks; J. Kaktiņš u.c.), izstrādājot vairākus tipveida projektus 1-430. sērijas daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamām ēkām. Tapa šādu sēriju ēkas: 1-430-6 (četrstāvu 20 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar veikalu); 1-430-6A (četrstāvu 24 dzīvokļu dzīvojamā ēka); 1-430-7 (četrstāvu 28 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar veikalu); 1-430-7A (četrstāvu 32 dzīvokļu dzīvojamā ēka); 1-430-8

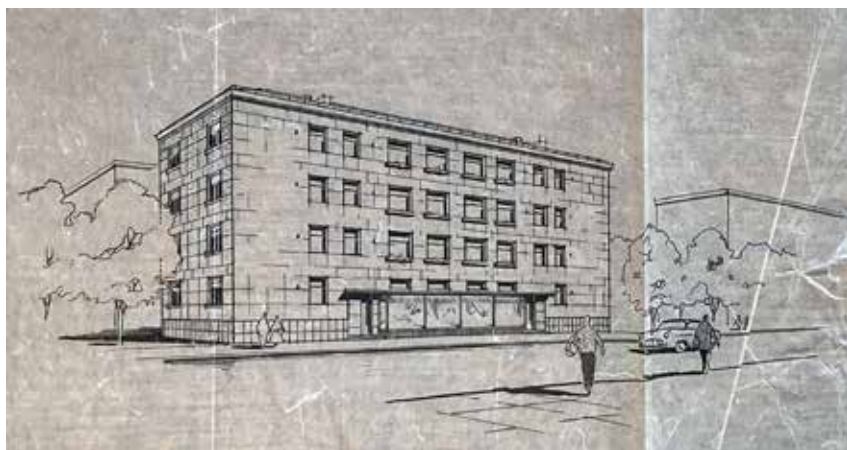
(četrstāvu 48 dzīvokļu dzīvojamā ēka); 1-430-9 (piecstāvu 26 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar veikalu); 1-430-9A (piecstāvu 30 dzīvokļu dzīvojamā ēka); 1-430-10 (piecstāvu 36 dzīvokļu dzīvojamā ēka); 1-430-10A (piecstāvu 40 dzīvokļu dzīvojamā ēka); 1-430-11 (piecstāvu 47 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar veikalu) [20–30].

Tipveida projekta 1-430. sērija paredzēja daudzstāvu ēku ar kopējo platību virs 1000 m² (ēkas kvadrātūra un kubatūra, kā arī dzīvokļu skaits variēja). Versijas variēja, mainot pamatu veidu, sienu dekoratīvo segumu, dzīvokļu skaitu, stāvu skaitu (četri vai pieci), ēkas garumu, kā arī veikala esamība. Visos ēku projektos bija paredzēta centrālā apkure, siltais ūdens, elektrība, pilsētas gazifikācija, centrāla kanalizācija, radio, telefons, televīzija, kā arī iebūvēti skapji ar antresolēm, labierīcības, vannasistaba un virtuve.

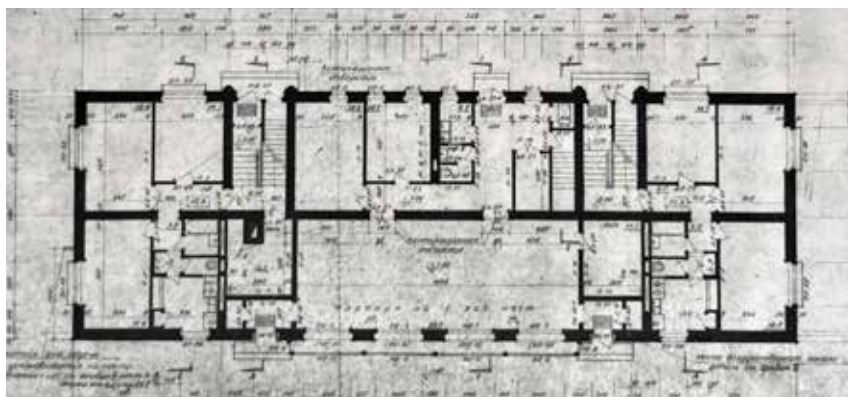
Ēku tehniskais raksturojums: pamati – saliekami, bloku (vai lentveida); sienas – lielgabariņa ķieģeļu bloki (vai silikāta ķieģeļi); pārsegumi – dzelzsbetona, saliekami; starpsienas – gāzbetona bloki; grīdas – dzīvokļos – metāla un koka sijas; jumta segums – eternīts; apkure – ūdens centrālā; vēdināšana – kanāla izplūde; centrālā ūdens apgāde; pilsētas kanalizācija, gazifikācija, kā arī radio, telefons, televīzija. Katrā dzīvoklī projektēta virtuve un vannasistaba ar labierīcībām, pieliekamo, iebūvētiem skapjiem un antresolēm.

1-430. sērijas tipveida projektu piemēri.

- Sērija 1-430-6. Ēkas klase – II. Stāvu skaits – četri. Ietver gala sekcijas 1-2-3. Frontāla ēka. Apdzīvojamā kvadrātūra – 1173 m². Vienistabas dzīvokļi – seši, divistabu dzīvokļi – seši, trīsistabu dzīvokļi – astoņi. Veikals – 225 m² [20].

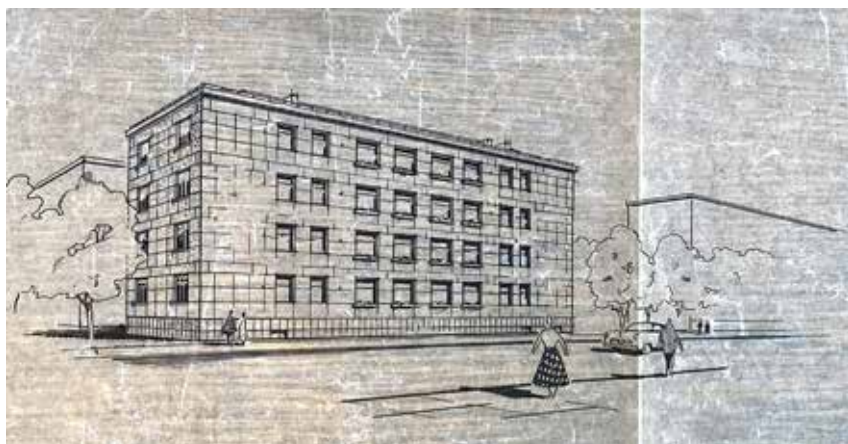

27. attēls. Tipveida projekta 1-430-6. sērijas četrstāvu dzīvojamās ēkas ar veikalu skice (1956).

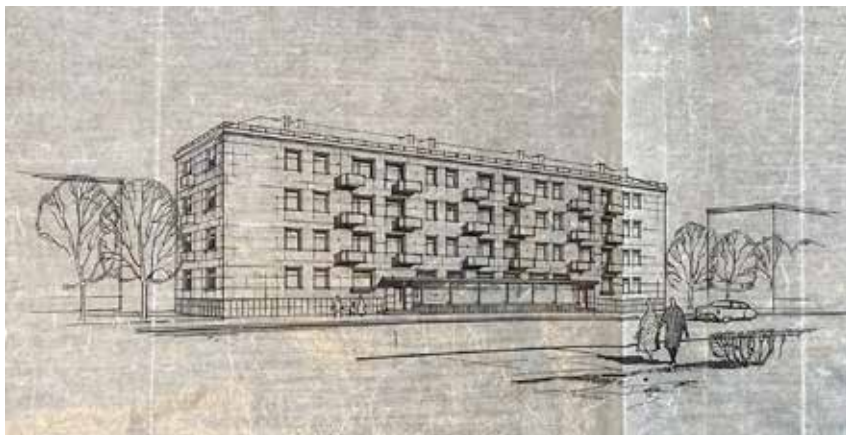
28. attēls. Tipveida projekta 1-430-6. sērijas četrstāvu dzīvojamās ēkas 1. stāva plāns (1956).

- Sērija 1-430-6A. Ēkas klase – II. Stāvu skaits – četri. Ietver gala sekcijas 3-2. Frontāla ēka. Apdzīvojamā kvadrātūra – 1362 m². Vienistabas dzīvokļi – astoņi, divistabu dzīvokļi – astoņi, trīsstabu dzīvokļi – astoņi [21].

29. attēls. Tipveida projekta 1-430-6A. sērijas četrstāvu dzīvojamās ēkas skice (1956).

- 1-430-7. sērija. Ēkas klase – II. Stāvu skaits – četri. Ietver gala sekcijas 3-2. Frontāla ēka. Apdzīvojamā kvadrātūra – 1895 m². Divistabu dzīvokļi – 13, trīsstabu dzīvokļi – 15. Veikals – 234 m² [22].

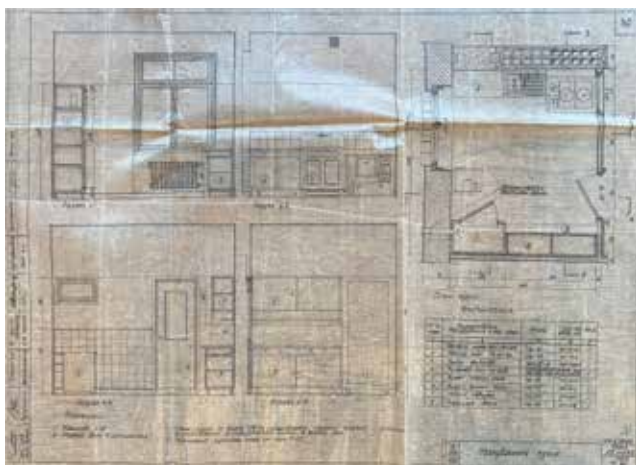
30. attēls. Tipveida projekta 1-430-7. sērijas četrstāvu dzīvojamās ēkas ar balkoniem un veikalu skice (1956).

- 1-430-9. sērija. Ēkas klase – II. Stāvu skaits – pieci. Ietver gala sekcijas 3-1-2. Frontāla ēka. Apdzīvojamā kvadrātūra – 1514 m². Vienistabas dzīvokļi – astoņi, divistabu dzīvokļi – astoņi, trīsstabu dzīvokļi – 10. Veikals – 179 m² [25].
- 1-430-11. sērija. Ēkas klase – II. Stāvu skaits – pieci. Ietver divas gala sekcijas 3-2, rindas sekcijas 2-1-3, stūra sekcijas 2-3-2. Stūra ēka. Apdzīvojamā kvadrātūra – 3056 m². Vienistabas dzīvokļi – četri, divistabu dzīvokļi – 24, trīsstabu dzīvokļi – 19. Veikals – 189 m² [29].

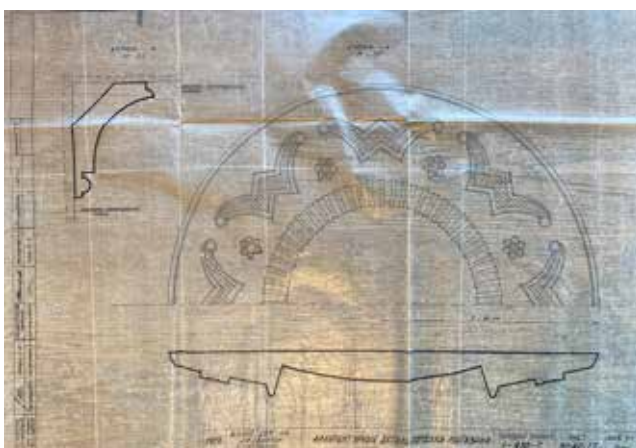

31. attēls. Tipveida projekta 1-430. sērijas dzīvojamās ēkas būvniecība Liepājā, Brīvības ielā (1956).

1956. gadā, paralēli projektējot tipveida projektu 1-430. sērijas ēkas, tām tika pievienotas tipveida arhitektoniskās un interjera detaļas. Projekta galvenā arhitekta Artūra Reinfelda (1911–2003) un Tipveida projektu nodaļas vadītāja Alekseja Bogačenkova (1916–1964) vadībā L. Ose kopā ar kolēģiem arhitektiem Pēteri Fogeli (1911–1991), Arvīdu Ceļadomu (1929–2021), Modri Ģelzi (1929–2009); inženieriem: Klaudiju Kaļuzņaju (?-?); Arnoldu Briedi (1920–1993); Imantu Lumbergu (1932–1984?); N. Naumovu; E. Valeini; O. Veisbergu; A. Enci; L. Buku; S. Erdmani; A. Čokki; A. Asi; A. Kēlu; A. Jansonu; R. Brudni; L. Rihteru; u. c. izstrādāja vannasistabas iekārtojumu, sienu notinumus (ieskaitot flīžu izklājumus), iebūvējamus skapjus visā dzīvoklī, virtuves iekārtojumu, sienu notinumus tipveida projekta 1-430. sērijas ēkām [31, 32]. Tika izstrādāti arī ārsienu betona bloki un kāpņu telpu margu risinājumi, kā arī veikala dekoratīvie griestu elementi.

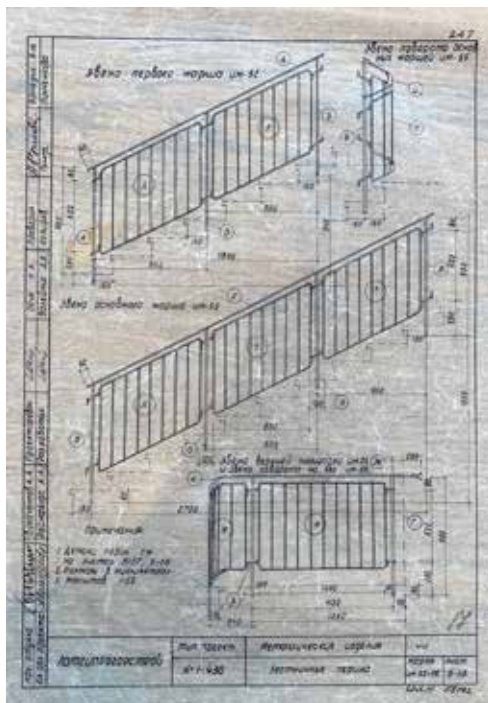

32. attēls.
Tipveida projekta
1-430. sērijas
dzīvojamās
ēkas virtuves
plānojums un
sienu notinumus
(1956).

33. attēls.
Tipveida projekta
1-430-7. sērijas
veikala griestu
dekoratīvs
elements.
Izstrādāja L. Ose
(1956).

34. attēls. Tipveida projekta
1-430. sērijas dzīvojamās ēku
kāpņu telpu margu dizains
(1956).

Pēc «Pilsētprojekta» arhīva datiem autorei ir izdevies noskaidrot piecas tipveida projekta 1-430. sērijas ēkas Rīgā, kas celtas pēc L. Oses projekta – tipveida projekta 1-430. sērijas piecstāvu dzīvojamā ēka ar veikalu Latgales ielā 222/226, tipveida projekta 1-430. sērijas četrstāvu dzīvojamā ēka ar veikalu Slokas ielā 76, tipveida projekta 1-430. sērijas piecstāvu dzīvojamā ēka ar veikalu Latgales ielā 188, tipveida projekta 1-430. sērijas piecstāvu dzīvojamā ēka Patversmes ielā 30 un tipveida projekta 1-430. sērijas piecstāvu dzīvojamā ēka ar veikalu Krišjāņa Valdemāra un Zirņu ielas krustojumā.

35. attēls.
Tipveida
projekta
1-430. sērijas
piecstāvu
dzīvojamā
ēka ar veikalu
Rīgā, Latgales
ielā 222/226
(GoogleMaps).

36. attēls. Tipveida projekta 1-430. sērijas četrstāvu dzīvojamā ēka ar veikalu Rīgā, Slokas ielā 76 (*GoogleMaps*).

37. attēls. Tipveida projekta 1-430. sērijas piecstāvu dzīvojamā ēka ar veikalu Rīgā, Latgales ielā 188 (*GoogleMaps*).

38. attēls. Tipveida projekta 1-430. sērijas piecstāvu dzīvojamā ēka Rīgā, Patversmes ielā 30 (*GoogleMaps*).

39. attēls. Tipveida projekta 1-430. sērijas piecu stāvu dzīvojamā ēka ar veikalu Rīgā, Krišjāņa Valdemāra un Zirņu ielas krustojumā (*GoogleMaps*).

1-316. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas

1-430. sērijas dzīvojamās ēkās dzīvokļu plānojums nebija racionāls, arī celtniecības gaita nevedās tik ātri, kā bija plānots, tāpēc tika izstrādāts jauns tipveida projekts – 1-316. sērija (divu, trīs, četru un piecu stāvu dzīvojamās ēkas).

Hruščovka (krievu val. – *хрущёвка*) ir kopējs apzīmējums sērijveida piecstāvu daudzdzīvokļu ēkām no dzelzsbetona paneļiem vai ķieģeļiem, kuru celtniecība lielos apjomos PSRS tika iesākta 20. gadsimta 50. gadu otrajā pusē, Ņikitas Hruščova (*Никита Хрущёв*; 1894–1971) varas laikā. Ātri un lēti būvējamās ēkas bija iecerētas kā pagaidu risinājums akūtajam dzīvokļu deficītam PSRS. Balto silikātķieģeļu hruščovkas Latvijā ir atpazīstamākie sava laikmeta simboli. Par hruščovkām Latvijā pieņemts saukt 1-316. un 1-318. sērijas balto silikātķieģeļu ēkas, taču lielākā daļa PSRS teritorijā celto hruščovku ir celtas no dzelzsbetona paneļiem [33].

1957. gadā L. Ose piedalījās savā lielākajā līdz tam brīdim realizētajā projektā – 1-316. sērijas tipveida dzīvojamo ēku projektēšanā visā Padomju Savienībā, ne tikai Latvijā. Pirmais šādas lielmēroga dzīvojamās apbūves rajons bija Āgenskalna priedes starp Kristapa, Dreiliņu, Āgenskalna un Alises ielu Rīgā (1958–1962). Apbūvei tika izmantotas tipveida piecstāvu dzīvojamās ēkas (1-316. sērija) ar nesošām ķieģeļu garensienām. Par pamatu šajā sērijā izmantots divistabu vai trīsistabu mazgabarīta tipveida dzīvoklis ar nelielu virtuves un pārējo palīgtelpu platību. Kompleksā ar dzīvojamām ēkām tika projektētas un celtas arī tirdzniecības, sabiedriskās ēdināšanas un komunālo pakalpojumu ēkas, skolas un bērnudārzi. Atsevišķu dzīvojamo ēku augšējos stāvos pirmo reizi Rīgas praksē izbūvēja telpas mākslinieku darbnīcām [15; 192. lpp., 34]. Apbūves pirmajā kārtā rajona dienvidrietumu pusē izmantotas tipveida 1-316. sērijas piecstāvu dzīvojamās ēkas, kas celtas no baltiem silikātķieģeļiem, ailstarpas aizpildot ar sarkaniem ķieģeļiem. Apbūves otrajā kārtā izmantotas 464-A. sērijas saliekamās lielpaņu dzīvojamās ēkas. Otro projektēšanā L. Ose nav piedalījusies.

Brīvā plānojuma princips šajā laikā kļuva par galveno gan pilsētas dzīvojamo rajonu, gan lauku apdzīvoto vietu plānojumā, pilnīgi atsakoties no tradicionālajiem perimetrālās apbūves kompozīcijas paņēmieniem. Ēku plānojumā un apjomu kompozīcijā pastāvēja pilnīga, no Maskavas diktēta reglamentācija, kas noteica gan konstruktīvo shēmu un plānojuma principus, gan optimālo stāvu skaitu. Rezultātā gan laukos, gan pilsētās radās vienveidīga, elementāra visu ignorējoša apbūve, uz kuru šodien grūti attiecināt apzīmējumu «arhitektūra». Kvalitātes vietā stājās kvantitāte... [15].

Arhitektūras vēsturnieki uzskata, ka Āgenskalna priēžu mikrorajons ievadījis jaunu laikmetu Latvijas arhitektūrā un būvniecībā. Tas bija viens no pirmajiem soļiem, lai praksē īstenotu 1955. gadā PSRS Komunistiskās partijas Centrālās komitejas un Ministru padomes lēmumu «Par pasākumiem celtniecības tālākai industrializācijai, kvalitātes uzlabošanai un būvzmaksu samazināšanai». 20. gadsimta 50. gados jau bija skaidrs, ka Staļina laika celtniecības metodes un stilistika nespēj risināt pēckara mājokļu nepietiekamības problēmas. Bija nepieciešama radikālāka rīcība par jaunu, pamatīgu atsevišķu ēku, ko rotātu dekori ar padomju varas simboliku, celtniecību [35].

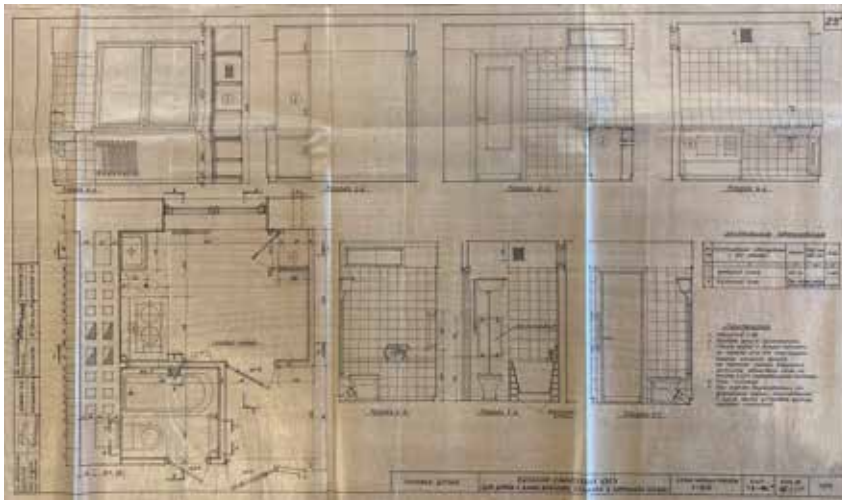
Risinājums tika saskatīts arhitektūras izteiksmes vienkāršošanā un pēc iespējas lielāka skaita konstruktīvo detaļu rūpnieciskā izgatavošanā, tika arī nolemts būvēt nevis atsevišķas jaunas dzīvokļu ēkas, bet gan uzreiz jaunus pilsētu rajonus. Lai gan politiski Padomju Savienībā – arī Latvijā – pāreja no dekoratīvās Staļina laika arhitektūras uz lakonisko modernisma izteiksmi notika ar vienu lēmumu, dzīvē stilu un celtniecības metožu nomaiņa notika lēnāk un pakāpeniskāk. Arī Āgenskalna priēžu mikrorajona būvniecībā var saskatīt pakāpenisku pāreju uz jauno laikmetu arhitektūrā un būvniecībā [35].

40. attēls. Āgenskalna priēdes (20. gadsimta 60. gadi).

1-316. sērijas ēkās bija paredzēta centrālā apkure, kanalizācija un ūdenspiegāde (karsts/auksts). Dzīvokļos iebūvēti skapji un antresoli. Pamati – saliekami betona (vai lentveida), cokols – saliekama betona vai butobetona, sienu apšuvums: ārsienu – silikāta ķieģeļi (vai liegabarīta ķieģeļu vai betona bloki); iekšsienas – māla ķieģeļi. Pārsegumi – saliekami dzelzsbetona paneļi, kāpnes – saliekamas dzelzsbetona kopnes, jumts – saliekamas dzelzsbetona spāres ar saliekamām dzelzsbetona atbalsta sijām, jumta apdare – viļņots azbests, grīda – spundēti koka dēļi, izņemot virtuvi un labierīcības (tur – linolejs), izejas projekts – bez balkoniem.

1-316. sērijas interjera apdare. Dzīvojamās telpas un gaiteni – sienas un griestus bija paredzēts apdarīt ar sauso ģipša apmetumu, logu un durvju ailas – ar ģipša izstrādājumu, viss vai nu krāsots ar līmes krāsu, vai arī aplīmēts ar tapetēm. Radiatori krāsoti ar eļļas krāsu. Grīdas – koka – krāsotas ar eļļas krāsu. Logi – dubulti Šveices tipa logi, krāsoti ar gaišu eļļas krāsu. Durvis – paneļu, krāsotas ar gaišu eļļas krāsu. Iebūvētās mēbeles un antresoli krāsoti ar eļļas krāsu sienu tonī. Virtuvē un sanitārajos mezglos sienu apdare līdzīga – ar dubultu špaktelējumu un krāsotas ar gaišu eļļas krāsu vai sienas izklātas ar glazētām flīzēm līdz griestiem (stāva augstums – 2800 mm) [36].

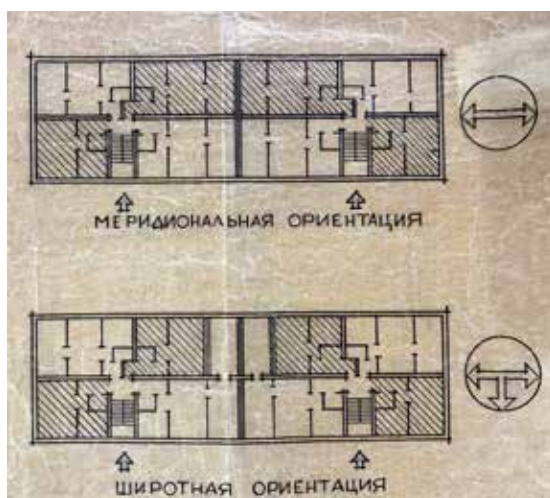
41. attēls. Tipveida projekta 1-316-5A. sērijas (četrstāvu dzīvojamā ēka ar 44 dzīvokļiem) vannasistabas un virtuves plānojums un sienu notinums (1960).

L. Ose pie 1-316. sērijas tipveida dzīvojamo ēku projektiem strādāja kopā ar institūta direktoru J. Kaktiņu, galveno inženieri Ilmāru Placi (1921–1979), Tipveida projektu nodaļas vadītāju Alekseju Bogačenkovu

(1916–1964), viņa vietnieku Nikolaju Akmeni (1908–1971), galveno institūta arhitektu Andreju Aivaru (1909–1975), projekta galveno arhitektu Artūru Reinfeldu (1911–2003; daudzās vietās projekta rasējumos viņa vietā parakstās L. Ose), arhitektiem: Lidiju Plakani (1922–1995); Ivaru Bumbieri (1932–2020); Imantu Jākobsonu (1934–1993); Jāni Ozoliņu (?–?); I. Pšeničņikovu; Regīnu Janušāni (1930–2018); inženieriem: N. Naumovu; Klaudiju Kaļužnaju (?–?); Arnoldu Briedi (1920–1993); Veru Bogačenkovu (1914–2011); G. Martinsonu; O. Veisbergu; G. Veisbergu; A. Asi; N. Kairovu; B. Lamšu; L. Pedonu; A. Greidiņu; A. Silenieku; A. Saldo; E. Libertu, S. Stražņikovu; G. Tauriņu; L. Švarcburgu; V. Pleskovskaju; V. Kermeli; J. Lipski u. c.

L. Oses īstenoto 1-316. sērijas projektu uzskaitījums.

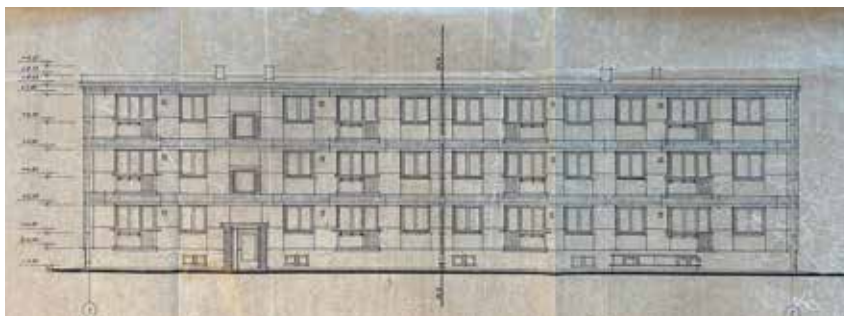
- 1-316-1. sērija (1958). Trīsstāvu divu sekciju dzīvojamā ēka ar 24 dzīvokļiem bez pagraba ar vannastabību katrā dzīvoklī. Apdzīvojamā kvadrātūra – 933,8 m². Vienistabas dzīvokļi – seši meridionāli (Z un D virziens) un 12 paralēli (A un R virziens), divistabu dzīvokļi – 18 un seši, trīsistabu dzīvokļi – neviens un seši [36].

42. attēls. Tipveida projekta 1-316-1. sērijas dzīvojamās ēkas dzīvokļu izkārtojums (1958).

- 1-316-1A. sērija (1959). Trīsstāvu divu sekciju dzīvojamā ēka ar 24 dzīvokļiem, pagrabu un vannastabību katrā dzīvoklī. Apdzīvojamā kvadrātūra – 947,76 m². Vienistabas dzīvokļi – seši meridionāli un 12 paralēli, divistabu dzīvokļi – 18 un seši, trīsistabu dzīvokļi – neviens un seši. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi [37].

- 1-316-1AK. sērija (1960). Trīsstāvu divu sekciju dzīvojamā ēka ar 24 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī, bez bēniņiem. Apdzīvojamā kvadrātūra – 936 m². Vienistabas dzīvokļi – seši meridionāli un 12 paralēli, divistabu dzīvokļi – 18 un seši, trīsistabu dzīvokļi – neviena un seši. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu vai betona bloki, ēka ar balkoniem. Pamati – speciāls butobetons. Ruberoīda jumta segums [38].

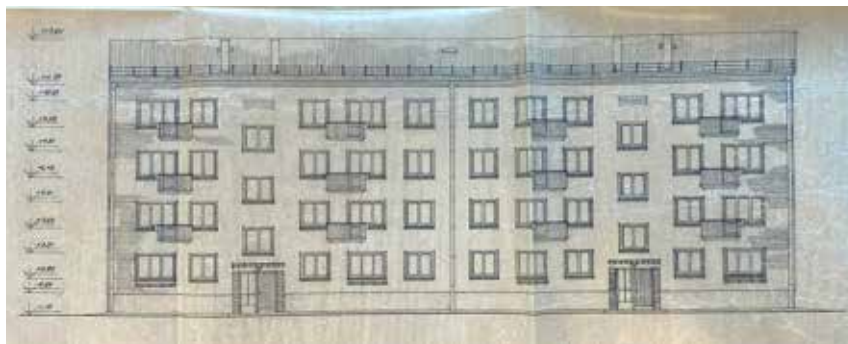

43. attēls. Tipveida projekta 1-316-1AK. sērijas dzīvojamās ēkas fasāde no lielpaneļu blokiem (1960).

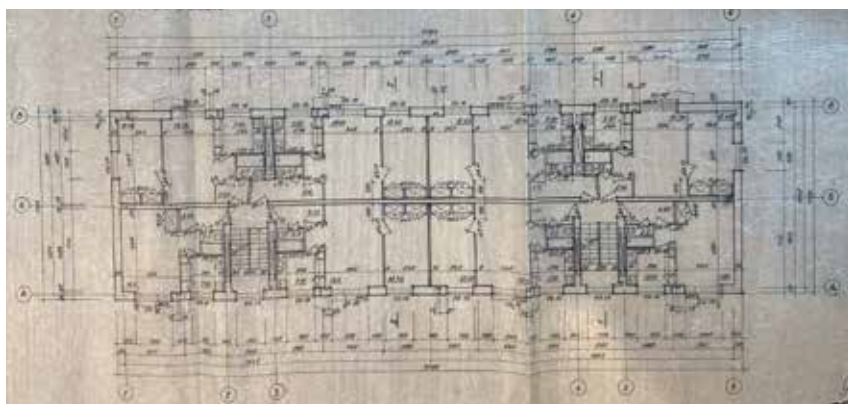
- 1-316-2. sērija (1958). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 32 dzīvokļiem, bez pagraba, ar bēniņiem, vannasistabu katrā dzīvoklī. Apdzīvojamā kvadrātūra – 1241,60 m². Vienistabas dzīvokļi – astoņi meridionāli un 16 paralēli, divistabu dzīvokļi – 24 un astoņi, trīsistabu dzīvokļi – neviena un astoņi. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi ar balkoniem vai balti silikāta ķieģeļi ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem [39].

44. attēls. Tipveida projekta 1-316-2. sērijas dzīvojamās ēkas fasāde no baltiem silikāta ķieģeļiem un starpailām no sarkaniem ķieģeļiem (1958).

45. attēls. Tipveida projekta 1-316-2. sērijas dzīvojamās ēkas fasāde ar balkoniem (1958).

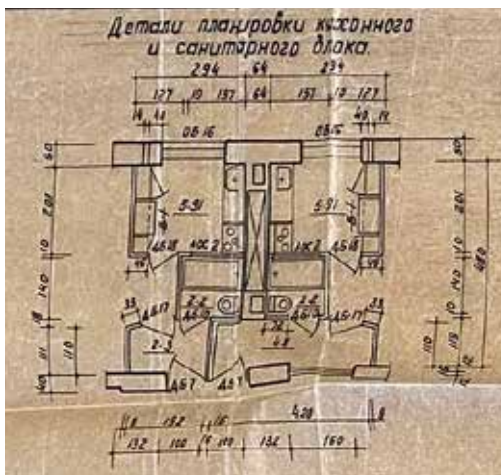

46. attēls. Tipveida projekta 1-316-2. sērijas dzīvojamās ēkas 3. un 4. stāva plānojums (1958).

- 1-316-2AK. sērija (1960). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 32 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļi vai betona bloki, vai baltu silikāta ķieģeļu fasāde ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem [40].
- 1-316-2V. sērija (1959). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 32 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [41].
- 1-316-2VK. sērija (1960). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 32 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [42].
- 1-316-3. sērija (1958). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 40 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – ķieģeļu – balti

silikāta ķieģeļi ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem vai lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [43].

- 1-316-3A. sērija (1959). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 40 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [44].
- 1-316-3AK. sērija (1961). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 40 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [45].

47. attēls. Tipveida projekta 1-316-3. sērijas dzīvokļa virtuves un sanitārā mezgla plānojums (1958).

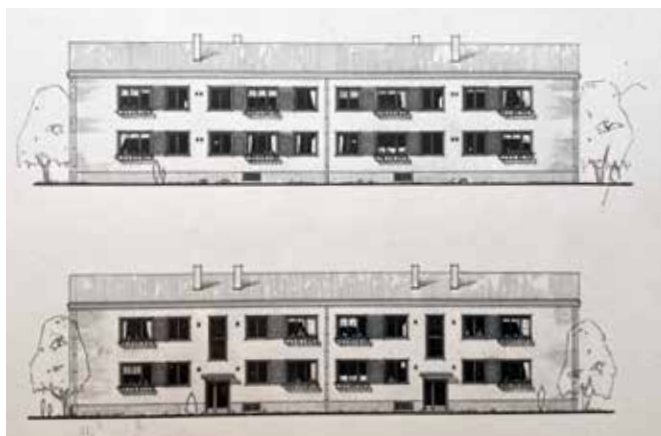
- 1-316-4. sērija (1958). Trīsstāvu dzīvojamā ēka ar 33 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi, ēka bez balkoniem [46].
- 1-316-4AK. sērija (1961). Trīsstāvu dzīvojamā ēka ar 33 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi, ēka bez balkoniem [47].
- 1-316-4VK. sērija (1960). Trīsstāvu dzīvojamā ēka ar 33 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [48].
- 1-316-5. sērija (1960). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 44 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi, ēka bez balkoniem [49].
- 1-316-5A. sērija (1958). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 44 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [50].
- 1-316-5AK. sērija (1961). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 44 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [51].

- 1-316-5B. sērija (1960). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 41 dzīvokli, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar balkoniem [52].
- 1-316-5BK. sērija (1960). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 44 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka bez balkoniem [53].
- 1-316-5V. sērija (1958). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 41 dzīvokli, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [54].
- 1-316-5VK. sērija (1960). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 44 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [55].
- 1-316-6. sērija (1958). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 55 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [56].
- 1-316-6A. sērija (1959). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 55 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [57].
- 1-316-6AK. sērija (1961). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 55 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [58].
- 1-316-7. sērija (1958). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 56 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi, ēka ar vai bez balkoniem [59].
- 1-316-7A. sērija (1959). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 56 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi, ēka ar vai bez balkoniem [60].
- 1-316-7AK. sērija (1960). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 56 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki vai balti silikāta ķieģeļi ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem, ēka bez balkoniem [61].
- 1-316-8. sērija (1958/1959). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 77 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki vai balti silikāta ķieģeļi ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem, ēka bez balkoniem [62].
- 1-316-8AK. sērija (1961). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 70 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki vai balti silikāta ķieģeļi ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem, ēka bez balkoniem [63, 64].
- 1-316-9. sērija (1960). Trīsstāvu dzīvojamā ēka ar 24 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi (vai ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem), ēka bez balkoniem [65].

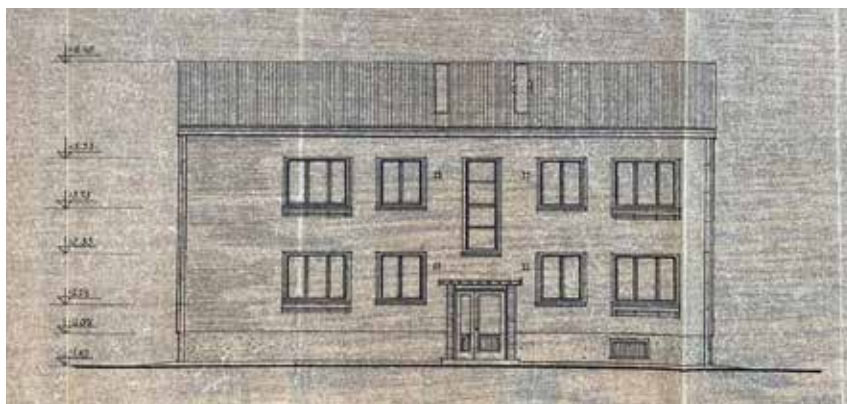
48. attēls. Tipveida projekta 1-316-9. sērijas dzīvojamās ēkas fasāde no baltiem silikāta ķieģeļiem un starpailām no sarkaniem ķieģeļiem (1960).

- 1-316-10. sērija (1958). Trīsstāvu dzīvojamā ēka ar 33 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi (vai ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem), ēka bez balkoniem [66].
- 1-316-11. sērija (1958). Četrstāvu dzīvojamā ēka ar 44 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi (vai ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem), ēka bez balkoniem [67].
- 1-316-22. sērija (1958). Divstāvu dzīvojamā ēka ar 16 dzīvokļiem, bez pagraba un ar vannasistabu katrā dzīvoklī. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi (vai ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem), ēka bez balkoniem [68].

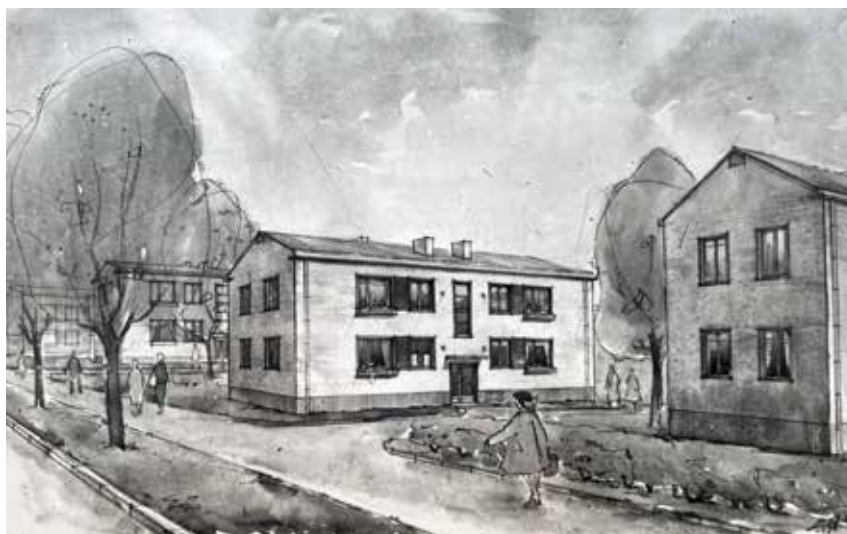

49. attēls. Tipveida projekta 1-316-22. sērijas dzīvojamās ēkas fasādes skice (1958).

- 1-316-24. sērija (1957). Divstāvu dzīvojamā ēka ar astoņiem dzīvokļiem, bez pagraba un bez vannasistabas dzīvokļos. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi, ēka bez balkoniem [69].

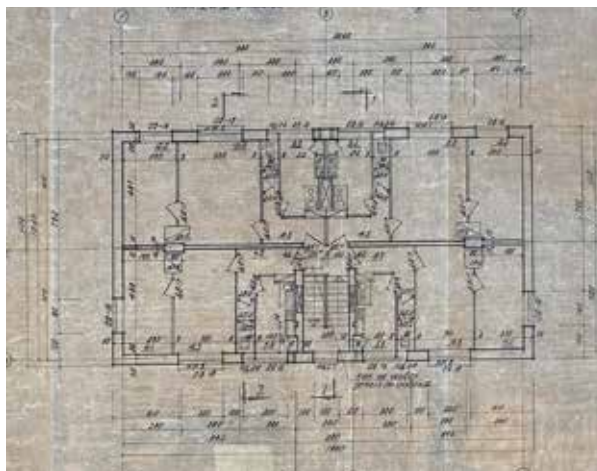
50. attēls. Tipveida projekta 1-316-24. sērijas dzīvojamās ēkas fasāde (1957).

51. attēls. Tipveida projekta 1-316-24. sērijas dzīvojamās ēkas skice (1957).

- 1-316-25. sērija (1957). Divstāvu dzīvojamā ēka ar 16 dzīvokļiem, bez pagraba un bez vannasistabas dzīvokļos. Fasāde – balti silikāta ķieģeļi, ēka bez balkoniem [70].
- 1-316-28. sērija (1958). Divstāvu dzīvojamā ēka ar astoņiem dzīvokļiem, bez pagraba un bez vannasistabas dzīvokļos, krāsns apkure. Fasāde – baltu silikāta ķieģeļu fasāde ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem, ēka bez balkoniem [71].

52. attēls. Tipveida
projekta 1-316-28.
sērijas dzīvojamās
ēkas stāva plāns
(1958).

- 1-316-29. sērija (1958). Divstāvu dzīvojamā ēka ar 12 dzīvokļiem, bez pagraba un bez vannasistabas dzīvokļos, krāsns apkure. Fasāde – baltu silikāta ķieģeļu fasāde ar starpailām no sarkaniem ķieģeļiem, ēka bez balkoniem [72].
- 1-316-30. sērija (1959). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 45 dzīvokļiem, bez pagraba un bez vannasistabas dzīvokļos, krāsns apkure. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [73].
- 1-316-30AK. sērija (1961). Piecstāvu dzīvojamā ēka ar 45 dzīvokļiem, pagrabu un vannasistabu katrā dzīvoklī, krāsns apkure. Fasāde – lielgabarīta ķieģeļu bloki, ēka ar vai bez balkoniem [74].

Daudzi Āgenskalna priedēs lietotie risinājumi tiešā veidā vai uzlabotā versijā tika izmantoti citos vēlāk Rīgā būvētos mikrorajonos. Lielākā daļa Āgenskalna priekšu jauno namu dzīvokļu bija pavisam nelieli – vienistabu vai divistabu. Higiēnas telpu platība dažos no tiem nepārsniedza pat divus kvadrātmetrus. Virtuves, kas oriģinālajā Maskavas izstrādātajā dzīvokļu plānojumā bija tikai septiņus kvadrātmetrus lielas, Rīgā bija vēl mazākas. Nelielajiem dzīvokļiem izveidot ērtu plānojumu bija sarežģīts uzdevums, ar kuru arhitekti īsti netika galā. Daļai dzīvokļu bija paredzēts pat tik kuriozs plānojums, kā ieeja dzīvoklī caur vannasistabu [35].

53. attēls. 1-316. sērijas ēkas Kauguros (20. gadsimta 60. gadu beigas).
Galvenais arhitekts A. Reinfelds.

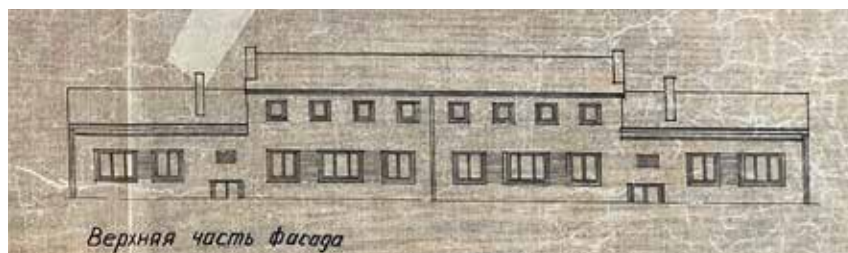
1-316. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas ar mākslinieku darbnīcām mansardos

Interesantākais risinājums bija Āgenskalna kvartāla vidusdaļā esošajai ēkai, kas izvietota slaidā lokā. Šī nama vidusdaļā bēniņu stāvā izbūvētas stiklotas mākslinieku darbnīcas.

54. attēls. Ēkas ar
mākslinieku darbnīcām
Āgenskalna priedēs
(20. gadsimta 60. gadi).

No 1958. līdz 1959. gadam tipveida dzīvojamo ēku projektu 1-316. sērijām (1.–3., 5.–8., 22., 28. un 29. versijai) tika izveidots speciāls projekts mākslinieku darbnīcām ēku mansardos. L. Ose strādāja pie šīm sērijām kopā ar projekta galveno arhitektu Artūru Reinfeldu (1911–2003), Tipveida projektu nodaļas vadītāju Alekseju Bogačenkovu (1916–1964), ar kolēģiem Lidiju Plakani (1922–1995), Imantu Jākobsonu (1934–1993), Ivaru Bumbieri (1932–2020), Regīnu Janušāni (1930–2018), A. Asi, A. Ļisovskaju, A. Greidinaju, L. Savinu, O. Veisbergu, L. Buku, S. Stažņikovu u. c. [76].

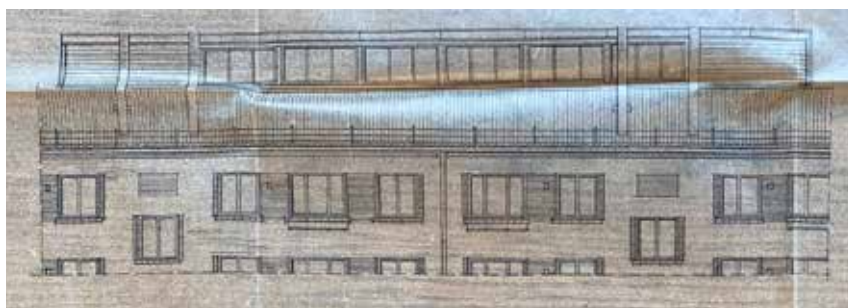

55. attēls. Mākslinieku darbnīcas tipveida projekta 1-316. sērijas dzīvojamās ēkas mansarda centrālajā daļā (1958).

56. attēls. Mākslinieku darbnīcas Āgenskalna priedēs (*GoogleMaps*).

Mākslinieku darbnīcu telpas tipveida projektu 1-316. sērijas ēkās (1.-11., 22., 24.-25., 28.-29.; 1a., 2a., 3a., 6a., 7a., 8a., 2b., 4b. versija) vairākkārt tika papildinātas 1958. gadā. Divstāvu ēkām mansarda daļa tika veidota ēkas centrālajā daļā, sānu sekcijās atstājot zemāku stāvu skaitu. Ēkām virs trīs stāviem tika veidots speciāls projekts, mākslinieku darbnīcas projektējot visos bēniņos [77, 78].

57. attēls. Mākslinieku darbnīcas tipveida projekta 1-316. sērijas (4., 5., 6. versija) dzīvojamās ēkas mansardā (1958).

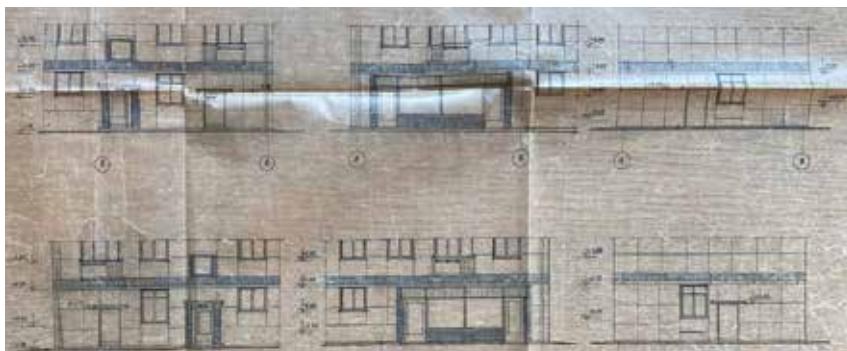
58. attēls. Mākslinieku darbnīcas Āgenskalna priedēs (*GoogleMaps*).

1-316. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas ar veikalu pirmajā stāvā

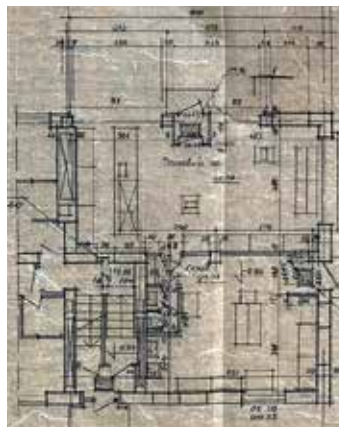
Lai pielāgotu dzīvojamos rajonus modernai pilsētas dzīvei, iedzīvotāju vajadzībām 1961. gadā tipveida projektu 1-316. sēriju dzīvojamo ēku pirmajos stāvos tika ieprojektēti dažādi veikali un tādas sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanas vietas kā pasta nodaļas, veļas pieņemšanas punkti, ēdnīcas, frizētavas, pārtikas veikali, saimniecības preču veikali, konditorejas izstrādājumu veikali u.c. Pie šī projekta L. Ose strādā kopā ar kolēģiem – Tipveida projektu nodaļas vadītāju Alekseju Bogačenkovu (1916–1964), institūta galveno arhitektu Andreju Aivaru (1909–1975), projekta galveno arhitekti Lidiju Plakani (1922–1995), Imantu Jākobsonu (1934–1993), A. Silenieku, L. Švarcburgu, u. c. [79–84].

Veikala platība variēja atkarībā no nodarbināto un potenciālo apmeklētāju skaita. Minimālais darbinieku skaits pēc projekta prasībām bija divas personas, maksimālais – 17. Maksimālais apmeklētāju skaits – 64 – ēdnīcas projektā.

59. attēls.
Tipveida projekta
1-316. sērijas
dzīvojamo ēku
pirmā stāva
veikala skatlogu
varianti (1961).

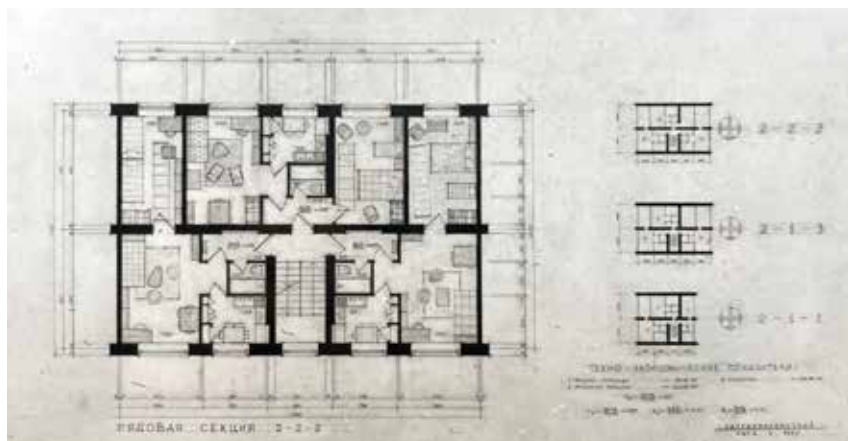

60. attēls. Konditorejas veikala plāns tipveida
projekta 1-316. sērijas dzīvojamās ēkas
pirmajā stāvā (1961).

1-316. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas dzīvokļa moduļu izstāde Mežaparkā 1957. gadā

Tipveida projekta 1-316. sērijas ēkas sākotnēji bija ieguvušas lielu atzinību projektējamās platības un zemo ražošanas izmaksu dēļ. Lai sabiedrību iepazīstinātu ar tipveida projekta dzīvokļiem, 1957. gada Celtniecības izstādē Mežaparkā tika uzbūvēti atsevišķu sekciju projekti ar pilnībā mēbelētiem dzīvokļiem.

61. attēls. Tipveida projekta 1-316. sērijas 2-2-2 sekcijas dzīvokļi (1956).

62. attēls. Tipveida projekta 1-316. sērijas 2-2-2 sekcijas divstābu dzīvokļa modulis Celtniecības izstādē Mežaparkā (1957).

63. attēls. Tipveida projekta 1-316. sērijas 2-2-2 sekcijas divstābu dzīvokļa virtuve Celtniecības izstādē Mežaparkā (1957).

64. attēls. Tipveida projekta 1-316. sērijas 2-2-2 sekcijas divistabu dzīvokļa viesistaba Celtniecības izstādē Mežaparkā (1957).

65. attēls. Tipveida projekta 1-316. sērijas 2-2-2 sekcijas divistabu dzīvokļa guļamistaba Celtniecības izstādē Mežaparkā (1957).

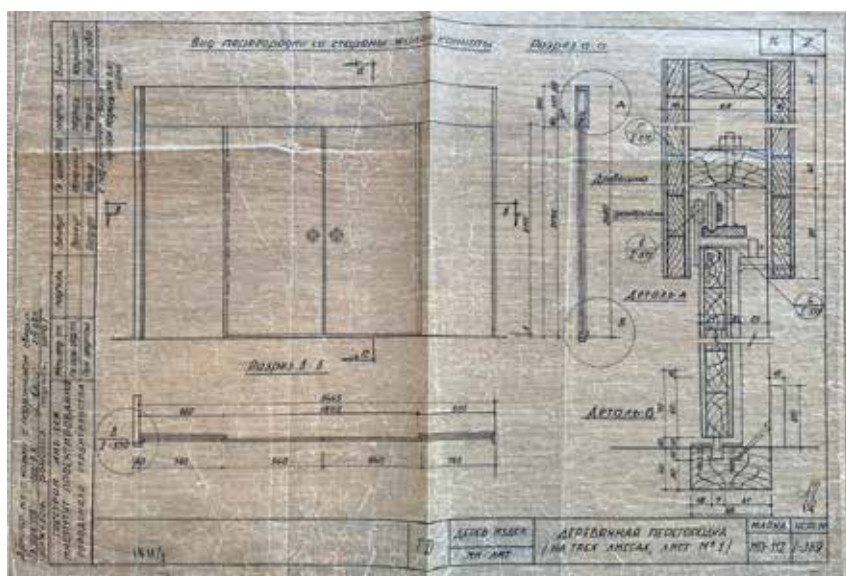
1-318. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas

Otrs lielākais dzīvojamo ēku tipveida projekts līdzās 1-136. sērijai ir 1-318. sēriju dzīvojamās ēkas, kas tapa laikā no 1963. līdz 70. gadu beigām. Projekta galvenā arhitekta Lidija Plakane (1922–1995; daudzos rasējumos galvenās arhitektes vietā parakstās L. Ose). 1-318. sērijai bija paredzēts racionāls sanitārā mezgla izvietojums, istabas plānotas tā, lai tās nebūtu caurstaigājamas un lai varētu izmantot gan rīta, gan vakara sauli. Ēkai bija paredzēti balkoni [85].

L. Ose strādāja kopā ar institūta direktoru Ilmāru Placi (1921–1979), institūta arhitektu Andreju Aivaru (1909–1975), Tipveida projektu nodaļas vadītāju Alekseju Bogačenkovu (1916–1964), projekta arhitekti

Lidiju Plakani (1922–1995), ar arhitektiem: Regīnu Janušāni (1930–2018); Jāni Ozoliņu (?–?); Mēdiju Hnohu (1920–?); I. Pšeničņikovu; inženieriem: Arnoldu Briedi (1920–1993); G. Martinsonu; Klaudiju Kaļūznaju (?–?); O. Veisbergu; A. Greidiņu; A. Jansonu; N. Medni; G. Ivanovu; A. Jeļcinu; A. Stepiku; E. Libertu; I. Daubari; V. Nadziņu; N. Priedi u. c.

1963. gadā tipveida projektu 1-318A-31., 1-318A-32., 1-318A-33., 1-318A-34. sērijai (galv. arh. L. Plakane un L. Ose) tika izstrādāti interjera detaļu risinājumi [86].

66. attēls. Tipveida projekta 1-318. sērijas dzīvojamās ēkas interjera elements – durvis (1963).

L. Oses un L. Plakanes īstenoto 1-318. sērijas projektu uzskaitījums.

- 1-318A-31. sērija (1964). Piecstāvu septiņu sekciju 77 dzīvokļu dzīvojamā ēka [87]. Galv. arh. L. Ose.
- 1-318A-32. sērija (1964). Piecstāvu sešu sekciju 85 dzīvokļu dzīvojamā ēka [88]. Galv. arh. L. Plakane.
- 1-318A-33. sērija (1963). Piecstāvu četru sekciju 55 dzīvokļu dzīvojamā ēka [89]. Galv. arh. L. Plakane.
- 1-318A-33 VP 2. sērija (1964). Piecstāvu četru sekciju 44 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar veikalu pirmajā stāvā [90]. Galv. arh. L. Ose.
- 1-318A-33/4. sērija (1964/1965). Četrstāvu četru sekciju 44 dzīvokļu dzīvojamā ēka [91]. Galv. arh. L. Ose.

67. attēls. Tipveida projekta 1-318A-33/4. sērijas dzīvojamās ēkas (bez balkoniem) fasāde (1964).

- 1-318A-33/4. sērija (1964-1965). Četrstāvu četru sekciju 44 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar veikalu pirmajā stāvā [92, 93]. Galv. arh. L. Ose.

68. attēls. Tipveida projekta 1-318A-33/4. sērijas dzīvojamās ēkas ar balkoniem un veikalu ēkas pirmajā stāvā fasāde (1964).

- 1-318A-34. sērija (1963–1968). Piecstāvu trīs sekciju 45 dzīvokļu dzīvojamā ēka [94]. Galv. arh. L. Plakane.
- 1-318A-34/4. sērija (1964). Četrstāvu trīs sekciju 36 dzīvokļu dzīvojamā ēka [95, 96]. Galv. arh. L. Ose.
- 1-318A-34/4 VP 1. sērija (1964). Piecstāvu trīs sekciju 36 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar aptieku vai pastu ēkas pirmajā stāvā [97, 98]. Galv. arh. L. Ose.
- 1-318A/K. sērija (1964). Piecstāvu četru sekciju 70 dzīvokļu dzīvojamā ēka [99, 100]. Galv. arh. L. Ose.
- 1-318A. sērija (1965). Piecstāvu četru sekciju 70 dzīvokļu dzīvojamā ēka [101]. Ieejas mezglu risinājumi. Galv. arh. L. Plakane.

69. attēls. Tipveida projekta 1-318A. sērijas dzīvojamās ēkas ieejas durvju risinājumi (1965).

1-467. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas

Šīs sērijas ēkas Rīgā būvēja 20. gadsimta 70. un 80. gados, un tās bija radniecīgas 602. sērijas ēkām un sekoja aiz 1-316. sēriju dzīvojamo ēku būvēm. Abas konstrukcijas un plānojuma ziņā būtiski neatšķiras – ja neņem vērā to, ka 467. sērija bija nedaudz jaunāka un tās ēku fasāde – mazliet citādāka. Atšķirībā no citām paneļu ēkām 1-467. sērijas deviņstāvu lielpaneļu ēku ārsienas varēja būt dekorētas ar krāsainām flīzēm vai apmetas ar akmens šķembām. Salīdzinot ar 602. sēriju, šīm ēkām paredzētas lodžijas. Minētās sērijas ēkas galvenokārt sastopamas Krasta masīvā, Purvciemā, Pļavniekos, Imantā, Ķengaragā, kā arī Iļģuciemā [102].

Galvenās projekta arhitektes – Lidija Ose (1922–1985) vai Lidija Plakane (1922–1995; vienā brīdī kļūst par Tipveida projekta nodaļas vadītāju). Pie projekta strādāja arī institūta galvenais inženieris Ilmārs Placis (1921–1979), Tipveida projektu nodaļas priekšnieks Pēteris Fogelis (1911–1991), grupas vadītājs A. Matis vai A. Freimanis, arī A. Viegliņš, «V» (vēdināšanas) speciālists R. Rambeks, «K» (kanalizācijas) speciālists K. Mangalis, projektēja V. Gaļejeva, A. Kics, N. Priede u. c.

1-467. sērija ēkas sauktas arī par veco lietuviešu projektu (plaši izmantota Ķengaraga un Imantas dzīvojamo rajonu apbūvē). Ēkām projektēti pieci vai deviņi stāvi, tās veidotas no pelēkiem betona paneļiem, kuros izveidotas logu aillas. Fasādes plaknes detalizāciju papildināja vizuāli trausli balkoni dienvidu pusē [103].

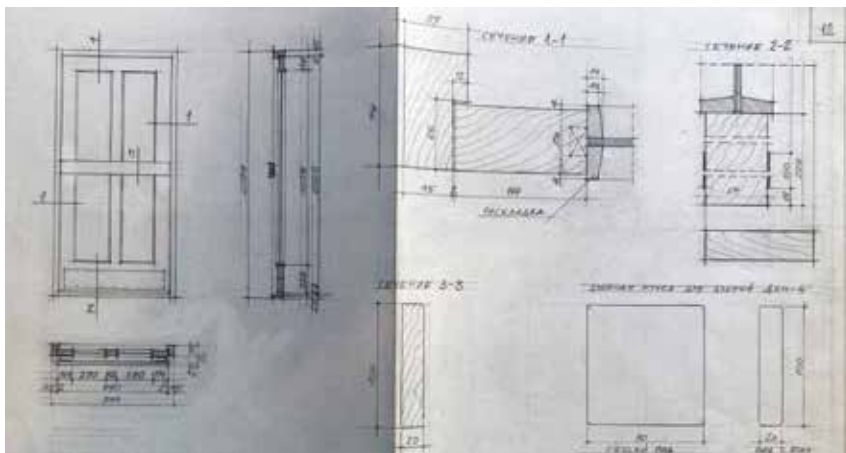
Kādas bija 467. sērijas dzīvojamo namu priekšrocības? Galvenā no tām – izstrādājumu ražošana šiem namiem neprasīja lielus kapitālieguldījumus, un tos varēja ražot jebkurā dzelzsbetona izstrādājumu rūpnīcā, kas izgatavoja vienkāršus saliekamos elementus dzīvojamajiem namiem. Dzelzsbetona izstrādājumi bija unificēti, no tiem varēja samontēt ne tikai dzīvojamos namus, bet arī bērnudārzus, skolas, poliklīnikas, pansionātus un citas sabiedriskās ēkas. Jaunajos namos starpsienās un sienās bija paredzēti speciāli kanāli, lai elektriski varētu ierīkot vadus [104]. Visām ēkām tika izstrādāta tipveida fasāde (to varianti), kā arī logu un durvju aillas. Pie šiem projektiem lielākoties strādāja L. Ose.

70. attēls. Tipveida projekta 1-467A-L. sērijas dzīvojamās ēkas fasādes apdares materiālu risinājums (1966).

71. attēls. Tipveida projekta 1-467A-L. sērijas dzīvojamās ēkas ieejas mezgla risinājums (1966).

72. attēls. Tipveida projekta 1-467A-L. sērijas dzīvojamās ēkas interjera durvju risinājums (1966).

1968./1969. gadā tika projektēti vairāki 1-467 A-L. sērijas deviņstāvu lielpaneļu dzīvojamo ēku varianti [105–112].

73. attēls. Pirmā tipveida projekta 467. sērijas piecstāvu dzīvojamā ēka Rīgā (dzīvojamais masīvs Raunas un Biķernieku ielā; 20. gadsimta 70. gadi).

74. attēls. Tipveida projekta 1-467 AL-68/2. sērijas deviņstāvu dzīvojamā ēka Rīgā, Maskavas ielā, Krasta 2B mikrorajonā (20. gadsimta 70. gadi).

75. attēls. Tipveida projekta 1-467 AL-68/2. sērijas deviņstāvu dzīvojamā ēka Rīgā, Maskavas ielā (*GoogleMaps*).

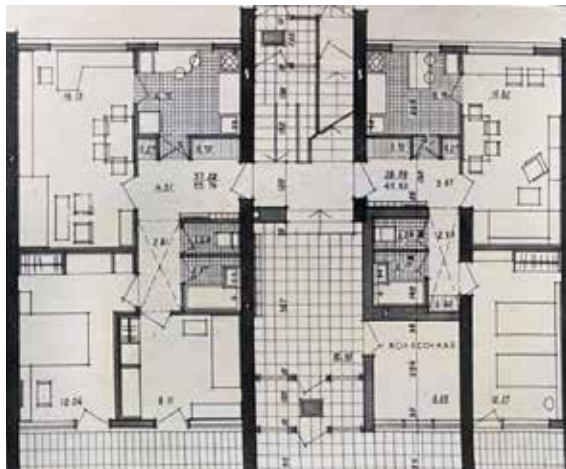
103. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas

1970. gadā L. Ose kā galvenā arhitekta strādāja pie tipveida projektu 103. sērijas piecstāvu dzīvojamo ēku projektēšanas, paredzot lietderīgo platību no 18 m² līdz 19 m² uz vienu personu. Līdzās strādāja arhitekti Mēdija Hnoha (1920–?), Maiga Žagare (1921–2016), Lenvīta Dorofejeva (?–?), Jeļena Sidorenko (?–?), N. Vanadzina [11].

No 1971. līdz 1975. gadam galvenās arhitektes Lidijas Plakanes (1922–1995) vadībā Lidija Ose (1922–1985) kopā ar kolēģiem Regīnu Janušāni (1930–2018), Mēdiju Hnohu (1920–?) un Maigu Žagari (1921–2016) strādāja pie tipveida projektu 103. sērijas piecstāvu dzīvojamām ēkām, kurās lietderīgā kvadrātūra uz vienu personu saruka no 18 m² līdz 15 m² [11]. Tika strādāts pie vairāku sekciju izveides.

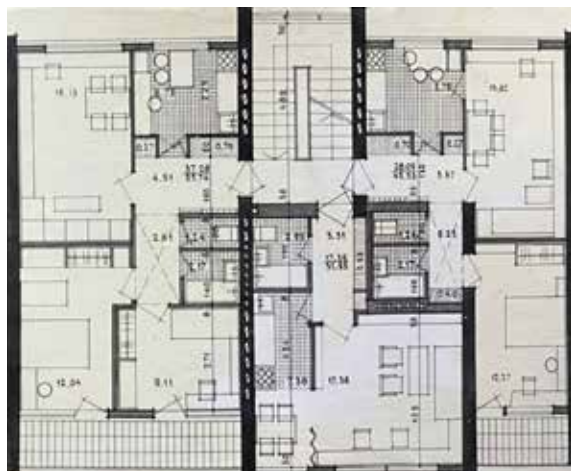
76. attēls. Tipveida projekta 103. sērijas piecstāvu dzīvojamās ēkas skice (20. gadsimta 70. gadi).

77. attēls. Tipveida projekta 103. sērijas dzīvojamās ēkas sekcijas 1-2-3 pirmā stāva plāns (20. gadsimta 70. gadi).

Sekcijas 1-2-3 paredzēja trīs dzīvokļus – viens trīsistabu ar atsevišķu virtuvi, viens divistabu ar atsevišķu virtuvi un vienistabas dzīvoklis, kurā istaba apvienota ar virtuvi. Sekcija 3-4 paredzēja arī trīs dzīvokļus,

kur trīsistabu dzīvoklis bija līdzīgs iepriekšējai sekcijai, vienistabas dzīvoklī bija atsevišķa virtuve, divistabu dzīvoklī (ko nosacīti tā var dēvēt) istaba bija nodalīta ar aizslietni [113].

78. attēls. Tipveida projekta 103. sērijas dzīvojamās ēkas sekcijas 1-2-3 tipveida stāva plāns (20. gadsimta 70. gadi).

Šīs sērijas ēkas sāka būvēt 20. gadsimta 70. gadu sākumā, taču pēdējie projekti tika realizēti vēl 90. gados. Ēkas būvētas no ķieģeļiem un paneļiem – ķieģeļu nesošās sienas, kas nodrošināja labāku siltumizolāciju, savukārt pārējās sienas – paneļu, kas pieļauj mājokļa pārprojektēšanu. 103. sērijas ēku dzīvokļu plānojumi bija diezgan ērti un praktiski. Šīs sērijas ēkas pārsvarā projektētas piecstāvu, bet bija arī septiņstāvu un astoņstāvu, kas pārsvarā izvietotas pilsētas centrā. Galvenokārt minētās sērijas ēkas atrodas Teikā, Dārzcemā, Bolderājā, Purvciemā un Daugavgrīvā [114].

Padomju laikā šīs sērijas ēkas itin bieži būvēja arī dažādas iestādes un organizācijas, piemēram, rūpnīca «Alfa», «Radiotehnika», «VEF» un citas. Diezgan daudz to savulaik uzbūvējusi arī Padomju armijas komunālā ekspluatācijas daļa [115].

104. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas

No 1971. līdz 1975. gadam projekta galvenās arhitektes Lidijas Plakanes (1922–1995) vadībā tika izstrādāts tipveida projekts 104. sērijas dzīvojamām ēkām ar pieciem, deviņiem, 12 un 16 stāviem, dzīvojamo platību paredzot no 9 m² līdz 11 m² uz vienu personu. Līdzās strādāja arhitektes: Lidija Ose (1922–1985); Regīna Janušāne (1930–2018); Mēdija Hnoha (1920–?) un Maiga Žagare (1921–2016) [116].

79. attēls. Tipveida projekta 104. sērijas piecstāvu dzīvojamās ēkas skice (20. gadsimta 70. gadi).

80. attēls. Tipveida projekta 104. sērijas piecstāvu dzīvojamās ēkas sekcijas 1-2-3 tipveida stāva plāns (20. gadsimta 70. gadi).

81. attēls. Tipveida projekta 104. sērijas divpadsmitstāvu dzīvojamās ēkas skice (20. gadsimta 70. gadi).

82. attēls. Tipveida projekta 104. sērijas divpadsmitstāvu dzīvojamās ēkas sekcijas 1-1-2-2-3-3 tipveida stāva plāns (20. gadsimta 70. gadi).

104. sērijas ēka sāka būvēt 20. gadsimta 70. gadu sākumā, un atšķirībā no citu sēriju ēkām tās neveidoja vienādus mikrorajonus, bet gan tika izvietotas starp citu sēriju ēkām. Ēkas ārējās sienas būvētas no lentveida gāzbetona paneļiem, iekšējās nesošās sienas veidotas no dzelzsbetona paneļiem. 104. sērijas ēku dzīvokļu plānojums paredzēts funkcionāls un ērts – guļamistabām blakus novietoti sanitārie mezgli, savukārt viesistabai blakus – virtuve. Šīm ēkām raksturīgas lielas lodžijas, ko aizstiklojot, iespējams izveidot par jauku vasaras verandu [117].

Projektam ir trīs paveidi, un visu ēku celtniecībā izmantoti paneļi. Pirmās ir «slaidākās» – 12 vai 16 stāvu augstas ēkas ar vienu kāpņutelpu. Tādas sastopamas, piemēram, Krasta ielas masīvā (pēc L. Oses projekta Ogres ielā), Purvciemā (vienas no pirmajām ēkām pēc L. Plakanes projekta, līdzdarbojoties L. Osei) un Pļāvniekos, dažas arī Ziepniekkalnā, Zolitūdē, Imantā un Mežciemā. Otrs paveids – šauras divpadsmitstāvu ēkas no paneļiem un ķieģeļiem, kas izmantoti kāpņutelpā. Šādas ēkas atrodamas pie Botāniskā dārza, Dzirciemā, Iļģuciemā un Imantā, Mežaparkā, Juglā un Čiekurkalnā. Abu projekta paveidu ēkām ir divi lifti – mazais (pasažieru) un lielais (kravas). Trešais paveids atrodams tikai Viestura prospektā – deviņstāvu ēkas ar divām kāpņutelpām un liftu tajās. Te izmantoti baltie ķieģeļi. Šos namus saviem darbiniekiem būvējusi rūpnīca «Komutators» [118].

83. attēls. Tipveida projekta 104. sērijas divpadsmitstāvu dzīvojamā ēka ar sešiem dzīvokļiem katrā stāvā un lodžiju viesistabā Rīgā, Ogres ielā (sekcijas 1-1-2-2-3-3; 20. gadsimta 70. gadi).

84. attēls. Divpadsmitstāvu tipveida projekta 104. sērijas dzīvojamās ēkas celtniecība Purvciemā (20. gadsimta 70. gadi).

Dailes teātris

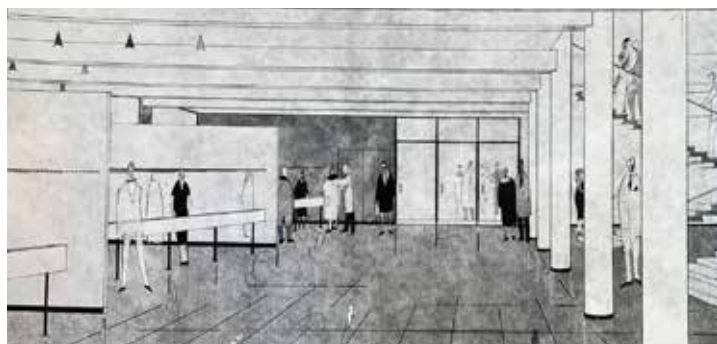
Teātri atklāja 1920. gada novembrī Rīgā, Lāčplēša (tolaik – Romanova) ielas 25 namā. Ēku pēc civilinženiera Edgara Trompovska (1851–1919) 1901. gada projekta bija uzcēlusi Rīgas Latviešu amatnieku palīdzības biedrība, tomēr tā nebija piemērota teātrim [119; 79. lpp.].

Jau 20. gadsimta 40. gadu beigās LPSR Kultūras ministrija uzaicināja Venjaminu Bikovu un Jezekieli Maļcinu iesniegt metus jaunbūvei.

Tomēr pēc profesora Ernesta Štālberga (1883–1958) recenzijas PSRS galvaspilsētas speciālistu piedāvājumu noraidīja. Lai gan arhitekts Kārlis Plūksne, strādājot pie Vecrīgas rekonstrukcijas, bija paredzējis teātrim laukumā centrālo vietu, galveno fasādi pavēršot pret Daugavu, Eduardu Smiļģi (1886–1966) vecpilsēta neapmierināja. Tik svarīgai un dārgai celtnī bija nepieciešama Maskavas atļauja, un 1956. gada 14. jūnijā tapa attiecīgs PSRS Ministru padomes rīkojums. Dailes teātra projekta konkursu izsludināja 1958. gadā, taču to nācās atlikt, jo E. Smiļģi neapmierināja tā izvēlēta vieta. 1959. gada janvārī Tautas Deputātu Padomes Izpildkomiteja pieņēma lēmumu par jaunas Dailes teātra ēkas celtniecību, un vasarā tika izsludināts konkurss [119; 80., 81. lpp.]. Arī M. Staņa piedalījās šajā konkursā, iegūstot 2. vietu (M. Staņa radīja idejas, bet, lai tās liktu uz papīra, bija vajadzīgs talantīgs rasētājs; Dailes teātra konkursa projektam tā bija arhitekte Tekla Ieviņa). Pirmās skices nav saglabājušās. Vairāki arhitekti piedalījās projekta nākamajās kārtās, cīnoties par prestižās ēkas būvniecību. 1961. gada februārī notika nākamā apspriede, kurā noteicošais bija E. Smiļģa vārds. Teātra projektu Brīvības (toreiz – Ļeņina) ielā 75 1964. gadā (ar uzlabojumiem līdz 1972. gadam) M. Staņa pabeidza, līdzās strādājot kolēģim inženierim Imantam Jākobsonam (1934–1993), Haraldam Kanderam (1927–2004) un Lidijai Osei (1922–1985).

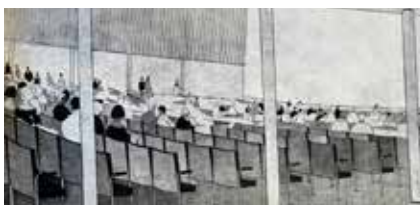
85. attēls. Dailes teātra perspektīva (1961).

86. attēls. Dailes teātra garderobe (1961).

Lidija Ose (Osis) –
tipveida dzīvojamo
ēku arhitekte,
mēbeļu dizainere

87. attēls. Dailes teātra skatītāju zāle (1961).

88. attēls. Dailes teātris 20. gadsimta 70. gados.

Nav precīzi zināms L. Oses ieguldījums Dailes teātra projektēšanā, bet viņas vārds (kā galvenā projekta arhitekte) parādās visos projekta pirmās kārtas dokumentos (inženierģeoloģisko pētījumu paskaidrojuma raksts [120], projekta uzdevumi un paskaidrojuma raksts [121], celtniecības organizēšana [122], arhitektūras daļas sējumi [122, 123], konstruktīvās un tehnoloģiskās daļas [124], ūdensvadi, kanalizācija, apkure, vēdināšana, elektroapgāde, automātika [125, 126]) 1964. gadā.

89. attēls. Jāņa Raiņa Latvijas PSR Valsts Akadēmiskā Dailes teātra projektēšanas uzdevums (1964).

Tipveida studentu kopmītne

1966. gadā Lidija Plakane (1922–1995) kā galvenā arhitekte ar kolēģiem – arhitektu III grupas vadītāju Pēteri Fogeli (1911–1991), Lidiju Osi (1922–1985), Mēdiju Hnohu (1920–?), I. Balādi – izstrādāja tipveida studentu kopmītņu projektu Li-01-2-63-L/66 363 vietām LPSR [127].

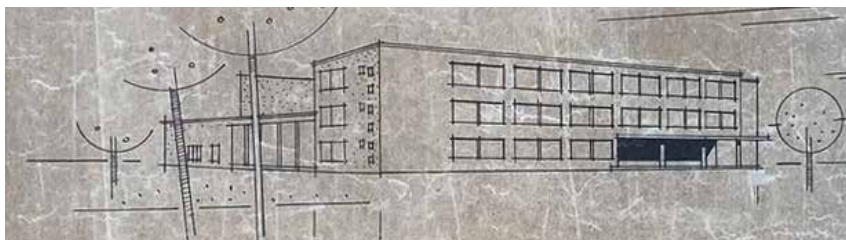
90. attēls. Tipveida projekts Li-01-2-63-L/66 – studentu kopmītne LPSR (20. gadsimta 60. gadi).

Šim projektam tika piesaistīti Lietuvas projektēšanas biroja arhitekti un inženieri, lai izveidotu individuāli projektētus sanitāros mežglus.

Tipveida kultūras nami un klubi lauku rajonos

Tipveida projekts L2-06-08 – kultūras nams ar skatītāju zāli
790 vietām

1961. gadā Lidija Plakane (1922–1995) kā galvenā arhitekte ar institūta direktoru G. Grūnbergu, institūta galveno inženieri Ilmāru Placi (1921–1979), institūta galveno arhitektu Andreju Aivaru (1909–1975), Tipveida projektu nodaļas vadītāju Aleskeju Bogačenkovu (1916–1964), arhitektiem: Lidiju Osi (1922–1985); Dzintaru Dribu (1928–1993); Martu Staņu (1913–1972); Regīnu Janušāni (1930–2018); Ivaru Bumbieri (1932–2020); Imantu Jākobsonu (1934–1993); Jāni Ozoliņu (?-?); inženieriem: Arnoldu Briedi (1920–1993); Klaudiju Kaļužnaju (?-?); Albertu Vecsili (1903–1988); A. Jansonu; O. Veisbergu; G. Tauriņu; S. Nikolajevu; V. Kermeli; J. Akišinu; G. Martinsonu; L. Rihteru; G. Vasiļjevu u. c., izveidoja tipveida kultūras nama projektu L2-06-08 ar skatītāju zāli 790 vietām. L. Ose lielākoties strādājusi pie inženiertehniskajiem rasējumiem zāles skatuves, apgaismojuma, kā arī pie foajē stiklotās sienas, iebūvētajām mēbelēm.

91. attēls. Kultūras nama ar skatītāju zāli 790 vietām. Tipveida projekta L2-06-08 skice (1961).

92. attēls. Kultūras nama ar skatītāju zāli 790 vietām tipveida projekta L2-06-08 iebūvētais sienas skapis (1961).

Ēkas tehniskie parametri. Pamati – betona bloki. Cokols – betona bloks. Ārsienas – ķieģeļu. Iekšsienas – ķieģeļu vai betona kolonnas ar ribveida pārsegumiem. Zāles pārsegums – 24 m dzelzs fermas. Starpsienas – gāzbetona un ķieģeļu. Grīdas – parketa, dēļu, metāla flīzes, terazzo, betona. Jumts – ruberoīds. Fasāde – augstvērtīgs apmetums ar granīta akmentiņiem. Iekšsienu apdare – apmetums, krāsojums, koka līstes. Centralizēta ūdensapgāde, kanalizācija, apkure. Piespiedu vēdināšana. Telefons, radio, divi stacionāri kinoprojektori. Tehniskie mezgli skatuves ekrānam un apgaismojumam [128].

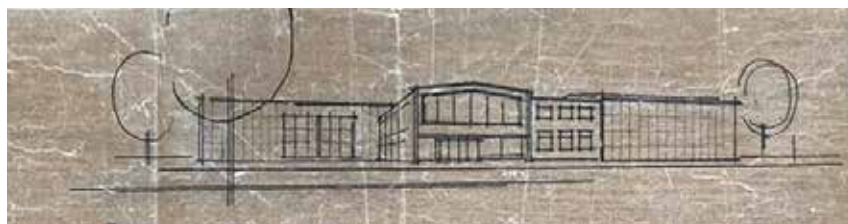
93. attēls.
Valmieras
kultūras nams,
celts pēc tipveida
projekta L2-06-
08 (2020).

Tipveida projekts L2-06-09 – klubs ar skatītāju zāli 450 vietām un kinozāli 300 vietām

1962. gadā Lidija Plakane (1922–1995; realitātē projektu kā galvenā arhitekta paraksta L. Ose) kā galvenā arhitekta ar institūta direktoru G. Grūnbergu, institūta galveno inženieri Ilmāru Placi (1921–1979), institūta galveno arhitektu Andreju Aivaru (1909–1975), Tipveida projektu nodājas vadītāju Alekseju Bogačenkovu (1916–1964), arhitektiem: Dzintaru Dribu (1928–1993); Ivaru Bumbieri (1932–2020); Jāni Ozoliņu (?–?); inženieriem: Arnoldu Briedi (1920–1993); Klaudiju Kaļūznaju (?–?); Albertu Vecsīli (1903–1988); A. Jansonu; O. Veisbergu; L. Rihteru, I. Medni; V. Kermeli; J. Akišinu; S. Stražņikovu; G. Sičevu u. c. izstrādāja tipveida projektu L2-06-09 klubam ar skatītāju zāli 450 vietām un kinozāli 300 vietām.

Ēkas tehniskie parametri. Pamati – betona bloki. Cokols – betona bloks. Ārsienas – ķieģeļu. Iekšsienas – ķieģeļu vai betona kolonnas ar ribveida pārsegumiem. Zāles pārsegums – 24 m dzelzs fermas. Starpsienas – gāzbetona un ķieģeļu. Grīdas – parketa, dēļu, metāla flīzes, terazzo, betona. Jumts – ruberoīds. Fasāde – augstvērtīgs apmetums ar granīta akmentiņiem. Iekšsienu apdare – apmetums, krāsojums, koka līstes. Centralizēta ūdensapgāde, kanalizācija, apkure. Piespiedu vēdināšana. Telefons, radio, divi stacionāri kinoprojektori [129–131].

94. attēls. Kluba ar skatītāju zāli 450 vietām un kinozāli 300 vietām. Tipveida projekta L2-06-09 skice (1962).

95. attēls. Saldus kultūras nams, celts pēc tipveida projekta L2-06-09 (1970).

96. attēls. Saldus
kultūras nams
(21. gadsimts).
Ēka nojaukta
2015. gadā.

Eksperimentāls četrstāvu trīs sekciju 36 dzīvokļu dzīvojamās ēkas projekts Bulduros

1962. gadā projekta galvenās arhitektes Lidijas Plakanes (1922–1995) vadībā tika izstrādāts eksperimentāls četrstāvu trīs sekciju 36 dzīvokļu dzīvojamās ēkas projekts Bulduros, Jelgavas ielā 1 [132, 133]. Arhitekti: Regīna Janušāne (1930–2018); Lidija Ose (1922–1985); inženieris Leonīds Juris Freijs (1930–2020).

97. attēls. Eksperimentāls četrstāvu trīs sekciju 36 dzīvokļu dzīvojamās ēkas projekts Bulduros, Jelgavas ielā 1 (1962).

98. attēls. Renovētā ēka
Jūrmalā, Jelgavas ielā 1
(mūsdienas; *GoogleMaps*).

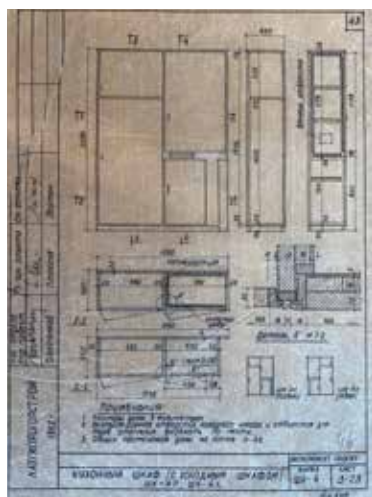

Jūrmalā uzceltā eksperimentālā dzīvojamā ēka rādīja vienu no iespējamiem laikmetīgiem risinājumiem. Platie logi un lodžijas telpiski saistīja iekštelpu ar apkārtējo dabu. Ieguva ne tikai dzīvoklis, bet tikpat lielā mērā arī ēkas ārējais izskats – ēka vairs nebija blīva un masīva āra telpas robeža, bet uzirdināta ķermeniska struktūra, kas organiski ieaugusi āra telpā [134].

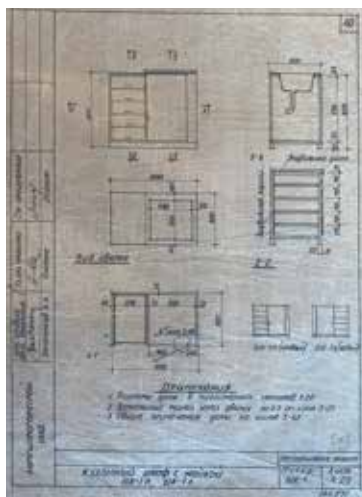
Runājot par dzīvokļu telpisko izveidojumu, jāuzsver pozitīva tendence pēc telpiski apvienota, bet reizē variabla dzīvokļa tipa. Šāds dzīvoklis vislabāk organizēja vienotu ģimenes dzīvi, tā tehniskais izveidojums (bīdāmās sienas, u. c.) nodrošināja iespēju uz laiku nodalīt telpas atsevišķu ģimenes locekļu vajadzībām. Virtuves tiešais saistījums ar dzīvojamo istabu veicināja un atviegloja ģimenes locekļu kontaktu, otra izeja no virtuves (caur vannasistabu) uz gaiteni nodrošināja arī izolētu virtuves un istabas izmantošanu [85].

Bulduru jaunbūvē rasta iespēja veidot dzīvokļu paplašinājumu lodžiju veidā un izmēģināt šo republikas celtniecībā samērā maz lietoto ēku tipu [135].

Bulduru dzīvojamās ēkas sekcijas veidotas no viena, divu un trīs istabu dzīvokļiem. Katrā no šiem dzīvokļiem bez dzīvojamām istabām ar iebūvētiem skapjiem bija vannasistaba, virtuves bloks ar iebūvētu iekārtu – plašu iebūvētu darba virsmu, izlietni, produktu un trauku skapi, «aukstuma skapi». Projektā izstrādāti dažādi sanitāro mezglu risinājumi. L. Oses kā galvenās projekta arhitektes vadībā tiek izstrādātas logu aiņu bloku detaļas, balkona durvju detaļas, pastkastītes, iekaramie skapīši, virtuves skapīši, virtuves antresols, vannas antresols, skapju komplekts, palodzes, logu koka apdares, virtuves iekārta, iebūvētā virtuves iekārta ar ledusskapi [133].

99. attēls. Virtuves iekārta ar «aukstuma skapi» eksperimentālajai ēkai Bulduros (1962).

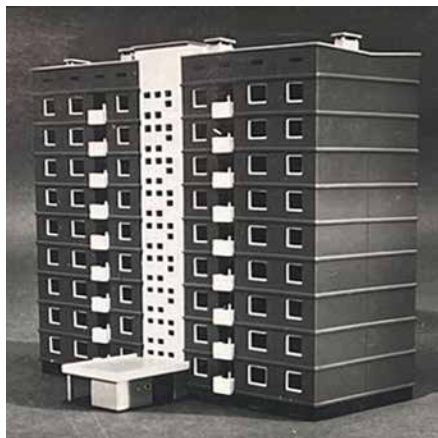
100. attēls. Virtuves iekārta ar izlietni eksperimentālajai ēkai Bulduros (1962).

Eksperimentāls deviņstāvu vienas sekcijas 36 dzīvokļu dzīvojamās ēkas projekts Rīgā un 119. sērijas tipveida dzīvojamās ēkas

1979. gadā tika projektēta deviņstāvu vienas sekcijas 36 dzīvokļu eksperimentālā dzīvojamā ēka Rīgā, Veidelotes un Grīvas ielā. Ēkai tika piesaistīts 119. sērijas tipa projekts. Projekta gaitā tika piesaistītas 1972. gadā izstrādātas mazās arhitektūras formas ēkas pieguļošajās zaļajās zonās un montāžas mezgli [136].

1-119. sērijas ēkas sāka būvēt 80. gadu sākumā, un tās atrodamas visos Rīgas jaunajos mikrorajonos. Šīs sērijas ēkas tika pilnībā projektētas Latvijā. Pirmā 119. sērijas ēka tika pabeigta 1980. gadā Vaidelotes ielā 11. Sastopamas piecu līdz deviņstāvu ēkas, kā arī – atsevišķos gadījumos – desmitstāvu ēkas. Savu popularitāti 119. sērija iemantoja ar veiksmīgo plānojumu un plašajām telpām, kā arī iespēju veikt vērienīgu dzīvokļa pārbūvi, nebaudoties nojaukt starpsienas. 119. sērija atšķiras no visām iepriekšējām ar to, ka cilvēks, ieejot dzīvoklī, vispirms nonāk nevis šaurā gaitenī, bet gan gaišā hallē, kas savienota ar lodžiju, virtuvi un dzīvojamo istabu. Šī halle ir elements, kas organiski savieno visas telpas. Istabu skaits – no divām līdz piecām. Ēku arhitekti ir Lidija Plakane (1922–1995), Lidija Ose (1922–1985), Mēdija Hnoha (1920–?), Maiga Žagare (1921 –2016), Lenvīta Dorofejeva (?–?). Būvzinženieri – G. Latsis, V. Jegorovs, V. Špagina, A. Lipinijs. 119. sērija ir vienīgā padomju laiku dzīvokļu sērija Latvijā, ko – lai arī ar nelielām modifikācijām – turpina būvēt arī mūsdienās [137]. Projekts ieguva atzinību ne tikai LPSR, bet arī PSRS Tautas saimniecības

sasniegumu izstādē, kur L. Oses kolēģei un draudzenei L. Plakanei tika piešķirta zelta medaļa, projektēšanas institūtam – pirmās pakāpes diploms [137].

101. attēls. Tipveida projekta 119. sērijas deviņstāvu eksperimentālās ēkas makets (20. gadsimta 70. gadi).

102. attēls. Tipveida projekta 119. sērijas piecstāvu eksperimentālā ēka Ilģuciemā, V. Tereškovas (tagad Buļļu) ielā (20. gadsimta 70. gadi).

103. attēls. Tipveida projekta 119. sērijas deviņstāvu dzīvojamās ēkas vienistabas dzīvokļa plānojums (39,50 m²; 20. gadsimta 70. gadi).

104. attēls. Tipveida projekta
119. sērijas deviņstāvu dzīvojamās
ēkas divistabu dzīvokļa plānojums
(55,06 m²; 20. gadsimta 70. gadi).

105. attēls. Tipveida projekta
119. sērijas deviņstāvu dzīvojamās
ēkas trīsstabu dzīvokļa plānojums
(71,57 m²; 20. gadsimta 70. gadi).

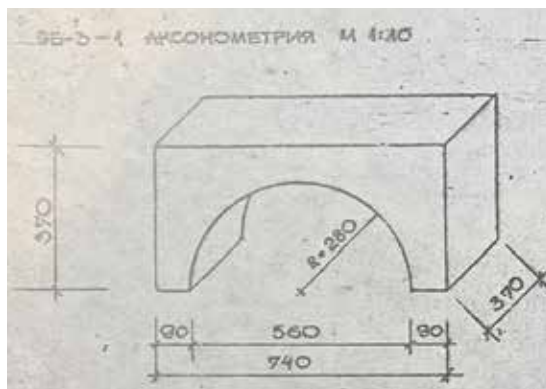

106. attēls. Tipveida projekta
119. sērijas deviņstāvu dzīvojamās
ēkas četrstabu dzīvokļa plānojums
(84,01 m²; 20. gadsimta 70. gadi).

1972. gadā tapa mazo arhitektonisko formu projekts AM-37 – saliekami dzelzsbetona elementi tipveida projektu ēku pagalmiem [136]. Galvenais institūta arhitekts Andrejs Aivars (1909–1975), Tipveida projektu nodaļas vadītāja Lidija Plakane (1922–1995), projekta galvenā arhitekte Lidija Ose (1922–1985).

Projektu papildina rasējumi, kur saliekamos dzelzsbetona elementus var lietot kā puķu podus, dekoratīvu sienu, soliņu, atkritumu urnas u. tml. Projekta pielikumā tika izstrādāti žogi, kā arī veļas žāvēšanas laukumi.

107. attēls. Mazās arhitektoniskās formas tipveida projektam AM-37 – saliekami dzelzsbetona elementi: EB-3; EB-4; apmales; dekoratīvās sienas; smilšskaste; akmens soli (1972).

108. attēls. Saliekamo dzelzsbetona konstrukciju un koka soliņi Ķīpsalā (2008).

109. attēls. Saliekamo dzelzsbetona konstrukciju atkritumu urnas Ķīpsalā (2008).

Citi Lidijas Oses projekti

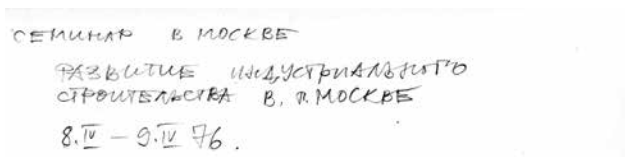
1954. gadā, strādājot «Sojuzgiprotorg» Baltijas filiālē, tika izstrādāts gastronomijas veikla projekts Kr. Barona un Marksa (tagad Ģertrūdes) ielas stūrī (celtniecība sākta 1956. gadā).

1959. gadā, strādājot «Latgiprogorstroj», tika izstrādāts eksperimentālo ēku rajons Maskavas dienvidrietumu daļā.

110. attēls.
L. Ose
komandējumā
(iespējams,
Maskavā,
20. gadsimta
60. gadi).

111. attēls.
L. Ose seminārā
Maskavā (1976).

1964. gadā, strādājot «Latgiprogorstroj», tika izstrādāts tipveida zonālās sērijas lielpaneļu dzīvojamo ēku projekta piedāvājums celtniecībai pilsētās un pilsētciematos.

1965. gadā, strādājot «Latgiprogorstroj», tika izstrādāts tipveida guļamrajona (vai kopmītņu) ēkas projekts 240 cilvēkiem, 12-02-7, Jelgavā, Paegles ielā 26 (celtniecība sākta 1966. gadā).

1965. gadā, strādājot «Latgiprogorstroj», tika izplānots mikrorajons Jelgavā, Komjaunatnes un Stacijas ielā (celtniecība sākta 1966. gadā).

1967. gadā, strādājot «Latgiprogorstroj», tika izprojektēta eksperimentāla 36 dzīvokļu ēka Ogrē, Bērzu alejā 6A (ar piesaisti citām ēkām (celtniecība sākta 1969. gadā).

112. attēls.
Eksperimentālā
36 dzīvokļu ēka
Ogrē (mūsdienas;
GoogleMaps).

1967. gadā, strādājot «Latgiprogorstroj», tika uzprojektēta divpadsmitstāvu 71 dzīvokļu dzīvojamā ēka ar nesošām ķieģeļu starpsienām (12-LK-G-67; celtniecība sākta 1968. gadā).

20. gadsimta 60. gadu beigās un 70. gadu sākumā, L. Ose izstrādāja tipveida projektu 103., 104. un 119. sērijas ēku uzlabošanai.

20. gadsimta 70. gadu beigās, pirms došanās pensijā, L. Ose izstrādāja perspektīvās dzīvokļu celtniecības (līdz 2000. gadam) LPSR projektu priekšlikumu.

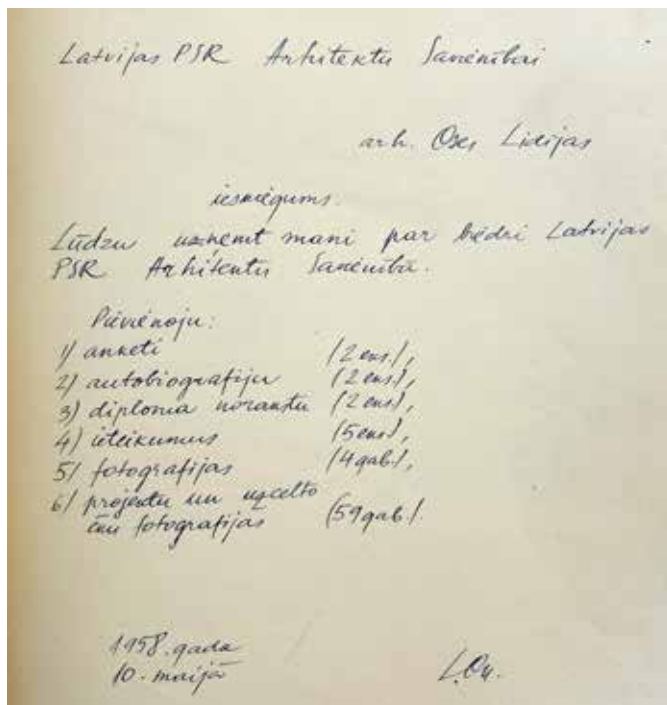
20. gadsimta 60. gados, iespējams, projektējusi ģimenei piederošo vasarnīcas ēku Pabažos.

113. attēls.
Pie savas
vasarnīcas Pabažos,
L. Oses projekts
(20. gadsimta
60. gadu beigās).

Prēmijas un apbalvojumi

1958. gada 16. maijā L. Ose tika uzņemta LPSR Arhitektu savienībā, biedra kartes Nr. 11639 (sākotnēji bijis Nr. 8022) [3; 29. lp.].

114. attēls. L. Oses iesniegums LPSR Arhitektu savienībai par uzņemšanu biedru skaitā (1958).

1959. gadā starptautiskā konkursā iegūta sestā vieta par eksperimentāla dzīvojamā rajona projektu Maskavas dienvidrietumu daļā.

1961. gadā kopā ar darba kolēģi M. Staņu un vīru R. Rudzīti iegūta pirmā un otrā prēmija par konkursa projektiem «Projektēšanas institūta nams Pārdaugava» [138].

Lidija Ose (1922–1985) 1967. gadā kopā ar Martu Staņu (1913–1972), Mēdiju Hnohu (1920–?), Regīnu Janušāni (1930–2018), Lidiju Plakani (1922–1995), Maigu Žagari (1921–2016), Rūdolfu Kuzņecovu (1935–?), V. Mišinu iegūst trešo prēmiju par Sporta kompleksa Lucavsalā «15567» projektu. Uz divām Daugavas salām, Lucavsalas un Zaķusalas, bija nolemts izveidot republikas sporta centru. Bija paredzēta segta arēna hokejam, boksam, basketbolam un volejbolam ar tribīnēm 10000 skatītāju vietām, atklāts ziemas stadions (6000 vietu) ar mākslīgā ledus slidskrējēju ceļu. Uz salām bija paredzēts arī peldēšanas centrs (1500 skatītāju vietas), velotreks, vieglatlētikas manēža ar

2024/8

5000 skatītāju vietām, laukumi arī tenisam, golfam, rokasbumbai u.tml., kā arī futbola laukums un šautuve. Kopumā bija paredzētas 60 000 skatītāju vietas [139, 140].

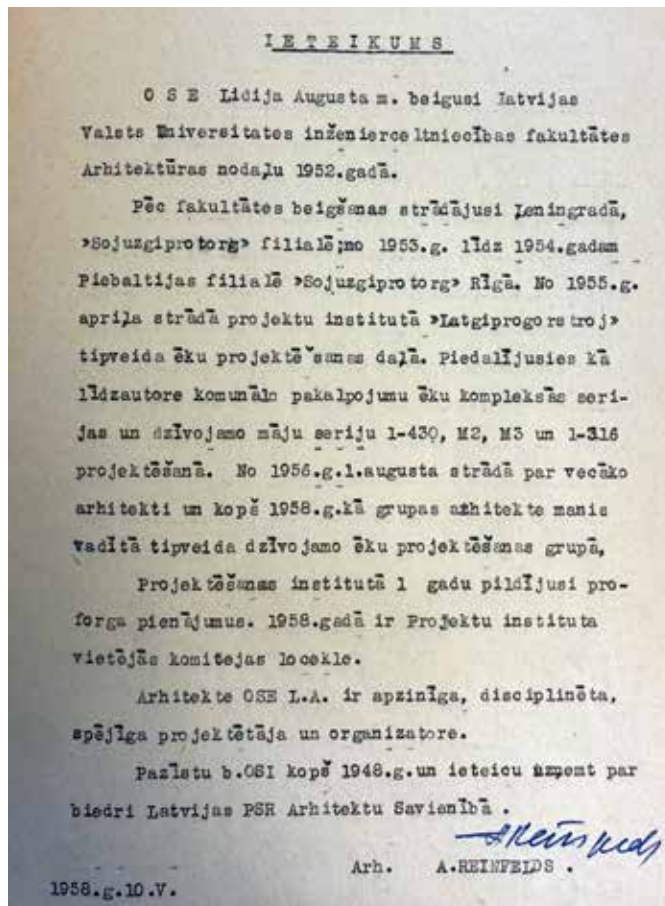
1969. gadā L. Osei tika piešķirta «Latgiprogorstroj» Goda apliecība saistībā ar institūta 25 gadu jubileju [11].

1970. gadā ieguvusi LPSR Ministru Padomes pirmo prēmiju par deviņstāvu 467. sērijas dzīvojamās ēkas projektēšanu un realizāciju.

1971. gadā ieguvusi bronzas medaļu par piecstāvu un deviņstāvu dzīvojamo ēku projektēšanu un realizāciju [11].

1973. gadā ieguva LPSR Ministru Padomes otro prēmiju par piecstāvu 103. sērijas dzīvojamās ēkas projektēšanu un realizāciju [3; 30. o. p. lp.].

L. Ose bijusi LPSR Arhitektu savienības valdes locekle (1962–1963), Baltijas LPSR Arhitektu savienības biedre (1962–1963), LPSR Arhitektu savienības Dzīvojamo un sabiedrisko ēku radošās sekcijas biedre (kopš 1970), [3; 32. lp.].

115. attēls. Projektēšanas institūta arhitekta A. Reinfelda atsauksme par L. Osi LPSR Arhitektu savienībai (1958).

Nobeigums

L. Oses ieguldījums padomju laika arhitektūrā ir neatsverams, par to liecina daudzas atzinības, prēmijas un apbalvojumi. Ar savu organizatorisko rīcību, spējīgo projektēšanas darbu, precizitāti, izcilo darba plānošanu un tehnisko domāšanu L. Ose bija viena no 20. gadsimta 50., 60. un 70. gadu slavenām arhitektēm sievietēm, kuras projektējušas ne vienu vien LPSR un PSRS dzīvojamo rajonu, kuros cilvēki dzīvo vēl mūsdienās. Neaizmirstams ir arī arhitektes ieguldījums pilsētu klubu, kultūras centru un kinozāļu projektēšanā. Uzteicams ir arhitektes ieguldījums arī iebūvēto mēbeļu projektēšanā un mazo arhitektūras formu dizainā tipveida dzīvojamo ēku pagalmos.

Lidija Ose mirusi 1985. gada 6. septembrī, zemes klēpī guldīta blakus mātei un tēvam Rīgā, 1. Meža kapos.

116. attēls. L. Ose darbavietā «Latgiprogorstroj», Gorkija iela 38. Galvenā arhitekte (20. gadsimta 60. gadi).

ATSAUCES

- [1] Emma Osis [tiešsaiste]. <https://www.geni.com/people/Emma-Osis/6000000148725736879> [citēts: 09.08.2023].
- [2] Lidija Osis. *Tēvija*, 1942. gada 15. oktobris, Nr. 239, 4. lpp.
- [3] Latvijas Valsts arhīvs (turpmāk – LVA) 273. f., 2. apr., 141. l., 23., 23. o. p., 25., 29., 30., 30. o. p., 32. lp.
- [4] Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk – LVVA) 7427. f., 1. apr., 20862. l., 11. lp.
- [5] Jānis Teteris. *Rīgas Balss*, Nr. 127, 1966. gada 2. jūnijs, 7. lpp.
- [6] Jānis Teteris. *Skolotāju avīze*, Nr. 22, 1966. gada 1. jūnijs, 4. lpp.
- [7] Ievas Peņiņas privātais arhīvs.
- [8] Rihards Rudzītis [tiešsaiste]. <https://www.geni.com/people/Richard-Rudzitis/6000000019358912896> [citēts: 04.07.2024].
- [9] **Marianna Ieviņa**. Mirusi arhitekte Lidija Ose. *Laiks*, Nr. 9, 1985. gada 11. decembris, 4. lpp.
- [10] **LPSR Arhitektu savienība**. Lidija Ose. *Literatūra un māksla*, Nr. 41, 1985. gada 11. oktobris, 14. lpp.
- [11] «Latgiprogorstroj albums» 1970.–1977. gads. Arhīvs «Pilsētprojekts».
- [12] **Jānis Krastiņš**. Arhitektūras stili Latvijā [tiešsaiste]. http://e.znet.lv/Arhitekt_stili_Latvija_Text.pdf [citēts: 12.01.2024].
- [13] Par celtniecības industriālo metodu plašu ieviešanu, celtniecības kvalitātes uzlabošanu un izmaksas pazemināšanu. *Ciņa*, Nr. 307, 1954. gada 28. decembris, 2. lpp.
- [14] **Jānis Aizpors**. Kādus dzīvokļus privatizēsim? *Diena*, Nr. 301, 1994. gada 27. decembris, 9. lpp.
- [15] **Krastiņš, J., Strautmanis, I., Dripe, J.** Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām. Izdevniecība «Baltika», 1995, 192. lpp.
- [16] M sērija: mājas vasarnīcu ciematiem ar pilsētas komfortu [tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.buvbaze.lv/lv/articles/1125-m-serija-majas-vasarnicu-ciematiem-ar-pilsetas-komfortu.html> [citēts: 20.09.2024].
- [17] LVA 1345. f., 8. apr., 14. l.
- [18] LVA 1345. f., 8. apr., 15. l.
- [19] LVA 1345. f., 8. apr., 16. l.
- [20] LVA 1345. f., 8. apr., 97. l.
- [21] LVA 1345. f., 8. apr., 98. l.
- [22] LVA 1345. f., 8. apr., 99. l.
- [23] LVA 1345. f., 8. apr., 100. l.
- [24] LVA 1345. f., 8. apr., 101. l.
- [25] LVA 1345. f., 8. apr., 102. l.
- [26] LVA 1345. f., 8. apr., 103. l.
- [27] LVA 1345. f., 8. apr., 104. l.
- [28] LVA 1345. f., 8. apr., 105. l.
- [29] LVA 1345. f., 8. apr., 106. l.

-
- [30] LVA 1345. f., 8. apr., 107. l.
- [31] LVA 1345. f., 8. apr., 299. l.
- [32] LVA 1345. f., 8. apr., 300. l.
- [33] Hruščovka [tiešsaiste]. <https://lv.wikipedia.org/wiki/Hru%C5%A1%C4%8Dovka> [citēts: 10.10.2024].
- [34] **Tihvinskis, V.** II Āgenskalna priedes. *Rīgas Balss*, Nr. 138, 1959. gada 13. jūnijs, 4. lpp.
- [35] Priedes nurdzēja un nīrbēja [tiešsaiste]. <https://www.diena.lv/raksts/kd/maksla/priedes-nurdzeja-un-nirbeja-14223717> [citēts: 01.09.2024].
- [36] LVA 1345. f., 8. apr., 37. l., 3a. lpp.
- [37] LVA 1345. f., 8. apr., 38. l.
- [38] LVA 1345. f., 8. apr., 40. l.
- [39] LVA 1345. f., 8. apr., 41. l.
- [40] LVA 1345. f., 8. apr., 43. l.
- [41] LVA 1345. f., 8. apr., 44. l.
- [42] LVA 1345. f., 8. apr., 45. l.
- [43] LVA 1345. f., 8. apr., 46. l.
- [44] LVA 1345. f., 8. apr., 47. l.
- [45] LVA 1345. f., 8. apr., 314. l.
- [46] LVA 1345. f., 8. apr., 48. l.
- [47] LVA 1345. f., 8. apr., 315. l.
- [48] LVA 1345. f., 8. apr., 50. l.
- [49] LVA 1345. f., 8. apr., 51. l.
- [50] LVA 1345. f., 8. apr., 52. l.
- [51] LVA 1345. f., 8. apr., 316. l.
- [52] LVA 1345. f., 8. apr., 53. l.
- [53] LVA 1345. f., 8. apr., 55. l.
- [54] LVA 1345. f., 8. apr., 56. l.
- [55] LVA 1345. f., 8. apr., 58. l.
- [56] LVA 1345. f., 8. apr., 59. l.
- [57] LVA 1345. f., 8. apr., 60. l.
- [58] LVA 1345. f., 8. apr., 317. l.
- [59] LVA 1345. f., 8. apr., 61. l.
- [60] LVA 1345. f., 8. apr., 62. l.
- [61] LVA 1345. f., 8. apr., 63. l.
- [62] LVA 1345. f., 8. apr., 64. l.
- [63] LVA 1345. f., 8. apr., 318. l.
- [64] LVA 1345. f., 8. apr., 319. l.
- [65] LVA 1345. f., 8. apr., 66. l.
- [66] LVA 1345. f., 8. apr., 67. l.
- [67] LVA 1345. f., 8. apr., 68. l.
- [68] LVA 1345. f., 8. apr., 73. l.
- [69] LVA 1345. f., 8. apr., 74. l.
- [70] LVA 1345. f., 8. apr., 75. l.

2024/8

- [71] LVA 1345. f., 8. apr., 77. l.
- [72] LVA 1345. f., 8. apr., 78. l.
- [73] LVA 1345. f., 8. apr., 79. l.
- [74] LVA 1345. f., 8. apr., 320. l.
- [75] **Aivars, A., Grundmanis, V.** No Āgenskalna priedēm līdz Juglai. *Māksla*, Nr. 4., 1961. gada 1. oktobris, 31. lpp.
- [76] LVA 1345. f., 8. apr., 291. l.
- [77] LVA 1345. f., 8. apr., 292. l.
- [78] LVA 1345. f., 8. apr. 293. l.
- [79] LVA 1345. f., 8. apr., 470. l.
- [80] LVA 1345. f., 8. apr. 471. l.
- [81] LVA 1345. f., 8. apr., 472. l.
- [82] LVA 1345. f., 8. apr. 473. l.
- [83] LVA 1345. f., 8. apr. 474. l.
- [84] LVA 1345. f., 8. apr. 511. l.
- [85] **Driba, Dz., Šusts, V.** Laikmetīgums un arhitektūra. *Māksla*, Nr. 3., 1964. gada 1. jūlijs, 28. lpp.
- [86] LVA 1345. f., 8. apr., 513. l.
- [87] LVA 1345. f., 8. apr., 321. l.
- [88] LVA 1345. f., 8. apr., 323. l.
- [89] LVA 1345. f., 8. apr., 325. l.
- [90] LVA 1345. f., 8. apr., 330. l.
- [91] LVA 1345. f., 8. apr., 327. l.
- [92] LVA 1345. f., 8. apr., 328. l.
- [93] LVA 1345. f., 8. apr., 329. l.
- [94] LVA 1345. f., 8. apr., 331. l.
- [95] LVA 1345. f., 8. apr., 333. l.
- [96] LVA 1345. f., 8. apr., 334. l.
- [97] LVA 1345. f., 8. apr., 335. l.
- [98] LVA 1345. f., 8. apr., 336. l.
- [99] LVA 1345. f., 8. apr., 337. l.
- [100] LVA 1345. f., 8. apr., 338. l.
- [101] LVA 1345. f., 8. apr., 339. l.
- [102] Tipveida dzīvojamā apbūve Rīgā [tiešsaside]. https://lv.wikipedia.org/wiki/Tipveida_dz%C4%ABvojam%C4%81_apb%C5%ABve_R%C4%ABg%C4%81 [citēts: 01.10.2024].
- [103] **Vasiļevskis, H.** Galvenais nosacījums – darba ražīgums. *Stars (Madona)*, Nr. 52, 1971. gada 1. maijs, 3. lpp.
- [104] **Masterovs, V.** 467. sērijai ceļamzīmi dzīvē! *Rīgas Balss*, Nr. 252, 1964. gada 23. oktobris, 2. lpp.
- [105] LVA 1345. f., 8. apr., 362. l.
- [106] LVA 1345. f., 8. apr., 363. l.
- [107] LVA 1345. f., 8. apr., 364. l.
- [108] LVA 1345. f., 8. apr., 368. l.

- [109] LVA 1345. f., 8. apr., 369. l.
- [110] LVA 1345. f., 8. apr., 370. l.
- [111] LVA 1345. f., 8. apr., 382. l.
- [112] LVA 1345. f., 8. apr., 383. l.
- [113] «Latgiprogorstroj albums I». Arhīvs «Pilsētprojekts».
- [114] 103. sērija [tiešsaiste]. https://m.cityreal.lv/info/dzivoklu-projekti/103-serija/?no_cache=1 [citēts: 12.06.2024].
- [115] 103. sērija – starp iecienītākajām [tiešsaiste]. <https://www.tvnet.lv/5709256/103-serija-starp-iecienitakajam> [citēts: 12.06.2024].
- [116] «Latgiprogorstroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
- [117] 104. sērija [tiešsaiste]. https://m.cityreal.lv/info/dzivoklu-projekti/104-serija/?no_cache=1 [citēts: 14.10.2024].
- [118] 104. sērija – trijos veidos [tiešsaiste]. <https://www.tvnet.lv/6148780/104-serija-trijos-veidos> [citēts: 14.10.2024].
- [119] **Lejnieks, J.** Marta Staņa. Vienkārši, ar vērienu. Pašvaldības aģentūra Rīga Pilsētas arhitektu birojs, 2013, 79. lpp.
- [120] LVA 1345. f., 9. apr. 2362. l., 1. lp.
- [121] LVA 1345. f., 9. apr. 2364. l., 1. lp.
- [122] LVA 1345. f., 9. apr. 2365. l.
- [123] LVA 1345. f., 9. apr., 3366. l.
- [124] LVA 1345. f., 9. apr. 2367. l.
- [125] LVA 1345. f., 9. apr. 2368. l.
- [126] LVA 1345. f., 9. apr., 2369. l.
- [127] LVA 1345. f., 8. apr., 388. l.
- [128] LVA 1345. f., 8. apr., 455. l., 1. lp.
- [129] LVA 1345. f., 8. apr., 461. l., 1. lp.,
- [130] LVA 1345. f., 8. apr., 462. l.
- [131] LVA 1345. f., 8. apr., 463. l.
- [132] LVA 1345. f., 8. apr., 1537. l.
- [133] LVA 1345. f., 8. apr., 1538. l.
- [134] Īsi. *Dzimtenes Balss*, Nr. 25, 1965. gada 8. jūnijs, 1. lpp.
- [135] **Savisko, V.** Ceļš jātūrpina. *Literatūra un Māksla*, Nr. 30, 1964. gada 25. jūlijs, 7. lpp.
- [136] LVA 1345. f., 9. apr., 2813. l.
- [137] **Pooks, P.** No putna lidojuma un tuvplānā. *Zvaigzne*, Nr. 10, 1973. gada 20. maijs, 1. lpp.
- [138] Trim institūtiem kopēja ēka. *Māksla*, Nr. 3, 1961. gada 1. jūlijs, 45., 46. lpp.
- [139] **Bulgakovs, G.** Vēlreiz par Rīgas centru. *Rīgas Balss*, Nr. 178, 1967. gada 1. augusts, 5. lpp.
- [140] **Bulgakovs, G.** Sporta salu projekti. *Padomju jaunatne*, Nr. 126, 1967. gada 28. jūnijs, 4. lpp.

ILUSTRĀCIJU AVOTI

1. attēls. Latvijas Valsts arhīvs (turpmāk – LVA) 2996. f., 14. apr., 3060. l.
2. attēls. LVA 2996. f., 14. l., 3144. apr.
3. attēls. LVA 7427. f., 1. apr., 20862. l., 20. lp.
4. attēls. LVA 7427. f., 1. apr., 20862. l., 11. lp.
5. attēls. LVA 7427. f., 1. apr., 20862. l., 12. lp.
6. attēls. Ievas Pepiņas privātais arhīvs.
7. attēls. Ievas Pepiņas privātais arhīvs.
8. attēls. Ievas Pepiņas privātais arhīvs.
9. attēls. LVA 2996. f., 16. apr., 25361. l.
10. attēls. LVA 7427. f., 1. apr., 14058. l., 1. lp.
11. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.
12. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.
13. attēls. Peipiņas privātais arhīvs.
14. attēls. Personāla dokumentu valsts arhīvs (turpmāk – PDVA) 959. f., 1. apr., 405. l., 9. lp.
15. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.
16. attēls. PDVA 366. f., 1. apr., 94. l., 106. lp.
17. attēls. PDVA 366. f., 1. apr., 94. l., 4. lp.
18. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.
19. attēls. LVA 273. f., 2. apr., 141. l. 25. lp.
20. attēls. LVA 273. f., 2. apr., 141. l. 41. lp.
21. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 14. l., 14. lp.
22. attēls. Arhitektūras muzejs (turpmāk – AM) O2-5.
23. attēls. AM O2-5.
24. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 16. l., 52. lp.
25. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9118551,24.1115717,3a,75y,7.61h,85.38t/data=!3m6!1e1!3m4!1sLaVYyQhWefkdBEHFS4UaFQ!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 13.10.2024].
26. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9524425,24.1832831,3a,50.2y,287.52h,92.9t/data=!3m6!1e1!3m4!1sslV2ymIN3VysHPmUJiAq3A!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 13.10.2024].
27. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 97. l., titullapa.
28. attēls. AM O2-7.
29. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 98. l., titullapa.
30. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 99. l., titullapa.
31. attēls. AM O2-7.
32. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 299. l., 30. lp.
33. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 99. l., 23. lp.

34. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 303. l., 247. lp.
35. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9244764,24.1689673,3a,46.9y,283.55h,99.37t/data=!3m6!1e1!3m4!1s_Ulz-DfNUvoggpO3nevnwQA!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 13.10.2024].
36. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9603242,24.0601636,3a,90y,234.76h,102.82t/data=!3m6!1e1!3m4!1s2swd70e2yyQThaP41dDns w!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 13.10.2024].
37. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9317742,24.161406,3a,75y,274.96h,105.87t/data=!3m6!1e1!3m4!1s79MMYRko-FBtLQ2WlxLwJQ!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 13.10.2024].
38. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9884665,24.1357547,3a,72.2y,353.28h,94.49t/data=!3m6!1e1!3m4!1s0VKZ7or4EBTKFKjIOkkt sg!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 13.10.2024].
39. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9718675,24.1341239,3a,75y,331.03h,100.89t/data=!3m6!1e1!3m4!1sL5C00mKsI3PxFK2TbUWT rw!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 13.10.2024].
40. attēls. D. Gedzjuna ģimenes fotoarhīvs [tiešsaiste]. <https://www.flickr.com/photos/designdust/5374704113> [citēts: 13.08.2024].
41. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 52. l., 23. lp.
42. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 37. l., 1. lp.
43. attēls. Tipveida projekta 1-316-1. sērijas ēkas fasādes rasējums ar lielpaneļu blokiem (1960). LVA 1345. f., 8. apr., 40. l., 10. lp.
44. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 41. l., 12. lp.
45. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 41. l., 13. lp.
46. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 41. l., 8a. lp.
47. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 46. l., 7a. lp.
48. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 66. l., 13. lp.
49. attēls. AM 02-6.
50. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 74. l., 10. lp.
51. attēls. AM 02-6.
52. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 77. l., 7a. lp.
53. attēls. «Latgiprogorstroj albums I». Arhīvs «Pilsētprojekts».
54. attēls. Par Āgenskalnu [tiešsaiste]. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=790880820945370&set=pcb.790881110945341> [citēts: 20.07.2024].
55. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 291. l., 16. lp.
56. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.com/maps/@56.9443133,24.0625347,3a,90y,121.46h,111.96t/data=!3m6!1e1!3m4!1saTA5eErczeDDcKum30U fRQ!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=tту&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wIKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 14.10.2024].
57. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 292. l., 15g. lp.

58. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.com/maps/@56.9443652,24.0641369,3a,37.6y,284.64h,94.09t/data=!3m6!1e1!3m4!1sCVwW0sR-bjH2EnSubZcVUw!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wiKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 14.10.2024].
59. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 471., 12. lp.
60. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 470., 6. lp.
61. attēls. AM 02-6.
62. attēls. AM 02-8.
63. attēls. AM 02-8.
64. attēls. AM 02-8.
65. attēls. AM 02-8.
66. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 513. l., 14. lp.
67. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 327. l., 24. lp.
68. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 329. l., 11. lp.
69. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 339. l., 11. lp.
70. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 372. l., 4. lp.
71. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 372. l., 10. lp.
72. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 378. l., 12. lp.
73. attēls. «Latgiprogorstroj albums I». Arhīvs «Pilsētprojekts».
74. attēls. «Latgiprogorstroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
75. attēls. *GoogleMaps* [tiešsaiste]. https://www.google.com/maps/@56.9250799,24.1684123,3a,75y,19.84h,108.36t/data=!3m6!1e1!3m4!1sic6wMeesf_Tsoq7bdqWAWg!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAwOS4wiKXMDSoASAFQAw%3D%3D [citēts: 10.10.2024].
76. attēls. «Latgiprogorstroj albums I». Arhīvs «Pilsētprojekts».
77. attēls. «Latgiprogorstroj albums I». Arhīvs «Pilsētprojekts».
78. attēls. «Latgiprogorstroj albums I». Arhīvs «Pilsētprojekts».
79. attēls. «Latgiprogorstroj albums I». Arhīvs «Pilsētprojekts».
80. attēls. «Latgiprogorstroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
81. attēls. «Latgiprogorstroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
82. attēls. «Latgiprogorstroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
83. attēls. «Latgiprogorstroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
84. attēls. «Latgiprogorstroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
85. attēls. LVA 1345. f., 9. apr. 2361. l.
86. attēls. LVA 1345. f., 9. apr. 2361. l.
87. attēls. LVA 1345. f., 9. apr. 2361. l.
88. attēls. «Latgiprogortsroj albums III». Arhīvs «Pilsētprojekts».
89. attēls. LVA 1345. f., 9. apr. 2364. l., 15. lp.
90. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 388. l., 9. lp.
91. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 454. l., 1. lp.
92. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 455. l., 33. lp.

93. attēls. Metu konkursā Valmieras Kultūras centra pārbūvei saņemti septiņi piedāvājumi. 2016 [tiešsaiste]. <https://www.valmieraszinas.lv/metu-konkursa-valmieras-kulturas-centra-parbuvei-sanemti-septini-piedavajumi/> [skatīts: 10.10.2024].
94. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 461. l., 1. lp.
95. attēls. Jaņa Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzejs [tiešsaiste]. https://www.facebook.com/saldusrozentalamuzejs/photos/a.244101282449145/1935700399955883/?type=3&locale=ms_MY&rdr [citēts: 10.10.2024].
96. attēls. Saldus Tūrisma informācijas, kultūras un sporta centrs [tiešsaiste]. <https://kulturasdati.lv/lv/kulturas-centri/saldus-turisma-informacijas-kulturas-un-sporta-centrs> [citēts: 01.10.2024].
97. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 1537. l., 16. lp.
98. attēls. GoogleMaps [tiešsaiste]. https://www.google.lv/maps/@56.9793883,23.8506508,3a,75y,23.51h,97.58t/data=!3m6!1e1!3m4!1s6FNIsSKZhDQb1vOJDuMYwg!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MDkyNS4wIKXMDS oASAFQAw%3D%3D [citēts: 12/09/2024].
99. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 1538. l., 43. lp.
100. attēls. LVA 1345. f., 8. apr., 1538. l., 40. lp.
101. attēls. «Latgiprogostroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
102. attēls. «Latgiprogostroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
103. attēls. «Latgiprogostroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
104. attēls. «Latgiprogostroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
105. attēls. «Latgiprogostroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
106. attēls. «Latgiprogostroj albums II». Arhīvs «Pilsētprojekts».
107. attēls. LVA 1345. f., 9. apr., 2813. l., 2. lp.
108. attēls. Ilzes Gudro personīgais arhīvs.
109. attēls. Ilzes Gudro personīgais arhīvs.
110. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.
111. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.
112. attēls. GoogleMaps [tiešsaiste]. https://www.google.com/maps/@56.8158671,24.6059792,3a,75y,49.66h,108.86t/data=!3m6!1e1!3m4!1spNh7ASJq-CpuJ_ZCOObtVQ!2e0!7i16384!8i8192?coh=205409&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MDkyNS4wIKXMDS oASAFQAw%3D%3D [citēts: 23.07.2024].
113. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.
114. attēls. 273. f., 2. apr., 141. l., 24. lp.
115. attēls. LVA 273. f., 2. apr., 141. l., 36. lp.
116. attēls. Ievas Peipiņas privātais arhīvs.

ILZE GUDRO, *Dr. sc. ing.*, is currently Head of the Research Centre for Engineering History (RCEH) of Riga Technical University (RTU) and an Assistant Professor with the Institute of Architecture and Design of RTU. Her main academic interests include the history of Riga Technical University, engineering sciences, interior, furniture and product design, and materials science. She is a member of the team organizing the exhibitions of works of bachelor and master students of the Institute of Design Technologies of RTU and RCEH.

Address: 5 Paula Valdena Street, Room 107, Riga,

LV-1048, Latvia

Phone: +371 28897223

E-mail: ilze.gudro@rtu.lv

Ilze Gudro

Lidija Ose (Osis) – Architect of Standard Residential Buildings and Furniture Designer

The article summarizes for the first time information about Lidija Ose (1922–1985), an architect of Soviet-era standard (typical) residential buildings and designer of built-in furniture, a graduate of the Faculty of Architecture of the Latvian State University (1952). It reflects the architect's life and education, as well as her creative contribution during the period from the mid-1950s to the late 1970s when massive residential development took place and new standard multi-storey residential buildings were designed. The architect has contributed to the design, development, and construction of buildings of series M2, M3, 1-430, 1-316, 1-318, 103, 104, 119, and 467. L. Ose has also designed built-in kitchens, bathrooms, hallway furniture, building entrances, and interior and architectural elements (windows, balconies, doors, and their technical and structural details). Her work also includes cultural centres, clubs, cinemas, and a student dormitory. L. Ose has participated in several architectural design competitions, including for a sports centre on Lucavsala. Together with architects Marta Staņa (1913–1972), Imants Jākobsons (1934–1993), and Harolds Kandars (1927–2004), she participated in the design of the new building of the Daile Theatre at 75 Brīvības (then – Ļeņina) Street.

Keywords: «Latgiprogorstroj», «Pilsētprojekts», Lidija Ose, standard (typical) residential projects, Soviet-era architecture in Latvia.

IN MEMORIAM

JĀNIS AUZUKALNS (11.09.1936–21.08.2024)

2024. gada 21. augustā mūžībā aizgājis bijušais RTU docents, RTU Goda darbinieks (2003) *Dr. sc. ing.* Jānis Auzukalns.

J. Auzukalns dzimis 1936. gada 11. septembrī Kalsnavas pagastā, 1961. gadā absolvējis Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas (LLA) Lauksaimniecības mehanizācijas fakultāti (LMF), iegūstot inženiera mehāniķa specialitāti. Pēc LLA absolvēšanas J. Auzukalns turpināja strādāt LMF Materiālu stiprības un mašīnu elementu katedrā par asistentu (1961–1965) un vecāko pasniedzēju (1965–1975), kā arī vienlaikus par pusslodzes asistentu (1962–1967) Rīgas Politehniskā institūta (RPI; tagad – RTU) Jelgavas mācību konsultāciju punktā.

No 1968. līdz 1971. gadam bija Latvijas Zinātņu akadēmijas Polimēru mehānikas institūta aspirants, 1974. gadā aizstāvēja tehnisko zinātņu kandidāta grādu, kas 1992. gadā nostrificēts par *Dr. sc. ing.*

J. Auzukalna turpmākā pedagoģiskā un zinātniskā darbība bija saistīta ar RPI / RTU. Vispirms viņš bija Celtniecības fakultātes Būvmehānikas katedras vecākais pasniedzējs (1975–1976), vēlāk – docents (1976–1986), tad Tēlotājas ģeometrijas un rasēšanas katedras vadītājs un docents (1986–1997). No 1997. līdz 2013. gadam turpināja strādāt par docentu Tēlotājas ģeometrijas un inženiergrafikas profesora grupā un Datorizētās inženiergrafikas katedrā.

J. Auzukalna intereses aptvēra materiālu pretestību, tēlotāju ģeometriju, klasisko inženiergrafiku, kā arī datorizēto inženiergrafiku. Viņu saistīja viss jaunais, un ar lielu entuziasmu jau no pagājušā gadsimta 1980. gadu beigām viņš aktīvi iesaistījās datorizētās rasēšanas metožu ieviešanā studiju procesā, kas tolaik tikko parādījās. Viens no pirmajiem Latvijā viņš apguva 3D CAD/CAM datorizētās projektēšanas programmatūru SEMA un mācīja to studentiem. J. Auzukalns bija ļoti zinošs un izpalīdzīgs darba kolēģis un studentu cienīts docētājs.

J. Auzukalna docētie studiju kursi: būvmehānika; tēlotāja ģeometrija un inženiergrafika; projekciju un mašīnbūves rasēšana; datorizētā projektēšana. Zinātniskās pētniecības galvenais virziens – armēto plastiku stiprība. Ir vairāk nekā 20 zinātnisko publikāciju autors, 17 mācību metodisko darbu, t.sk. mācību grāmatu «Materiālu pretestība», «Tehniskā grafika», «Inženiergrafika», «Būvgrafika» un «Tēlotāja ģeometrija» līdzautors.

Brīvo laiku viņš pavadīja kopā ar bērniem un nodarbojās ar sportu, visvairāk viņam patika dambrete – 1963. gadā viņš šajā sporta veidā ieguva Padomju Sociālistisko Republiku Savienības meistarkandidāta titulu.

Apbedīts Jelgavas Meža kapos.

RTU profesors Modris Dobelis,
BMF Būvniecības inženierzinātņu institūts

ULDIS BĒRZIŅŠ
(25.04.1953–09.11.2023)

2023. gada 11. novembrī mūžībā devies arhitekts, Arhitektūras fakultātes praktiskais docents Uldis Bērziņš.

U. Bērziņš dzimis Rīgā 1953. gada 25. aprīlī. 1971. gadā ar teicamām sekmēm absolvējis prestižo Rīgas 1. vidusskolu un 1977. gadā ieguvis arhitekta kvalifikāciju Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU; tolaik – Rīgas Politehniskajā institūtā, RPI). Krietns profesionālā darba cēliens pagājis projektēšanas institūtā «Pilsētprojekts» (1977–1993). 1992. gadā kopā ar Alvi Zlaugotni un Annu Reinfeldi dibinājis Arhitektu biroju «TECTUM». 1997.–2000. gadā strādājis valsts AS «Rosme», kopš 2000. gada savas arhitekta prasmes licis lietā arhitektūras pakalpojumu uzņēmumā «Zenicoprojekts», kur darbojās kopā ar kolēģi un draugu Viktoru Valgumu (1948–2021).

U. Bērziņa domu pavediens allaž izcēlās ar precīzi strukturētu loģiku visā viņa teiktajā un secīgi atspoguļojās arī veiktajā. Bet paveikts ir daudz. Citu viņa radīto celtnu klāstā vismaz trīs noteikti ir starp tām, kuras laikam gan zina jebkurš rīdzinieks un ne tikai rīdzinieks vien. Kopā ar kolēģiem V. Valgumu, A. Zlaugotni u. c. projektēta «Rietumu bankas ēka» Rīgā, Vesetas ielā 7 (2010) un «Swedbank» augstceltne Balasta dambī 1a (2001–2004). Turpat netālu Ķīpsalā esošā izstāžu halle Āzenes ielā 8 k-1 (2000) ir gandrīz vienpersonisks U. Bērziņa auklējums. Arī pirms tam turpat blakus uzceltā izstāžu halle, kas sākotnēji bija domāta kā RTU sporta nams, tapusi ar viņa līdzdalību. Sadarbībā ar V. Valgumu izprojektētas un uzceltas arī citas iespaidīgas ēkas – viesnīca «Avalon» Kalēju ielā 70/72 (2008), biroju ēka Pērnavas ielā 83 (2017–2018), dzīvojamā ēka Strēlnieku ielā 7 (2015), kā arī dzīvojamās ēkas Olainē, Valmierā, Aizkrauklē, Daugavpilī, Jūrmalā u. c. Viņa darbi izpelnījušies vairākas atzinības dažādās arhitektūras sniegumu skatēs.

Pēdējos gados U. Bērziņš vairs aktīvi nepiedalījās arhitektūras radošajos procesos, toties visus spēkus un enerģiju veltīja jauno arhitektu profesionālajai izaugsmei. Pedagoģisko darbu RTU

Arhitektūras fakultātes praktiskā docenta amatā viņš līdztekus arhitekta praksei sāka jau 2002. gadā un turpināja to līdz pat pēdējam elpas vilcienam.

Viņa pieredze reālajā projektēšanā bija neatsverama vērtība arhitektiem nepieciešamo daudzveidīgo prasmju apguves gaitā. Arhitektūra ir ne tikai māksla šī jēdziena tēlainajā izpratnē, bet arī māksla radīt telpu atbilstoši milzum daudz nosacījumiem un regulējumiem, un U. Bērziņš vienmēr zināja pareizo punktu atbilstošajā normatīvajā aktā, prata to izskaidrot studentiem nevis kā radošās brīvības ierobežojumu, bet gan kā instrumentu, kas izmantojams, lai veicinātu vides kvalitāti.

U. Bērziņš bija profesionālās ētikas paraugs. Viņam patiesi spēja pēdējā laikā sadarītais Rīgas pilsētvidē un rūpēja viss, ko var paveikt dzīves telpas uzlabošanas nolūkā. Viņa atziņas paliks stingrākais pamats kolēģa piemiņai.

RTU Arhitektūras fakultātes vārdā
profesors Jānis Krastiņš

MĀRIS GREBSTELIS
(01.04.1952–29.11.2023)

2023. gada 29. novembrī mūžībā aizsaukts ilggadējais RTU Autotransporta nodaļas vadītājs Māris Grebstelis.

M. Grebstelis dzimis 1952. gada 1. aprīlī Madonā. 1985. gadā absolvējis Rīgas Politehnisko institūtu (no 1990 – RTU), iegūstot inženiera mehāniķa kvalifikāciju specialitātē «Automobiļi un automobiļu saimniecība». Darba gaitas viņš sāka 1970. gadā Latvijas Valsts universitātes Fizikas un matemātikas fakultātes laboranta amatā, pēc dienesta padomju armijā (1970–1972) strādāja par meistaru. Sekoja inženiera darbs Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Zinātņu akadēmijas Polimēru mehānikas institūtā (1974–1985). Pēc inženiera studijām M. Grebstelis strādāja ar savu specialitāti saistītu darbu – bija laboratorijas vadītājs Rīgas autobusu fabrikā (1985–1988), darbnīcu vadītājs Latvijas Komunistiskās partijas Centrālkomitejas Autobāzē (1988–1991). Kopš 1991. gada aprīļa viņa darbavieta bija RTU. Mainoties struktūrvienību nosaukumiem, amats bijis gan Autosaimniecības, gan Autokombināta priekšnieks, tad Autotransporta nodaļas vadītājs, visbeidzot no 2019. gada – Tehniskās un transporta nodaļas vadītāja vietnieks. Strādāja RTU līdz 2023. gada vasarai. Vairāk nekā 30 gadu M. Grebstelis uzticīgi un godprātīgi strādāja universitātē, rūpējoties par RTU autoparku un nodrošinot visus kolēģiem nepieciešamos autotransporta pakalpojumus. Vienmēr laipns, atsaucīgs, izpalīdzīgs, gatavs darbam veltīt vairāk laika un pūļu, nekā prasa pienākums. Viņš mīlēja plēst jokus un allaž atrada labu vārdu, ar ko uzmundrināt kolēģus.

Brīvajā laikā Māris labprāt devās dabā, makšķerēja, vēroja putnus un fotografēja. Ne viens vien kolēģis svētku reizēs saņēma viņa iemūžinātas dabas ainiņas. Nodarbojies arī ar ūdenstūrismu un piedalījies sacensībās Polijā (1989).

Profesore Alīda Zigmunde

EGONS LAVENDELIS
(20.12.1934–18.10.2023)

2023. gada 18. oktobrī 88 gadu vecumā mūžībā devies inženieris mehāniķis, Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) emeritētais profesors (2003), bijušais Rīgas Politehniskā institūta / RTU rektors (1985–1999), Goda darbinieks (1986), valsts emeritētais zinātnieks (2004), Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) akadēmiķis (1989) Egons Lavendelis.

E. Lavendelis dzimis 1934. gada 20. decembrī Rīgā. Pēc Rīgas industriālā politehnikuma absolvēšanas (1952) studēja Latvijas Valsts universitātes Mehānikas fakultātē. Pēc inženiera diploma saņemšanas 1957. gadā sāka strādāt savā *alma mater* par asistentu, 1958. gadā turpināja darbu atjaunotā Rīgas Politehniskā institūta (RPI, no 1990 – RTU) Teorētiskās mehānikas un materiālu pretestības katedrā (1958–1962), Materiālu pretestības katedrā (1962–2004) par asistentu, docentu, no 1967. gada – profesoru. 20 gadu vadīja Materiālu pretestības katedru (1965–1985), līdz kļuva par RPI rektoru (1985–1999), bija arī Mehānikas institūta direktors (1994–1999).

E. Lavendelis bija uzņēmuma «Getliņi Eko» ģenerāldirektors (2000–2003), LZA Senāta loceklis (1996–2001), vadījis mehānikas zinātņu skolu, kas bija atzīta Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā un ārvalstīs, bija Eiropas Zinātņu akadēmijas īstenais loceklis inženierzinātnēs (2003).

E. Lavendelis pētījis augstas elastības mehānikas, vibrotehnikas, mašīnu un mehānismu teorijas jautājumus, ir vairāk nekā 350 zinātnisko rakstu un astoņu zinātnisko monogrāfiju autors. Par sasniegumiem zinātnē, paveikto pedagoģiskajā un administratīvajā darbā saņēmis ordeni «Goda zīme» (1971), Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (LPSR) Zinātņu akadēmijas F. Candra prēmiju (1978), LZA Lielo medaļu (1994), Triju Zvaigžņu ordeni (2000), ieguvis LPSR Valsts prēmiju zinātnē (1988), LPSR Nopelniem bagātā zinātnes un tehnikas darbinieka (1984) nosaukumu. Mūsu augstskolas rektora amatā strādāja 14 gadu (1985–1999).

Profesore Alīda Zigmunde

PĒTERIS MILZARĀJS
(08.12.1935–25.08.2024)

Cienījamu gadu nastu mugurā, Latvijas arhitektu saimi atstājis kolēģis Pēteris Milzarājs – kluss, iecītīgs un daudzpusīgs darbarūķis. 1960. gadā ieguvis augstāko izglītību mūsu toreizējā arhitektūras skolā – Rīgas Politehniskā institūta (RPI) Celtniecības fakultātes Arhitektūras katedrā –, viņš strauji izvērsa radošo darbību visai plašā arhitekta profesionālo prasmju aptvērumā. Viņa realizēto darbu klāstā ir gan visdažādāko publisko ēku, gan daudzdzīvokļu dzīvojamo namu, gan viengimenes mājokļu pārbūves un jaunbūves, gan veselu apdzīvoto vietu vai atsevišķu kvartālu plānojumi. Viens no agrākajiem un arī pazīstamākajiem viņa veikumiem ir Liepājas koncertestrāde «Pūt vējiņi» (1960–1964) – leģendāra koncertvieta, kas ilgu laiku līdz ar Dzintaru koncertzāli bija tikai viena no Latvijā divām apjūmtajām šāda veida kultūras būvēm. Pēc viņa projektiem tapusi Saldus rajona ciemata «Druva» administratīvā ēka līdz ar visu ciemata plānojumu (1973), Ziemeļu elektrotīklu administratīvā ēka Valmierā (1974), Starpkolhozu celtniecības organizācijas administratīvā ēka Siguldā, vairāki veikali un kafejnīcas Rīgā, vairāk nekā 20 viengimenes dzīvojamās mājas, virkne pieminekļu un memoriālo ansambļu un vēl, un vēl.

P. Milzarāja vaļasprieks bija mūzika, bet radošo darbu viņš spējis sekmīgi savienot arī ar administratīviem pienākumiem. No 1967. līdz 1990. gadam viņš ir bijis projektu galvenais arhitekts Latvijas Kolhozu projektēšanas institūtā, tehniskās daļas galvenais arhitekts projektēšanas institūtā «Pilsētprojekts», galvenais arhitekts apvienībā «Silava», bet kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem – galvenais arhitekts RPI studentu projektu birojā.

Savas prasmes viņš nodevis arī jaunajai paaudzei. 1963.–1967. gadā bijis vecākais pasniedzējs RPI Celtniecības fakultātē, bet pedagoģiskajam darbam plašāk pievēries 1988. gadā, kad kļuvis par docentu RPI Arhitektūras un celtniecības fakultātes Grafikas un arhitektūras kompozīcijas katedrā. Kopš 1991. gada viņš pildījis dekāna vietnieka mācību darbā pienākumus atjaunotajā Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras fakultātē. Līdz 2007. gadam Pēteris Milzarājs

2024/8

vadījis praktiskās nodarbības studentiem arhitektūras projektēšanā un lasījis lekcijas studiju kursā «Ēku daļas», ar ko ciešā saistībā bija arī viņa pētījumi par Rīgas 19. un 20. gadsimta mijas ķieģeļu arhitektūru. Viņa teorētiskās zināšanas sakņojās iespaidīgā profesionālajā pieredzē un mērķtiecīgumā, ar kuru tika veikts ikviens darbs. Atcerēsimies kolēģi kā atsaucīgu, atbildīgu un ar smalku humora izjūtu apveltītu personību. Gaišu ceļu viņā saulē!

Profesors Jānis Krastiņš

ANDRIS OZOLS
(29.09.1943 – 18.08.2023)

2023. gada 18. augustā 79 gadu vecumā mūžībā devās inženieris elektriķis, ilggadējs Rīgas Politehniskā institūta (RPI) / Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) docētājs Andris Ozols.

A. Ozols dzimis 1943. gada 29. septembrī Jelgavā. Absolvējis vidusskolu Valmierā, tur arī sācis darba gaitas, strādājot par galdnieku Valmieras mēbeļu fabrikā. Pēc gada viņu iesauca padomju armijā, pēc tam – 1965. gadā – viņš kļuva par RPI Automātikas un skaitļošanas tehnikas fakultātes (ASTF, no 2001 – Datorzinātnes un informācijas tehnoloģijas fakultāte) studentu, izvēloties automātikas un telemehānikas specialitāti. Ieguvis inženiera elektriķa kvalifikāciju un saņēmis augstskolas diplomu (1970), A. Ozols iestājās darbā Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Zinātņu akadēmijas Elektronikas un skaitļošanas tehnikas institūtā par inženieri. Viņa darbs bija saistīts ar automobiļu tehnisko diagnostiku un transporta kustības parametru pētīšanu.

1976. gada janvārī A. Ozols sāka strādāt savā *alma mater* par ASTF Elektromodelēšanas problēmu laboratorijas vecāko inženieri, jūnijā tika pārcelts darbā par vecāko pasniedzēju Automātikas un telemehānikas elementu un iekārtu katedrā, no kuras savukārt tika pārcelts uz Automātisko vadības sistēmu katedru, kur strādāja no 1976. gada oktobra līdz 1977. gada jūlijam. 1983. gadā A. Ozols atsāka darbu Automātisko vadības sistēmu katedrā vecākā pasniedzēja amatā, no 1988. gada jūlija kļuva par docentu. 1993. gadā, mainoties struktūrvienībām, pārcelts darbā uz Automātikas institūta Ciparu vadības un robotu tehnikas katedru, 1997. gadā – Datorvadības, automātikas un datortehnikas institūtu, pēc tam – Datorvadības sistēmu katedru. A. Ozols RTU strādāja līdz 2018. gada jūlijam. Zinātnē galvenie viņa darbības virzieni bija ceļu satiksmes integrētās vadības un informācijas sistēmas, datorvadība. Viņš izstrādāja, piemēram, luksofora zaļā signāla atlikušā laika fiksēšanas iekārtu, kas tika ieviesta Rīgas ielu krustojumos.

2024/8

1984. gadā ieguva tehnisko zinātņu kandidāta grādu, kas 1993. gadā nostrificēts par inženierzinātņu doktora grādu. Studiju laikā A. Ozols allaž tika minēts kā viens no labākajiem augstskolas sportistiem desmitcīņā. Viņš ierindots Latvijas visu laiku 200 labāko vieglatlētu vidū.

Profesore Alīda Zigmunde

IVARS RAŅĶIS

(01.10.1937–12.05.2024)

2024. gada 12. maijā mūžībā devies RTU Goda darbinieks (1997), ilggadējais profesors Ivars Raņķis (1937–2024).

I. Raņķis dzimis 1937. gadā. 1960. gadā absolvējis Rīgas Politehnisko institūtu (RPI; no 1990 – RTU). Darba gaitas sācis Rīgas elektromašīnbūves rūpnīcā, strādājot par inženieri (1958–1966).

No 1966. līdz 1968. gadam I. Raņķis studēja RPI Enerģētikas un elektrotehnikas fakultātes Rūpnieciskās un transporta elektrifikācijas katedras aspirantūrā. 1969. gadā ieguva tehnisko zinātņu kandidāta grādu. No 1973. līdz 1993. gadam bija docents RPI Automatizācijas elektrifikācijas piedziņas katedras docents. 1992. gadā zinātniskais grāds nostrificēts par habilitētā inženierzinātņu doktora grādu un gadu vēlāk ievēlēts par profesoru.

I. Raņķis bija viens no pirmajiem zinātniekiem Latvijā, kas pagājušā gadsimta 60. gados sāka veikt pētījumus par pusvadītāju enerģijas pārveidotājiem elektropiedziņas sistēmām. Sadarbībā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju un Rīgas Elektromašīnbūves rūpnīcu viņš piedalījās lieljaudas elektrotransporta vilces dzinēju bezkontakta ātruma regulēšanas sistēmu izstrādē uz tiristoru bāzes. Vēlāk I. Raņķis apkopoja teorētiskos un praktiskos rezultātus monogrāfijā par šādu sistēmu izveides un optimizācijas principiem. Izmantojot šo izstrādni, seši elektrovilcieni tika aprīkoti ar principiāli jaunajiem ātruma regulatoriem un sekmīgi darbojās Latvijā no 1969. gada līdz 1999. gadam. Vēlāk, 80. gados, profesors piedalījās elektroauto izstrādē — Latvijā tika izstrādāti tā dēvētie autokāri jeb iekrāvēji, kas rūpnīcās pārvadāja detaļas un dažādas citas kravas. Profesors I. Raņķis šajā jomā bijis atzīts speciālists visā toreizējā Padomju Savienībā.

Studentiem viņš lasīja lekcijas un vadīja studiju kursus par energoelektroniku, regulēšanas teorijas pamatiem, ražošanas procesu automatizācijas pamatiem, elektrotehnoloģiskām iekārtām, komutējamajiem pārveidotājiem.

2024/8

I. Raņķis ir vairāk nekā 230 zinātnisko un mācību metodisko darbu un grāmatu, piemēram, «Iekārtu vadības elektroniskie elementi un mezgli» (1997) u. c. autors. Viņam pieder 45 izgudrojumi.

Par nozīmīgu devumu enerģētikā 2013. gadā viņš saņēma «Latvenergo» gada balvu. Savukārt 2018. gadā I. Raņķis ieguva RTU emeritētā profesora nosaukumu.

RTU Datorzinātnes, informācijas tehnoloģijas un
enerģētikas fakultāte

ELMĀRS RIEKSTIŅŠ
(02.08.1934–16.06.2024)

2024. gada 16. jūnijā mūžībā devies ilggadējs Rīgas Tehniskās universitātes mācībspēks docents Elmārs Riekstiņš.

E. Riekstiņš dzimis 1934. gada 2. augustā Cēsu novadā. Viņš bija izcils inženieris, pedagogs un zinātnieks, kura dzīves ceļš un darba devums ir palicis mūsu atmiņās.

E. Riekstiņš absolvēja Rīgas Politehniskā institūta (RPI; no 1990 – RTU) Mehānikas fakultātes vakara nodaļu 1960. gadā, iegūstot inženiera mehāniķa kvalifikāciju. Pēc studiju beigām viņš tika uzaicināts darbā Mašīnbūves tehnoloģijas katedrā, kur strādāja par asistentu, iesākot zinātniskos pētījumus darbmašīnu dinamikas jomā. No 1961. līdz 1964. gadam E. Riekstiņš turpināja mācīties un strādāt zinātnisko darbu RPI aspirantūrā. Pēc aspirantūras beigām viņš atgriezās asistenta amatā, specializējoties metālgriešanas darbmašīnu konstrukcijā un aprēķinos.

1965. gadā E. Riekstiņu ievēlēja par vecāko pasniedzēju. 1966. gadā viņš sāka strādāt Mašīnbūves iekārtu katedrā. Par docentu viņš tika ievēlēts 1990. gadā. No 2003. līdz pat 2016. gadam E. Riekstiņš bija Mašīnbūves tehnoloģijas institūta Materiālu apstrādes tehnoloģiju katedras docents.

E. Riekstiņš bija ne tikai izcils profesionālis, bet arī visu cienīts kolēģis. Viņa darbi un padomi iedvesmojuši daudzus jaunos inženierus un zinātniekus. Atvadāmie no E. Riekstiņa ar dziļu cieņu un sirsnīgu pateicību par visu, ko viņš savā garajā mūžā ir paveicis un sasniedzis.

BMF Mašīnbūves un biomedicīnas inženierijas institūts

PĒTERIS ŠIPKOVS
(16.06.1944–20.01.2024)

2024. gada 20. janvārī pārtrūcis RTU profesora, Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) akadēmiķa *Dr. habil. sc. ing.* Pētera Šipkova dzīves paveidiens.

P. Šipkovs dzimis 1944. gadā Gulbenē. Ar izcilām sekmēm absolvējis Gulbenes 1. vidusskolu. 1971. gadā ieguvis Rīgas Politehniskā institūta (no 1990 – Rīgas Tehniskā universitāte, RTU) automatizācijas un mašīnbūves kompleksās mehanizācijas inženiera diplomu. Vēlāk turpinājis studijas aspirantūrā, aizstāvējis disertāciju «Siltumapgādes kombinētās shēmas lauksaimnieciskajā ražošanā» un 1986. gadā ieguvis tehnisko zinātņu kandidāta grādu, kas 1993. gadā nostrificēts par habilitētā inženierzinātņu doktora grādu.

Pētera Šipkova darba mūžs bija veltīts enerģētikas nozarei. Ilgus gadus viņš strādāja LZA Fizikāli enerģētiskajā institūtā, sākotnēji par vecāko inženieri, pēc tam – zinātnisko sekretāru, grantu vadītāju un institūta Enerģijas resursu laboratorijas vadītāju.

Viņa zinātniskais darbs saistīts ar atjaunīgo enerģijas avotu izmantošanas problēmām, kā arī ar enerģijas efektīvas izmantošanas, apgādes un drošības jautājumiem. Viņš ir īstenojis dažādus Eiropas Savienības projektus, vadījis Latvijas Zinātnes padomes sadarbības projektus un grantus, Izglītības un zinātnes ministrijas tirgus orientētus projektus, strādājis valsts pētījumu programmā «Modernu metožu un tehnoloģiju izpēte un izstrāde enerģētikā: videi draudzīgiem atjaunojamās enerģijas veidiem, enerģijas piegādes drošībai un enerģijas efektīvai izmantošanai». Savulaik, sadarbojoties ar Dānijas speciālistiem, realizēta lielākā Baltijā saules kolektora uzstādīšana Aizkrauklē. Enerģijas resursu laboratorijā izmēģināti bezreduktora vēja ģeneratoru eksperimentālie paraugi. Jāpiemin arī profesora devums jauno zinātnieku paaudzes izglītošanā un studentu zinātnisko darbu vadīšana.

P. Šipkovs ir vairāk nekā 140 zinātnisko darbu autors, trīs monogrāfiju un 11 grāmatu un brošūru līdzautors, saņēmis piecus patentus. Bijis daudzu starptautisku konferenču orgkomiteju loceklis,

aktīvi darbojies vairākās starptautiskās organizācijās *International Solar Energy Society, European Association for Solar Energy*, Pasaules Atjaunojamo energoresursu padomē u. c.

2010. gadā Pēteris Šipkovs ievēlēts par LZA īsteno locekli (akadēmiķi). 2019. gadā viņam piešķirts valsts emeritētā zinātnieka statuss.

P. Šipkova zinātniskais un pedagoģiskais darbs novērtēts ar dažādiem apbalvojumiem – LZA, AS« Latvijas Gāze» un Latvijas Izglītības fonda balvu (2008), LZA un «Itera Latvija» balvu (2012). 2020. gadā viņš saņēma AS «Latvenergo» un LZA profesora Alfrēda Vītola vārdbalvu par izcilu devumu enerģētikā.

Sabiedrisko attiecību departaments

LILITA RASMA TABARE

(13.02.1940–08.01.2024)

2024. gada 8. janvārī mūžībā devās ilggadējā kolēģe, RTU Goda darbiniece (1985) Lilita Rasma Tabare.

L. R. Tabare dzimusi 1940. gada 13. februārī Daugavpilī, absolvējusi Jēkabpils 1. vidusskolu (1958), Vecbebru lauksaimniecības tehnikumu (1961). Viņas pirmā darbavieta bija Rīgas Dārzu un parku trests. 1965. gada 10. novembrī L. R. Tabare sāka strādāt Rīgas Politehniskā institūta (no 1990 – Rīgas Tehniskā universitāte) Kadru daļā par mašīnrakstītāju, no 1966. gada novembra – par Mācību daļas inspektori, no 1973. gada septembra – par Kadru daļas vecāko inspektori, no 1990. gada – papildu darbā par inspektori Latvijas Jūras akadēmijā. 1994. gadā, mainoties augstskolas struktūrai, L. R. Tabare turpināja strādāt par Juridiskā un lietu pārvaldes dienesta, tad Personālvadības un lietvedības daļas vadošo speciālisti, papildus strādājot arī par vecāko inspektori. 2009. gadā viņas pamatdarbs atkal bija vecākā inspektore, no 2012. gada oktobra, reorganizējot atsevišķas RTU struktūrvienības, viņa bija Dokumentu pārvaldības nodaļas arhivāre, no 2016. gada aprīļa – arhiviste. 2017. gada sākumā no darba RTU L. R. Tabare aizgāja. RTU viņa nostrādāja vairāk nekā 50 gadu, savu darba pienākumus veicot apzinīgi un ar lielu atbildību.

Profesore Alīda Zigmunde

ULLA VILKA
(07.07.1973–11.08.2024)

Pēc smagas slimības 2024. gada 11. augustā mūžībā devusies mūsu kolēģe Ulla Vilka.

U. Vilka dzimusi 1973. gada 7. jūlijā Rīgā aktrises un mūziķa ģimenē. Pēc Rīgas 45. vidusskolas pabeigšanas iestājās Smiltenes tehnikumā, apgūstot veterinārmedicīnu. Viena no viņas dzīves lielākajām mīlestībām bija zirgi. Viss no mācībām brīvais laiks tika veltīts zirgiem – agrām rīta un vēlām vakara izjādēm un zirgu kopšanai. Pēc tehnikuma viņa vēlējās papildināt zināšanas studijās Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijā (tagad – Latvijas Lauksaimniecības un biotehnoloģiju universitāte), taču studijas nepabeidza. Vēlāk studēja vācu valodas filoloģiju, iegūstot vācu valodas filologa kvalifikāciju.

RTU U. Vilka sāka strādāt 2007. gada 3. augustā, ieņemot Saimniecības departamenta projektu vadītājas amatu. Strādājot RTU, paralēli ieguva bakalaura grādu nekustamā īpašuma pārvaldībā. Vēlāk strādāja Iepirkumu nodaļā, pēc pārmaiņām RTU struktūrā – Tiesiskā nodrošinājuma nekustamā īpašuma jautājumos nodaļā, pēdējā gadā – Īpašumu un investīciju departamentā, nodarbojoties ar nekustamā īpašuma jautājumiem.

Viņa bija cilvēks, uz kuru vienmēr var paļauties, ar lielu atbildības sajūtu un precizitāti viņa veica jebkuru uzdevumu. Godīga, laipna, apveltīta ar iniciatīvu un neatlaidību, zinoša un profesionāla. Kolēģi īpaši uzsver ne vien viņas profesionalitāti, bet arī viņas cilvēciskās īpašības. Ar savu inteligenci, atsaucību, sirsnību, dzīvesprieku un lielisko humora izjūtu viņa allaž mācēja radīt brīnišķīgu atmosfēru darba kolektīvā.

Lai arī slimības laikā U. Vilcai izdevās strādāt īsu laiku, viņas iesaistīšanās un līdzdarbošanās līdz pat pēdējam brīdim bija apbrīnojama. Stāvot pāri lielajām sāpēm un ciešanām, viņa neapstājās un darīja, kamēr vien spēja.

Ar pateicību un sirsnību atcerēsimies kolēģi, kuras mūžs šajā saulē aprāvēs pārlieku agri.

RTU Īpašumu un investīciju departaments

RĪGAS TEHNISKĀS UNIVERSITĀTES SVARĪGĀKO NOTIKUMU HRONOĻĢIJA

2023./2024. STUDIJU GADS

2023

1. septembrī

RTU studentu pilsētiņā Ķīpsalā notiek tradicionālie Iezvanīšanas svētki.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-iezvana-jauno-studiju-gadu>

9. septembrī

Pirmo reizi Latvijas triatlona vēsturē notiek Latvijas čempionāts akvatlonā (apvienojot divas disciplīnas – peldēšanu un skriešanu) studentiem, kurā RTU Rīgas Biznesa skolas (RBS) 2. kursa students Artūrs Liepa izcīna čempiona titulu, savukārt 3. vietā ierindojas RTU peldēšanas izlases sportists Maksis Maksimilians Veģeris.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-studenti-ar-panakumiem-starte-latvijas-studentu-cempionata-akvatlona>

9.–10. septembrī

RTU šahisti izcīna čempionu titulu Latvijas komandu čempionātā šahā.

https://sportacentrs.com/citi/11092023-latvijas_komandu_cempionata_saha_pirmo_re?is_mobile=0

13. septembrī

Lai veicinātu sadarbību un apspriestu iespējamās sadarbības jomas, RTU viesojas Malaizijas tehniskās universitātes *Universiti Malaysia Perlis (UniMAP)* vadība un studenti.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-apspriez-sadarbibu-ar-universiti-malaysia-perlis>

Arhitektūras fakultātē notiek RTU Kultūras centra organizētās Studentu dzejas dienas 2023 «No klasikas līdz modernismam».

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/kulturas-centrs-septembri-ieskandina-ar-dzejas-dienam>

14. septembrī

RTU rektors Tālis Juhna un AS «Latvijas Finieris» valdes priekšsēdētājs Jānis Ciems paraksta sadarbības līgumu, vienojoties par sadarbības stiprināšanu un zinātnietilpīgu risinājumu veicināšanu, lai panāktu efektīvu zināšanu pārnesi modernā izglītībā un darba vidē un mērķtiecīgu zinātnes un biznesa mijiedarbību.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-un-as-latvijas-finieris-stiprina-sadarbibu-izglitiba-un-zinatne>

Lai iepazītos ar Latvijas Kvantu iniciatīvu, RTU apmeklē ASV vēstniecības Latvijā atbildīgā pārstāve politikas un ekonomikas jomā Megana Dohertija Maiersa (*Meaghan Doherty Myers*).

15. septembrī

RTU apmeklē Eiropas Komisijas Pētniecības un inovāciju direktorāta ģenerāldirektors Marks Lemetrs (*Marc Lemaitre*), iepazīstoties ar universitātes ieguldījumu pētniecībā un inovāciju attīstībā.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-viesojas-eiropas-komisijas-petniecibas-un-inovaciju-direktorata-generaldirektors-marc-lemaitre?fbclid=IwAR1_uFjH_FtjiV-pvQCwsXE5UllFlsWRxmXWCCmXhvio-Hic5VfkHFK7Uil

17. septembrī

RTU volejbolistes izcīna 2. vietu Entuziastu volejbola līgā.

18. septembrī

RTU Liepājas Jūrniecības koledžas direktora amata pienākumus sāk pildīt Jānis Džeriņš.

19. septembrī

Notiek forums «Ūdeņradis mobilitātei un enerģijai», kurā pulcējas nacionāla un starptautiska mēroga enerģētikas nozares eksperti un notiek dažādu ar ūdeņradi darbināmo transporta veidu demonstrācija.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-notiks-starptautisks-forums-par-udenradi-transporta-un-enerģija>

20. septembrī

RTU sasniedz 262. vietu prestižajā starptautiskajā reitingā «*QS World University Rankings: Europe 2024*», ierindojoties Eiropas labāko universitāšu trīssimtniekā. Tā ir augstākā pozīcija šajā reitingā Latvijas augstskolu vidū.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-prestizaja-qs-world-university-rankings-europe-2024-atzita-par-labako-universitati-latvija?fbclid=IwAR3QeOxmLmkM1rqnBlTuxvXoeQ3qoweGeDvHbXl66hmemNS2pgtNzsR124w>

RTU Inženierzinātņu vidusskolas (IZV) direktores amatā darbu sāk Laura Fjodorova.

25. septembrī

RTU Senāta nolemj (protokola Nr. 675):

- piešķirt RTU Goda doktora nosaukumu Salento Universitātes (*University of Salento*), Itālija, rektoram profesoram Fabio Polliče (*Fabio Pollice*); Bergamo Universitātes (*University of Bergamo*), Itālija, rektoram, Inovāciju universitātes «U4I» (*University4Industry*) Direktoru padomes loceklim profesoram Serdžio Kavaljēri (*Sergio Cavalieri*) un Starptautiskā Tīrā ūdens institūta (ASV, Virdžīnija) zinātniskajam direktoram un vadošajam pētniekam profesoram Ašokam Vaseaštam (*Ashok Vaseashta*);
- piešķirt RTU augstāko apbalvojumu – RTU Goda zīmi – bijušajam studiju prorektoram (2007–2023) profesoram Uldim Sukovskim;
- piešķirt RTU Goda absolventa 2022 nosaukumu Eiropas Kodolpētījumu organizācijas (*CERN*) Nacionālā kontaktpunkta vadošajam pētniekam, RTU Daļiņu fizikas paātrinātāju tehnoloģiju institūta vadošajam pētniekam profesoram Tomam Torimam;
- atbalstīt RTU padomes lēmumu par RTU struktūrvienību reorganizāciju:
 - * no 2023. gada 1. novembra mainīt Starptautiskās sadarbības un ārzemju studentu departamenta nosaukumu uz Starptautiskās sadarbības departaments (SSD), iekļaujot tajā Starptautiskās mobilitātes nodaļu un izveidojot Ārvalstu reflektantu uzņemšanas nodaļu; SSD un Zinātnisko bibliotēku iekļaut Studiju prorektora dienestā; likvidēt Neklātienes un vakara studiju departamentu;
 - * no 2023. gada 1. novembra reorganizēt Personāla vadības un dokumentu pārvaldības departamentu, mainot tā nosaukumu uz Personāla vadības departaments (PVD) un nosakot, ka PVD ir divas nodaļas: Darba vides drošības nodaļa; Darba tiesisko attiecību pārvaldības nodaļa, ko izveido no jauna;

- * no 2024. gada 31. janvāra iekļaut Dokumentu pārvaldības nodaļu Administratīvā direktora dienestā kā atsevišķu struktūrvienību tiešā administratīvā direktora pakļautībā; likvidēt līdzšinējo Personāla nodaļu, tās funkcijas nododot PVD;
- * no 2024. gada 1. janvāra likvidēt Sadarbības koordinācijas centru;
- * no 2024. gada 1. februāra reorganizēt Juridisko departamentu, mainot tā nosaukumu uz Juridiskā atbalsta un dokumentu pārvaldības departaments (JADPD); iekļaut JADPD Administratīvā direktora dienesta sastāvā tiešā administratīvā direktora pakļautībā; noteikt, ka JADPD ir divas apakšstruktūrvienības: līdzšinējā Iepirkuma nodaļa, mainot tās nosaukumu uz Iepirkumu un pasūtījumu centrs; Dokumentu pārvaldības nodaļa; likvidēt Tiesiskā nodrošinājuma nekustamā īpašuma jautājumos nodaļu un Tiesiskā nodrošinājuma vispārīgajos jautājumos nodaļu, to funkcijas nododot JADPD;
- atbalstīt RTU padomes konceptuālo lēmumu par RTU fakultāšu reorganizāciju:
 - * apvienot Datorzinātnes un informācijas tehnoloģijas fakultāti (DITF), Elektronikas un telekomunikāciju fakultāti (ETF), E-studiju tehnoloģiju un humanitāro zinātņu fakultāti (ETHZF) un Elektrotehnikas un vides inženierzinātņu fakultāti (EVIF), izveidojot Datorzinātnes, informācijas tehnoloģiju un enerģētikas fakultāti (DITEF);
 - * apvienot Būvniecības inženierzinātņu fakultāti (BIF) un Mašīnzinību, transporta un aeronautikas fakultāti (MTAF), izveidojot Būvniecības un mašīnzinību fakultāti (BMF);
 - * reorganizēt Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultāti (MLĶF), pārveidojot to par Dabaszinātņu un tehnoloģiju fakultāti (DTF) un iekļaujot tajā Ūdens sistēmu un biotehnoloģiju institūtu un Vides aizsardzības un siltumsistēmu institūtu;
 - * reorganizēt Inženierekonomikas un vadības fakultāti (IEVF), saglabājot tās nosaukumu;
 - * reorganizēt Arhitektūras fakultāti, izveidojot Arhitektūras un dizaina institūtu (ADI) un iekļaujot tajā Dizaina tehnoloģiju institūtu;
 - * noteikt, ka jauizveidotās fakultātes un ADI darbu sāk no 2024. gada janvāra.

28. septembrī

RTU IZV telpās, Kronvalda bulvārī 1, atklāj RTU Starptautisko zinātņu un tehnoloģiju vidusskolu (SZTV), kas, sākot no 2024. gada septembra, angļu valodā piedāvās iegūt Kembridžas līmeņa vidējo izglītību *STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics)* jomās.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-atklas-starptautisko-zinatnu-un-tehnologiju-skolu-kura-skoleni-vares-iegut-kembridzas-limena-izglitiba>

28.-29. septembrī

RTU viesojas Korejas Attīstības institūta (*KDI School of Public Policy and Management*) delegācija, lai iepazītos ar RTU infrastruktūru, pārrunātu sadarbības iespējas un parakstītu Saprašanās memorandu.

<https://www.rtu.lv/en/university/for-mass-media/news/open/rtu-signs-a-memorandum-of-understanding-with-korea-development-institute-kdi-school-of-public-policy-and-management?fbclid=IwAR2nwF2FpJHQi0PAO4MjtOVWY4NF6A4MhFvFKUCeHBgQcfXaQtziDwMr4e4>

29. septembrī

Otro gadu RTU Zinātnes un inovāciju centrā (ZIC) notiek iedvesmas un tīklošanās pasākums «*Matchmaking Breakfast*».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ar-tiklosanas-brokastim-tiks-atklats-rtu-inovaciju-maratons>

Notiek pirmais Latvijas inovāciju ekosistēmas samits «*Innovate360°*».

<https://www.rtu.lv/lv/ievf/ievf-par-mums/ievf-zinas/atvert/notiks-pirmais-latvijas-inovaciju-ekosistemas-samits-innovate360>

Pirmo reizi Eiropā Starptautiskajā Ķīpsalas izstāžu centrā notiek pasākums «Lielākā prāta vētra pasaulē», pārspējot līdzšinējo Ginesa rekordu ideju ģenerēšanā. Pasākumu organizē RTU sadarbībā ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-parspej-lidzsjinejo-ginesa-rekordu-ideju-generesana>

<https://www.apollo.lv/7865757/rtu-ar-lielako-prata-vetru-pasaule-parspejusi-ginesa-rekordu>

RTU studentu pilsētiņā Ķīpsalā un zinātkāres centrā «Futurimo Rīga» notiek Zinātnieku nakts pasākumi.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/virtuala-un-neredzama-pasaule-un-inzenierzinatnu-parsteigumi-gaida-zinatnieku-nakts-apmekletajus-rtu>

<https://www.rtu.lv/lv/zinatne/zinatniskie-pasakumi/zinatnieku-nakts>

Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs Rīgas pilī RTU IZV pasniedz Lielo pūci, apliecinot skolēnu izcilo sniegumu valsts un starptautiskās olimpiādēs.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/valsts-prezidents-rtu-inzenierzinatnu-vidusskolai-pasniedz-lielo-puci-apliecinot-skolenu-izcilo-sniegumu-valsts-un-starptautiskaja-limeni>

Septembrī

Eiropas Aizsargapģērbu biedrība organizācijas valdē ieceļ RTU Individuālo aizsardzības līdzekļu testēšanas laboratorijas vadītāju profesori Ingu Dāboliņu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-profesore-inga-dabolina-klust-par-eiropas-aizsargapgerbu-biedribas-valdes-locekli>

RTU kopā ar Latvijas Universitāti (LU) izvirzās pirmajā vietā Latvijā prestižajā starptautiskajā reitingā «The Times Higher Education World University Rankings 2024» (THE WUR), ar vienādu kopējo punktu skaitu dalot kopēju pozīciju – 1001.–1200. vietu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-kopa-ar-lu-starptautiskaja-reitinga-the-times-higher-education-world-university-rankings-2024-ierindojas-pirmaja-vieta-latvija>

3. oktobrī

BIF Transportbūvju institūta direktors profesors Ainārs Paeglītis un RTU Padomnieku konventa priekšsēdētājs, Būvmateriālu ražotāju asociācijas valdes priekšsēdētājs Leonīds Jākobsons saņem būvindustrijas lielo balvu «Pamatakmens» par mūža ieguldījumu būvindustrijā. Titulu «Gada students, bakalaura 2023» iegūst BIF absolvents Tomass Kozlovskis, «Gada students, maģistrs 2023» AF absolvents Dāvis Jansons. Būvindustrijas lielās balvas partnera «KAAMOS» speciālbalvu «Gada students 2023» saņem BIF absolventi Elvijs Bojārs, Ieva Korna un Tomass Kozlovskis.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/godina-rtu-profesoru-ainaru-paegliti-par-buvindustrijai-veltitu-darba-dzivi>

RTU padome apstiprina fakultāšu reorganizāciju, ko 25.09.2023. sēdē atbalstījis RTU Senāts (protokola Nr. 675) un RTU Padomnieku konvents.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/apstiprina-rtu-fakultasu-reorganizaciju-atklata-konkursa-izvelesies-dekanus>

4. oktobrī

Lai stiprinātu Latvijas konkurētspēju izglītības, zinātnes un uzņēmējdarbības jomā, kā arī uzlabotu valsts novērtējumu inovāciju un konkurētspējas rādītājos, Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs izveidojis Valsts konkurētspējas komisiju, kurā strādās arī RTU inovāciju prorektore Liene Briede, MLĶF profesors Andris Šutka, RTU Rīgas Biznesa skolas pētniecības direktors Arkādijs Zvaigzne un RTU studentu mentors, Latvijas Kosmosa industrijas asociācijas prezidents Pauls Irbins.

[https://www.president.lv/lv/jaunums/
valsts-prezidents-izveido-valsts-konkuretspejas-komisiju](https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidents-izveido-valsts-konkuretspejas-komisiju)

[https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/
rtu-inovaciju-prorektore-un-petnieki-palidzes-stiprinat-latvijas-
konkuretspeju?fbclid=IwAR3jW8LXt_eQV403COpOeIpGe0eVyi72C3FH340Pm9-
ye6hvBMGMN3YJRC](https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-inovaciju-prorektore-un-petnieki-palidzes-stiprinat-latvijas-konkuretspeju?fbclid=IwAR3jW8LXt_eQV403COpOeIpGe0eVyi72C3FH340Pm9-ye6hvBMGMN3YJRC)

10. oktobrī

Notiek septītā RTU Vēstures diena.

[https://www.rtu.lv/lv/muzejs/muzejs-par-mums/muzeja-zinas/atvert/
notiks-rtu-7-vestures-diena](https://www.rtu.lv/lv/muzejs/muzejs-par-mums/muzeja-zinas/atvert/notiks-rtu-7-vestures-diena)

[https://www.rtu.lv/lv/muzejs/galerija-2/kategorija/
septita-rtu-vestures-diena-10-10-2023](https://www.rtu.lv/lv/muzejs/galerija-2/kategorija/septita-rtu-vestures-diena-10-10-2023)

Inovāciju un zinātnes sasniegumu ekspozīciju telpā «RTU un Origo nākotnes pietura» atklāj 3D tehnoloģiju attīstībai veltītu izstādi.

[https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-izstade-
tirdzniecibas-centra-origo-iepazistinas-ar-3d-tehnologiju-attistibu?fbclid=IwAR3b
HpbtxtzYUyuW0xvlqyVVJbGP2WNZ093bHdYjFNpiptas3313mJemh3w](https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-izstade-tirdzniecibas-centra-origo-iepazistinas-ar-3d-tehnologiju-attistibu?fbclid=IwAR3bHpbtxtzYUyuW0xvlqyVVJbGP2WNZ093bHdYjFNpiptas3313mJemh3w)

[https://www.origo.lv/events/
tirdzniecibas-centra-origo-rtu-iepazistina-ar-3d-tehnologiju-attistibu/](https://www.origo.lv/events/tirdzniecibas-centra-origo-rtu-iepazistina-ar-3d-tehnologiju-attistibu/)

13. oktobrī

Atzīmējot RTU 161. dzimšanas dienu, auditoriju centrā «*Domus auditorialis*» notiek RTU 64. starptautiskās zinātniskās konferences plenārsēde, kurā pasniedz RTU Goda doktora diplomu Bergamo Universitātes rektoram Serdžio Kavaljēri (*Sergio Cavaliere*), Salento Universitātes rektoram Fabio Polliče (*Fabio Pollice*) un Starptautiskā Tīrā ūdens institūta Manasasā profesoram Ašokam Vaseaštam (*Ashok Vaseashta*). Sēdē tradicionāli apbalvo arī izcilākos RTU zinātniekus un mācībspēkus. Balvu «RTU Gada zinātnieks 2023» saņem BIF profesore Diāna Bajāre; «RTU Gada jaunais zinātnieks 2023» – ETF vadošais pētnieks Toms Salgals; «RTU Gada jaunā zinātniece 2023» – EVIF vadošā pētniece un asociētā profesore Ieva Pakere. «RTU Akadēmiskās izcilības

balvu 2023» saņem BIF vadošā pētniece un profesore Līga Gaile, «RTU Gada jaunā mācībšpēka balvu 2023» – DITF lektore Māra Pudāne. Šogad pirmo reizi pasniedz balvu par akadēmiskās vides izcilības veicināšanu, to saņem EVIF profesore Jūlija Gušča.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-jubileja-sveic-izcilakos-zinatniekus-un-macibspekus>

Paplašinot sadarbību ar Itāliju, RTU atklāts RTU Latvijas–Itālijas sadarbības centrs.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ar-plasu-pasakumu-programmu-svinigi-atklaj-rtu-latvijas-italijas-sadarbibas-centru?fbclid=IwAR2ZZw6TNzl6n-DM26zPYs17tmukMvy3C2_Df3s0tM3HEcN3dCxi7q50WiQ

13.–15. oktobrī

Starptautiskajā izstāžu centrā Ķīpsalā notiek starptautiskā mēbeļu, interjera, apgaismojuma un dizaina izstāde «*Furniture & Design Isle 2023*», kuras laikā Latvijas Dizaineru savienība tradicionāli rīko konkursu «Dizaina arēna», kurā piedalās arī MLĶF Dizaina tehnoloģiju institūta (DTI) studenti un absolventi. Konkursa «Dizaina arēna 2023» kategorijā «Dizaina pētniecība» piešķirtas divas 1. vietas, ko iegūst Reinholds Švarcs («RTU zinātkāres centra «Futurimo Rīga» eksponāts «Pikselis»»); darba vadītāja lektore *Mg. sc. ing.* Baiba Lukaševiča, konsultante docente *Dr. sc. ing.* Ilze Gudro) un Eduards Helmutš Šmits («RTU zinātkāres centra «Futurimo Rīga» eksponāts «Nākotnes materiāli»»); darba vadītājs lektors *Mg. sc. ing.* Artūrs Ķīsis, konsultantes – docente *Dr. sc. ing.* Ilze Gudro, lektore *Mg. sc. ing.* Baiba Lukaševiča). 2. vietu iegūst trīs studentes: Agnese Sauska («RTU zinātkāres centra «Futurimo Rīga» eksponāts «Trokšņu kabīne»»); darba vadītāja docente *Dr. sc. ing.* Ilze Gudro, konsultante lektore *Mg. sc. ing.* Baiba Lukaševiča); Kitija Berga («Bezatlikuma tērpu veidošana»); kolekcijas vadītājas lektore *Mg. art.* Agnese Oleksāne, praktiskā docente *Mg. art.* Daina Šķiņķe, darba vadītāja praktiskā docente *Mg. sc. ing.* Agrita Krieviņa-Siliņa) un Inese Līga Kaminska («Depozīta pudeļu uzglabāšanas soma»); darba vadītāja asistente *Mg. art.* Jūta Ķīmenīte). 3. vietā ierindojas Unigunda Meijere («RTU zinātkāres centra «Futurimo Rīga» eksponāts «Klimatam draudzīgs uzturs»»); darba vadītāja lektore *Mg. sc. ing.* Baiba Lukaševiča, konsultante docente *Dr. sc. ing.* Ilze Gudro). Atzinību šajā kategorijā par maģistra darbu «Elektrovērpas šķiedru membrānas brūču kopšanai» saņem DTI absolvente Kristīne Pavloviča (darba vadītāja vadošā pētniece *Dr. sc. ing.* Zane Zelča).

https://www.lrpv.gov.lv/jaunums/konkursa-dizaina-arena-2023-laureati-tiek-pie-patentu-valdes-sarupetam-balvam?utm_source=https%3A%2F%2F1.facebook.com%2F

18. oktobrī

88. dzīves gadā mūžībā dodas Rīgas Politehniskā institūta / Rīgas Tehniskās universitātes bijušais rektors (1985–1999) profesors Egons Lavendelis (1934–2023).

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/muziba-devies-bijusais-rtu-rektors-egons-lavendelis>

Lai dalītos pieredzē, īstenojot programmu «Vertikāli integrētu projekts» (VIP) un iepazītos ar RTU panākumiem šīs programmas īstenošanā, RTU Zinātnes un inovāciju centrā viesojas VIP koordinatori no ASV, Zviedrijas, Īrijas un Lielbritānijas.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-viesojas-vip-koordinatori-no-visas-pasaules>

19. oktobrī

RTU inovāciju prorektore Liene Briede un Polijas uzņēmuma «IS-Wireless» ģenerāldirektors *Sławomir Pietrzyk* paraksta sadarbības memorandu, kas paredz, ka uzņēmums RTU apgādās ar specializētu programmatūru, lai izveidotu privāto 5G tīklu, kur tiek nodrošināti laboratorijas apstākļi dažādu zinātnisko pētījumu veikšanai.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/pateicoties-uznemuma-is-wireless-atbalstam-rtu-bus-iespeja-veikt-jaudigus-5g-petijumus?fbclid=IwAR21EKxG_dg1Q8jFv9GH47ZbU6-6w7xL0C6BZFY_-KwLa3cplvWVW6SB6ig

20.–23. oktobrī

RTU jauktais koris «Vivere» (mākslinieciskais vadītājs Gints Ceplenieks) izcīna godpilno 2. vietu un naudas balvu starptautiskajā kora mūzikas konkursā «12th Choral Festival Songs to Mary», kas notiek Kozeglovi (Polija).

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/vivere-iegust-2-vietu-starptautiska-konkursa-12th-choral-festival-songs-to-mary-kozeglovi-pilseta-polija>

21. oktobrī

RTU šahistu komanda – Tomass Kristiāns Šterns (DITF, 1. kurss), Kristaps Reinis Strods (Neklātienes un vakara studiju departaments, 3. kurss), Alekss Daniels Špicins (DITF, 1. kurss), Jānis Niklāvs Iļjenko (EVIF, 2. kurss) un students no Ukrainas *Vladyslav Nikulchenko* (Starptautiskās sadarbības un ārzemju studentu departaments; SSĀSD, 2. kurss) – iegūst Latvijas XXXIV Universiādes čempionu titulu. Individuāli 2. vietu vīriešu konkurencē izcīna Aleksandrs Jazdanovs (IEVF, 2. kurss), 3. vietu – Pjotrs Koļasa (IEVF,

4. kurss). Sieviešu sacensībās 2. vietu izcīna Vita Petrova (EVIF, 4. kurss), 3. vietu – Valērija Ļepjohina (BIF 4. kurss).

<https://chess-results.com/tnr823972.aspx?lan=1&art=1&rd=7&flag=30>

MTAF 2. kursa studente, Latvijas izlases un «ZZK» komandas kalnu riteņbraucēja Evelīna Ermane-Marčenko kļūst par Latvijas čempioni CX velokrosā elites grupā.

<https://lrf.lv/soseja/soseja-aktualitates/2568-latvijas-čempionāta-velokrosā-un-salaspils-cx-rezultāti>

26. oktobrī

RTU viesojas ASV Aizsardzības departamenta pārstāvji.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/sets/72177720312189926/>

25.–27. oktobrī

RTU studiju prorektore Elīna Gaile-Sarkane, iegūstot vislielāko balsu skaitu no visiem kandidātiem, uz sešiem gadiem ievēlēja Starptautiskās vadošo inženierzinātņu vadītāju asociācijas (*T. I. M. E. – Top International Managers in Engineering*) Padomnieku komitejā. Vēlēšanas notiek ikgadējā asociācijas asamblejā Vroclavas Zinātņu un tehnoloģiju universitātē (Polija).

<https://timeassociation.org>

27. oktobrī

RTU auditoriju centrā «*Domus Auditorialis*» un tiešsaistē notiek otrais *TEDxRigaTechnicalUniversity*, kurā 12 iedvesmojošas personības no Latvijas un ārvalstīm diskutē par to, kā cilvēki mijiedarbojoties ietekmē cits cita nākotni, rīcību un izvēli, kā arī par aktuāliem jautājumiem sabiedrībā un tautsaimniecībā, uzsverot cilvēka lomu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/27-oktobri-notiks-otrais-tedxrigatechnicaluniversity>

Noslēdzoties RTU Rektora kausa izcīņai, apbalvo sportiskākās fakultātes. Trešo reizi RTU Rektora kausu iegūst BIF, 2. vietā atstājot IEVF, 3. vietā – MTAf komandu.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720312356022>

1. novembrī

Darbu sāk konkursa kārtībā izraudzītais RTU Latvijas Jūras akadēmijas (LJA) direktors – RTU LJA asociētais profesors Dmitrijs Goreļikovs.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/par-rtu-lja-direktoru-konkursa-izvelas-asocieto-profesoru-dmitriju-gorelikovu>

3. novembrī

Auditoriju centrā «*Domus Auditorialis*» notiek konference «Kā vadīt Latvijas cilvēkresursu attīstību?», kuras mērķis ir izvērtēt cilvēkresursu attīstības stratēģijas un apspriest to ieviešanas iespējas, kā arī atbilstību reālajām tautsaimniecības vajadzībām. Konferenci organizē Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija, Izglītības un zinātnes ministrija, Finanšu ministrija, Ekonomikas ministrija un RTU.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/notiks-augsta-limena-konference-par-cilvekresursu-attistibas-izaicinajumiem>

5.-10. novembrī

Notiek Latvijas Atvērto tehnoloģiju asociācijas (LATA) ikgadējais atvērto datu hakatons un ideju ģenerators. Hakatonā uzvaras laurus plūc RTU IZV komanda «RTU īpašums 2.0» ar ideju «Aplikācija ģimenes ārsta atrašanai». Ideju ģeneratorā uzvaru izcīna RTU IZV komanda «Iģortusiņš» ar ideju «Taročeks». Abas komandas iegūst vērtīgas naudas balvas savu ideju realizēšanai.

https://www.lata.org.lv/post/noslēdzies-lata-atverto-datu-hakatons-un-ideju-ģenerators-2023?fbclid=IwAR03gRPYgRrBpKjzD2VPgDZlMbtmJ7chyNRjx5aMuiaj4tZgMSu_0nZAFRO

6. novembrī

Darbu sāk RTU Informācijas tehnoloģiju departamenta jaunais direktors Ivars Miežis.

8. novembrī

Auditoriju centrā «*Domus Auditorialis*» notiek konference «*Look at the Future of Mobility: Innovations, Education and Collaboration*», kurā nozares līderi un politikas veidotāji diskutē par nākotnes transportu, mobilitāti un ilgtspējīga transporta politikas pamatnostādņiem. Konferenci atklāj RTU studiju prorektore profesore Elīna Gaile-Sarkane, satiksmes ministrs Kaspars Briškens un Zviedrijas vēstniece Latvijā Kārīna Hēglunda (*Karin Höglund*).

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/nozares-profesionali-izstradas-ilgtspejiga-transporta-un-mobilitates-politikas-pamatnostadnes>

10. novembrī

RTU Latvijas Jūras akadēmijas (LJA) jaunais direktors asociētais profesors Dmitrijs Goreļikovs svinīgā ceremonijā saņem RTU LJA karogu, oficiāli sākot pildīt savus jaunus amata pienākumus.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/amata-pienakumus-sak-pildit-rtu-lja-jaunais-direktors-dmitrijs-gorelikovs>

RTU Studentu pilsētiņā Ķīpsalā, Āzenes ielā 12/1, atklāj jauno RTU Kultūras centra biroju un kultūras zonu.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/rtu-atklata-jauna-kulturas-zona?fbclid=IwAR170dMwmy4TKc8L50WxaGxyS3LcAaYlaWizGhkNl01EVt6R--sz2lhd9U>

13. novembrī

Lai stiprinātu sadarbību un sekmētu izglītībā un zinātnē nodarbināto inovāciju un tehnoloģiju prasmes, RTU viesojas Bufalo Universitātes starptautiskās izglītības prorektors *Nojin Kwak* un vadošais prorektors *John J. Wood* un Masačūsetsas Tehnoloģiju institūta izglītības laboratorijas *J-WEL* dibinātājs *Vijay Kumar* un asociētā direktore *Julia Reynolds Cuellar*.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/stiprina-sadarbibu-inovaciju-joma-ar-asv-vadosajam-universitatem?fbclid=IwAR3VMfxtyT-SOWgxNkyJA4FOJL0keoPRden4Q6Bf9uoagmQ1F6IzLIV31oM>

16. novembrī

RTU zinātkāres centrā «Futurimo Rīga» atklāj izstādi «Latviešu karavīra ceļš pagājušajā gadsimtā», ļaujot ielūkoties karavīru ikdienā no strēlnieku gaitām līdz pagājušā gadsimta 90. gadiem, kad tika atjaunoti Latvijas Nacionālie bruņotie spēki un izveidota Zemessardze.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/izstade-zinatkares-centra-futurimo-riga-berni-un-jauniesi-vares-izzinat-latviesu-karaviru-ikdienu>

17. novembrī

Notiek RTU Senāta svinīgā sēde par godu Latvijas Republikas proklamēšanas 105. gadadienai, kurā pirmo reizi pasniedz RTU augstāko apbalvojumu – RTU Goda zīmi. Apbalvojumu saņem RTU rektors (2011–2023), *Rector emeritus* (2023) akadēmiķis Leonīds Ribickis un RTU studiju prorektors (2007–2023) profesors Uldis Sukovskis. Svinīgajā sēdē «RTU Goda absolventa 2022» diplomu saņem Eiropas Kodolpētījumu organizācijas (*CERN*) Nacionālā kontaktpunkta vadošais pētnieks, RTU Daļiņu fizikas un paātrinātāju tehnoloģiju institūta profesors Toms Torims, RTU Goda doktora diploms tiek pasniegts *CERN* profesoram Mauricio Vretenāram (*Maurizio Vretenar*).

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720312830466>

Izglītības un zinātnes ministre Anda Čakša pasniedz Ministru kabineta Atzinības rakstu RTU ZIC Dizaina fabrikas vadītājai Elīnai Miķelsonei par nozīmīgu ieguldījumu ideju un inovāciju vadības attīstībā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-dizaina-fabrikas-vaditaja-elina-mikelsone-sanems-ministru-kabineta-atzinibas-rakstu>

18. novembrī

RTU rektors akadēmiķis Tālis Juhna saņem Rīgas domes balvu «Gada rīdzinieks 2023».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-rektors-talis-juhna-klust-par-gada-ridzinieku-2023>

Latvijas valsts proklamēšanas 105. gadadienai veltītajā koncertā Nacionālajā teātrī savu piedāvājumu Valsts prezidenta uzrunai nolasa RTU IZV 10. klases skolnieks Ilja Polis, kura uzruna atzīta par vienu no labākajām Valsts prezidenta kancelejas izsludinātajā konkursā par prezidenta svētku uzrunu tautai. Konkursā šogad saņemti 358 skolēnu darbi.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/savu-piedavajumu-valsts-prezidenta-uzrunai-latvijas-dzimsanas-diena-sogad-svetku-koncerta-lasis-rtu-inzenierzinatnu-vidusskolas-skolnieks-ilja-polis>

21. novembrī

RTU vadība ikmēnēša tikšanās reizē ar RTU saimi iepazīstina ar jaunajiem fakultāšu dekāniem, kuri konsolidācijas procesā izveidotās jaunās fakultātes vadīs no 2024. gada 1. janvāra. Par topošās Dabaszinātņu un tehnoloģiju fakultātes (DTF) dekānu kļūs pašreizējais MLĶF dekāns profesors Māris Turks, par topošās Datorzinātnes, informācijas tehnoloģijas un enerģētikas fakultātes (DITEF) dekānu izvēlēts pašreizējais DITF profesors Agris Ņikitenko. Konkurss par topošās Būvniecības un mašīnzinību fakultātes (BMF) dekāna amatu ir noslēdzies bez rezultātiem, un par dekāna amata p. i. iecelta BIF profesore Līga Gaile. Pagaidām nav atrasts IEVF dekāns, un fakultāti turpinās vadīt pašreizējais dekāna p. i. docents Aldis Čevers. Par RTU Latvijas Jūras akadēmijas (RTU LJA) jauno direktoru izvēlēts Dmitrijs Goreļikovs.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/iepazistina-ar-pirmajiem-izraudzitam-rtu-jauno-fakultasu-dekanam>

22. novembrī

RTU viesojas Rīgas mērs Vilnis Ķirsis un Rīgas domes (RD) delegācija. RTU un RD vienojas par ciešāku sadarbību inovāciju un STEM izglītības attīstībā.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-un-rigas-dome-vienojas-par-ciesaku-sadarbibu?fbclid=IwAR2Ly_UlaWKdTQw8xC3yrVc7TzaTg4bo1x6aYFpf3lEFLr4QzDxxrL0Kooo

SIA «Mikrotīkls» līdzīpašnieks Arnis Riekstiņš iepazīst RTU jaunāko zinātnisko aprikojumu, kura iegāde šogad bija iespējama, pateicoties uzņēmuma atbalstam.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-zinatnieki-un-studenti-attista-petniecibu-un-rada-inovacijas-ar-sia-mikrotikls-atbalstu>

RTU Zinātnes un inovāciju centrā viesojas Latvijas Olimpiskās komitejas prezidents Jānis Buks, lai kopā ar RTU rektoru Tāli Juhnu, inovāciju prorektori Lieni Briedi un RTU ZIC sporta tehnoloģiju virziena vadītāju Mārtiņu Rubeni pārrunātu iespējamās sadarbības ceļus, sniedzot zinātnē un inovācijās balstītu atbalstu Latvijas sportistiem.

23. novembrī

RTU apmeklē ekonomikas ministrs Viktors Valainis, tiekoties ar universitātes vadību un zinātniekiem.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720312891007>

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-iepazistina-ekonomikas-ministru-ar-attistibas-planiem>

Par Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) īsteno locekli (akadēmiķi) ievēlēja RTU profesore Kristīne Šalma-Ancāne un tenūrprofesors Oskars Ozoliņš, par LZA korespondētājlocekli – tenūrprofesors Sergejs Gaidukovs. Par LZA korespondētājlocekli ievēlēts arī MLĶF docents, Latvijas Organiskās sintēzes institūta (OSI) vadošais pētnieks Jānis Veliks un Baltijas Biomateriālu ekselences centra (*Baltic Biomaterials Centre of Excellence – BBCE*) preklīniskās biomateriālu izvērtēšanas grupas vadītājs, OSI vadošais pētnieks Antons Sizovs.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/vairaki-rtu-profesori-ieveleti-par-lza-locekliem>

<https://www.lza.lv/aktualitates/jaunumi/1730-latvijas-zinatnu-akademijas-2023-gada-jauno-loceklu-velesanu-rezultati>

24. novembrī

Spāru svētkus svin Baltijas Biomateriālu ekselences centra (*Baltic Biomaterials Centre of Excellence – BBCE*) jaunā ēka Ķīpsalā, Paula Valdena ielā 3.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/bbce-jauna-eka-svin-sparu-svetkus>

RTU Inženierzinātņu vidusskolā notiek Atvērto durvju diena.

25. novembrī

Atceroties un godinot ilggadējo mūsu augstskolas deju kolektīva «Vektors» māksliniecisko vadītāju, horeogrāfu un dejas pedagogu Uldi Šteinu (1935–2023), VEF Kultūras pilī notiek koncerts «Sveiks, mākslinieki!».

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/izdejots-savilnojoss-veltijuma-koncerts-uldin-steinam>

27. novembrī

RTU viesojas Latvijas Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs, iepazīstoties ar studiju un pētniecības vidi un tiekoties ar RTU rektoru Tāli Juhnu, universitātes vadību, zinātniekiem un studentiem, lai apspriestu inženierzinātņu izglītības nozīmību tautsaimniecības izaugsmē, zinātnes un inovāciju attīstību un izaicinājumus.

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidents-rigas-tehniska-universitate-ir-labs-piemers-praktiskajai-sadarbibai-starp-akademisko-un-uznemejdarbibas-vidi>

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/valsts-prezidents-atzinigi-noverte-rtu-izaugsmi-un-verienigos-nakotnes-planus>

RTU Senāts nolemj (protokola Nr. 677) piešķirt tenūrprofesora diplomu EVIF profesorei Andrai Blumbergai un MLĶF profesoriem Sergejam Gaidukovam un Andrim Šutkam; sniegt pozitīvu atzinumu plānotajam RTU padomes lēmumam par RTU jauno fakultāšu, Arhitektūras un dizaina institūtu un RTU Latvijas Jūras akadēmijas pagaidu struktūras apstiprināšanu, kas galīgajā redakcijā apstiprināmas RTU padomes 2024. gada marta sēdē:

- DITEF izveidot Digitālo humanitāro zinātņu institūtu, kurā integrēt līdzšinējās ETHZF struktūrvienības;
- iekļaut RTU Inženierzinātņu vēstures pētniecības centru ar abām tā struktūrvienībām Zinātniskās bibliotēkas struktūrā un tās pakļautībā;
- Starptautiskās izglītības pētniecības centru pārcelt Starptautiskās sadarbības departamenta pakļautībā;
- DITEF izveidot Fotonikas, elektronikas un elektronisko sakaru institūtu, kurā integrēt līdzšinējās ETF struktūrvienības;
- DITEF saglabāt Lietišķo datorsistēmu institūtu, kurā integrēt tā līdzšinējās trīs katedras, kā arī Viedo datortehnoloģiju institūtu ar abām tā katedrām;
- DITEF saglabāt Informācijas tehnoloģijas institūtu, kurā integrēt abas tā līdzšinējās katedras;

- DITEF saglabāt Lietišķās matemātikas institūtu, kurā integrēt abas tā līdzšinējās katedras, kā arī līdzšinējo Vides modelēšanas centru un Skaitļošanas centru no līdzšinējās DITF;
- DITEF saglabāt Industriālās elektronikas un elektrotehnikas institūtu, kurā integrēt visas tā līdzšinējās struktūrvienības (katedras un laboratorijas);
- DITEF saglabāt Energētikas institūtu, kurā integrēt abas tā struktūrvienības (katedru un centru);
- DTF no EVIF pārcelt Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūtu, kurā integrēt abas tā katedras;
- DTF no BIF pārcelt Ūdens sistēmu un biotehnoloģiju institūtu, kurā integrēt tā līdzšinējās trīs struktūrvienības (katedru, centru, laboratoriju);
- DTF saglabāt Materiālu un virsmas tehnoloģiju institūtu;
- DTF saglabāt Tehniskās fizikas institūtu, kurā integrēt tā trīs struktūrvienības;
- DTF izveidot Ķīmijas un ķīmijas tehnoloģijas institūtu, kurā integrēt Lietišķās ķīmijas institūtu ar tā katedru, līdzšinējo Polimērmateriālu institūtu ar abām tā struktūrvienībām (katedru un laboratoriju) un Organiskās ķīmijas tehnoloģijas institūtu ar tā katedru;
- DTF saglabāt Vispārīgās ķīmijas tehnoloģijas institūtu, kurā integrēt tā līdzšinējās trīs struktūrvienības (katedru, centru, laboratoriju), un mainīt tā nosaukumu uz Biomateriālu un bioinženierijas institūts;
- DTF saglabāt Daļiņu fizikas un paātrinātāju tehnoloģiju institūtu;
- BMF saglabāt četrus institūtus no līdzšinējās MTAF – Aeronautikas institūtu, Biomedicīnas inženierzinātņu un nanotehnoloģiju institūtu, Mehānikas un mašīnbūves institūtu un Transporta institūtu un katrā no tiem integrēt to līdzšinējās struktūrvienības;
- BMF saglabāt piecus institūtus no līdzšinējās BIF – Transportbūvju institūtu, Būvkonstrukciju inženierzinātņu institūtu, Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijas institūtu, Būvražošanas institūtu un Materiālu un konstrukciju institūtu un katrā no tiem integrēt to līdzšinējās struktūrvienības;
- BMF kā atsevišķas struktūrvienības saglabāt Būvmateriālu laboratoriju un Ceļu būvmateriālu laboratoriju no līdzšinējās BIF;
- integrēt BMF arī pārējās ārpus institūtiem esošās struktūrvienības no līdzšinējās BIF – Būvniecības digitalizācijas centru, Ēku un inženiertehnisko būvju zinātnisko laboratoriju un BIF Studentu laboratoriju;

2024/8

- IEVF izveidot Ekonomikas un uzņēmējdarbības institūtu, kurā integrēt struktūrvienības no līdzšinējās IEVF; - Uzņēmējdarbības inženierijas un vadības institūtu ar tajā ietilpstošajām struktūrvienībām un Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas institūtu ar tajā ietilpstošajām struktūrvienībām, izņemot Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas institūta Teritoriju attīstības pārvaldības un pilsētaekonomikas katedru;
- IEVF izveidot Pārvaldības un drošības institūtu, kurā integrēt struktūrvienības no līdzšinējās IEVF – Starptautisko ekonomisko sakaru un muitas institūtu ar tajā ietilpstošajām struktūrvienībām, Darba un civilās aizsardzības institūtu ar tajā ietilpstošajām struktūrvienībām, Ražošanas kvalitātes institūtu ar tajā ietilpstošajām struktūrvienībām, Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas institūta Teritoriju attīstības pārvaldības un pilsētaekonomikas katedru;
- IEVF integrēt fakultātē arī pārējās ārpus institūtiem esošās struktūrvienības no līdzšinējās IEVF – Starptautisko programmu nodaļu un *BALTECH* studiju centru;
- izveidotajā Arhitektūras un dizaina institūtā (ADI) integrēt līdzšinējās AF struktūrvienības un izveidot Arhitektūras skolu;
- ADI no līdzšinējās MLĶF pārcelt Dizaina tehnoloģiju institūtu, kurā integrēt abas tā katedras, un mainīt nosaukumu uz Dizaina tehnoloģiju centrs;
- RTU Latvijas Jūras akadēmijā (LJA) saglabāt Kuģošanas vadības un navigācijas centru, kurā integrēt divas tā struktūrvienības;
- LJA saglabāt Jūras inženierijas centru, kurā integrē divas tā struktūrvienības;
- LJA saglabāt Latvijas Jūras akadēmijas mācību centru;
- saglabāt LJA Jūrskolu.

27.-30. novembrī

IEVF absolvente (2021) Poļina Rožkova pārī ar Agri Lasmanu kļūst par Latvijas 2023. gada čempioniem ratiņkērlingā jauktajiem pāriem, abi pārstāvēs Latviju 2024. gada pasaules čempionātā.

<http://www.curling.lv/jaunumi/3074>

29. novembrī

RTU Zinātnes un inovāciju centrā Valsts kontroles, ministriju, universitāšu, uzņēmumu un jaunuzņēmumu pārstāvji diskutē, kā uzlabot uzņēmējdarbības inovāciju atbalsta politiku.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/diskute-ka-sekmet-uznemejdarbibas-inovaciju-atbalsta-politiku>

30. novembrī

RTU padome apstiprina (protokola Nr. 33) RTU jauno fakultāšu, Arhitektūras un dizaina institūta (ADI) un RTU Latvijas Jūras akadēmijas pagaidu struktūru (RTU Senāta 27. novembra sēdes lēmums (protokola Nr. 677)). 2024. gada martā, izvērtējot fakultāšu un ADI šobrīd apstiprinātās struktūras efektivitāti, to plānots vēl precizēt.

Novembrī

Septīto gadu pēc kārtas prestižajā pasaules labāko biznesa skolu reitinga «*Eduniversal*» reputācijas vērtējumā IEVF un RTU Rīgas Biznesa skola iekļautas četru palmu līgā, saņemot augstāko novērtējumu Latvijā, kas apliecina augstu akadēmisko līmeni, izcilu kvalitāti un spēcīgu starptautisko ietekmi biznesa un vadības izglītībā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/reitings-eduniversal-rtu-isteno-prestizako-biznesa-izglitibu-latvija>

Pasaulē lielākajās biotehnoloģiju inovāciju sacensībās «*International Genetically Engineered Machine*» (*iGEM*) RTU un Latvijas Universitātes studentu komanda iegūst zelta godalgu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/latvijas-studenti-uzvar-pasaule-lielakajas-sintetiskas-biologijas-sacensibas>

1. decembrī

RTU viesojas Ministru prezidente Evika Siliņa, tiekoties ar RTU vadību un pārrunājot tālākos universitātes attīstības un stratēģijas plānus, kā arī iepazīstoties ar RTU laboratorijām.

https://www.mk.gov.lv/lv/jaunums/e-silina-rtu-rada-priekszimi-petniecibas-un-industrijas-sadarbiba?fbclid=IwAR197q359Impdexe02WnQYTi-B2go1hitd3NBXUp9LrOg5vFWcAal-mxmag&utm_source=https%3A%2F%2Fl.facebook.com%2F

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/premjere-evika-silina-rtu-rada-priekszimi-petniecibas-un-industrijas-sadarbiba>

1.-3. decembrī

Notiek ikgadējais hakatons «*Climathon'23*: tīrs gaiss un klimatom draudzīga pilsētvide», ko organizē RTU ZIC sadarbībā ar Rīgas pašvaldību, REA, Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā, «*Schneider Electric* Latvija», «Rīgas meži», «Tet» un «GEO RĪGA». Trešo vietu un naudas balvu saņem RTU un RTU Rīgas Biznesa skolas komanda «*Birch*», piedāvājot vākt datus no vairākiem pilsētā izvietotiem sensoriem un ar mašīnmācīšanas palīdzību interpretēt tos, izveidojot karstuma kartes.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/hakaton-climathon-uzvar-ideja-kas-varetu-veicinat-pilsetu-iedzivotaju-iesaisti-atjaunigo-energoresursu-razosana?fbclid=IwAR2jD64_JSF8o3eTpfjzlB60JQMByzvSomc-lMcM8Xrfi8MKmUxlclm0_HA

2. decembrī

RTU studente Liāna Zeltiņa (DITF maģistrantūras 2. kurss) iegūst divas medaļas Rīgas čempionātā galda tenisā: 2. vietu jauktajās dubultspēlēs (pārī ar Kirilu Jahontovu) un 3. vietu sieviešu dubultspēlēs (pārī ar Valēriju Kosenko), kā arī 7. vietu vienspēlēs.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-studente-liana-zeltina-izcina-medalas-rigas-čempionata-galda-tenisa>

2.-3. decembrī

RTU šahisti izcīna zelta un sudraba medaļas Latvijas komandu čempionātā.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-sahistiem-zelta-un-sudraba-medalas-latvijas-komandu-čempionata>

3. decembrī

RTU sieviešu koris «Delta» (mākslinieciskā vadītāja Ieva Parša) XII Krakovas Adventes un Ziemassvētku koku konkursā iegūst Sudraba diplomu.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/rtu-sieviesu-koris-delta-xii-krakovas-adventes-un-ziemassvetku-koku-konkursa-iegust-sudraba-diplomu>

5. decembrī

RTU viesojas Goda konsula Ruandā kandidāte *Lydie Hakizimana* un Goda konsula Zimbabvē kandidāts *Obert Sibanda*, tiekoties ar RTU vadību un iepazīstoties ar studiju vidi un zinātniskajām laboratorijām.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720313183226/>

7. decembrī

RTU Satversmes sapulces sēdē par Satversmes sapulces priekšsēdētāju ievēlēja IEVF profesore Inga Lapiņa, par viņas vietnieku – ETF profesors Sandis Spolītis; par RTU Akadēmiskās šķirējtiesas locekļiem ievēlāti: MTAf asociētais profesors Māris Gailis, IEVF docente Astra Auziņa-Emsiņa, BIF vadošā pētniece Brigita Dejus, EVIF pētniece Terēza Bezručko un studējošo pārstāve Laima Adijāne (IEVF 2. kurss).

8. decembrī

RTU studenti gan komandu, gan individuālajā vērtējumā ierindoja godalgotās vietās Latvijas XXXIV Universiādes sacensībās peldēšanā. Kopvērtējumā RTU peldētāji vīriešu konkurencē izcīna 1. vietu un 3. vietu, RTU sportistes – 2. vietu.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-sportisti-izcina-godalgotas-vietas-latvijas-universiade-peldesana-1>

11. decembrī

Darbu sāk RTU Personālvadības departamenta jaunā direktore Maruta Priede.

12. decembrī

RTU studentu pilsētiņā pie BIF ēkas, Ķīpsalas ielā 6A, atkāj Baltijā pirmo 3D betona vides objektu – vairāk nekā divus metrus augstu inovāciju kosmonautu LabLabu.

<https://labsoflatvia.com/aktuali/atklaj-baltija-pirmo-lielizmera-3d-betona-drukato-vides-objektu?fbclid=IwAR3AtTLGjpWYmKTaH8UITw-FVzjyD5-iRnHJVbk0o9AbnN1fYJqsajG-TI8>

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/atklaj-pirmo-lielizmera-3d-betona-drukato-vides-objektu-baltija>

13. decembrī

RTU paraksta sadarbības līgumu ar Nīderlandes lidmašīnu ražošanas uzņēmumu «Fokker Next Gen N. V.» par ūdeņraža tehnoloģiju izpēti un inženieru speciālistu sagatavošanu.

https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/14.12.2023-valainis-vienojamies-par-potencialam-investicijam-udenraza-lidmasinu-razosana-latvija.a535318/?utm_source=ism&utm_medium=widget-v2&utm_campaign=widget-v2&fbclid=IwAR01LRdfulNnYVvk_4skAIZXyVKNK6MYgBFb8b_-i2CouqYj7u7L_jO_AGV0

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-un-fokker-next-gen-n-v-vienojas-sadarboties-bezemisiju-aviacijas-attistiba-latvija-ieverets-veidot-udenraza-izcilibas-centru?fbclid=IwAR3gfpH-0hnwBVwFTR_T6QS_5m4oDXQGpNgYIzCEj49NaS6m-_DCjFoTsvjs

14. decembrī

RTU, nodibinājums «Iespējamā misija» un Izglītības un zinātnes ministrija paraksta memorandu, apņēmoties trīs gadu laikā piesaistīt līdz 180 augsti kvalificētus dažādu nozaru ekspertus un sagatavot viņus dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju pedagogu darbam skolās, nodrošinot skolēniem jaunu STEM izglītības pieredzi.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/no-nakama-gada-plano-sakt-stem-skolotaju-lideribas-attistibas-programmu-skolam-piesaistot-dazadu-nozaru-profesionalus>

15.–16. decembrī

RTU peldētāji izcīna vairākas medaļas Atklātajā Rīgas čempionātā, kas notiek RTU Ķīpsalas peldbaseinā. Dainis Kudrjavecvs (DITF, 2. kurss) izcīna zelta medaļas 100 m peldējumā tauriņstilā un 200 m peldējumā brasā, Marija Goberga (IEVF, 3. kurss) – zelta medaļu 200 m peldējumā brasā, Artūrs Rihards Stutiņš (RTU Latvijas Jūras akadēmija, 1. kurss) – sudraba medaļu 200 m peldējumā brasā.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-sportisti-pluc-laurus-rigas-atklataja-čempionata-peldesana>

19. decembrī

Latvijas XXXIV Universiādes sacensībās galdā tenisā RTU sportistes kopvērtējumā izcīna sudraba medaļu, savukārt studenti – bronzas medaļu.

29. decembrī

IEVF 4. kursa studente Anda Upīte pāri ar Zani Kalumu izcīna «Latvijas kausu 2023» kamanīņu sportā divnieku ekipāžā sievietēm.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-studente-anda-upite-kopa-ar-zani-kalumu-izcina-latvijas-kaus-kamaninu-divvietigo-ekipazu-konkurence>

Decembrī

Starptautiskā reitinga «QS World University Rankings: Sustainability 2024» kopvērtējumā RTU ierindota 771.–780. vietā; visaugstāk novērtēta RTU pārvaldības ilgtspēja, šajā pozīcijā RTU sasniedz 392. vietu.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/starptautiskaja-qs-world-university-rankings-sustainability-2024-rtu-parvaldiba-pasaules-labako-limeni?fbclid=IwAR0KMf4nhVATTo5AvqiQHhP7tcZqLjNA0o9_WrGaekwVYEZhaZZcgK5QtYk

Kāpinot savu pozīciju par 10 vietām, RTU zaļās politikas un ilgtspējas reitingā «*GreenMetric World University Rankings 2023*» ierindojas 45. vietā pasaulē.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-kluvusi-par-45-zalako-universitati-pasaule-liecina-greenmetric-reitings?fbclid=IwAR1Yb2TfRnYcrMKRP8HK6X7hJB-QNhJ1AK8ymOHvynRevP9IL9ALlo9-J0c>

AS «Latvenergo» un Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) Gada balvu par nozīmīgu devumu enerģētikā saņem EVIF asociētais profesors un vadošais pētnieks Romāns Petričenko; Gada balvu par panākumiem enerģētikā jaunajiem zinātniekiem – EVIF pētnieks Dmitrijs Guzs, kā arī RTU absolvente (2023) *Ph. D.* Anda Jēkabsons un RTU absolvente (2022) *Ph. D.* Ilze Siliņa.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-zinatnieks-un-absolventi-sanem-gada-balvas-energetika>

<https://www.lza.lv/aktualitates/jaunumi/1760-latvijas-zinatnieki-sanem-gada-balvas-energetika>

Ministru prezidente Evika Siliņa par savas Jaungada uzrunas filmēšanas vietu izvēlas RTU, uzrunā akcentējot *STEM* lomu un uzsverot, ka valsts nākotne balstās izglītībā, zinātnē un bērnos un jauniešos.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/valdibas-vaditaja-evika-silina-jaungada-uzruna-kas-tapa-rtu-aicina-ieguldit-stem-izglitiba-un-bernu-nakotne>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720313729441/>

2024

1. janvārī

Līdzšinējo deviņu fakultāšu vietā darbu sāk četras RTU fakultātes – Būvniecības un mašīnzinību fakultāte (BMF; dekāna amata pienākumu izpildītāja – profesore Līga Gaile), Dabaszinātņu un tehnoloģiju fakultāte (DTF; dekāns – profesors Māris Turks), Datorzinātnes, informācijas tehnoloģijas un enerģētikas fakultāte (DITEF; dekāns – profesors Agris Ņikitenko), IEVF (dekāna amata pienākumu izpildītājs – Jānis Caune) – un Arhitektūras un dizaina institūts (ADI; direktore Māra Liepa-Zemeša darbu sāks 15. janvārī).

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-jaunaja-gada-darbu-sak-cetras-jaunas-fakultates-un-instituts>

Bijušais RTU Studiju departamenta direktors Uģis Čitskovskis sāk strādāt par studiju prorektora vietnieku studiju procesa un kvalitātes nodrošināšanas jomā.

2. janvārī

RTU Olaines Tehnoloģiju koledžas direktores amatā darbu sāk Inguna Granta, kura ilgu laiku bija RTU IZV matemātikas skolotāja un arī direktore (2021–2023).

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/par-rtu-olaines-tehnologiju-koledzas-direktori-klust-inguna-granta>

8. janvārī

Valsts emeritēto zinātnieku padome piešķir valsts emeritētā zinātnieka statusu 27 Latvijas zinātniekiem, kuri ir devuši būtisku ieguldījumu gan teorētisko, gan lietišķo zinātņu jomā, viņu vidū ir arī RTU pētnieki Gundars Mežinskis, Antans Sauļus Sauhats, Ruta Švinka un Visvaldis Švinka.

<https://www.lza.lv/aktualitates/jaunumi/1776-valsts-emeriteta-zinatnieka-statuss-pieskirts-27-latvijas-zinatniekiem>

Darbu RTU galvenā grāmatveža vietnieces amatā sāk Vineta Gapija.

8. janvārī–2. februārī

Gan klātienē, gan attālināti notiek ziemas uzņemšana RTU pamatstudiju un augstākā līmeņa studiju programmās.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-sakas-ziemas-uznemsana-piedavajuma-daudzveidigs-studiju-programmu-klasts>

10. janvārī

Gleznotājs, Latvijas Mākslas akadēmijas (LMA) profesors Aleksejs Naumovs atzīmē dzīves jubileju, atklājot personālizstādi «Uzgleznotā arhitektūra» RTU Arhitektūras un dizaina institūtā, Ķīpsalas ielā 6. Izstāde apskatāma līdz 15. februārim.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-atklas-gleznotaja-alekseja-naumova-darbu-izstadi-uzgleznota-arhitektura-1>
<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720313966845/>

11. janvārī

RTU Zinātnes un inovāciju centra zālē «The Moon» notiek diskusija «Future of Universities», kurā RTU rektors Tālis Juhna, bijušais Eiropas Kosmosa aģentūras personāla un astronautu atlases vadītājs, uzņēmējs un pētnieks Frank Danesy un LMT viceprezidents Ingmārs Pūķis diskutē par universitāšu un augstākās izglītības nākotni laikmetā, kad tehnoloģijas, nodarbinātība un studentu intereses un motivācija strauji mainās.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/aicina-uz-diskusiju-future-of-universities>

12.–14. janvārī

Bronzas medaļu Pasaules kausa posmā Sanktmoricā (Šveice) izcīna bobslejista Emīla Čipuļa četrinieks ar stūmējiem Lauri Kaufmani (BMF 4. kursa students), Dāvi Sprinģi un Kristu Lindenblatu.

<https://www.bobslejs.lv/raksts/emila-cipula-komanda-izcina-bronzas-godalgu-pasaules-kaus-posma-sanktmorica>

13. janvārī

Ķīpsalā, auditoriju centrā «*Domus auditorialis*», notiek RTU Latvijas Jūras akadēmijas izlaidums, kurā diplomus saņem 63 jaunie jūras virsnieki un ostu un kuģu vadības speciālisti.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/diplomus-sanems-rtu-latvijas-juras-akademijas-absolventi>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314081228>

15. janvārī

Arhitektūras un dizaina institūta (ADI) direktores amatā darbu sāk Māra Liepa-Zemeša.

16. janvārī

LZA Senāts piešķir 13 vārdbalvas zinātniekiem un jaunajiem zinātniekiem, viņu vidū – arī diviem RTU pētniekiem. Vitauta Tamuža vārdbalvu mehānikā iegūst BMF vadošā pētnieka p. i.

Ph. D. Deniss Mironovs, Mārtiņa Straumaņa–Alfrēda Ieviņa vārdbalvu ķīmijā – DTF zinātniskais asistents *Mg. sc. ing.* Maksims Jurinovs.

<https://www.lza.lv/aktualitates/jaunumi/1782-lza-senats-apstiprina-vardbalvu-un-jauno-zinatnieku-balvu-laureatus>

RTU notiek Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas Augstākās izglītības, zinātnes un cilvēkkapitāla apakškomisija izbraukuma sēde, kurā deputāti apspriež iecerēto pāreju uz augstskolu institucionālās finansēšanas modeli, informējot par modeļa konceptu un principiem, iepazīstas ar RTU redzējumu modeļa ieviešanai un apmeklē RTU studentu pilsētiņas laboratorijas, tiekoties ar zinātniekiem.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/saeimas-deputati-atzinigi-noverte-rtu-izveleto-parmainu-celu-un-veikumu-zinatne>

17. janvārī

Lai palielinātu iespējkapitāla investīcijas zinātnes komercializācijai un zinātnietilpīgu un tehnoloģisku jaunuzņēmumu dibināšanai, Latvijas universitāšu biznesa inkubators «UniLab», ko veido RTU, Latvijas Universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte un kuram drīzumā pievienosies Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte, paraksta līgumu ar Skandināvijas vadošo iespējkapitāla un akcelerācijas fondu «Accelerace», vienojoties par sadarbību investīciju fonda veidošanā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/zinatnes-universitates-un-akceleracijas-fonds-accelerace-sekmes-zinatnietilpigu-jauuznemumu-veidosanos-latvija>

Inovāciju un zinātnes sasniegumu ekspozīciju telpā «RTU un Origo nākotnes pietura» atklāj izstādi, kurā var iepazīties ar jauno arhitektu, kuri pēdējos gados ieguvuši RTU diplomu, sapņu projektiem. Izstāde apskatāma līdz marta vidum.

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/rtu-tirdzniecibas-centra-origo-izstada-jauno-arhitektu-sapnu-projektus>

18. janvārī

Darbu sāk RTU Iekšējā audita nodaļas jaunais vadītājs Gatis Konrads.

22. janvārī

Darbu sāk Finanšu plānošanas un vadības departamenta (FPVD) Budžeta un finanšu pārvaldības nodaļas jaunā vadītāja Dace Rutka. Nodaļa izveidota (RTU rektora 20.12.2023. rīkojums Nr. 01000-1.3-e/70), veicot strukturālas izmaiņas FPVD, lai uzlabotu darba efektivitāti un sadarbības pieredzi ar visām RTU struktūrvienībām jaunajā finanšu plānošanas un budžeta veidošanas procesā.

23. janvārī

RTU viesojas Saeimas priekšēdētāja Daiga Mieriņa, tikšanās laikā ar RTU vadību apspriežot institucionālā finansējuma ieviešanu un Latvijas inovāciju kapacitātes paaugstināšanu, kā arī Ķīpsalas attīstību un iespēju Rīgā atvērt zinātnes un tehnoloģiju centru, lai nostiprinātu savu vietu zinātnes kartē.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314287281/>

26.-27. janvārī

Kamaniņu braucēja, IEVF 4. kursa studente Anda Upīte pāri ar Zani Kalumu izcīna divas sudraba medaļas divniekos sievietēm un bronzas medaļu komandu stafetē (Latvijas komandā startē Elīna Ieva Vītola,

Mārtiņš Bots/Roberts Plūme, Kristers Aparjods un Anda Upīte/Zane Kaluma) pasaules čempionātā, kas notiek Altenbergā, Vācijā.

https://www.delfi.lv/sports/19596442/luge/56301976/latvijas-kamaninu-braucejiem-bronzas-medala-pasaules-cempionata-komandu-stafete#google_vignette

27. janvārī

Notiek RTU Atvērto durvju diena.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-atverto-durvju-diena-toposie-studenti-uzzinas-par-jaunumiem-uznemsana-un-studiju-organizesanu-nakamaja-akademiskaja-gada>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314421666>

29. janvārī

RTU rektors Tālis Juhna, Liepājas Universitātes (LiepU) rektore Dace Medne, IZM Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departamenta direktore Diāna Laipniece un Liepājas domes priekšsēdētājs Gunārs Ansiņš paraksta čerpusēju sadarbības līgumu. Stiprinot augstāko izglītību Kurzemes reģionā un nodrošinot inovāciju un industrijas attīstību, LiepU 1. martā iekļausies RTU ekosistēmā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/liepu-pievienojoties-rtu-tiks-stiprinata-augstaka-izglitiba-un-tautsaimniecibas-attistiba-kurzemes-regiona>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314421160/>

Visās fakultātēs un ADI darbu sāk Studiju atbalsta un lietvedības centri, kas pārņem studējošo lietvedības funkcijas.

30. janvārī

RTU viesojas Latvijas vēstniece Dānijā Inga Skujiņa, tiekoties ar RTU rektoru Tāli Juhnu un citiem universitātes vadības pārstāvjiem, apmeklējot Zinātnes un inovāciju centru un pārrunājot potenciālās sadarbības iespējas ar Dānijas augstskolām un zinātniskajām institūcijām.

Lai veicinātu sadarbību ar industriju un iepazīstinātu uzņēmējus ar mūsu augstskolu, notiek RTU, RTU Absolventu asociācijas, RTU Attīstības fonda, RTU Karjeras centra un RTU Zinātnes un inovāciju centra kopīgi rīkotais pasākums «Sadarbības iespējas ar RTU».

<https://www.rtu.lv/lv/attistibasfonds/fonds-par-mums/zinas-1/atvert/rigas-tehniska-universitate-stiprina-sadarbibu-ar-industriju-ar-nozimigu-pasakumu>

31. janvārī

Ar RTU rektora Tāļa Juhnas lekciju par ūdens kvalitātes pētījumiem «*Microbes Dynamics in Urban Water Cycle: from P to Covid-19*» atklāj pasākumu sēriju «RTU akadēmiķu lasījumi».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ar-rektora-tala-juhnas-lekciju-par-udens-kvalitates-petijumiem-atklas-pasakumu-seriju-rtu-akademiku-lasijumi>

Janvārī

LZA nosauc 2023. gada 10 nozīmīgākos zinātniskos sasniegumus Latvijā, to vidū iekļaujot divus RTU zinātnieku pētījumus: par vienu no gada nozīmīgākajiem sasniegumiem teorētiskajā zinātnē LZA atzinusi DITEF Telekomunikāciju institūta pētnieku izstrādāto silīcija fotonikas optiskā modulatora tehnoloģiju, savukārt par vienu no nozīmīgākajiem sasniegumiem lietišķajā zinātnē – notekūdeņu epidemioloģijas pētījumu jomas attīstību *Covid-19* pandēmijas kontekstā, ko īsteno DTF Ūdens pētniecības un vides biotehnoloģiju laboratorija sadarbībā ar citām pētniecības organizācijām.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/starp-2023-gada-sasniedzumiem-zinatne-nozimigi-rtu-zinatnieku-petijumi>

<https://www.delfi.lv/campus/56036780/zinatne/56238506/nosaukti-2023-gada-nozimigakie-zinatniskie-sasniedzumi-latvija>

1. februārī

Darbu RTU Studiju departamenta (SD) direktores amatā sāk Una Vormā, kura iepriekš bija SD Karjeras atbalsta un pakalpojumu nodaļas vadītāja.

Lai veicinātu pieredzes un domu apmaiņu par dažādiem ar arhitektūru un dizainu saistītiem jautājumiem, RTU Arhitektūras un dizaina institūta studenti izveido podkāstu «Rokturis».

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/rtu-arhitekturas-studentu-raditais-podkasts-rokturis-piedava-sarunas-par-arhitekturu-vidi-un-dzivi>

RTU viesojas satiksmes ministrs Kaspars Briškens un Satiksmes ministrijas pārstāvji, lai apmeklētu RTU laboratorijas un iepazītos ar RTU sasniegumiem un inovācijām.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314514349/>

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/sadarbiba-ar-rtu-satiksmes-ministrija-redz-iespeju-latvija-attistit-inovativus-risinajumus-nozares-attistibai>

2. februārī

RTU Tautas deju ansambļa «Vektors» mākslinieciskā vadītāja Dagmāra Bārbale iegūst septiņas godalgas – trīs 1. vietas, trīs 2. vietas un vienu 3. vietu – Latvijas XXIII Jaunrades deju konkursā, kurā tiek vērtētas 56 autoru radītas 130 jaunas horeogrāfijas. Konkurss norisinās 27.–28. janvārī Valmierā, rezultāti paziņoti 2. februārī Rīgā.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/rtu-tda-vektors-makslinieckiskas-vaditajas-dagmaras-barbales-horeografijas-xxiii-jaunrades-deju-konkursa-iegust-7-godalgas>

https://www.lnkc.gov.lv/lv/jaunums/nosledzies-xxiii-jaunrades-deju-konkurss-apbalvoti-labako-deju-autori?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.rtu.lv%2F

3.–4. februārī

Kamaniņu braucēja, IEVF 4. kursa studente Anda Upīte pāri ar Kitiju Bogdanovu izcīna sudraba medaļu divniekos sievietēm Pasaules kausa piektajā posmā, kas notiek Vācijā, Altenbergā. Komandu stafetē, kurā bez A. Upītes un K. Bogadanovas Latviju pārstāv Elīna Ieva Vītola, Mārtiņš Bots, Roberts Plūme un Kristers Aparjods, Latvijas kamaniņbraucēji iegūst zelta medaļu.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-studente-anda-upite-kopa-ar-citiem-latvijas-sportistiem-pasaules-kaus-piektaja-posma-kamaninu-sporta-izcina-sudrabu-un-zeltu>

<https://www.apollo.lv/7952599/kamaninu-braucejas-upite-bogdanova-izcina-otro-vietu-pasaules-kaus-posma-divnieku-sacensibas>

5.–6. februārī

Lai stiprinātu sadarbību studijās un pētniecībā, nodrošinot speciālistu sagatavošanu un inovācijas straujākai dzelzceļa nozares attīstībai, īpašu uzmanību veltot lielākajam infrastruktūras projektam Baltijā «Rail Baltica», RTU viesojas VAS «Latvijas dzelzceļš» un SIA «Eiropas Dzelzceļa līnijas» vadītāji, kā arī vairāku Itālijas uzņēmumu pārstāvji un Romas Universitātes «Sapienza» mācībspēki transporta jomā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/apnemas-ciesak-sadarboties-studijas-un-petnieciba-sekmejoj-rail-baltica-un-dzelzcela-nozares-attistibu>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314613653/>

10. februārī

Latvijas kamaniņu braucēji – IEVF 4. kursa studente Anda Upīte, Kitija Bogdanova, Kendija Aparjode, Mārtiņš Bots, Roberts Plūme un Kristers Aparjods – Pasaules kausa sestajā posmā, kas notiek Oberhofā (Vācijā), izcīna sudraba medaļu komandu stafetē.

<https://sports.tv3.lv/zimas-sports/kamaninu-sports/>
[latvijas-kamaninu-braucejiem-otra-vieta-pasaules-kausa-komandu-stafete/](https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314755354/)

12. februārī

Lai iepazītos ar RTU zinātnisko darbu un apzinātu potenciālās sadarbības iespējas, Ķīpsalas studentu pilsētiņā viesojas un zinātniskās laboratorijas apmeklē Eiropas Pētniecības infrastruktūras konsorcijs daudznozaru pētniecības centra «European Spallation Source» (ESS) ģenerāldirektors profesors Helmutš Šobers (*Helmut Schober*).

https://www.rtu.lv/lv/aeef/par-mums-aeef/aeef-aktualitates/atvert/petniecibas-centra-european-spallation-source-generaldirektors-iepazistas-ar-rtu-zinatnieku-darbu?fbclid=IwAR3mt3ePH7qhCVfr_6y35qC2rPBFhHzg-9bi9-y_JBVRQi0vquuRE4FGGrRs

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314755354/>

13. februārī

Ceturto gadu pēc kārtas Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs RTU piešķir apbalvojumu «eParaksta čempions» un Atzinības rakstu par iegūto 3. vietu publiskā sektora kategorijā. Pirmajā vietā – Valsts ieņēmumu dienesta elektroniskā deklarēšanās sistēma, otrajā – Valsts kases e-pakalpojumu vietne.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-jau-ceturto-reizi-klust-par-eparaksta-cempioni>

https://www.eparaksts.lv/lv/par_mums/Jaunumi/ledzivotaji_arvien_biezak_izmanto_eParaksta_rikus_un_noverte_to_prieksrocibas

15. februārī

Darbu RTU Finanšu plānošanas un vadības departamenta Finanšu analīzes nodaļas vadītāja amatā sāk Dāvis Perševics.

RTU viesojas Vācijas uzņēmuma «TUV Rheinland» viceprezidents Matiasš Šuberts (*Matthias Schubert*), apskatot zinātniskās laboratorijas un tiekoties ar zinātniekiem un RTU vadību – rektoru Tāli Juhnu un inovāciju prorektori Lieni Briedi.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/vacijas-uznemuma-tuv-rheinland-viceprezidents-iepazistas-ar-rtu-tapusajam-tehnologijam-un-inovacijam>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314792947/>

16. februārī

Lai iepazītu RTU zinātnieku un studentu aktuālākos pētījumus enerģētikas, klimata un vides jomā un universitātes nākotnes plānus, RTU viesojas enerģētikas un klimata ministrs Kaspars Melnis ar komandu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ministrs-kaspars-melnis-iepazist-rtu-petijumus-un-attistibas-planus-energetikas-un-klimata-joma>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720314823031/>

17.–18. februārī

DITEF 3. kursa studente Veronika Masjuka izcīna 2. vietu 3000 m distancē Latvijas čempionātā vieglatlētikā telpās.

<https://athletics.lv/lv/event/39863/latvijas-cempionats-telpas>

23. februārī

Viesojoties darba vizītē Latvijā, RTU apmeklē Pasaules Brīvo latviešu apvienības delegācija, iepazīstoties ar studentu un zinātnieku darbu, kā arī tiekoties ar RTU Attīstības fonda un universitātes vadību.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315065720/with/53553261399/>

RTU viesojas ekonomikas ministrs Viktors Valainis, tikšanās laikā ar universitātes vadību pārrunājot jautājumus, kas saistīti ar potenciālu mikroshēmu kompetenču centra, dizaina un testēšanas laboratorijas izveidi RTU, kā arī RTU iesaisti Ekonomikas ministrijas definēto cilvēkkapitāla mērķu sasniegšanā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ekonomikas-ministrs-sola-atbalstu-verienigas-mikrocipu-laboratorijas-izveidei-rtu>

Lai apspriestu iespējas veidot kopīgu sadarbību un RTU piesaistītu ārzemēs dzīvojošus Latvijas zinātniekus, IEVF viesojas biedrības «Ekonomiskā sadarbība un investīcijas Latvijai» jeb kopienas #esiLV pārstāvji.

<https://www.rtu.lv/lv/ievf/ievf-par-mums/ievf-zinas/atvert/inzenierekonomikas-un-vadibas-fakultates-vadiba-parruna-sadarbibas-iespejas-ar-latviesu-diasporas-parstavjiem?fbclid=IwAR0UKUkCl1nVlobN6cl2aqUQ2Se6sfanQ5bVGjxG7WmsLgQIstPtweJ5URA>

23.–25. februārī

Starptautiskajā izstāžu centrā Ķīpsalā notiek tradicionālā izstāde «Skola 2024».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-stenda-izstades-skola-2024-apmekletaji-vares-parliecinaties-par-stem-studiju-nakotnes-perspektivam>

28. februārī

Pasākumu ciklā «RTU akadēmiķu lasījumi» notiek DITEF profesora, akadēmiķa Jāņa Grundspenķa lekcija par mākslīgā intelekta attīstību.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-aicina-uz-akademika-jana-grundspenka-lekciju-par-maksliga-intelekta-attistibu>

Februārī

ADI bakalaura profesionālo studiju programmas «Materiālu tehnoloģija un dizains» 4. kursa studente Zanda Seņkova kļūst par SIA «KVIST» organizētā 3D modelēšanas konkursa uzvarētāju, savukārt konkursa organizētāju Atzinību saņem ADI 4. kursa studente Olga Čerņavska.

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/noskaidroti-sia-kvist-organizeta-3d-modelesanas-konkursa-uzvaretaji>

Baltijas un Čehijas vadošās tehniskās universitātes – RTU, Tallinas Tehnoloģiju universitāte (*TalTech*), Kauņas Tehnoloģiju universitāte un Čehijas Tehniskā universitāte Prāgā –, solidarizējoties ar Ukrainu un akcentējot uzticību vispārcilvēciskajām pamatvērtībām un starptautiskajām tiesību normām, izstājas no Eiropas Moderno inženierzinātņu universitāšu organizācijas (*Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research – CESAER*), jo *CESAER* no savu biedru rindām nav izslēgusi agresorvalsts Krievijas augstskolu – Tomskas Politehnisko universitāti, kas atklāti atbalsta Krievijas karu Ukrainā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/baltijas-un-cehijas-universitates-izstajas-no-organizacijas-cesaeer-kas-atsakas-no-biedru-rindam-izslegt-krievijas-augstskolu>

1. martā

RTU kā atsevišķa struktūrvienība pievienojas Liepājas Universitātei (LiepU), saglabājot savu autonomiju un universitātei raksturīgās humanitārās un sociālās zinātnes.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/1-marta-liepajas-universitate-ieklausies-rtu-ekosistema-nostiprinot-savu-lomu-kurzemes-un-latvijas-attistiba>

Notiek RTU IZV Atvērto durvju diena.

<https://izv.lv/informacija-par-skolu/atverto-durvju-dienu/>

Par RTU Latvijas Jūras akadēmijas (RTU LJA) direktora pienākumu izpildītāju sāk strādāt līdzšinējais RTU LJA direktora vietnieks Edijs Štāls.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/par-rtu-lja-direktora-pienakumu-izpilditaju-klust-edijs-stals>

Noslēdzot sezonu starptautiskajā arēnā, IEVF 4. kursa studente Anda Upīte kopā ar pārinieci Zani Kalumu Nāciju kausa kopvērtējumā kamaniņu sportā saņem Mazo kristāla globusu, savukārt komandu stafetē Latvijas kamaniņbraucēji – A. Upīte/Z. Kaluma, Elīna Ieva Vītola, Mārtiņš Bots/Roberts Plūme un Kristers Aparjods – ierindojas otrajā vietā.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-studente-anda-upite-ar-parinieci-zani-kalumu-naciju-kausas-kopvertejuma-kamaninu-sporta-sanem-mazo-kristala-globusu>

2. martā

Pirmo reizi notiek jaundibinātās RTU Starptautiskās zinātņu un tehnoloģiju skolas (*International School of Science and Technology of RTU; ISSS*) iestājpārbaudījums skolēniem, kuri no 2024. gada septembra, dzīvojot Latvijā, vēlas apgūt Kembridžas līmeņa izglītību ar specializāciju *STEM* jomās.

<https://isst.rtu.lv/lv/rtu-szts-iestajparbaudijums/>

5. martā

Lai stiprinātu jūrniecības izglītību un palīdzētu studiju saturā ieviest jauninājumus atbilstoši moderno tehnoloģiju tendencēm, RTU, RTU Latvijas Jūras akadēmija (RTU LJA) un RTU Liepājas Jūrniecības koledža (RTU LJK) paraksta saprašanās memorandu par dalību jūrniecības izglītības iestāžu un tai radniecīgu organizāciju tīklā *MET-NET* (*Maritime Education and Training Network*).

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-rtu-latvijas-juras-akademija-un-rtu-liepajas-jurniecibas-koledza-ieklaudas-starptautiskaja-jurniecibas-izglitibas-platforma-met-net>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315257674/>

RTU viesojas topošā Latvijas vēstniece Itālijā Elita Gavele, tiekoties ar rektoru Tāli Juhnu, apmeklējot vairākas laboratorijas un diskutējot par RTU sadarbības paplašināšanu ar Itālijas uzņēmumiem.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315265311/>

5.–7. martā

RTU pulcējas vairāk nekā 60 dalībnieku no 28 valstīm, lai apspriestu *COST* akcijā *Ocean4Biotech* paveikto, stiprinātu platformu zināšanu un tehnoloģiju pārnesei un vienotos par ilgtspējīgu starptautisko sadarbību jūras biotehnoloģijas pētniecības attīstībā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-notiek-cost-akcijas-ocean4biotech-nosleguma-konference>

6. martā

RTU Zinātniskās bibliotēkas Senāta zālē notiek «Kartogrāfu diena 2024», ko rīko Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra sadarbībā ar BMF Transportbūvju institūta ģeomātikas speciālistiem.

https://www.lgia.gov.lv/lv/zinas/latvijas-geotelpiskas-informācijas-agenturas-kartografu-diena-2024?fbclid=IwAR283TZ5tuBFD9H4dj1Rl3QyzY1YupHtrXCgj tWL_yXgFVW8M1NdLdmqoCU

7. martā

Novērtējot izcilāko Latvijas skolēnu, studentu un pedagogu veikumu starptautiskajās mācību priekšmetu olimpiādēs 2023. gadā, Ministru prezidente Evika Siliņa pasniedz Ministru kabineta diplomus vairākiem RTU IZV skolēniem, absolventiem un viņu pedagogiem. Diplomus saņēmu IZV 12. klases skolēni Adrians Piliksers, Rūdis Freipičs, Ilja Reutins un IZV absolventi Petrs Gabunia, Daniils Soško, Lukass Roberts Kellijs un Viesturs Štreļčs, kā arī IZV matemātikas skolotāja Tabita Treilande, ķīmijas un matemātikas skolotāja Beāte Krūze, fizikas skolotājs Aivars Eriņš, fizikas skolotāja Elza Līna Liniņa un ķīmijas skolotāja Jolanta Rimša.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/par-augstiem-macibu-sasnigumiem-sveic-rtu-inzenierzinatnu-vidusskolas-skolenus-un-skolotajus>

RTU auditoriju centrā «*Domus Auditorialis*» norisinās starptautiska konference sieviešu ekonomiskajai spēcīnāšanai «*Novatore Impact Summit*», kas pulcē dažādu jomu līderes no visas pasaules. Konferences dalībnieces videosveicienā uzrunā RTU rektors Tālis Juhna, runātāju un apmeklētāju vidū ir RTU inovāciju prorektore Liene Briede, studiju prorektore Elīna Gaile-Sarkane, BMF dekāna p. i. Līga Gaile un ADI direktore Māra Liepa-Zemeša.

<https://www.novatore.eu/impact-summit-24>

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-inovaciju-prorektore-piedaliesies-konference-novatore-impact-summit>

RTU viesojas Zimbabves Republikas parlamenta delegācija priekšsēdētāja Džeikoba Frānsisa Nzvidamilimo Mudendas (*Jacob Francis Nzwidamilimo Mudenda*) vadībā. Viesi tiekas ar RTU studiju prorektori Elīnu Gaili-Sarkani un zinātņu prorektora p. i. Gati Bažbaueru un pārrunā RTU sadarbības iespējas *Erasmus+* programmā ar partneraugstskolām Zimbabvē.

8. martā

21. reizi notiek RTU Karjeras diena, kas pulcē 119 uzņēmumu, pasākumu apmeklēt vairāk nekā 2400 studentu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/8-marta-notiks-rtu-karjeras-diena-2024>

Finanšu ministrs Arvils Ašeradens apmeklēja RTU Olaines Tehnoloģiju koledžu un iepazīstas ar mācību vidi, kā arī tiekas ar mācību iestādes un RTU vadības pārstāvjiem un uzklausa koledžas nākotnes attīstības ieceres.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315329634/>

Ar jauno arhitektu izlaidumu un diplomprojektu izstādes «Sapņu struktūras» atklāšanu atzīmē Arhitektūras un dizaina institūta ēkas otrās desmitgades sākumu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ar-jauno-arhitektu-izlaidumu-un-diplomprojektu-izstades-sapnu-strukturas-atklasanu-svines-rtu-arhitekturas-un-dizaina-instituta-majvietas-otras-desmitgades-sakumu-1>

9. martā

RTU auditoriju centrā «Domus Auditorialis» notiek Latvijas Studentu apvienības kongress, kurā viesojas Latvijas Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs, atbildot uz studentu jautājumiem.

https://www.tvnet.lv/7976342/foto-valsts-prezidents-aicina-studentus-turet-augstu-savus-idealus?fbclid=IwAR1CQAFvPIZbCbv3Q8s82PAFRzxO8oPWG9vT0shnG21fmBXe7vd7H_OCews

<https://www.apollo.lv/7976362/par-latvijas-studentu-apvienibas-prezidentu-ieval-cernu>

11.–13. martā

Lai iepazīstinātu skolēnus ar RTU piedāvātajām studiju programmām, notiek tradicionālais pasākums «Seko studentam».

<https://sekostudentam.rtu.lv>

12. martā

IEVF notiek pirmā RTU IZV organizētā atklātā ekonomikas olimpiāde, kurā vairāk nekā simts skolēnu no visas valsts mērojas zināšanām ekonomikā un finanšu prātībā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/izv-skolenu-organizeta-olimpiade-skoleni-merojas-zinasanam-ekonomika-un-finansu-pratiba>

2024/8

13. martā

RTU notiek Latvijas basketbola izlases kapteiņa Daira Bertāna atvērtā lekcija, kurā pieredzējušais basketbolists dalās pieredzē, kā veidot un vadīt komandu, kā to iedvesmot lieliem mērķiem un motivēt šos mērķus sasniegt.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/13-martu-rtu-notiks-basketbolista-daira-bertana-atklata-lekcija>

RTU notiek *T. I. M. E. (Top International Managers in Engineering)* asociācijas padomnieku komitejas kārtējā sanāksme, nodrošinot lielisku iespēju *T. I. M. E.* biedrus iepazīstināt ar RTU, veidot kontaktus un meklēt jaunas sadarbības iespējas.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315256624/>

18. martā

Lai sekmētu digitālās inovācijas, RTU integrāciju digitālo inovāciju partneru tīklā, kā arī pilnveidotu studentu un mācībspēku digitālas prasmes, RTU padome apstiprina augstskolas dalību Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (*EIT*) zināšanu un inovāciju kopienā «*EIT Digital*».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-klust-par-dalu-no-eit-digital-zinasanu-un-inovaciju-kopienas>

19. martā

RTU viesojas Īrijas valsts ministre *Pippa Hackett* un Īrijas vēstniece Latvijā *Eimear Friel*, lai pārrunātu RTU un Īrijas augstskolu sadarbības iespējas.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315543126>

20. martā

Notiek trešais pasākums ciklā «RTU akadēmiķu lasījumi» – akadēmiķa Jāņa Krastiņa lekcija par jūgendstila arhitektūras mantojumu Latvijā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/akademika-jana-krastina-lekcija-vares-iezinasies-ar-jugendstila-arhitekturas-mantojumu-latvija-1>

RTU viesojas Meksikas vēstnieks Latvijā *Alejandro Alday González* un Meksikas Goda konsuls Rīgā *Carlos Arredondo*, iepazīstoties ar Ķīpsalas studentu pilsētiņu, apmeklējot DITEF un ZIC un pārrunājot sadarbības iespējas.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315584621/>

23. martā

Latvijas Kultūras akadēmijas Eduarda Smiļģa Teātra muzejā notiek RTU Kultūras centra organizētā XXV Latvijas Studentu teātra diena «LAIKS», kurā Lielo balvu – Sudraba āksta cepuri – iegūst RTU studentu teātris «Kamertonis» (režisore Ludmila Stančika) ar izrādi pēc A. Čehova darba «Lācis» motīviem.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/rtu-studentu-teatris-kamertonis-triumfe-latvijas-studentu-teatra-dienas-laiks-izrazu-konkursa>

25. martā

RTU Senāts nolemj (protokola Nr. 681):

- piešķirt RTU augstāko apbalvojumu – RTU Goda zīmi – akadēmiķim Jānim Grundspeņķim un profesoram Ērikam Geriņam;
- piešķirt RTU Goda doktora nosaukumu Erlangenas-Nirnbergas Universitātes (Vācija) profesoram Aldo Roberto Bokačīni (*Aldo Roberto Boccaccini*) un Davosas Pētniecības institūta (Šveice) profesoram Mauro Alini.

RTU tiekas mikročipu memoranda partneri.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315725664/>

26. martā

Ministru kabinets uz pieciem gadiem apstiprina trīs jaunus Konkurences padomes locekļus, viņu vidū IEVF inovāciju prodekānu profesoru Denisu Šceulovu.

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/26.03.2024-konkurences-padomes-loceklu-amatos-apstiprina-druvieti-sceulovu-un-selgu.a548101/>

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/profesoru-denisu-sceulovu-apstiprina-konkurences-padomes-locekla-amata>

27. martā

RTU viesojas CERN informācijas tehnoloģiju projektu vadītājs *Simone Campana*.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315739813>

Nodibinājums «Iespējamā misija», Izglītības un zinātnes ministrija, RTU un energokompānija «Enefit» sāk līderības attīstības programmu «Enefit iespējamā misija: izglābt STEM», kurā trīs gadu laikā tiks sagatavoti vairāk nekā 150 STEM priekšmetu skolotāju.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/uzsak-programmu-vairak-neka-150-jaunu-stem-skolotaju-sagatavosana>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315734846/>

Martā

Lai sekmētu RTU akadēmiskā personāla un studējošo veikto pētījumu ētiskumu, darbu sāk RTU Pētījumu ētikas komiteja. Tajā darbosies (personālsastāvs apstiprināts ar RTU rektora 26.01.2024. rīkojumu Nr. 01000-1.1-e/34): Biomedicīnas inženierzinātņu un nanotehnoloģiju institūta vadošais pētnieks Uldis Bērziņš, Lietišķo datorsistēmu institūta asociētā profesore Katrīna Boločko, Individuālo aizsardzības līdzekļu laboratorijas vadītāja Inga Dāboliņa (komitejas sekretāre), Biomateriālu un bioinženierijas institūta vadošā pētniece Arita Dubņika, Biomedicīnas inženierzinātņu un nanotehnoloģiju institūta profesors Aleksejs Kataševs (komitejas priekšdētājs), Digitālo humanitāro zinātņu institūta profesore Airīsa Šteinberga, Zinātniskās darbības koordinācijas un informācijas nodaļas vadītāja Elīna Ločmele un Zinātņu prorektora dienesta vecākā projektu vadītāja Sanita Vanaga. Komitejas nolikums apstiprināts ar RTU Senāta 07.01.2024 lēmumu, protokols Nr. 679e.

Vitauts Tamuža vārdbalvu par ikgadējo labāko ikgadējo publikāciju starptautiskajā žurnālā «*Mechanics of Composite Materials*» (MCM) saņem BMF Būvkonstrukciju inženierzinātņu institūta asociētā profesore Līva Pupure.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-zinatniece-sanem-vitauta-tamuza-balvu-par-labako-zinatnisko-publicaciju>

ADI absolvents (2024) jaunais arhitekts Tils Zigmunds Ozoliņš par maģistra darbu, teicamām sekmēm un aktīvu līdzdalību ārpusstudiju aktivitātēs profesionālā jomā iegūst profesora Ivara Strautmaņa Latvijas reģionālās arhitektūras stipendiju.

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/jaunais-arhitekts-tils-zigmunds-ozolins-ieguvis-profesora-ivara-strautmana-latvijas-regionalas-arhitekturas-stipendiju>

ADI maģistra studiju programmas «Dizaina inženierija» 1. kursa studente Līga Rampāne un bakalaura studiju programmas «Apģērbi un tekstila tehnoloģija» 1. kursa studente Marta Elīna Grīnberga kopā ar studentēm no Ālto Universitātes (Somija), izstrādājot ilgtspējīgu risinājumu nolietoto tekstilizstrādājumu pārstrādei jaunos materiālos, uzvar starptautiskā projekta «*Baltic2hand*» hakatonā «*Textile Re-design Jam*».

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/hakatona-textile-re-design-jam-uzvar-rtu-un-alto-universitates-studentu-izstradatais-risinajums-tekstilizstradajumu-parstradei-jaunos-materialos>

RTU inovāciju prorektore Liene Briede kļūst par Eiropas Inovāciju padomes vēstnieci.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-inovaciju-prorektore-liene-briede-klust-par-eiropas-inovaciju-padomes-vestnesi?fbclid=IwAR2M6yVN0PRXyjhWI4C-vMlaQG1dPRaG46axtYjTh0EbPPKz6yMnKBvT7Q>

4. aprīlī

Ēnu dienā RTU zinātnieku, mācībspēku un administratīvo darbinieku profesionālajam darbam seko aptuveni 130 «ēnas».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/enu-diena-skoleni-iepazis-rtu-zinatnieku-un-macibspeku-profesionales-nianses>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720315997510>

5. aprīlī

Lai iepazītos ar attīstības plāniem un pārrunātu augstākās izglītības mērķus, «RTU Liepāja» apmeklēja Latvijas Republikas Ministru prezidente Evika Siliņa.

<https://www.rtu.lv/lv/liepaja/par-mums-liepaja/jaunumi--/atvert/ministru-prezidente-evika-silina-vizite-rtu-liepaja-parruna-augstakas-izglitibas-merkus?highlight=evika+siliņa>

6. aprīlī

RTU Studentu parlamenta (SP) kopsapulcē ievēlēja jauna SP prezidente un valde: SP prezidente – Keita Nikola Rasa; Kultūras un sporta nodaļas vadītāja – Danija Janīte, viņas vietnieks – Ingars Irbe; Ārējo sakaru nodaļas vadītājs – Kārlis Sīmanis; Sociālās nodaļas vadītāja – Zane Šteina; Mārketinga nodaļas vadītāja – Ance Pakalne, viņas vietnieks – Mārtiņš Bondars; Pašpārvalžu koordinēšanas nodaļas vadītājs – Kristers Vilks; Studiju nodaļas vadītāja – Laima Adijāne; Zinātnes un inovāciju nodaļas vadītāja – Justīne Rostoka. Jaunā RTU SP valde darbu sāks 1. maijā.

8. aprīlī

Darbu sāk RTU Juridiskā un dokumentu pārvaldības departamenta jaunais direktors Eduards Broks.

11. aprīlī

Ar īpašu pasākumu programmu RTU atzīmēja Starptautisko Bērnu un jauniešu universitāšu dienu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ar-ipasu-pasakumu-programmu-11-aprili-rtu-svines-starptautisko-bernu-un-jauniesu-universitasu-dienu>

11.–12. aprīlī

ZIC telpā «*The Moon*» notiek ceturtnā Baltijas superdatoru un mākoņu konference (*The 4th Baltic HPC and Cloud Computing Conference*), kurā eksperti diskutē par augstas veiktspējas skaitļošanas (*High-Performance Computing; HPC*) sistēmu jeb superdatoru nākotni Baltijas valstīs.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/starptautiskaja-konference-aktualizes-superdatoru-izmantosanu-zinatne-un-uznemejdarbiba>

12.–13. aprīlī

RTU Tautas deju ansamblis «Vektors» Ķīpsalas izstāžu hallē atzīmē 65 gadu jubileju ar diviem koncertiem – krāšņu deju uzvedumu dzīvā orķestra pavadījumā «Aiz ko garš pavasar's?» un jubilejas lielkoncertu.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/rtu-tautas-deju-ansamblis-vektors-12-un-13-aprili-ar-diviem-grandioziem-koncertiem-svines-kolektiva-65-gadu-jubileju>

13. aprīlī

RTU badmintonisti izcīna godalgotas vietas Latvijas XXXIV Universiādē – RTU sieviešu komanda iegūst 1. vietu, vīriešu – 2. vietu.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-badmintonisti-iegust-godalgotas-vietas-latvijas-xxxiv-universiade>

15. aprīlī

«RTU/Robežsardze/Jūrmala» volejbolisti izcīna bronzas medaļu «Optibet» Latvijas čempionātā.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-robezssardze-jurmala-izcina-bronzu-optibet-latvijas-cempionata>

17. aprīlī

RTU apmeklē Latvijas vēstnieks Ēģiptē Andris Razāns, pārrunājot līdzšinējo RTU un Ēģiptes augstskolu sadarbību un iespējas, kā veicināt labvēlīgu vidi nākotnes partnerības attīstīšanai un zināšanu apmaiņai, uzsverot sadarbību inovāciju jomā un akadēmiskās izcilības veidošanā.

RTU akadēmiķu lasījumu ciklā notiek akadēmiķa Māra Knites lekcija «Kas ir viedie materiāli, un kāpēc tie ir viedi?».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/akademikis-maris-knite-skaidros-kas-ir-viedie-materiali-un-kapec-tie-ir-viedi>

18. aprīlī

ZIC zālē notiek RTU Individuālo aizsardzības līdzekļu laboratorijas svinīgais akreditācijas pasākums un seminārs «Individuālās aizsardzības līdzekļu atbilstība, ergonomika un inovācijas».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/notiks-rtu-individualo-aizsardzibas-lidzeklu-laboratorijas-svinigais-akreditacijas-pasakums>

19. aprīlī

RTU Absolventu asociācijas (AA) kopsapulcē ievēlēta jauna RTU AA valde – Evita Štrausa, Modris Ozoliņš, Anita Straujuma, Māris Žuga, Baiba Beķere, Keitija Litte, Arnis Resnis, Inese Suija-Markova un Kristīna Irtiševa.

RTU ADI 1. kursa studenti un citi radošo profesiju pārstāvji tiekas ikgadējā ballē, kas notiek Eduarda Smilģa teātra muzejā.

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/19-aprili-arhitekti-un-citi-radosie-prati-satiksies-arhitektu-balle>

RTU Rīgas Biznesa skolā notiek Absolventu diena.

<https://fienta.com/lv/alumni-day>

19. aprīlī

Lai sekmētu RTU sadarbību ar pasaulē vadošo pētniecības un attīstības organizāciju nanoelektronikas un digitālo tehnoloģiju jomā «IMEC», RTU viesojas Beļģijas Flāmu zemes ģenerālpārstāvis Baltijā un Polijā *Thomas Castrel*.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ar-belgijas-flamu-zemes-generalparstavi-thomas-castrel-rtu-vadiba-apspriez-potencialo-sadarbibu-ar-imec>

20. aprīlī

Ar vienīgo vieslekciju Latvijā RTU uzstājas Oksfordas Universitātes matemātiķis *Tom Crawford* jeb *Tom Rocks Maths*.

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/20.04.2024-oksfordas-universitates-matematikis-ar-matematikas-palidzibu-var-izglabt-pasauli>

RTU viesojas Kopenhāgenas Universitātes Nila Bora institūta pārstāvji.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-ar-nilsa-bora-instituta-parstavjiem-apspriez-sadarbibas-iespejas-kvantu-tehnologijas>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720316377567/with/53670771024/>

20.-21. aprīlī

Ar īpašu programmu bērniem un ģimenēm pirmo dzimšanas dienu atzīmē RTU zinātkāres centrs «Futurimo Rīga».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ar-ipasu-programmu-berniem-un-gimenem-pirmo-dzimsanas-dienu-svines-rtu-zinatkares-centrs-futurimo-riga>

26. aprīlī

Svinīgā ceremonijā apbalvoti «RTU Studentu parlamenta Gada balvas 2023» laureāti. Galveno balvu – «Gada pašpārvalde 2023» – iegūst DITF pašpārvalde, ko vada Kārlis Sīmanis. «Gada mācībspēka» titulu iegūst: Guntis Grabovskis (AF), Līga Gaile (BIF), Inta Volodko (DITF), Sergejs Tjukovs (ETF), Oksana Ivanova (ETHZF), Gatis Bažbauers (EVIF), Astra Auziņa-Emsiņa (IEVF), Kristaps Kļaviņš (MLKĻF), Aleksejs Kataševs (MTAF), Mārcis Greiselis (RTU Cēsu studiju un zinātnes centrs), Marija Dobkeviča (RTU Daugavpils studiju un zinātnes centrs) Astra Straume (RTU Liepājas studiju un zinātnes centrs), Regina Veckalne (Starptautiskās sadarbības departaments).

Par «Gada projektu» kļūst studentu draudzības festivāls «StudyFest 2023», par «Gada fakultāšu studentu pašpārvalžu projektu» – nakts piedzīvojumu orientēšanās sacensības «Pazudušie 2023». «Gada studentu drauga RTU administrācijā» tituls piešķirts Sabiedrisko attiecību departamenta Iekšējās komunikācijas nodaļas vadītājai Evita Serjoginai. Par «Gada auditovizuālo materiālu» izvēlēts RTU Studentu parlamenta Sieviešu dienas apsveikuma video. Nominācijā «Gada ideja» triumfē arhitektūras studentu izveidotais un nu jau populārais podkāsts «Rokturis». Par «Gada Studentu parlamenta aktīvistu» kļūst Edgars Kržanovičs. RTU pašpārvalžu koordinēšanas nodaļas vadītāja Annija Vaska atzīta par «Gada valdes locekli». «Gada vecbiedra» nosaukums piešķirts Andai Barkānei. Par nominācijas «Gada studentu interešu pārstāvis» ieguvēju kļūst RTU Studentu parlamenta Studiju nodaļas vadītāja Agnese Bule. Titulu «Gada atbalstītājs» iegūst Tallinas ielas kvartāla kultūrtelpa «Tu Jau Zini Kur». Nominācijā «Gada sportists» nepārspēta paliek IEVF studente un Latvijas kamaniņu sporta izlases dalībiece Anda Upīte, nominācijā «Gada students» balvu saņem Elza Fedorovska.

<https://www.rtu.lv/lv/rtusp/sp-projekti/parlament-gada-balva>

<https://www.flickr.com/photos/rtusp/albums/72177720316604173/>

<https://www.flickr.com/photos/rtusp/albums/72177720316604751/>

30. aprīlī

RTU DTF studenti un vienlaikus arī jaunie pedagogi – Alisa Anna Stīpniece-Jekimova un Artjoms Abaidullajevs – saņēma uzņēmumu «Olainfarm» un «Centrālā laboratorija» stipendijas jaunajiem ķīmijas un bioloģijas skolotājiem.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/uznemumu-stipendijas-jaunajiem-kimijas-un-biologijas-skolotajiem-sanem-divi-rtu-studenti>

2. maijā

Latvijas peldētājs MTA absolvents (2022) Daniils Bobrovs Latvijas atklātajā čempionātā uzlabo sev piederošo valsts rekordu 100 metros brasā, distanci veicot vienā minūtē un 2,12 sekundēs.

<https://www.sportazinas.com/velreiz-uzlabots-latvijas-rekords-peldesana-100-metros-brasa/>

3. maijā

RTU auditoriju mājā «Domus Auditorialis» notiek erudīcijas konkursa skolēniem «BIO-GO-Higher» fināls, kurā piedalās 12 komandas no Latvijas vadošajām vidusskolām un ģimnāzijām. Konkursā uzvar Siguldas Valsts ģimnāzijas komanda, 2. vietā – Rīgas 64. vidusskolas komanda, 3. vietā – RTU IZV komanda.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/eksaktajas-un-dabaszinibas-eruditakie-siguldas-valsts-gimnazijas-skoleni>
<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720316775674>

10. maijā

RTU, RTU Rīgas Biznesa skola un Latvijas IT klasteris paraksta sadarbības memorandu ar Hamburgas Mākslīgā intelekta centru (ARIC). Memorands parakstīts Vācijas-Latvijas biznesa forumā Hamburgā, kurā galvenā uzmanība pievērsta digitālo inovāciju attīstībai un loģistikas nozarei.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-paraksta-sadarbibas-memorandu-ar-hamburgas-maksliga-intelekta-centru?fbclid=IwZ3RmtbbgVU_xDBtM_aem_AQnGVAXwXlztK0juocjswmNviz8uRxGzyXOQVB2JFISuJh3AwkfVLoySavuAA-Vx0QR02ajryr6FrpKTV3JPOoyj

10.-12. maijā

Notiek robotikas hakatons «RoboBattle 48», ko organizē RTU ZIC.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/hakatona-robobattle48-dalibnieki-buves-robotus-un-startes-ar-tiem-sacensibas>

11. maijā

Latvijas komandu čempionāta galda tenisā augstākajā līgā RTU sieviešu komanda izcīna bronzas medaļu.

<https://lgtf.lv/#/view-news/154>

13. maijā

Notiek RTU Starptautiskās zinātņu un tehnoloģiju skolas (*International School of Science and Technology; ISST*), kas darbu sāks šī gada septembrī, Atvērto durvju diena.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-aicina-skolenus-un-vinu-vecakus-uz-starptautiskas-zinatnu-un-tehnologiju-skolas-atverto-durvju-dienu>

14. maijā

Gūstot vienbalsīgu fakultātes domes atbalstu, BMF dekāna pienākumu izpildītāja profesore Līga Gaile ievēlēta par fakultātes dekāni.

RTU studiju prorektora vietnieks starptautiskajā sadarbībā Igors Tipāns saņem Polijas ārlietu ministra piešķirto Goda zīmi «*Bene Merito*» patecībā par nopelniem darbībā, kas vērsta uz Polijas pozīciju stiprināšanu starptautiskajā arēnā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-studiju-prorektora-vietnieks-igors-tipans-sanem-polijas-arlietu-ministra-pieskirto-goda-zimi-bene-merito>

15. maijā

RTU ADI notiek Baltijas Biomateriālu ekselences centra (*BBCE*) rīkots biomedicīnas inovāciju pasākums «*Rīga Biohack #1: Biomedicine edition*», kurā pulcējas vadošos biotehnoloģiju un biomedicīnas pētnieki, jaunuzņēmēji un uzņēmējdarbības profesionāļi, lai iepazītos ar jaunākajām tehnoloģijām un pieredzējušu mentoru pavadībā pārdomātu to iespējamo lietojumu un ieviešanu tirgū.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/norisinasies-pirmais-biomedicinas-inovaciju-pasakums-riga-biohack>

Rīgas Latviešu biedrība (RLB) godina februārī biedrības pilnsapulcē ievēlētos jaunus Goda biedrus, viņu vidū RTU profesoru Jāni Krastiņu. Goda biedri saņem RLB sudraba Goda zīmes un sudraba Goda biedra kartes.

Mākslīgā intelekta olimpiādē 1. vietu iegūst RTU IZV skolnieks Adrians Piliksers.

https://labsoflatvia.com/aktuali/maksliga-intelekta-olimpiade-noskaidro-nozares-spideklus?fbclid=IwZxh0bgNhZW0CMTEAAR3Pgs4OgpgDX0nqxVWPUANYp-1GMVt_udPgG1awpc2WIr05R99o167DpXI_aem_AaT-k5lelr0ZWnzWeq6heggp7uvmg2lDhMjVW36wXAn2K0mHhTc-Lo_0822oR43Lf-IGn7Xc6TPl2a8HW82luk

16.–19. maijā

RTU jauktais koris «Vivere» (mākslinieciskais vadītājs Gints Ceplenieks, diriģente Karīna Pundzjus, kormeistars Egīls Niklāvs Siliņš) iegūst «Grand Prix» un trīs 3. vietas jaukto koru un sakrālās mūzikas kategorijās XXIII Starptautiskajā Staša Šimkus koru konkursā Klaipēdā, Lietuvā.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/vivere-posas-stasa-simkus-konkursam-lietuva>

RTU studenti *SELL* Studentu spēlēs izcīna piecas zelta, septiņas sudraba un vienu bronzas medaļas, kas augstskolu medaļu kopvērtējumā Latvijas augstskolu vidū ir otrais labākais rezultāts.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-sportisti-sell-studentu-speles-izcina-13-medalas>

18. maijā

RTU Ķīpsalas studentu pilsētiņā notiek tradicionālā Elektronikas diena un Robotikas čempionāta posms.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/skoleni-piedalas-robotikas-un-elektronikas-diena-2024>

Ar vērienīgu koncertu Lielajā ģildē RTU studentu pūtēju orķestris «SPO» atzīmē 55. jubileju, orķestra mākslinieciskais vadītājs Māris Martinsons – 60. dzimšanas dienu.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/pasakumi-kultura/atvert/rtu-studentu-puteju-orkestris-spo-aicina-uz-dubultjubilejas-koncertu>

20. maijā

ADI telpās atklāj RTU praktiskās docentes un gleznotājas Anita Melderes personālizstādi «Spektrs un horizonts».

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/rtu-bus-skatama-gleznotajas-anita-melderes-personalizstade-spektrs-un-horizonts>

<https://www.flickr.com/photos/rtuaf/albums/72177720317183139/>

21. maijā

RTU sāk jaunu izglītības iniciatīvu «Meitenes STEM».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/ieskats-jaunas-rtu-iniciativas-meitenes-stem-atklasana>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720317191710/>

22. maijā

Ar akadēmiķa Leonīda Ribicka lekciju «Spēka elektronika – 21. gadsimta tehnoloģiju virzītājspēks. Pasaules un RTU pieredze» turpinās RTU akadēmiķu lasījumu cikls.

Gūstot vienbalsīgu fakultātes domes atbalstu, IEVF dekāna pienākumu izpildītājs Jānis Caune ievēlēts par fakultātes dekānu.

<https://www.rtu.lv/lv/ievf/ievf-par-mums/ievf-zinas/atvert/rtu-rektors-inzenierekonomikas-un-vadibas-fakultates-dekana-amata-apstiprina-jani-cauni?>

Iepazīstoties ar RTU un zinātnieku un studentu pētījumiem, projektiem un jau radītajiem prototipiem, RTU studentu pilsētiņā Ķīpsalā viesojas Apvienoto Arābu Emirātu delegācija Ārlietu ministrijas valsts ministra Ahmada bin Alī Alsājiga (*Ahmed Ali Al Sayegh*) vadībā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/apvienoto-arabu-emiratu-delegacija-iepazistas-ar-rtu-ieguldijumu-zinatne-un-inovacijas>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720317207648/>

RTU Rektora kausa izcīņā basketbolā vīriešiem 1. vietu izcīna BMF studenti, aiz sevis atstājot RTU RBS un apvienoto ADI, DTF un DITEF komandu. Sieviešu komandu konkurencē vislabāko rezultātu sasniedz un Rektora kausu iegūst DITEF basketbolistes. 2. vietā – apvienotā ADI, DTF un DITEF komanda, 3. vietā – BMF sportistes.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-pasakumi/rtu-ieksejie-sporta-pasakumi/rektora-kauss/rektora-kausa-izcina-2023-2024/basketbols-2023-2024>

23. maijā

Notiek RTU ADI studentu ikgadējā modes skate «R:ADI TU».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/modes-skate-un-izstades-vares-iepazities-ar-rtu-arhitekturas-un-dizaina-instituta-studentu-radosajiem-darbiem-1>

24. maijā

RTU viesojas Vācijas parlamentārieši, apmeklējot vairākas zinātniskās laboratorijas un iepazīstoties ar RTU zinātnieku pētījumiem.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/vacijas-parlamentariesi-iepazistas-ar-rtu-zinatnieku-petijumiem>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720317266336/>

28. maijā

RTU notiek Jauno ķīmiķu kluba semestra noslēguma pasākums, kurā pulcējas ap 200 skolēnu no visas Latvijas.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-notiks-skolenu-kimijas-entuziastu-semestra-nosleguma-pasakums>

31. maijā

RTU Latvijas-Itālijas sadarbības centra (*RTU ItaLVia*) izpilddirektors Ēriks Badamšins par nozīmīgu ieguldījumu Itālijas un Latvijas augstākās izglītības iestāžu sadarbības sekmēšanā un draudzīgu attiecību veidošanā starp abām valstīm saņem Itālijas Zvaigznes ordeni (*l'Ordine della Stella d'Italia*), ko Itālijas Republikas prezidents piešķir par nopelniem draudzības un savstarpējo attiecību veicināšanā starp Itāliju un Latviju. Itālijas Zvaigznes ordeni Ē. Badamšinam pasniedz Itālijas vēstnieks Latvijā Alessandro Monti.

Saistībā ar visu RTU struktūrvienību apvienošanos studentu pilsētiņā Ķīpsalā ar pasākumu «Šajās sienās mēs vairs netiksimies» apmeklētājiem slēdz RTU IVPC vēstures ekspozīcijas zāli Kronvalda bulvārī 1.

3. jūnijā

Darbu RTU Personāla vadības departamenta Darba tiesisko attiecību pārvaldības nodaļas vadītājas amatā sāk Zane Aumale.

4.–6. jūnijā

Notiek informācijas dienas, lai iepazīstinātu interesentus ar iespējām studēt RTU maģistrantūrā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/informacijas-dienas-vares-uzzinat-par-magistranturas-studijam-rtu>

5. jūnijā

RTU viesojas Kobes (Japāna) pilsētas delegācija vicemēra Kazunori Ohara vadībā, tiekoties ar rektoru Tāli Juhnu un inovāciju prorektori Lieni Briedi un iepazīstoties ar RTU pieredzi spēcīgas inovāciju ekosistēmas veidošanā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/kobes-pilsetas-delegacija-izzina-rtu-inovaciju-pieredzi-un-nakotnes-planus-1>

RTU, Finanšu ministrija un Valsts ieņēmumu dienests noslēdz sadarbības līgumu par pētniecības aktivitātēm ēnu ekonomikas ierobežošanas un nodokļu politikas jomā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/nosledz-sadarbibas-ligumu-par-petniecibas-aktivitatem-enu-ekonomikas-ierobezosana>

https://www.vid.gov.lv/lv/jaunums/nosledz-sadarbibas-ligumu-par-petniecibas-aktivitatem-enu-ekonomikas-ierobezosana?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Parakstot Saprašanās memorandu, Latvija iekļaujas CERN superdatoru tīklā, paverot zinātniekiem plašākas iespējas veikt sarežģītas skaitļošanas funkcijas.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/latvija-iekļaujas-cern-superdatoru-tikla-paverot-zinatniekiem-plasakas-iespejas-veikt-sarezgitas-skaitlosanas-funkcijas>

8. jūnijā

RTU konferenču un sporta centrā «Ronīši» notiek darbinieku aktīvās atpūtas festivāls.

11. jūnijā

RTU ZIC telpā «*The Mush-Room*» notiek RTU Jauno darbinieku diena.

14. jūnijā

Notiek BMF atvērto durvju diena «Atnāc ciemos!».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/potencialos-studentus-aicina-iepazit-rtu-buvniecibas-un-masinzinibu-fakultati>

18. jūnijā

RTU rektors Tālis Juhna kopā ar vēl vairāk nekā 20 uzņēmumu un organizāciju vadītājiem paraksta Sadarbības memorandu par biorafinēšanas ekosistēmas izveidi, kas sniegs būtisku ieguldījumu bioekonomikas attīstībā.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-paraksta-memorandu-par-biorafinesanas-ekosistemas-izveidi?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR0i1ySMIII5MnyLpQIOZHTx9nDwDOA7_AbGYo252kNqevkwnYIWg9OUzWY_aem_hD4yr6BWgcNftp27_DEHFA

19. jūnijā

RTU notiek Drošības profesionāļu asociācijas un Eiropas drošības un veselības aizsardzības profesionāļu organizācijas (*ENSHPO*) rīkota Starptautisko darba aizsardzības speciālistu konference.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-uznems-eiropas-drosibas-aizsardzibas-profesionalus>

RTU viesojas un ar mūsu studiju sistēmu un labās prakses piemēriem iepazīstas pārstāvji no Indijas un Nepālas universitātēm, kuri piedalās projekta *AIDeDu* īstenošanā. Projekta mērķis ir izstrādāt ideālu studiju sistēmu, kas atbilstu nozares vajadzībām, galveno uzmanību veltot tam, lai jaunveidojamā sistēma nodrošinātu rezultātos balstītu izglītību un vienlīdzīgas mācību iespējas visiem.

RTU apmeklēja influenceri no Moldovas, Ukrainas, Armēnijas, Azerbaidžānas un Gruzijas, iepazīstot studiju, inovāciju un pētniecības vidi un tiekoties ar studentiem.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/austrumpartneribas-valstu-influencerus-sajusmina-rtu>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720318028193>

Ar vainagu pīšanas darbnīcu, siera un kvasa degustāciju, RTU postfolkloras grupas «Daba san» koncertu, RTU tautas deju ansambļa «Vektors» dejām un RTU Danču vakaru RTU ieskandina Jāņus. Klātesošajiem ir iespēja noskatīties arī R. Blaumaņa lugas «Skroderdienas Silmačos» fragmentu, kurā aktieru ampuļā iejūtas Tālis Juhna, Elīna Gaile-Sarkane, Artūrs Zeps, Liene Briede, Jurgis Poriņš, Līga Gaile, Sandis Kārklīņš, Māra Liepa-Zemeša, Mārtiņš Briedis, Rūta Lapsa, Eduards Lapsa, Ieva Ose un Eduards Broks. Iestudējuma režisore – RTU studentu teātra mākslinieciskā vadītāja Raimonda Vazdika.

<https://www.rtu.lv/lv/kultura/par-mums-kultura/jaunumi-kultura/atvert/rtu-lustigi-ieskandinati-jani-ar-pasakumu-lai-ligojam-lai-svinam>

<https://www.flickr.com/photos/kulturascentrs/53806157633/in/album-72177720318124019>

20.–22. jūnijā

RTU sportisti izcīna vairākas godalgotas vietas Latvijas čempionātā peldēšanā. RTU IEVF 3. kursa studente Marija Goberga iegūst Latvijas čempiones titulu brīvā stila peldēšanā un 200 m brasa distancē, savukārt gan 100 m brasā, gan 200 m kompleksajā peldējumā izcīna sudraba medaļas. Latvijas čempiona titulu 50 m un 100 m brasā iegūst BMF 3. kursa students Rihards Kahanovičs, sudraba medaļu 400 m kompleksajā peldējumā izcīna DITEF 2. kursa students Dainis Kudrjavcevs, divas bronzas medaļas – 50 m tauriņstilā un 50 m peldējumā uz muguras – iegūst IEVF 1. kursa students Edvards Toms Atelsons.

https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-studenti-kapi-uz-goda-pjedestala-latvijas-cempionata-peldesana?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1zbfPGLTetEINWRO2JxddfGDq3LTsKz2GCSsbeCgIGAeICEDsJMKUAhHI_aem_vN2cv2e10Nxgh1Vm-q9Tzg

27. jūnijā

RTU, Latvijas Universitāte un Rīgas Stradiņa universitāte Latvijas Nacionālajā bibliotēkā paraksta memorandu ar Rīgu par kopīgu darbu un rīcību, lai nostiprinātu Rīgu kā Eiropas zināšanu un tehnoloģiju pilsētu un iedzīvinātu «Zināšanu jūdzi».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rigas-dome-un-universitates-vienojas-merktiecigi-stradat-zinasanu-judzes-attistisanai-un-studentu-piesaistei>

28. jūnijā

Notiek astotais RTU Lielais izlaidums, kurā RTU diplomus saņem aptuveni 1000 absolventu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-lielaja-izlaiduma-krasni-sveic-bakalaura-magistra-un-doktora-grada-ieguvejus>

Jūnijā

IEVF studiju virziena «Transporta pakalpojumi» direktore asociētā profesore Ingūna Jurgelāne-Kaldava ievēlēta par Latvijas Nacionālās kravas ekspeditoru un loģistikas asociācijas (LAFF) prezidenti, ļaujot vēl vairāk stiprināt nozares un universitātes sadarbību.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-asocieta-profesore-klust-par-latvijas-nacionalas-kravas-ekspeditoru-un-logistikas-asociacijas-prezidenti>

RTU starptautiskajā reitingā «QS World University Rankings 2025» iekļūst 721.–730. vietā, un šis rādītājs ir augstākais no reitingā iekļauto trīs Latvijas universitāšu izvērtējuma rezultātiem.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-kapina-savu-poziciju-un-saglaba-lideribu-latvija-prestizaja-qs-world-university-rankings-2025>

RTU DITEF Digitālo humanitāro zinātņu institūta īstenotā profesionālā maģistra studiju programma «Tehniskā tulkošana un terminoloģija» jau trešo reizi pēc kārtas uzņemta Eiropas Komisijas organizētajā sadarbības tīklā «European Master's in Translation» (EMT) jeb «Eiropas maģistrs tulkošanā», atkārtoti apliecinot akadēmisko izcilību un profesionālo atbilstību.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-studiju-programmu-tehniska-tulkosana-un-terminologija-atkartoti-uznem-eiropas-komisijas-partneribas-tikla>

34. Latvijas Universiādē RTU sportisti gan sievietes, gan vīrieši konkurencē pārliecinoši iegūst 1. vietu.

<https://www.rtu.lv/lv/sports/sporta-centra-jaunumi/atvert/rtu-studenti-specigakie-latvijas-34-universiade>

1. jūlijā

RTU Projektu atbalsta departamenta Projektu sagatavošanas nodaļas vadītājas amatā sāk strādāt Baiba Vilkausa.

5.–6. jūlijā

RTU vadība, pētnieki, topošie un esošie studenti piedalās sarunu festivālā «Lampa».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/sarunu-festivala-lampa-piedaliesies-rtu-petnieki-vadiba-un-toposie-un-esosie-studenti>

11. jūlijā

ADI ātrijā un ārtelpā atklāj arhitekta Uģa Šēnberga jubilejai veltīto personālizstādi «Ekspresija vides portretā».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/izstadot-savus-gleznojumus-rtu-arhitekts-ugis-senbergs-svin-nozimigu-dzives-jubileju>

17. jūlijā

RTU viesojas veselības ministrs Hosams Abu Meri.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720318860675/with/53863100420>

26. jūlijā

RTU viesojas ASV Kalifornijas pavalsts vadības un uzņēmēju delegācija.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720319209658/with/53888872895/>

Jūlijā

RTU kāpina sniegumu starptautiskajā reitingā «QS World University Rankings: Europe 2025», sasniedzot dalītu 258. vietu un ierindojoties Eiropas labāko universitāšu trīssimtniekā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-prestizaja-qs-world-university-rankings-europe-2025-kapina-sniegumu-un-jau-otro-gadu-pec-kartas-noverteta-par-labako-universitati-latvija>

RTU 13. gadu atzīta par darba devēju ieteiktāko augstskolu Latvijā. Ikgadējo darba devēju aptauju rīko karjeras portāls *Prakse.lv*, un šogad tajā viedokli pauduši 2706 darba devēji.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/darba-deveji-nemainigi-jauniesiem-iesaka-studet-rtu>

RTU IZV saglabā līderpozīciju Ata Kronvalda fonda veidotajā Latvijas skolu reitingā, devīto reizi kļūstot par labāko mazo skolu Latvijā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/devito-reizi-rtu-inzenierzinatnu-vidusskola-atzita-par-labako-mazo-skolu-latvija>

2024/8

12. augustā

Inovāciju un zinātnes sasniegumu ekspozīcijas telpā «RTU un Origo nākotnes pietura» atklāta topošo industriālā dizaina inženieru darbu izstāde.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-aicina-uz-toposo-industriala-dizaina-inzenieru-darbu-izstadi-t-c-origo>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720319521947/with/53922728269/>

15. augustā

Par RTU Rīgas Biznesa skolas (RBS) direktores pienākumu izpildītāju sāk strādāt docente Inese Muzikante. Līdzšinējais RBS direktors Klaudio Rivera kļūs par bakalaura programmas direktoru, *Executive MBA* kursa «*Leadership Development Practicum*» vadītāju, docētāju un stratēģisko padomnieku Izglītības inovāciju laboratorijas galvenajos projektos.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/izmainas-rtu-rigas-biznesa-skolas-vadiba>

20.-21. augustā

Otro gadu auditoriju centrā «*Domus Auditorialis*» notiek *Junior Achievement Latvia* organizētā skolotāju konference «Izaugsmes kods», pulcējot 500 skolotāju. RTU mācībspēki un zinātnieki iedvesmo skolotājus, sniedzot noderīgas zināšanas un prasmes ekonomikas, nodokļu, IT, dizaina, veiksmīgas savstarpējās komunikācijas un citās jomās.

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-iedvesmo-skolotajus-izaugsmei?fbclid=IwY2xjawExrIjleHRuA2FlbQIxMQA_BHWx8b1MBnInzwj7W0pmHnTFM7k72XXvQUkLUR5XRd568ZiBKc802Lme_uFA_aem_g7NGaxUXhfKVTmUHJXzc2A

27. augustā

RTU apmeklē starptautiskās mikroelektronikas asociācijas «*SEMI Europe*» delegācija prezidenta *Laith Altimime* vadībā, lai tiktos ar RTU vadību un RTU Fotonikas, elektronikas un elektronisko sakaru institūta pētniekiem, kuri jau piesaistījuši pasaules zinātnes un uzņēmējdarbības vides interesi ar savu veikumu silīcija fotonikas čipu attīstībā, tajā skaitā vairākiem pasaules rekordiem datu centru starpsavienojumu tehnoloģijās.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/lai-stiprinatu-pozicijas-globalaja-mikrocipu-tirgu-latvijas-zinatnieki-un-uznemumi-plano-sadarboties-ar-starptautisko-mikroelektronikas-asociaciju>

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720319836683/with/53952054700/>

27. augustā–3. septembrī

RTU studentu komanda ar pašu konstruētu un būvētu formulu piedalās Mehānikas inženieru organizācijas sacensībās «*Formula Student 2024*» Polijā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-studentu-formula-piedalas-sacensibas-polija>

29. augustā

RTU auditoriju centrā «*Domus Auditorialis*» notiek pirmkursnieku pasākums «Startēšu RTU», kurā jaunie studenti var iegūt noderīgu informāciju par studiju procesu, zinātniskajām, praktiskajām un ārpusstudiju aktivitātēm RTU.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/pasakuma-startesu-rtu-pirmkursnieki-vares-iegut-noderigu-informaciju-par-studiju-norisi-un-piedavatajam-arpusstudiju-aktivitatem-universitate-1>

Piedaloties programmas patronam Eiropas Komisijas priekšsēdētājas izpildvietniekam Valdim Dombrovskim, svinīgi atklāj RTU Talantu programmas piekto sezonu.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/29-augusta-tiks-atklata-rtu-talantu-programmas-piekta-sezona-1>

RTU paraksta sadarbības līgumu ar Latvijas Arhitektu savienību un Latvijas Dizaineru savienību, vienojoties par universitātes un abu profesionālo organizāciju ciešāku un daudzpusīgāku partnerību arhitektūras un dizaineru izglītības stratēģiskajā attīstībā un ilgtspējīgas vides veidošanā.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-sadarbiba-ar-latvijas-arhitektu-savienibu-un-latvijas-dizaineru-savienibu-veidos-izglitibas-piedavajumu-profesionali-ikviena-karjeras-posma>

30. augustā

RTU auditoriju centrā «*Domus Auditorialis*» notiek RTU saimes tradicionālā tikšanās ar rektoru un augstskolas vadību, jauno studiju gadu sākot, un RTU Satversmes sapulces sēde.

<https://www.flickr.com/photos/rtu-lv/albums/72177720319928544/>

Svinīgā ceremonijā atklāj «*airBaltic*» Tehnisko akadēmiju, kurā sadarbībā ar RTU studēs topošie lidmašīnu tehniķi.

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/darbu-sak-airbaltic-tehniska-akademija-kura-sadarbiba-ar-rtu-studes-toposie-lidmasinu-tehniku>

2024/8

30. augustā–1. septembrī

Notiek RTU Studentu parlamenta organizētais pirmkursnieku seminārs.

<https://www.rtu.lv/lv/adi/par-mums/af-zinas/atvert/rtu-studentu-parlaments-aicina-jaunuznemtos-studentus-piedalities-pirmkursnieku-seminara>

Augustā

Novērtējot RTU Inženierzinātņu vidusskolas skolēnu augstos sasniegumus starptautiskajās olimpiādēs, skola jau sesto gadus ierindota 2. vietā Ata Kronvalda fonda veidotajā «Zvaigžņu reitingā».

https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-inzenierzinatnu-vidusskola-ierindojas-2-vieta-ata-kronvalda-fonda-zvaigznu-reitinga-1?fbclid=IwY2xjawE-pGhleHRuA2FlbQIxMQABHT_fLBJag1TD7WpDMI74-CQtf7cN_V7P2luE8vdkMqo60s9Cjr1cHEbw_aem_YGbNI0FZwxHvzp19ZLqh0Q

Četri RTU BMF studenti un absolventi uzvar Latvijas Betona savienības konkursā «Studentu balva 2024».

<https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/rtu-studenti-uzvar-latvijas-betona-savienibas-konkursa>